St. 4 (1746) Leto XXXIV
NOVO MESTO četrtek, 27. januarja 1983
Cena: 12 din
13. februarja 1975 je bil list odlikovan z redom ZASLUGE ZA NAROD S SREBRNIMI ŽARKI

DOLENJSKI LIST

YU ISSN 0416-2242

Smo res pred ponovnim galopiranjem cen?

Led se že taja

Kako je s cenami pri nas, iz leta v leto govori brez števila karikatur in kroži veliko šal. A ne gleđe na to cene naraščajo iz leta v leto, posledica pa je inflacija. Da je ravnanje s cenami vse prej kot lahek posel, kaže tudi hitra menjava vodilnih ljudi v nekdanjem zavodu za cene in zdajšnji zvezni skupnosti za cene. Dejstvo je namreč, da nikakor ne moremo ujeti neke srednje poti med državnim nadzorom nad cenami in ekonomsko logiko. Tako je lani zvezni izvršni svet sprejel odlok, s katerim so bile cene zamrznjene do konca tega januarja.

Zdaj se vsi po vrsti sprašujemo, kaj bo zvezni izvršni svet sklenil po 1. februarju. Ali se bo spet začela nebrzdana rast cen in inflacije, ki sta nam že lani uhajali čez ojnice, ko so cene industrijskih proizvodov narasle za prek trideset odstotkov, kmetijskih pridelkov pa celo za štirideset in več odstotkov. Kot piše komentator Gospodarskega vestnika, zdaj niti v zvezni vladi niti v skupščini ni nikogar, ki bi o tem vedel povedati kaj več, zato se povsod pojavljajo le ugibanja. Po prvem februarju naj bi se zvišale samo cene in storitve tistih proizvajalcev, ki so bili doslej v neenakopravnem položaju, pa še tiste, ki so nižje od svetovnih cen.

Odlok zveznega izvršnega sveta verjetno ni bil čisto brez haska, saj bi cene brez njega bolj podivjale. Kljub vsemu pa ni mogoče mimo vprašanja, kako je mogoče, da so cene naraščale prek dogovorjenih okvirov. Ena pot je znana: v gospodarstvu so spet uporabljali staro zvijačo, ko so že stare proizvode opremili z novimi imeni in s tem dobili pravico do povišanja cen. So pa še druge poti.

In ker se pri nas ne moremo odločiti niti za tržno vedenje cen niti za državni nadzor, kot kaže pa tudi za srednjo pot ne, bi lahko pritrdili občutku ljudi, ki so dneve pred in po novem letu porabili za nakupe. Vedo pač, da se bo po vsej verjetnosti spet ponovila stara praksa, da proizvajalci niso bili spodbujani k bolj ekonomični proizvodnji, ampak so svoje težave reševali s sprotnimi popravki cen, beri podražitvami.

J. S.

REFERENDUM 20. MARCA

Predsedstvo občinske konference SZLD v Sevnici je na seji v ponedeljek ugodno ocenilo dosedanjo javno razpravo o 4. občinskem samoprispevku. S tem je bila ta razprava tudi zaključena. Sedaj mora občinski izvršni svet opraviti postopek za razpis referenduma. Predsedstvo je že obravnavalo tudi odlok o razpisu, ta pa mora sedaj še v delegatsko razpravo. Predvideno je, naj bi krajani šli na volišča v nedeljo, 20. marca. Če bodo samoprispevek tudi izglasovali, naj bi ga pričeli plačevati 1. maja. V petih letih naj bi se na ta način zbralo nad 86 milijonov dinarjev. Vsaka izmed enajstih krajevnih skupnosti je vključena vsaj z eno pomembno akcijo.

OBNOVLJENA POGODBA – Sodelovanje med Madžari in Jugoslovani poteka v okviru pogodbe o 20-letnem sodelovanju, ki se vsako leto obnovi. Krška tovarna „Djuro Salaj" si letos obeta še dodatnih 30.000 kubikov iglavcev iz Madžarske, tja pa naj bi izvozili 5.000 ton več papirja. (Foto: P. Perc)

Ugodna ocena Madžarov

Madžarski gospodarstveniki so potrdili, da so zadovoljni s sodelovanjem z jugoslovansko lesno industrijo

V Krškem je bila 19. in 20. januarja na delovnem obisku jugoslovansko-madžarska delegacija za znanstveno-tehnično in gospodarsko sodelovanje na področju gozdarstva, lova in lesnopredelovalne industrije. Madžarsko stran je vodil namestnik direktorja oddelka za gozdarstvo pri ministrstvu za kmetijstvo dr. Geza Varadi, jugoslovansko pa dr. Svetozar Butulija, pomočnik predsednika zveznega komiteja za kmetijstvo.

Člani jugoslovanske delegacije so bili tudi predstavniki tovarne „Djuro Salaj", Matvoza iz Sremske Mitrovice in sozda Krivaja iz Zavidovićev. Predlani in lani je samo krška tovarna uvozila iz Madžarske okrog pol milijona kubikov lesa listavcev in iglavcev v vrednosti približno 25 milijonov dolarjev, izvozili pa so 65.000 ton celuloze v vrednosti okrog 35 milijonov dinarjev. Sodelovanje nasploh poteka zelo dobro.

P. P.

PODPISANO PISMO O SODELOVANJU IMV Z RENAULTOM

Predstavniki novomeške Industrije motornih vozil in francoskega Renaulta so 18. januarja v Ljubljani podpisali skupno pismo o nameri kot podlagi za razvijanje nadaljnjega medsebojnega sodelovanja. Pismo opredeljuje okvire za sanacijo in posodobitev avtomobilske proizvodnje v IMV, predvideva novo proizvodnjo avtomobilskih delov, namenjeno predvsem francoskemu proizvajalcu avtomobilov. Podpisa pisma so se udeležili predstavniki Gospodarske zbornice Slovenije, republiškega izvršnega sveta in Ljubljanske banke.

• Po zadnjem predlogu mreže trgovinskih oddelkov naj bi v Brežicah zadržali letos vpis v dva oddelka. Tak je bil že prvi predlog. Ogorčenje je vzbudil drugi, v katerem je posebna izobraževalna skupnost Slovenije predvidevala ukinitev. Zanj je občinska izobraževalna skupnost izvedela od delegatov iz posebne izobraževalne skupnosti zato so na ponedeljkovi seji zahtevali boljše obveščanje.

KRŠKO: O DELOVNEM ČASU

Medobčinski svet Zveze sindikatov za Posavje je v Krškem razpravljal tudi o pripombah k dogovoru o urejanju obratovalnega delovnega časa. Prej ko slej kaže, da je najbolj umestna pripomba največjega posavskega delovnega kolektiva tovarne „Djuro Salaj", naj bo akcija vendarle enotna za Posavje, ne pa, da še vedno čakamo drug drugega. Ob predlogu je seveda treba upoštevati samoupravno pot. Marsikje pa čakajo na predlog z republiškega sveta ZSS.

ŽE MESEC DNI V VAZI – Rozi Košak iz mesarije KZ „Krke" na novomeškem Glavnem trgu poleg mesa ponuja še eno zanimivost – cvetove teloha, ki ga je nabrala že za Novo leto. Iziv letošnji mrzli in sončni zimi.

VREME

V drugi polovici tedna se bo nadaljevalo suho in razmeroma toplo vreme.

Šolska mreža ni šahovnica

Z ukinitvijo trgovske šole v Brežicah, zlasti pa še z načinom tega ukinjanja se v Posavju ne strinjajo – K zaostritvi pripomoglo tudi preslabo informiranje

Od 950 učencev, kolikor jih vsako leto konča šolo v posavskih občinah, jih le pol lahko nadaljuje šolanje v domači regiji. Možnosti za vpis se že zmanjšujejo in posebna izobraževalna skupnost Slovenije je januarja letos v predlogu za javno razpravo predvidela celo ukinitev vpisa v prvi letnik ekonomske usmeritve v Brežicah.

To pomeni izgubo trgovske šole, ki je vsa povojna desetletja izobraževala prodajalce za Dolenjsko in Posavje. V trgovinski program je šolski center v Brežicah zadnja leta vpisoval od 5 do 7 oddelkov prodajalcev in nekaj časa tudi po 2 oddelka ekonomskih tehnikov.

S takim načinom ukinjanja šol se v Posavju ne strinjajo, saj je šlo mimo njih. Sindikat trgovinskih dejavnosti in združene panoge v Ljubljani so se zanj izrekli brez pristanka baze. Brežičani so na skupni seji sveta za vzgojo in izobraževanje, predsedstva občinske konference SZDL in izvršnega sveta občinske skupščine skupaj s predstavniki republiških organov v ponedeljek, 24. januarja, menili, da v njihovem primeru ne gre za ukinjanje, torej za radikalen ukrep, ampak za prestavljanje šol v Novo mesto. Na seji so poudarili, da so v Brežicah ogromno vložili za materialno in kadrovsko krepitev teh smeri ter razen tega zgradili nov dom za 240 učencev. Zakaj naj bi bilo vse to prazno, drugod pa za enake namene investirajo na novo?

Kaže, da se bodo stvari še spreminjale, saj javna razprava še traja, čeprav je bila uradno zaključena 20. januarja. Republiški predstavnik je menil, da bi manjšim krajem, kot so Brežice, Črnomelj, Ljutomer, zagotovili prožnejše, bolj življenjske modele šol. Polivalentne šole bi zanje pomenile okno v svet. Razen tega so predlagatelji pri vzgoji izobraževalnih programov in oddelkov po Sloveniji preveč videli samo trgovske šole namesto srednjih ekonomskih šol z več usmeritvami.

Ponedeljkova seja v Brežicah je pokazala, kako so ljudje občutljivi, saj slutijo, da jih formalne poti demokracije obidejo, ako niso dovolj informirani. Glede predloga za dogovarjanje z Dolenjsko pa v Posavju menijo, da je dogovor potreben za vso Slovenijo. Biti mora dolgoročen, da ne bodo vnovič prevladali trenutni interesi in bo čez dve, tri leta spet treba vse postaviti na novo.

J. TEPPEY

To bo „igra z odprtimi kartami"

Medobčinski svet zveze sindikatov za Posavje o političnem pomenu akcije „Zaključni računi 82" – Odgovorna naloga delavske kontrole ob pomoči SDK in banke

„V delovnih organizacijah se ne bodo mogli več izgovarjati, da ni časa za obravnavo zaključnih računov. Rokov se bo pač treba držati, toda brez obravnave ne bo šlo," je dejal na razširjeni seji medobčinskega sveta Zveze sindikatov za Posavje 17. januarja v Krškem predsednik Jože Peterkoč.

Samoupravne delavske kontrole bodo imele polne roke dela, če naj pripravijo dobre ocene, kako so uresničevali pomembnejše sklepe delavskega sveta. Poiskati odgovore na vprašanji, zakaj je izguba ali pa zakaj je delovna organizacija na meji rentabilnosti in kaj v obeh primerih to pomeni za socialno varnost ljudi, je vse prej kot enostavno. Zato lahko take ocene organi samoupravne delavske kontrole pripravijo le ob pomoči službe družbenega knjigovodstva, in kar je novost, še ob sodelovanju predstavnikov banke. Ti naj bi za oba omenjena primera z motnjami v poslovanju naredili analizo o njihovi likvidnosti, ustreznosti sanacijskih programov in podobnem.

Ob zaključnem računu bo na osnovi vseh teh utemeljitev potrebno oceniti tudi prispevek individualnih poslovodnih organov k razvoju organizacije in samoupravljanja. Osnovne organizacije sindikata pri obravnavi zaključnega računa ne smejo biti privesek nikogar, marveč mora sindikat samostojno, po skupinah ali izmenah, spregovoriti o gospodarjenju. „Navodila za sprotno obravnavanje rezultatov gospodarjenja so znana, le priklicati si jih bo treba v spomin," je opomnil na izdana navodila službe družbenega knjigovodstva poslovodnim organom direktor krške podružnice SDK Stane Kunej.

Direktor Ljubljanske banke – Temeljne posavske banke Dejan Avsec je opozoril, da zdaj ni več nobenega manevra za skrivanje slabosti. „V zaključnih računih se je doslej dalo še marsikaj špekulirati, prikriti. Zato je poslej pričakovati večje število zgubarjev," je dejal magister Avsec in menil, da bi morali v poročilu za zaključni račun bolj zaostriti finančno disciplino, ki je zelo popustila.

P. PERC

IMV KOMBIJI ZA SMUČARJE – Minulo sredo popoldan so bili gostje tovarne avtomobilov IMV v Novem mestu naši najboljši smučarji A reprezentance, ki so svoj prosti čas med mednarodnimi tekmovanji izkoristili za prevzem enajstih Renaultovih kombijev. V prostorih menze sta smučarje pozdravila podpredsednik začasnega poslovodnega organa Marjan Simič in predstavnik Renaulta v Jugoslaviji Noel Favrielere, zatem pa so si vsi ogledali proizvodne prostore. Najsrečnejši trenutek za smučarje je bil prevzem ključev novih avtomobilov. Prvi „slalom" na štirih kolesih je peljala Anja Zavadlav, drugega pa naš najboljši smučar Bojan Križaj (na sliki). Nakup vozil po najugodnejši ceni so skupaj omogočili IMV, francoski Renault in Smučarska zveza Slovenije. (Foto: Janez Pavlin)

Obresti stiskajo za vrat

Izvoz na konvertibilni trg in pridelava hrane imata največ možnosti za kreditiranje, za vse ostalo bo kaj malo možnosti – Apetiti po kreditih bodo manjši!

25. januarja je zbor Temeljne dolenjske banke Ljubljanske banke v Novem mestu odločal o letošnjih usmeritvah in planu kot o spremembah planskih dokumentov, ter o uvedbi višjih obrestnih mer.

Kot rdeča nit čez vse zajetno gradivo, o katerem je bila tokrat beseda, se vleče beseda selektivnost. Že lani je bilo, še bolj pa bodo v letu 1983 vsa bančna sredstva usmerjena v naprej določeno porabo: Na prvem prednostnem mestu sta povečevanje izvoza na konvertibilno območje in pa pridelava hrane. To velja za razporejanje sredstev vseh vrst kreditov od kratkoročnih do investicijskih. Zlasti pri naložbah bo v letu 1983 bistveno manj možnosti, saj negospodarstvo izvzemši stanovanjsko izgradnjo povsem odpade, premalo pa bo tudi za selektivne izvozne potrebe.

Delegati so sprejeli več pomembnih dokumentov, v razpravi pa so poudarili zaskrbljenost glede vse bolj razrahljane finančne discipline, povečevanja izgub in večanja nelikvidnosti.

Predlog novih obrestnih mer, ki se znatno povečujejo od 1. februarja dalje, je bil sicer podprt glede na splošno družbeno usmeritev, da naj bi zadolževanje onemogočali. Poudarjali pa so, da kmetijstvo že zdaj ni bilo sposobno večjega investiranja in da bo verjetno višja obrestna mera položaj še poslabšala. Tehtne pomisleke pa so navajali tudi izvozniki. Predstavniki Ljubljanske banke pa so ob teh razpravah izrecno naglasili, da nove obrestne mere ne bodo poviševale dohodka bank, ampak bodo tako pridobljena sredstva vrnjena tistim, ki sredstva dajejo.

R. B.

Ljubljansko pismo

Tehtni pomisleki zoper razpis ljudskega posojila

Gligorov: so primernejša sredstva za izhod iz naših gospodarskih težav

Ideja, naj bi nam izhod iz sedanjih gospodarskih težav pomagalo poiskati tudi (vse) ljudsko posojilo, je že doživela svojo uresničitev v praksi. IS Srbije meni, da je to pravi način za financiranje večje proizvodnje v kmetijstvu, CK ZK BiH pa sodi, da je treba poleg hrane s posojilom pospešiti tudi razvoj energetike. Samo nekaj dni prej pa so na seji ZK SZDLJ z gromkim ploskanjem pozdravili argumentirano nasprotovanje primernosti posojila, in sicer nasprotovanje z ekonomskega, socialnega in političnega stališča.

Zaradi zelo argumentirane intervencije Kire Gligorova so se namreč člani ZK SZDLJ odločili, da bodo iz predlaganega akcijskega programa SZDL, izpustili del, ki se nanaša na razpis stabilizacijskega posojila, in sklenili, naj bi to vprašanje ponovno proučili, ker obstajajo o njem različna mnenja.

Bistvo pripomb Kire Gligorova je, da bi stabilizacijsko posojilo lahko odložilo nekatere predvidene stabilizacijske ukrepe zaradi planiranega padca standarda, lahko pa bi se tudi zgodilo, da bi ohranili sedanje neugodne razmere na področju investicij. Gligorov opozarja, da mora izvoz spodbujati predvsem realni tečaj dinarja in vsi drugi ukrepi ekonomske politike in gospodarskega sistema, tega pa ni mogoče doseči, če ga subvencioniramo s sredstvi občanov, ki jih bo treba jutri vračati.

Gligorov opozarja tudi na to, da bi morali posojilo razpisati samo v izrednih okoliščinah, npr. ob naravnih nesrečah, v drugih primerih pa da je treba izkoristiti druge instrumente ekonomske politike. „Zakaj pri občanih ustvarjati napačno predstavo, da je vpis posojila patriotična gesta in žrtev, namesto da bi plačevali po stvarni vrednosti tiste dobrine in storitve, ki imajo zdaj neekonomsko ceno, in namesto da bi občani plačevali davke in prispevke po svoji ekonomski moči? To bi bila pravičnejša razporeditev bremen kot posojilo, ki je splošen linearen ukrep."

Gligorov sicer ne izključuje povsem potrebe po razpisu posojila, vendar bi se po njegovem morali o tem odločiti šele po sprejetju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, ker razvoj ni možno načrtovati na hipotezah.

Koliko neznank in nejasnosti vsebuje zamisel o ljudskem posojilu, o kateri se že dolgo govori, priča tudi namen, naj bi se delovni ljudje in občani z anketo in javno razpravo šele zdaj izrekli, kaj naj bi s tem posojilom gradili oziroma podpirali. Take namere da bi pomenile resničen prispevek k nadaljnji demokratizaciji odločanja, saj imamo vse preveč primerov odločitev o vseh mogočih prispevkih brez neposrednega izjavljanja tistih, katerim se denar jemlje.

Toda lahko bi rekli, da se tokrat tega lotevamo precej amatersko. V razmerah, ko so nam potrebne natančne znanstvene študije prihodnje gospodarske strategije, ni možno pričakovati, da nam bosta anketa in javna razprava dali kaj več kot „spisek želja", v najboljšem primeru pa nekakšno vizijo razvoja delovnega in življenjskega okolja anketiranih, brez zadostnega upoštevanja celovitosti razvoja države.

Ljudje zahtevajo, da je treba jasno povedati, čemu bo služilo posojilo, pa tudi, za kaj ga ne bo mogoče porabiti ne npr. za poravnavanje izgub, za nerentabilne investicije, za spodbujanje porabe, stimuliranje neproizvodnega dela in razvoj takšnih dejavnosti, ki so odvisne od uvoza. Nikakor tudi ni mogoče gojiti iluzij – take iluzije pa obstajajo – da samo posojilo lahko uspešno reši vse probleme naše gospodarske nestabilnosti.

VINKO BLATNIK

Blagor tistemu, ki ima delo

Posavska služba za zaposlovanje pravočasno opozarja na probleme: narašča število brezposelnih, posebno med mladimi – Podaljšan rok načrtom za zaposlovanje

Skupna strokovna služba posavske skupnosti za zaposlovanje se zaveda pomena te skupnosti. Novinarjem so na tiskovni konferenci sredi minulega tedna v Krškem našteli obilo podatkov, ki naj bi služili tudi za mobilizacijo javnosti, da bi lahko uspešneje preusmerili nekatera gibanja.

Vodja službe Tone Koren je uvodoma navedel posavske podatke o brezposelnih. V Posavju je po teh podatkih 771 ljudi brez dela, največ v brežiški občini – 349. Očitno narašča število ljudi brez dela med mladimi, saj je starih do 26 let kar 449. Večina tistih, ki si iščejo kruh, so ženske (498).

Skupnost si, razumljivo, prizadeva preokreniti ta nezaželena gibanja. Možnosti za to so v predloženih sporazumih o politiki za zaposlovanje v tem letu. Rok za sprejem teh aktov je bil podaljšan do konca januarja. Do minulega tedna je k temu pomembnemu sporazumu v Posavju pristopilo 59 odst. tozdov, med njimi najmanj v krški občini – 46 odst. in največ v sevniški občini – 70 odst.

V teku je tudi sprejemanje letnega načrta zaposlovanja. Tudi tu je bil rok prestavljen na 15. januar. Podpisovanje tega akta teče malo bolje, posavski zbirni odstotek podpisnikov je namreč znašal 75 odst.

V fazi usmerjanja je štipendijska politika. Osip štipendij bo verjetno velik (počakati je treba na bližnje skupne razpise), čeprav zahtev za štipendije v regiji niso poslali le trije kolektivi (brežiški Agroservis, krški Agrokombinat in Zdravstveni dom). Žal se tudi ne izboljšuje sestava štipendij. K možnim razlagam za takšno stanje je mogoče prišteti nekatera zmotna razlaganja ob vpeljavanju usmerjenega izobraževanja. V 8. razredih posavskih osnovnih šol je letos 943 učencev. Kljub temu velja poudariti, da je za šolsko leto 1982/83 ostalo 200 štipendij nerazdeljenih.

Zanimivo je, da se med iskalci nadomestil za brezposelnost v večji meri priglašujejo tudi pripravniki. Tako bo samo iz krške občine prišlo na ta seznam 12 mladih. Opazno postaja tudi odpuščanje delavcev pri obrtnikih. Služba za zaposlovanje se zavzema za spoštovanje kolektivnih pogodb, pri teh vprašanjih pa sodeluje tudi z davčnimi upravami. Opažajo, da so nekateri taki „iskalci" zaposlitve celo v bližnjem sorodstvu z obrtniki, ki bi po vseh pravilih v drugačnih razmerah morali na cesto vsekakor med zadnjimi.

Pogovora o Krškem so se udeležili tudi predsedniki organov skupnosti iz združenega dela. Takšno preverjanje mnenj z neposredno prakso je vsekakor koristno za tako občutljiva vprašanja, kot so zaposlovanje, štipendiranje in kadrovska politika nasploh. O slednji pripravlja za 16. februar posebno razpravo tudi medobčinski svet SZDL za Posavje.

A. ŽELEZNIK

VSE O LETOŠNJIH NAČRTIH

Za 31. januar oziroma 2. februar so v Novem mestu sklicana zasedanja družbenopolitičnega zbora in zbora združenega dela ter zbora krajevnih skupnosti. Osrednja točka dnevnega reda je sprejem resolucije o politiki družbenoekonomskega razvoja občine v letu 1983 in izhodišč za financiranje splošne porabe v občini. Na dnevnem redu pa je še več pomembnih točk: problematika razvoja telefonskega, telegrafskega in poštnega omrežja v srednjeročnem obdobju; osnutki nekaterih odlokov, premoženjskopravne zadeve ter sklepanje o določitvi roka za odpravo razlogov, na osnovi katerih bi lahko uvedli začasen ukrep v Dolenjskem informativnem in tiskarskem centru Novo mesto.

VEČJI PROIZVODNI NAČRTI V RIBNICI

Kmetijska zadruga Ribnica si je za letos zastavila precej večje proizvodne plane kot lani. Mleka bodo pridelali okoli 4 milijone litrov, povečali pa bodo tudi odkup živine za zakol in rejo. V okviru izvoznih načrtov bodo povečali tudi odkup konj, ki jih bodo na tuje trge prodali okoli sto. V celoti bodo proizvodnjo povečali za 10 do 15 odst.

NOVA KAMERA ZA POSAVJE

Medobčinska gospodarska zbornica za Posavje vodi akcijo za nakup nove filmske kamere za televizijsko dopisništvo v Posavju. Kamera je največji problem, a vse kaže, da bo z dobro voljo organizacij združenega dela kmalu rešen. Ozdi namreč brez večjih zadržkov podpisujejo samoupravni sporazum za nakup kamere, akcijo pa je doslej med občinskimi sindikalnimi sveti podprl le sevniški.

NALOŽBE V HLEVE IN SILOSE

Čeprav ponekod tarnajo, da se kmetje zaradi višjih obresti ne odločajo več za kredite, je v ribniški občini med kmeti še vedno veliko zanimanje za naložbene kredite. V tem letu bodo kmetom kooperantom Kmetijske zadruge Ribnica razdelili za 30 milijonov dinarjev kreditov. Največ tega denarja bodo porabili za gradnjo hlevov in silosov, veliko manj pa za mehanizacijo.

SPOSOJENO TRNJE

– Pogosto slišimo, da se na sestankih rešujejo tekoči problemi. Verjetno se misli na vodo, ki jo pijejo govorniki.

(Iz Politike ekspres)

– Imamo nepokrite investicije in dobro pokrite tovariše.

(Iz Ježa)

Pestre počitnice

Možnosti za letovanje otrok naših zdomcev

Že nekaj let poteka v Sloveniji organizirano letovanje otrok naših zdomcev, za kar skrbi Zveza prijateljev mladine. Letovanja potekajo praviloma od 1. junija do 15. septembra v številnih počitniških domovih ob morju in na celini. Namenjena so samo otrokom, cena pa je glede na počitniški dom od 280 do 350 din na dan. Otroci so med letovanjem pod nadzorstvom usposobljenih vzgojiteljev, ki skrbe za varnost otrok in celoten program dejavnosti, medtem ko zdravstveni delavci skrbe za zdravje. Oddelki slovenskega dopolnilnega pouka, društva, klubi, združenja in starši lahko prijavijo posamezne otroke ali cele skupine. Prijave naj pošljejo najkasneje do 1. maja na naslov: Zveza prijateljev mladine Slovenije, Svet za letovanje otrok, Miklošičeva 16/II, 61000 Ljubljana (telefon 061 316-760), kjer lahko dobite tudi podrobnejše informacije.

Otroci naših delavcev na tujem, mladinci in odrasli se lahko vključijo tudi v poletna taborjenja, ki trajajo 10 – 14 dni v juliju in avgustu. Dan taborjenja stane 210 – 300 din za posameznika. Informacije in prijave daje in sprejema Zveza tabornikov Slovenije, Parmova 33, Ljubljana (telefon: 061 – 313-180).

Starši z otroki imajo možnost prijetno preživeti počitnice na planinskih izletih, taborih in drugih akcijah, ki jih organizira Planinska zveza. Pozanimajte se pri Planinski zvezi Slovenije, Mladinska komisija, Dvoržakova 9, Ljubljana (Telefon: 061 – 312-553)!

Poleg naštetih možnosti je še več drugih načinov, kako preživeti počitnice: srečanja z vrstniki v domovini, obiski osnovnih šol, potovanje ob pomoči Počitniške zveze, udeležba v mladinskih in pionirskih delovnih brigadah ipd.

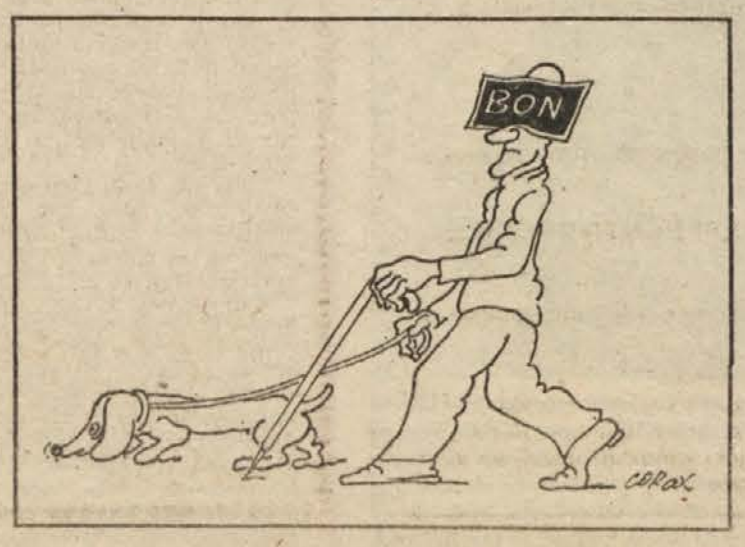

RAZVOJ POSAVJA IN DOLENJSKE OGROŽEN?

Energetska oskrba je za ti dve regiji iz leta v leto bolj problematična. Prenos energije iz jedrske elektrarne v Krškem je izpadel iz programov do 1990, zato se zlasti v Posavju z veliko zaskrbljenostjo sprašujejo, koliko novih zmogljivosti bodo še lahko dodali obstoječemu sistemu. Medobčinska gospodarska zbornica zaradi tega opozarja, da ne bi smeli odlašati s pripravo dokumentacije za savsko verigo hidroelektrarn.

ODLAGANJE PODRAŽUJE NALOŽBE

Tozd za vzdrževanje voz v Dobovi načrtuje za letos nadaljevanje modernizacije svojih delavnic. Za brežiško občino je to pomembna investicija, čeprav gre le za servisno dejavnost, zato z njo računajo, saj bo občina sicer še bolj zaostajala pri narodnem dohodku in se pomikala še niže med manj razvite. V kolektivu upajo, da bo komisija za oceno investicij na dodatno pojasnilo tozda spremenila mnenje o družbi upravičenosti te naložbe.

Delavski in zadružni sveti TOZD, TZO in DSSS v sestavi KIT Kmetijske zadruge „Krka", Novo mesto,

razpisujejo naslednja dela in naloge (reelekcija):

A. individualno poslovodnih organov TOZD in TZO:

1. upravnika TOZD „Brazda", lastna kmetijska proizvodnja, Šentjernej
2. upravnika TOZD „Žabja vas", Agroservis, Novo mesto
3. upravnika TOZD „Oskrba", trgovine in mesarstvo, Novo mesto
4. upravnika TZO „Kmetijstvo", Straža
5. upravnika TZO „Polje", Šentjernej

B. delavcev s posebnimi pooblastili in odgovornostmi v DSSS:

1. vodja tehničnega sektorja
2. vodja komercialnega sektorja
3. vodja splošnega sektorja

Pogoji, šolska izobrazba in delovne izkušnje:
Pod A/1:
visoka, višja, najmanj pa srednja šolska izobrazba agronomske smeri in 3, 4 oz. 5 let delovnih izkušenj;
A/2:
visoka, višja, najmanj pa srednja šolska izobrazba strojne ali kmetijske smeri in 3, 4 oz. 5 let delovnih izkušenj;
A/3:
visoka, višja, najmanj pa srednja šolska izobrazba ekonomske, komercialne ali druge ustrezne smeri in 3, 4 oz. 5 let delovnih izkušenj;
A/4 in A/5:
visoka, višja, najmanj pa srednja izobrazba kmetijske, ekonomske, pravne ali organizacijske smeri in 3, 4 oz. 5 let delovnih izkušenj.
Pod B/1:
visoka, višja šolska izobrazba biotehnične, ekonomske ali organizacijske smeri in 3 oz. 5 let delovnih izkušenj;
B/2:
visoka ali višja šolska izobrazba ekonomske ali komercialne smeri in 3 oz. 5 let delovnih izkušenj.
B/3:
visoka ali višja šolska izobrazba pravne ali upravne smeri in 3 oz. 5 let delovnih izkušenj.
Poleg splošnih pogojev morajo izpolnjevati kandidati še naslednje:
– da imajo ustrezne moralnopolitične kvalitete
– aktiven odnos do samoupravljanja
– sposobnost vodenja, organiziranja in usklajevanja delovnega procesa
– kandidati za individualno poslovodne organe pod A 1 do 5 morajo izpolnjevati tudi pogoje iz 511. člena ZZD.

Kandidati bodo izbrani za 4 leta. Prijave z dokazili naj kandidati pošljejo v roku 15 dni po objavi na naslov: KIT Kmetijska zadruga „Krka" Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 10, 68000 Novo mesto (za razpisno komisijo). Nepopolnih prijav komisije ne bodo upoštevale.

NIK zagreb

industrija konfekcije • zagreb

išče poslovne prostore za prodajalno konfekcije v Novem mestu
Prodajni prostor naj bi imel velikost od 50 - 120 m², po možnosti v ožjem centru mesta. Imel naj bi telefon.
V poštev pride najem ali odkup prostorov.

Ponudbe pošljite na naslov:

NIK Zagreb, OOUR MALOPRODAJA, Radnička cesta Đure Đakovića 42. 41000 ZAGREB

ZAČELI GRADITI TURISTIČNI URAD – V Trebnjem delujoče turistično društvo si je že dalj časa prizadevalo, da bi postavilo turistični urad. Končno so v prizidku stare šole v Trebnjem ob avtobusni postaji le našli prostorček (na sliki), ki ga delavci že obnavljajo, tako da bo nared do turistične sezone. (Foto: J. S.)

NOVI PROSTORI V ROSALNICAH – Za nedavni praznik metliške občine so v Novolesovem tozdu Tovarna kopalniške opreme v Rosalnicah odprli novo skladiščno-proizvodno dvorano, ki meri 3.000 kvadratnih metrov in je veljala 38 milijonov dinarjev. Na sliki: tako nastaja plastična kad. (Foto: A. B.)

VSE ZDRAVO – Tako enotedenski tečaj sevniškega smučarskega kluba na Lisci kot tudi „šola v naravi" 5. in 6. razredov na istem vrhu sta minila brez nezgod. Skupila jo je le ena smučarska palica, kar je zanemarljiva nezgoda. Obakrat so lahko izvedli tudi tekmovanja. (Foto: A. Železnik)

MRAZ JE, SNEGA NI – Sredi zime smo, pa po Dolenjski snega ni niti za vzorec. Žalostni šolarji čakajo na pričetek šole v toplem zapečku. Če so v šolah privarčevali na kurjavi, pa zato doma niso. Nekateri so morali poklicati žagarja, saj zima še ni rekla zadnje besede. (Foto: Pavlin)

ZBORI DRUŠTVA BELOKRANJSKIH VINOGRADNIKOV

Letni zbori članov Društva vinogradnikov Bele krajine bodo: za območje Črnomlja v soboto, 29. januarja, ob 9. uri v črnomaljskem gasilskem domu; za območje Semiča v nedeljo, 30. januarja, ob 9. uri v semiškem gasilskem domu in za območje Metlike v nedeljo, 6. februarja, ob 9. uri v Vinski kleti. Na zborih bodo ocenili delo društva v lanskem letu in sprejeli program za delo v tem letu, nato pa bo inž. Jože Maljevič predaval o vinogradništvu in vinarstvu. Na zbore vabijo ne samo vse člane društva, marveč vse, ki se želijo včlaniti.

SPOSOJENO TRNJE

– Čakali smo svetlejšo bodočnost, a dočakali smo bone.

(Iz Politike ekspres)

Sejmišča

NOVO MESTO: Nenadni dvig cene pujskov v prejšnjem tednu se je, kot kaže, hitro maščeval. Tokrat so bili celo za 500 din cenejši, pa jih je kljub temu ostalo precej neprodanih. Rejci so ponujali 120 pujskov, starih od 8 do 10 tednov, in 235, starih od 10 do 14 tednov. Prodali so jih skupaj le 163. Za prve so dobili od 3.500 do 4.000 din, za druge od 4.000 do 4.500 din.

BREŽICE: V soboto je bilo naprodaj 413 prašičev, prodanih pa 353. Pujski so bili po 180 din, starejši prašiči pa po 120 din kilogram žive teže.

„Tozd", ki proizvaja izgube

V trebanjski občini iz leta v leto narašča število bolniških odsotnosti – Vsak dan ne pride na delo 193 delavcev – Spet stimulacije za prisotnost na delu?

Trebanjska občina ne nosi zastave po številu bolniških izostankov niti v regiji niti v republiki, kljub temu pa je sekretariat za občo upravo in družbene dejavnosti pretekli teden pripravil razgovor o bolniški, ki so se ga udeležili predstavniki 26 delovnih organizacij in tozdov iz občine, sindikata, zdravstvenih delavcev in drugih.

Razlog za sestanek je kaj preprost: število bolniških izostankov iz leta v leto narašča, prav tako pa narašča število dni, ki jih bolniki prežive doma.

Pohvalno je že to, da so v sekretariatu sploh spravili na dnevni red takšen sestanek, da je bila udeležba več kot dobra in da so se vsi prisotni, tako zdravniki kot predstavniki delovnih organizacij, izredno živo in plodno vključevali v razpravo.

Izmed 5.900 zavarovancev, kolikor jih je v občini, jih vsak dan ne pride na delo 190, kar pomeni isto, kot bi leto in dan ne delal srednje velik tozd. Za delavce, ki so izostali manj kot 30 dni, so delovne organizacije izplačale okoli 12 milijonov dinarjev, za delavce, ki so bili odsotni z dela več kot trideset dni, pa je zdravstvena skupnost izplačala 10 milijonov dinarjev. Ta vsota predstavlja kar sedmino celoletnega proračuna občinske zdravstvene skupnosti.

Tudi v posameznih delovnih organizacijah prizadeto spremljajo naraščanje bolniških izostankov. V Trimu so imeli v letu 1981 kar 126 tisoč izgubljenih delovnih ur, lani je vsak dan zaradi bolezni manjkalo 63 delavcev. Ob pomanjkanju materiala in njegovih narednih dobavah, težavah z energijo in drugih težavah, ki jih prinaša stabilizacija, so tudi v tej delovni organizaciji prepričani, da bo treba nekaj ukreniti. Primer, kakršnega so zabeležili v novomeškem Novolesu, ki ima v trebanjski občini tudi dva tozda, se ne bi smel več ponoviti. Delavec, ki je rad odhajal na bolniški dopust, največkrat neupravičeno, je Novoles stal skoraj milijardo starih dinarjev – takšni so bili številni računi za specialistične preglede v specializiranih zdravstvenih organizacijah in pri specialistih.

Kot je bilo slišati med razpravo, je kar dvajset činiteljev, ki vplivajo na bolniški stalež, a le eden med njimi je zdravnik. Zato so na sestanku poudarili, da je treba doseči večjo povezavo med zdravstvenim osebjem, delovnimi organizacijami, pa tudi sindikati. Dejstvo je, da so pri bolniških izostankih še precejšnje rezerve, saj je teh ponavadi največ, kot je sezona kmečkih del, da so določeni „večni bolniki" že znani tako vodilnim v delovnih organizacijah, kot tudi zdravnikom.

Zato bo treba zaradi manjšanja bolniškega staleža – poprečna odsotnost z dela v trebanjski občini znaša že celih 17 dni, v Sloveniji pa le 9,9 dneva – doseči tudi to, da bi delavci, ki imajo to ali ono poškodbo, še vedno delali, dali več pooblastil komisijam za kontrolo bolniške, v samoupravne akte pa vnesli tudi norme, s katerimi bi kaznovali delavce, ki se ne drže zdravnikovih navodil.

J. SIMČIČ

Plodne naložbe

V zadnjih osmih letih so v trebanjski občini kmetom posodili 164 milijonov dinarjev

Lani smo v Sloveniji praznovali 100-letnico zadružnih hranilnic in posojilnic, čeprav je res, da so v marsikateri občini dobili „kmečko banko" nekaj kasneje. Tako je bilo tudi v trebanjski občini, kjer so o kmečki hranilnici začeli razmišljati okoli leta 1900, medtem ko je za tako hranilnico v Šentrupertu izpričano, da je bila ustanovljena 1908. leta.

Obe hranilnici in posojilnici ter njuna podružnica v Mokronogu sta delovali vse do italijanske kapitulacije. Po vojni smo pri nas vse te denarne ustanove likvidirali, po letu 1970 pa se je spet pokazala potreba po njih. Toda v trebanjski občini so spet nekoliko kasnili in so hranilno-kreditno službo pri Kmetijski zadrugi ustanovili šele leta 1974. Ker je zadruga denar za odkupljene pridelke izplačevala na hranilne knjižice, so vloge naglo naraščale. Seveda se je veliko tega denarja spet vračalo h kmetom v obliki naložb, ki so v veliki meri vplivale, da je ostalo na kmetijah toliko ljudi in da so se iz leta v leto povečevali pridelki. Hranilno-kreditna služba je namreč v letih 1974 do 1982 kmetom posodila 164 milijonov dinarjev (ali nekaj več kot šestnajst milijard starih dinarjev). Ves ta denar, oplemeniten s kmetovim delom in materialom, pa je bil potreben da je kmetijstvo v trebanjski občini doseglo tako stopnjo razvoja, na kakršni je zdaj.

J. S.

Neenako breme

Sevnica poziva k večji solidarnosti in vzajemnosti med zdravstvenimi skupnostmi

Sevniška občina že leta opozarja, da vprašanje solidarnosti in vzajemnosti v zdravstvu naše republike ni ustrezno rešeno. Zadevo zaostrujejo kronične izgube te občinske zdravstvene skupnosti. Še krog revščine le še bolj razpira?

Vsekakor so razmere nezavidljive, saj je v sestavi prebivalstva veliko kmečkega in nadpovprečno veliko upokojencev. Kljub temu prebivalci sevniške občine niso pri vrhu tako imenovane porabe v zdravstvu: na tisoč prebivalcev v tej občini je iskalo bolnišnično pomoč (brez porodov) le 128 oseb, v Sloveniji pa so bili v povprečju bolj bolni. Z najvišjo stopnjo za zdravstveno skupnost so pri vrhu tudi obremenitve gospodarstva.

Zdravstvena skupnost je v še težjem položaju, saj tako rekoč nima vpliva na stroške. Ko prispe račun, ga je treba plačati. Zato v Sevnici predlagajo dopolnitev vsaj 46. člena Zakona o zdravstvenem varstvu, kjer naj bi vnesli besede – v odvisnosti od dohodka. Nekaj podobnega postavlja sicer že republiška akcija, vendar je vprašljivo, če naj bi še zanašali le na regijsko solidarnost. V Sevnici opozarjajo, da to ne bo rešitev, saj bi zopet združevali le reveže, ki si med seboj ne morejo dosti pomagati.

A. ŽELEZNIK

Kmetijski nasveti

Lani je napadel fižolar

Ko so pred šestdesetimi leti angleški raziskovalci odkrili sloviti grob egiptovskega faraona Tutankamona, ki je še kot golobrad mladenič vladal v 14. stoletju pred našim štetjem, niso v njem našli le mnogih dragocenosti, temveč tudi škodljivce zrnja žit, ki so se že tedaj zaredili v njegovi poslednji popotnici. To je eden izmed dokazov, da se je moral človek ubadati s to nadlogo že, odkar je začel shranjevati zaloge pridelkov.

Tako je ostalo do dandanes. Škodljivci zrnja žit, stročnic ter mlevskih izdelkov odžro pri nas vsaj desetino celotnega pridelka. V Jugoslaviji so našteli 142 vrst žuželk, 33 vrst pršic, tri vrste glodalcev in eno vrsto psevdo škorpijonov, ki strežejo po pridelku in postanejo posebno nevarni, če se čezmerno razmnožijo, kar se je v lanski letini zgodilo s fižolarjem, nad katerim zdaj tarnajo mnogi dolenjski pridelovalci fižola.

Pred vojno malega hroščka fižolarja, ki je zadnja leta tako podražil fižol in bistveno pripomogel k omejevanju sajenja, razen v okolici Brežic, pridelovalci fižola sploh niso poznali. Na nesrečo se je razmnožil v vseh krajih, zlasti pretople shrambe (pod 15 stopinjami samica ne more odlagati jajčec) pa so mu olajšale razmnoževanje. Zdaj je tu in se je treba z njim spoprijeti.

Kot rečeno, je fižolar hrošček (dolg 3 do 5 mm). Njegova samica odlaga na dozorevajoče fižolove stroke ali pa na zrnje v shrambi do 100 jajčec, iz katerih se izležejo ličinke, ki se zajedajo v fižol. Napadeno zrnje je izdolbeno, polno iztrebkov ličinke, smrdi in je neužitno. Na njem so vidne drobne luknjice, prekrite le s fižolovo lupinico. Fižolar se loti tudi graha, boba, leče, soje, v sili pa celo koruze.

Kaj ukreniti? Če se je fižolar že namnožil, se da pri manjših količinah napadeno zrnje odbrati (plava na vodi), sicer pa je treba na nadlego misliti že, ko fižol raste. Takrat je treba nasad škropiti z malationom P–5, radotionom P–5, etiol prahom P–5 ali diazinornom.

Inž. M. L.

STREŠNIK, industrija gradbenega materiala p. o.
Dobruška vas
68275 ŠKOCJAN

VABI k sodelovanju
na podlagi sklepa komisije za delovna razmerja delovne organizacije

– DVA SAMOSTOJNA REFERENTA PRODAJE

Pogoji:
Kandidati morajo poleg z zakonom določenih izpolnjevati še naslednje pogoje:
– pripravnik z višješolsko izobrazbo
Delo je za nedoločen čas, s polnim delovnim časom.
Kandidati naj pošljejo prijave v roku 15 dni po objavi.
O izidu izbire bodo prijavljeni kandidati obveščeni v 15 dneh po poteku roka za prijavo.

EN HRIBČEK BOM KUPIL...

Ureja: Tit Doberšek

Kako očistimo motno vino?

Več vinogradnikov sprašuje, zakaj se jim vino po pretoku ne očisti. Očitno je pridelek vina letnika 1982 v tem pogledu drugačen, saj prejšnja leta vinogradniki niso iskali nasvetov glede čiščenja vina.

Po uspešno zaključenem vrenju se vino umirja in prihaja do samoočiščevanja. Pred prvim pretokom, ki ga opravimo v novembru ali decembru, naj bi bilo vino že za oko bistro. Vedno pa ni tako in mlado vino ostane motno. To se dogaja bolj pogosto v letinah z gnilim grozdjem, velikokrat pa je motnost posledica nepravilne predelave grozdja.

Namen tega članka ni, da bi govorili o napakah, ki jih naredimo v jeseni, ampak kako pomagati, da se bo motno vino očistilo.

Brez predsodkov zaužijemo ali ponudimo gostu mlečno moten beli ali gost rdeči mošt. To pa ne velja za vino. Pri mladem vinu naredi bistrina dober vtis na potrošnika, medtem ko motnost ali samo meglica vzbuja sum, da gre za bolezen vina ali za neki negativen proces, ki kvari vino. Včasih je taka sodba brez osnove, saj pride lahko do ponovne motnosti že čistega vina zaradi spremenjenih pogojev hrambe vina. Nekatere snovi, ki so v vinu raztopljene, po spremembi posode ali kleti (temperatura) prehajajo v netopno obliko brez globljih sprememb v okusu ali kvaliteti vina.

Čiščenje vina je celoten fizikalni proces, kar za kletarja v malem ni nujno, da razume. Mora pa obvladati tehniko čiščenja.

Kaj vpliva na učinek čiščenja?

1. Pravilna odbira in količina čistilnega sredstva ter čim hitrejša porazdelitev čistila po vinu. Na pamet ni mogoče izbrati vrste čistila niti določiti količine. Predhodno je potrebno opraviti preizkus v malem, ki nam pokaže, katero čistilno in kolikšna doza je najprimernejša. Zanesljivo nam lahko to ugotovi laboratorij, ki ima opremo za te postopke. Vzorec vina, ki ga prinesemo v laboratorij, mora biti res povprečje soda, ki ga želimo čistiti.

2. Čas stika čistila z vinom, ki sestoji iz reakcijskega časa, čas mešanja vina s čistilom (od 15 minut do ene ure) in časa sesedanja kosmičev (10 do 14 dni).

3. Kislost vina. Pri večji kislosti vina je čiščenje bolj uspešno. V Beli krajini in na Dolenjskem je v zdravih vinih dovolj kisline.

4. Temperatura. Učinek bistrenja je pri nižji temperaturi boljši, toda pri temperaturi pod 8 °C čiščenje ne uspe.

5. Hrapavost notranjih sten posode. Stene bi praviloma morale biti ravne in gladke. Okrogli sodi, ležaki, po obliki niso najbolj primerni. Zato je priporočljivo z lesenim kladivom večkrat potrkati po dogah in dnu soda, da s tem pospešimo sesedanje na obod soda obešenih kosmičev.

6. Vino je potrebno pred čiščenjem zažveplati. Če je vino še na drožeh ali na usedlini, vino najprej pretočimo. Pred pretokom sod zažveplamo z eno žveplenico na 100 litrov. Žveplasta kislina ugodno deluje na potek čiščenja. Vino, ki je že pretočeno, lahko zažveplamo s 5-odstotno razstopino žveplaste kisline (1 del na 100 litrov).

7. Mešanje in vnašanje čistila v vino je pri manjšem sodu (do 300 litrov) 15 minut, pri večjem sodu (1500 litrov) do pol ure.

Dosegljiva čistila za vino so:

BENTONITI

V svetu porabljajo več različnih bentonitov, ki se po svojih lastnostnih delno razlikujejo. Pri učinkovitosti bentonitov je odločujoča njihova koloidalna struktura, ki je zaslužna za močno adsorpcijo (pritegnitev) delcev motnosti v vinu, in to s svojo ogromno površino, saj en gram raztopljenega bentonita v vodi meri 5 m2.

Pri nas je na trgu domači bentonit z imenom KLAROL. V praksi je preizkušen in se je obnesel. S KLAROLOM čistimo predvsem bela motna vina.

Izvedba čiščenja: Odtehtamo potrebno količino bentonita, ki se pri belih vinih giblje med 80 do 120 grami na 100 litrov. Pri pripravi raztopine sipljemo počasi bentonit v vodo in mešamo. Ne smemo pa, obratno, vode zlivati na bentonit, ker bodo sicer nastajali strdki. Raztapljanje v mlačni vodi (do 50 °C) je hitrejše in boljše.

Količina vode za razstopino je prostorninsko približno 10 kratna za KLAROL (10 krat več, kot je čistila). Sredstvo pustimo namakati v vodi 24 do 48 ur. Po potrebi dolijemo še vode, da je KLAROL vedno pod vodo.

Po preteku časa namakanja odlijemo vodo, ki se ni vezala z betonitom, in le-tega temeljito premečkamo z roko. Najhitrejše naredimo to z električnim mešalcem. Sledi dolivanje vina in mešanje do tekoče emulzije. Nato tako pripravljeno čistilo vlijemo v sod, kjer ga zopet temeljito mešamo z vinom. V majhnem sodu lahko mešamo z lesenim kolom, v večjem nad 1000 litrov pa z brezzračnim krožnim pretakanjem s črpalko.

Da pospešimo čiščenje z betonitom, lahko dodamo naslednji dan na 100 litrov 2 do 4 grame želatine. Pripravo želatine bomo opisali posebej.

(Dalje prihodnjič)

JULIJ NEMANIČ, dipl. inž.

POROČILO

o žrebanju dobitkov denarne loterije „Posodobitev Triglavskega doma na Kredarici", ki je bilo dne 21. 1. 1983 v Ljubljani

Srečke s končnicami	so zadele din	Srečke s končnicami	so zadele din
6200	3000	024	100
91080	100000	124	200
000140	200000	3144	2000
		6804	5000
041	100	42854	20000
2841	1000	46374	30000
6541	1000	75144	10000
7661	1000	064084	300000
17311	30000		
58661	60000	08765	10000
053251	250000		
		006	400
102	300	066	100
5582	1000	896	200
15652	10000		
47302	100000	397	300
156312	200000	807	200
		35037	150000
263	100	36537	20000
943	100	146967	250000
64813	30000		
67503	60000	128	500
90633	30000	5268	1000
90873	20000	49078	20000
022783	200000	98088	10000
		2409	2000
		63629	10000
		85519	150000

Vse dobitke izplačuje po uradni žrebni listi Planinsko društvo Ljubljana–Matica v Ljubljani, Miklošičeva 17, vsak dan, razen sobote in nedelje, od 8. do 12. ure. Če pošljete srečko v izplačilo po pošti, jo pošljite na naslov: Planinsko društvo Ljubljana–Matica, p. p. 320, 61001 Ljubljana.

Dobitke nad 500,00 dinarjev izplačuje po odbitku davka na dobitke pri igrah na srečo. Izplačilo dobitkov zapade v 60 dneh po objavi žrebne liste.

Planinsko društvo
Ljubljana–Matica:
Komisija za loterijo:

50/4–83

---

emona hoteli / ljubljana

tozd terme čatež

vabi na

VELIKO PUSTOVANJE 12. februarja

v hotelih TERME IN GRAD MOKRICE!

- Obilo zabave s programom
- bogate nagrade za najboljše maske
- vstopnina s konzumacijo 800,00 din
- predplačilo in rezervacije v hotelu Terme in hotelu Grad Mokrice.
- Maske imajo prost vstop

PUSTNO RAJANJE 15. februarja

v hotelu GRAD MOKRICE – vstopnine ni!

hotel TERME, tel. (068)610–10, 610–11, 618–11
hotel GRAD MOKRICE, tel. (068) 695–00, 695–01

Delavski svet TOZD Vzdrževanje cest Novo mesto Cestnega podjetja Novo mesto

razpisuje
prosta dela oziroma naloge

DIREKTORJA TOZD VZDRŽEVANJE CEST NOVO MESTO

Poleg splošnih mora kandidat izpolnjevati še naslednje pogoje:
– da ima višjo ali srednjo izobrazbo gradbene, ekonomske, pravne ali organizacijske smeri ali druge, dejavnosti TOZD primerne tehnične smeri;
– da ima najmanj 5 let ustreznih delovnih izkušenj, če ima višjo izobrazbo, oziroma 10 let delovnih izkušenj, če ima srednjo izobrazbo.
Mandat delavcev s posebnimi pooblastili in odgovornostmi traja štiri leta.
Prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev naj kandidati pošljejo v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Cestno podjetje Novo mesto, TOZD Vzdrževanje cest, Novo mesto, Ljubljanska 47, z oznako „Za razpisno komisijo".
Kandidati bodo o izbiri obveščeni v osmih dneh po sprejemu sklepa o izbiri.

53/4–83

Žirija za podeljevanje Priznanj Osvobodilne fronte slovenskega naroda občinske konference SZDL Krško na podlagi 1., 5. in 8. člena Pravilnika o podeljevanju priznanj Osvobodilne fronte slovenskega naroda za občino Krško.

RAZPISUJE
PODELITEV PRIZNANJ OSVOBODILNE FRONTE ZA LETO 1983

1. Priznanja so namenjena posameznikom in organizacijam za njihovo delo in prispevek k dosežkom trajnejšega pomena na področju:
   – razvoja naše samoupravne socialistične družbe,
   – uresničevanja ustavno opredeljenih družbeno-ekonomskih in političnih odnosov na posameznem področju družbenega življenja in dela ter v družbi nasploh, posebej razvijanja delegatskega sistema in uveljavljanja samoupravne organiziranosti združenega dela,
   – krepitvi SZDL kot fronte vseh delovnih ljudi in občanov ter njihovih organiziranih socialističnih sil,
   – neposrednega uveljavljanja delovnih ljudi in občanov kot subjektov odločanja na vseh področjih in v vseh sredinah družbenega življenja.
2. Predloge lahko oblikujejo krajevne konference SZDL, organizacije združenega dela in druge delovne ter samoupravne skupnosti, vodstva družbenopolitičnih organizacij v občini, družbene organizacije in društva ter občani.
3. Pismene predloge z zgoščeno obrazložitvijo je treba predložiti v uskladitev krajevni organizaciji SZDL, od koder je predlagani kandidat oz. organizacija. Žirija bo upoštevala le tako usklajene predloge, ki bodo prispeli najkasneje do 25. marca 1983 na Občinsko konferenco SZDL Krško. Predlagatelji naj zato svoje predloge pošljejo pravočasno krajevnim organizacijam SZDL (do 10. marca).

51/4–83

STEKLARSTVO Milan RESNIK
Krško
C. 4. julija 25, 68270 Krško

objavlja prosta dela in naloge:

1) KVALIFICIRANEGA STEKLARJA
2) PRIUČENEGA STEKLARJA ZA NEDOLOČEN ČAS

POGOJI:
pod 1: končana poklicna steklarska šola z najmanj dvoletnimi delovnimi izkušnjami ter odsluženim vojaškim rokom
pod 2: opravljanje poklica v steklarski stroki neprekinjeno 3 leta do datuma prijave na današnji razpis ter odslužen vojaški rok.
Poskusno delo traja 1 mesec.
Osebni dohodek po določilih kolektivne pogodbe o delovnih razmerjih med delavci in samostojnim obrtnikom.
Nastop dela po dogovoru.
Prijave sprejemamo 15 dni po objavi.
Kandidati bodo o izidu izbire obveščeni v 15 dneh po izteku tega razpisnega roka.
Prijave z dokazili o izobrazbi in delovnih izkušnjah pošljite na naslov: Steklarstvo Miran RESNIK, C. 4. julija 25, Krško.

49/4–83

GOZDNO GOSPODARSTVO NOVO MESTO

VLAGANJE PROŠENJ ZA POSEK LESA

Lastnike gozdov obveščamo, da lahko vlagajo prošnje za posek lesa.
Prošnje je treba poslati ali oddati do 30. aprila 1983 na sedežih temeljnih organizacij kooperantov v Novem mestu, Črnomlju in Trebnjem ali na revirnih vodstvih v Žužemberku, Straži, Šentjerneju, Zagradcu, Metliki in Semiču.
Po tem roku bomo sprejemali prošnje samo v izrednih primerih.

52/4–83

KRKA

KRKA, tovarna zdravil n. sol. o. Novo mesto, komisija za cenitev in odprodajo sredstev izven uporabe razpisuje

javno licitacijo,
ki bo v prostorih Zdravilišča Šmarješke Toplice v soboto, 29. 1. 1983, ob 10. uri.
Odprodajali bodo razno rabljeno in demontirano opremo, ki je ostala od prenovitve hotelskih prostorov in kuhinje.

55/4–83

Radenska

ZIMA V RADENCIH

7-DNEVNI PAKET

- 7 polnih penzionov
- 1 pregled pri zdraviliškem zdravniku
- 2 X CO_2 kopeli
- 1 x savna
- pitje mineralne vode
- brezplačen vstop v kavarno Park
- možnost kompenzacije obroka v Moravskih Toplicah
- vsakodnevno kopanje v zaprtem bazenu

Za otroke do 7. leta prenočišče zastonj.
Za otroke od 7. do 12. leta 70-odst. cene penziona.
Možnost podaljšanega bivanja po dnevni ceni paketa.

CENA: 4.235,00 din

Dodatek za enoposteljno sobo: 345,00 din.

Velja do 31. 4. 1983

Rezervacije in informacije: Hotel Radin, Radenci, tel. (069) 73–331 ali 73–006

48/4–83

DS SIS STANOVANJSKEGA IN KOMUNALNEGA GOSPODARSTVA NOVO MESTO

A. razpisuje prosta dela in naloge za

ORGANIZACIJSKEGA TAJNIKA STAVBNE ZEMLJIŠKE SKUPNOSTI

B. objavlja prosta dela in naloge za

– INKASANTA STANARIN

Pogoji:

Pod A
Visoka ali višja izobrazba pravne, upravne ali ekonomske smeri, 5 oz. 8 let delovnih izkušenj, moralno-politična neoporečnost in da je aktivni družbenopolitični delavec z organizacijskimi sposobnostmi.
Delo organizacijskega tajnika je predvsem, da vodi in opravlja dela s področja dejavnosti stavbno zemljiške skupnosti in da neposredno opravlja še vsa dela v zvezi s pridobivanjem, oddajanjem in zemljiško-knjižnim urejanjem stavbnih zemljišč, vodenje vseh vrst evidenc s tega področja, priprava osnutkov ustreznih odlokov in drugih splošnih aktov in druga pravna opravila s področja priprave in urejanja stavbnih zemljišč.

Pod B
Kandidati za opravljanje del in nalog inkasanta stanarin morajo imeti končano osemletko, veselje do dela s strankami in najmanj 1 leto delovnih izkušenj.
Stanovanj ni.
Mandat za dela in naloge pod A traja 4 leta.
Sprejem delavca v delovno razmerje pod B bo za nedoločen čas z enomesečnim poizkusnim delom.
Osebni dohodki so po pravilniku o delitvi OD delovne skupnosti.
Pismene ponudbe z dokazili o izpolnjevanju pogojev naj kandidati pošljejo v 15 dneh po objavi na naslov: DS SIS stanovanjskega in komunalnega gospodarstva Novo mesto, Novi trg 6.
Ponudbe kandidatov pod A morajo biti v zapečateni ovojnici, z oznako ZA RAZPIS.
Prijavljeni kandidati bodo o izbiri obveščeni najkasneje v 30 dneh po preteku roka za zbiranje ponudb.
Pri izbiri kandidatov pod A bodo imeli prednost kandidati, ki imajo že delovne izkušnje s področja pravnega urejanja imovinsko-premoženjskih zadev.
Vse ostale informacije se lahko dobe na telefon 21–040, int. 266.

58/4–83

GOK ČRNOMELJ

DO GOK Črnomelj, tozd Begrad
odbor za medsebojna razmerja

razpisuje
naslednja prosta dela in naloge:

1. VEČ ZIDARJEV IN TESARJEV
2. VEČ GRADBENIH DELAVCEV
3. DVA ČUVAJA NA GRADBIŠČU

pogoji:
– pod 1: poklicna gradbena šola
– pod 2 in 3: nkv delavec, starejši od 18 let

Navedena dela in naloge so za določen čas s polnim delovnim časom.
Pismene prijave z dokazili o izpolnjevanju zahtevanih pogojev sprejema odbor za medsebojna razmerja v roku 8 dni po objavi razpisa.

MLADI DOPISNIK

NA ZIMOVANJU V RADULJI

Taborniki OŠ Milka Šobar–Nataša s podružnično šolo v Birčni vasi smo se zbrali v gozdarski koči v dolini Radulje. Večino sredstev so prispevali starši in taborniška organizacija, manjši del pa šole. Na taboru smo bili 6 dni. Že na 1. zboru smo govorili o veščinah, ki jih bomo lahko opravili na zimskem taboru. Seveda so začeli najprej kuharji in gospodarji ter poznavalci ognjev. Imeli smo dva orientacijska in več manjših pohodov. V torek smo imeli tudi nočne vaje, ki so jih pripravili taborniki Modrih veslačev in vodniki. Imeli smo veliko predavanj. Na taboru je bilo zelo prijetno.

SANDRA AVSEC
OGT Šmihel
četa Porečanov

ZAKAJ NE BREZ VOZNIŠKIH?

Vemo, da imajo kmetje v Sloveniji zelo veliko traktorjev, saj ga ima skoraj vsak drugi kmet, vemo pa tudi, da tri četrtine lastnikov tega delovnega stroja nima vozniškega dovoljenja. Ob vesteh, da bo moral narediti vozniški izpit, kdor bo hotel voziti traktor, se sprašujem: kaj bo s kmetijami, kdo bo pridelval kruh?

Mislim, da bi lahko upoštevali razmere in bi dovolili vožnjo tudi takim, ki nimajo vozniškega dovoljenja, imajo pa pravilno registriran in tehnično neoporečen traktor. Pri delu je včasih potrebno zapeljati na cesto, preko nje ali kakšen kos po nji, vendar bi to morali razumeti in ne pritiskati z vozniškimi dovoljenji.

FRANC VELIČ
Izvir 3

Martinu Zupančiču v spomin

Počitnice so. Tisti čas, ki si ga tako želimo, mi, otroci, in učitelji. Pa tudi čas, v katerem spoznavamo, kako lepo je v šoli in kako zelo smo navezani drug na drugega. In vendar z enim ne bomo nikoli več stopali skozi šolska vrata. Smrt, tista neudomljiva moč, nam je vzela, iztrgala našega dragega učitelja Martina Zupančiča.

Komaj 14 dni je minilo, odkar je svojim učencem zaključil polletne ocene. Zaključil, kot že tolikokrat doslej in vendar – zadnjič. Kdo vas bo nadomestil, naš dragi tovariš Zupančič? Kdo bo znal s toliko hudomušnosti podajati svoje bogato znanje, kdo s toliko potrpežljivosti učiti naše nerodne roke praktičnih del. Fotografija, orientacija, tehnika – to je za nas pomenilo isto, kot vaše ime. Ne le za nas, tudi za generacijo naših očetov in mam. Mnogo nas je šlo skozi vašo šolo in vsakemu med nami ste poklonili del sebe. Žal nam je za vse drobne porednosti, s katerimi smo vas znali ujeziti. Toda, ali bi bilo danes drugače, če bi bili mi drugačni? Ne! Saj nam niste zamerili otroške razposajenosti in vaše oči so povedale, da nam oproščate prav vse, čeprav so usta včasih govorila drugače.

Zdaj vam povemo, da smo vas imeli zelo radi, da smo vas cenili, in da čutimo vrzel v naši sredi. Vemo, da bodo šele jutri v našem ponovnem šolskem delu najbolj boleče občutili, da vas ni. Toda tu ni pomoči. Hvaležni smo vam, tovariš Zupančič. Globoko hvaležni v imenu vseh nas in v imenu tistih učencev, ki jih je življenje odpeljalo daleč stran iz naših lepih Artič, katere ste tudi vi tako ljubili.

V imenu učencev OŠ Artiče
EDVARD ROŽMAN

moj otrok je drugačen

Šolanje nezadostno razvitih

V enem od predhodnih sestavkov smo se opredelili za eno od mnogih klasifikacij duševne nezadostne razvitosti (prizadetosti), in sicer za klasifikacijo ameriškega združenja za duševno nerazvitost, ki jo priporoča tudi Svetovna zdravstvena organizacija (WHO), uporablja pa jo tudi naš Pravilnik o razvrščanju otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Kot smo videli, po tej klasifikaciji delimo duševno nezadostno razvitost na lažjo, zmerno, težjo in težko. Od teh so le lažje duševno nezadostno razviti otroci sposobni za šolanje, pa še ti le za šolanje pod posebnimi pogoji. Pri tem moramo pripomniti, da je v svetu in pri nas še vedno možno najti v literaturi in slišati najrazličnejše izraze za duševno nezadostno razvitost, n. pr.: umska manjrazvitost, duševna prizadetost, mentalna defektnost, mentalna subnormalnost (podnormalnost) itd.

Toda zdi se nam, da je najbolj strokovno opredeljen in človeški, najbolj etično sprejemljiv izraz duševna nezadostna razvitost.

Kaj je to? Duševna nezadostna razvitost je posledica trajne slabše razvitosti ali trajne okvare možgan, kar se odraža v znižanih umskih sposobnostih (pod normalo), s tem pa tudi znižani umski storilnosti in pogosto tudi drugih motnjah. Otrokovo intelektualno sposobnost – inteligentnost in njegovo intelektualno učinkovitost merimo s psihološkimi testi.

Od duševne nezadostne razvitosti moramo ločiti duševno zaostalost, ki je posledica okolja, v katerem otrok živi in odrašča. Duševno zaostalemu otroku okolje ni nudilo dovolj in pravilnih socialnih, vzgojnih in kulturnih možnosti za njegov telesni in duševni razvoj. Toda v tem primeru lahko tak otrok s pravočasnim in pravilnim obravnavanjem dohiti svoje poprečne vrstnike, ker njegovi možgani niso oškodovani.

V prvem primeru, pri duševni nezadostni razvitosti, pa otrok nikoli ne bo dosegel sposobnosti svojih poprečnih vrstnikov. V tem primeru moramo posledice tega stanja čimbolj omiliti in maksimalno razvijati otrokove preostale sposobnosti.

Najblažja oblika duševne nezadostne razvitosti, kot že omenjeno, so lažje duševno nezadostno razviti otroci, ki se vključujejo v šole s prilagojenim programom. Teh otrok je po različnih ocenah približno 2 odst. Ker gre za lažja odstopanja od poprečja, se ti primeri večkrat šele pozno odkrivajo, nemalokrat šele v prvem razredu redne osnovne šole, kjer tak otrok ne zmore učnega programa, prilagojenega vsaj poprečno umsko sposobnim otrokom. V redni šoli se ne počuti dobro, doživlja same neuspehe, prične odklanjati učenje in obiskovanje pouka. V tem primeru je potrebno prešolanje na šolo s prilagojenim programom, ki je možno šele po pregledu strokovne komisije za razvrščanje.

Otroke na spodnji meji lažje duševne nezadostne razvitosti bodo starši, vzgojitelji ali zdravstveni delavci odkrivali že v predšolski dobi in v tem primeru šolanje v redni šoli, tudi poskusno, ni priporočljivo. Lažje duševno nezadostno razviti otroci so pred šolanjem lahko vključeni v redne vzgojnovarstvene zavode, šolajo pa se na šolah s prilagojenim programom, kjer se izobražujejo po svojih sposobnostih in usposabljajo za vključitev v normalno življenje, po končanem šolanju pa se večinoma zaposlujejo in delajo v delovnih organizacijah.

VLADIMIR BITENC, defektolog

95 let ribniške posojilnice

Ustanovljena 11. januarja 1888 – Prvi vložil denar Bojc, posojilo pa dobil Lovšin – Posojilnica dobrotnica doline – Zgradila meščansko šolo in Sokolski dom

Denarno zadružništvo se je začelo v Evropi porajati v 19. stoletju, najprej v obliki hranilnic, nato pa tudi posojilnic. Pri tem pogosto ni šlo le za denarne oz. gospodarske posle, ampak tudi za narodnostne in politične pritiske.

Leta 1821 je bila ustanovljena Kranjska hranilnica v Ljubljani. Imela je močan vpliv na gospodarski, narodnostni in kulturni razvoj. Večji razmah posojilnic pa sega v leta 1846–1848. Takratne posojilnice so si v programe zapisale, da bodo pomagale podeželskemu prebivalstvu, predvsem kmetom, iz gospodarskih stisk.

Misel o samopomoči v mali obrti in trgovini pa je spodbudila več ribniških tržanov in okoličanov, da so začeli leta 1887 pripravljati ustanovitev posojilnice. Pravila ribniške posojilnice so bila potrjena 11. januarja 1888, kar pomeni, da je pravkar minilo 95 let od ustanovitve posojilnice v Ribnici. Glavni delež za pristop k snujoči se posojilnici je bil določen na 50 goldinarjev, opravilni delež pa na 5 goldinarjev. Kmalu se je vpisalo 40 članov–zadružnikov in tako je bilo omogočeno delo posojilnice. Pobudnika in organizatorja posojilnice sta bila notar Franc Erhovnic in sodni predstojnik Franc Višnikar.

V zadružni register okrožne sodnije v Novem mestu je bila 29. avgusta 1888 pod številko 1221 vpisana „Posojilnica v Ribnici, registrovana zadruga z omejeno zavezo, s sedežem v Ribnici." Dejansko je začela ribniška posojilnica poslovati 1. junija 1888. Tega dne je dobila tudi prvi denar, ki ga je vložil Janez Bojc iz Goriče vasi 41. Prvo posojilo je bilo dano že naslednji dan, 2. junija, dobil pa ga je Janez Lovšin iz Goriče vasi 36.

Posojilnica se je izkazala koristna v vseh letih obstoja, saj je pomagala ljudem v stiskah in hudih časih, tudi med vojnama. Bila je prava dobrotnica svoje doline. O vsem, kar je storila za razvoj ribniške doline, bo pisano v posebni kroniki tega zavoda. Mi pa naj omenimo le dva primera.

Zaradi pomanjkanja prostorov je grozilo, da bo meščanska šola v Ribnici, ki je delovala pred vojno, ukinjena. Posojilnica pa je s svojim denarjem zgradila novo stavbo meščanske šole in tako omogočila domači mladini poceni šolanje. Mnogi so nato nadaljevali šolanje izven domačega kraja. Marsikdo je tako lahko prišel do boljšega znanja in poklica ter tudi do boljšega službenega mesta.

Tudi pri gradnji Sokolskega doma je sodelovala domača posojilnica. Sokolsko društvo pa je imelo velik vpliv na društveno življenje v Ribnici in dvig narodne zavesti. To se je pokazalo tudi ob fašistični okupaciji.

ANDREJ ARKO–JOHANOV

ŠE SO DOBRE GOSTILNE!

Letos se bo naše društvo upokojencev iz Trnovega že četrtič odpravilo na praznovanje v Dolenjo Staro vas pri Šentjerneju v gostilno Janeza Zagorca. V tej gostilni se čudovito sprostimo na svežem zraku, naužijemo se dobrot domače kuhinje in odžejamo s pravim dolenjskim cvičkom. Postrežba je prijazna in dobra. Prav je, da se dobro pohvali!

Z M.
Ljubljana,

POBUDA KAPELSKIH GASILCEV

Na občnem zboru gasilskega društva Kapele, ki je sklican za soboto, 29. januarja, bo obračun podal tudi odbor za izgradnjo javne razsvetljave v Podvinjah in Kapelah. Ob tej priložnosti bodo gasilcem podelili priznanja in proglasili napredovanja.

UČENKAM POMOČ PRI MALICAH

Učenke srednje šole tekstilne usmeritve „Beti" imajo na razpolago toplo malico v njeni restavraciji. Za malico morajo odšteti 45 dinarjev na dan, kar niti ni tako malo, drugače pa ne gre. Nemalo učenk se zato odloči za sendvič in čaj, kar pa gotovo ne zadošča za pravilno rast mladega organizma. Če računamo še z dejstvom, da je med učenkami veliko vozačev, ki morajo od doma dokaj zgodaj, bi kazalo reševati problem toplih obrokov z dotacijami, ki pa jih ni od nikoder. Sama šola tega ne bo mogla rešiti, širša družbena skupnost pa je pričela o tem razpravljati te dni. Nekaj se bo gotovo izcimilo iz mnoštva besed.

KULTURNI VEČER IN ŠAHOVSKI TURNIR

Zadnjo soboto so mokronoški mladinci pripravili literarno-glasbeni večer. S prozo in pesmimi so se predstavili štirje mladi ustvarjalci, gostja večera pa je bila pisateljica Anica Zidar. Navzoči so se sproščeno pogovarjali z nastopajočimi, na veliko vprašanj pa je odgovorila tudi gostja. Dan pozneje je OO ZSMS Mokronog izvedla tudi šahovsko prvenstvo krajevne skupnosti Mokronog. Nastopilo je 12 Šahistov, zmagal je mladinec Igor Lukek, za njim sta se uvrstila Jože Hočevar in vojak Živojin Mišić.

DAMJANA BORŠTNAR

O VSEM NA TEKOČEM

V brežiškem domu upokojencev stano brežiškem domu upokojencev stanovalce vsak dan seznanijo z dnevnimi novicami, z najpomembnejšimi dogodki doma in na tujem ter s krajevnimi prireditvami. Tu in tam se katere udeležijo, če niso prepozno zvečer. Najbolj navdušeni so tedaj, kadar lahko v svojem domu pozdravijo šolarje, upokojence iz okoliških krajev, likovne razstavljalce in mlade glasbenike, ki prinesejo v njihovo okolje prijetno spremembo in osvežitev. Takrat vedno znova dokažejo, da so kljub boleznim in drugim težavam dojemljivi za dogajanja okoli njih in da jih veselijo zlasti srečanja s svetom zunaj doma.

SPOSOJENO TRNJE

– V nekaterih mestih vlada pomanjkanje perutnine. Je pa zato kolikor hočete kokodakanja.

(Iz Politike ekspres)

Zakaj ne odpro?

Opuščena šolska stavba v vasi Laze je skladišče za inventar, mladim pa manjka prostor za shajanje in zabavo

Šola v vasi Laze je že nekaj let zaprta, kraj je izgubil ustanovo, ki je bila središče vsega dogajanja. Zdaj stavba sameva in propada, in če se krajani ne bi brigali za njeno okolje, bi bila že podobna gradu Trnuljčice. Prostori so trenutno zasedeni z inventarjem za bodoči pionirski dom v Dol. Toplicah, ampak za čuvanje tega nikogar ne skrbi.

Vsaj en prostor v šoli so želeli mladinci za svoje potrebe. Res je, da imajo v krajevni skupnosti zadružni dom, toda ta služi potrebam vseh družbenopolitičnih organizacij, proslavam in prireditvam. Dvorana je opremljena s stoli in jih ni smotrno vselej prekladati, povrhu vsega mladinci potrebujejo prostor največ za ples.

Naši mladinci niso kot mestni vrstniki, ki iščejo le disco klube. Naši po službi delajo še doma, ob sobotah pa bi se radi zavrteli ob muziki, toda takrat so navadno v zadružnem domu sestanki, ki jih ob spremenjenem delavniku ni možno sklicevati drugače.

Mladi so prosili za prostore v opuščeni šoli, za protiuslugo pa bi po najboljših močeh skrbeli za vzdrževanje stavbe in sadni vrt. Zdaj je povsem zapuščen, pa je velika škoda. Mladim je bila prošnja odbita, vendar v krajevni skupnosti menimo, da to ni prav. Vsaj en prostor v stari šoli bi res lahko odprli prizadevni mladini, ki sodeluje tudi v vseh akcijah.

J. SLADIČ

80 let Franca Urbančiča

Te dni bo praznoval Urbančičev ata iz Gabrja pri Soteski 80-letnico. Ker je bilo vse njegovo življenje eno samo trdo delo, je prav, da se spomnimo njegovega življenjskega praznika. Odolžimo se mu tudi z našo pozornostjo, saj je bil vedno na strani naprednih sil, pred vojno in med NOB, ki je v njej od vsega začetka z vso svojo močjo aktivno sodeloval.

France Urbančič se je rodil 30. 1. 1903 kot sin revnih staršev v Dolenjskih Toplicah. Njegova mati je hodila po „tabrhih", oče pa je bil za hlapca pri premožnejših trgovcih. Prvi njegov poklic je bil, da je šel še šoloobvezen za pastirja. Življenje je bilo takrat zelo težko. Večkrat je spal v hlevih kot na postelji. Delal je skoraj samo za hrano, za obleko mu je ostalo le malo.

Leta 1925 se je priženil na Gor. Polje. Vendar je posestvo prevzel od brata šele 1931. Počasi je rasla družina, težko so delali, vendar se je ob večerih, zlasti ob nedeljah, slišala po vaseh fantovska pesem. Fantje so ga imeli radi, in ker je bil zelo dober pevec, so hodili ponj, ko je bil že poročen. Sodeloval je pri Društvu kmečkih fantov in deklet, zlasti kadar so bile tekme koscev. Bil je član Sokola.

Ko je izbruhnila vojna, se je takoj po okupaciji 1941 vključil v Osvobodilno fronto. Udeleževal se je sestankov, ki jih je takrat vodil Rudo Zupanc. Maksa Henigmana je zadnjič videl, ko je s Pieljevimi fanti odhajal v napad na Bučko. Do kapitulacije Italije je bil vaški zaščitnik in partizani so se večkrat oglašali pri njem. Ob požigu Pieljeve domačije ni dosti manjkalo, da se tudi njegov dom ni spremenil v pogorišče. Ob kapitulaciji je razoroževal Italijane pri gradu Soteska. Nato se je tudi zanj začela težka doba. V nemški ofenzivi so ga s skupino partizanov ujeli Nemci in jih postavili pred mitraljeze. Imel je srečo, da je z nekaj tovarišu ušel smrti. Nekaj časa je nato opravljal funkcijo predsednika NOO za kraj Gor. Polje. Ko je bilo najhujše, je odšel v brigado in ob osvoboditvi prišel v sovobodno Ljubljano. Na lastno željo je bil demobiliziran, saj je bil takrat star že 43 let.

Z vsemi silami in zagonom idealizma se je takoj vključil v obnovo domovine. Sodeloval je v vseh organizacijah. Ni bilo delovne akcije, da se je Urbančičev ata ne bi udeležil.

Za svoje nesebično delo je bil večkrat odlikovan.

T. VIRANT

Ignaciju Štuparju v slovo

V tihem, skoraj idiličnem domu ob cesti, ki drži iz Metlike na Kolpo, je donedavna preživljal svojo življenjsko jesen najstarejši Metličan, 92-letni Ignacij Štupar. Preprost, ljubezniv človek, ki se je od skromnega, preprostega fanta dvignil do ravnatelja Prve dolenjske posojilnice v Metliki in opravljal v Ljubljani, potem pa v domačem mestu vrsto pomembnih opravil. Predvsem pa je neštevilne proste ure posvetil eni najplemenitejših človeških dejavnosti, nesebični pomoči bližnjemu – gasilstvu.

Ta gasilec, Štuparjev stric, kot so ga prijatelji in znanci imenovali, je

14. januarja letos ugasnil. Z njim se je zaključilo tudi njegovo skoraj tri četrt stoletja trajajoče zvesto delo za metliško in belokranjsko gasilstvo.

Predanost temu humanemu društvu je bila Štuparjevim v krvi. Že stari oče in stari stric sta 1869 stala ob rojstvu metliške požarne brambe, najstarejšega društva te vrste na Slovenskem! Tudi Ignacijev oče je bil že 1875 med domačimi gasilci. Pa naj bo sin drugačen?

Zato je tudi mladi Ignac na Florijanovo v maju 1908 pristopil k metliški požarni brambi. Kot sedemnajstleten fant je pričel prav od začetka: pospravljal je orodjarno, čistil gasilno orodje, delovne obleke in škornje, nosil vodo v platnenih vedrih, pral v Obrhu cevi in še marsikaj. Šele čez dve leti je bil potem sprejet med prave gasilce.

Pokojni Štupar se je rad spominjal mnogih gasilskih svečanosti in parad. Še bolj pa so mu v spominu ostali številni požari, ki jih je tudi sam pomagal krotiti in reševati ljudsko premoženje.

Med prvo svetovno vojno je moral odriniti na fronto, takoj nato pa je odšel z drugimi osvobajat še našo Koroško. Po nesrečnem plebiscitu je ostal v Ljubljani v službi pri centralni upravi ministrstva za trgovino in industrijo, leta 1929 pa se je vrnil v Metliko in prevzel vodstvo Prve dolenjske posojilnice.

Doma je spet pričel delati v metliškem gasilskem društvu in pri Belokranjski gasilski zvezi, ki se je kasneje preimenovala v Okrajno gasilsko zvezo s sedežem v Črnomlju.

Druga svetovna vojna je Štuparja seveda našla na strani upornega slovenskega ljudstva. Po vojni, ko je s poklicnim delom že izpregel, pa se je, zlasti kot predsednik domače občinske gasilske zveze, toliko bolj razvnel v delu za to humano organizacijo, zlasti pri ustanavljanju in opremljanju novih gasilskih društev. Nešteto je bilo poti, nešteto sestankov, sej, zgledov in spodbudnih besed, ki pa so na koncu vedno rodila dejanja in uspehe.

Vztrajno, vestno, pošteno in človeško bogato življenje Ignacija Štuparja ni moglo miniti neopazno. O tem priča čez dvajset gasilskih, občinskih, republiških in zveznih odličij, o tem govore častna članstva, številne diplome in priznanja. In ne nazadnje: o tem govori tudi to, da je bil in bo stric Štupar še dolgo zapisan v srcih premnogih, ki jim je bil resničen prijatelj, svetovalec in vzornik.

J.D.

pisma in odmevi

NI NUJNO

da se uredništvo Dolenjskega lista strinja z vsemi sestavki, ki so objavljeni na tej strani. – K prispevkom, ki jih pošiljate za objavo v našem tedniku, pripišite svoj celi naslov, sicer ne pridejo v poštev za tisk. Na posebno željo pisca lahko ostane njegovo pravo ime za javnost tajno (podpisali ga bomo s kraticami ali kako drugače), vsekakor pa je pred sodiščem za resničnost napisanega odgovoren predvsem sam.

UREDNIŠTVO DL

Žal je bil tiskarski škrat

Kino Krka ni obnovljen

V drugi številki Dolenjskega lista je spet šaril tiskarski škrat in zagodel zlasti tistim, ki so nasedli, da bo kino Krka v Novem mestu začel predvajati filmske predstave. Res, da so pred domom napravili ograje, vendar, žal, dvorana še ni nared. Tudi delavci Zveze kulturnih organizacij bi želeli, da bi bilo delo končano in dom dan v uporabo, a kaj, ko se vse začne in neha pri denarju.

Naj ob tej priložnosti seznanimo bralce, ljubitelje dobrega filma, da Zveza kulturnih organizacij redno gostuje v kinu doma JLA s filmskim gledališčem. Dom JLA je dal ob četrtkih na voljo svojo dvorano, predstave pa so ob 18. uri. Če pa bi se pokazala potreba, bi lahko ta dan uvedli tudi dve predstavi. Izbor filmov je dober. Tako bo februarja in marca na sporedu: Kačje jajce, Cigani letijo v nebo, Žrebčarna, Igra z jabolkom, Drevo za cokle, Plesalec na žici in Človek slon.

V domu JLA bo potekal tudi letošnji teden slovenskega filma, kjer si bodo gledalci lahko ogledali naslednje slovenske filmske stvaritve: Idealist, Pustota, Razseljena oseba, Kaj ti je, deklica (Rdeči boogie) in Pastirci.

F. Š.

TELEVIZIJSKI SPORED

28. I.

petek

1

9.00 ZIMSKI SPORED ZA DIJAKE: Koledar, Alge, hranilke voda, Secesija na Hrvaškem, Poročila
10.05 ZIMSKI SPORED ZA DIJAKE
14.20 ZIMSKI SPORED ZA DIJAKE: Med šolo in domom, Risanka, Ljudske pripovedke, Risanka, Kako naj vem, da to niso le sanje
17.20 POROČILA
17.25 GLASBENA PARADA: RADENCI 83
17.55 ARABELA, češkoslovaška oddaja za otroke
18.25 OBZORNIK
18.40 PRED IZBIRO POKLICA: MILIČNIK, izobraževalna oddaja
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 NAŠI OLIMPIJCI: ALPSKI SMUČARJI

Ljubljanski televizijci so posneli dokumentarno nanizanko, ki bo prikazala petdesetletno zgodovino zimskih olimpijskih športov na Slovenskem. Govor bo o ljudeh in njihovih odsežkih, v prvi od petih oddaj bo govor o alpskih smučarjih od olimpijskih iger 1936 v Garmisch Partenkirchnu do 1964 v Innsbrucku, govorili bodo Ciril Praček, France Čop, Matevž Lukenc, Janko Štefe in drugi, za uvod pa bo Bojan Križaj razmišljal o dveh stotinkah sekunde, kolikor mu je manjkalo, da bi na igrah v Lake Placidu osvojil bronasto kolajno.

20.40 ZRCALO TEDNA, oddaja o političnih in drugih dogodkih
21.00 ČLOVEK V DIVJINI, ameriški film

Dogajanje filma je postavljeno v dvajseta leta prejšnjega stoletja, ko se skupina nastavljalcev pasti odpravi na kanadski severozahod, da bi tamkaj prišli do dragocenih kož divjih živali. Vodjo odprave napade grizli, ranjenca pustijo ostati v divjini, misleč, da je z njim konec. A možak preživi, prilagodi se življenju v divjini, niti za hip pa ne neha misliti na maščevanje. Delo z navedeno vsebinsko zasnovo je po resničnem dogodku posnel Richard Sarafian, in to po scenariju Jacka de Witta, igrajo pa Richard Harris, John Huston, John Bindon in drugi.
22.40 POROČILA

2

17.10 Test – 17.25 Dnevnik – 17.45 Palčki nimajo pojma (otroška oddaja) – 18.15 Hočemo vedeti (izobraževalna oddaja) – 18.45 Narodna glasba – 19.30 Dnevnik – 20.00 Preludiji za jutri (glasbena oddaja) – 20.45 Zagrebška panorama – 21.00 Človek in čas (dokumentarna oddaja) – 21.50 Nočni kino: Skrivnost Oberwalda (italijanski film)

29. I.

sobota

1

8.05 POROČILA
8.10 ZVERINICE IZ REZIJE: GRDINA V LISIČJI HIŠICI
8.30 CICIBAN, DOBER DAN: PRIDITE NA RAZSTAVO OTROŠKIH ŽEPKOV
8.45 MALI ODRED, skopska oddaja za otroke
9.15 ARABELA, češkoslovaška oddaja za otroke
9.50 VELESLALOM ZA MOŠKE, prenos 1. teka iz Kranjske gore
11.40 VESOLJE: NEBESA IN PEKEL, poljudnoznanstvena oddaja
12.40 RISANKA
12.50 VELESLALOM ZA MOŠKE, prenos 2. teka iz Kranjske gore
16.05 POROČILA
16.10 BOJ ZA VODO, kanadski poljudnoznanstveni film

Onesnaževanje okolja je za ta svet postalo zelo pereče vprašanje, še posebej v razvitih državah se sprašujejo, kako zagotoviti zdravo okolje tudi za zanamce. Gledali bomo film, ki bo prikazal onesnaženost voda in človekovo nemoč, da bi se kolikor toliko uspešno zoperstavil preteči nevarnosti.

16.55 RADNIČKI LMK: CRVENA ZVEZDA, prenos košarkarske tekme
18.30 SEBASTIJANOVA BABICA: NEPRIČAKOVAN OBISK, risanka
18.45 MUPPET SHOW, gostuje ANDY WILLIAMS
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20. NAŠE 21. SREČANJE
21.30 DEKLICA INSIANG, filipinski film

Naslovna junakinja je 17-letno dekle, ki živi z materjo v predmestju Tonda. Mati služi denar z varovanjem otrok, dekle pa na trgu prodaja ribe. Slednja si želi poroke s fantom in z njim oditi daleč proč . . . Za uresničitev te želje pa je potrebno marsikaj – in o tem bo pripovedoval film, ki ga je posnel Lino Brocka, igrajo pa Hilda Koronal, Mona Lisa, Ruel Vernal, Rez Cortez, Marlon Ramirez in še kdo.
23.00 POROČILA

2

16.45 Test – 17.00 Ostržek (otroška predstava gledališča Pinokio iz Zemuna) – 18.00 O. Davičo: Pesem – 19.00 Narodna glasba – 19.30 Dnevnik – 20.00 TV kaseta: Djani Maršan – 20.30 Poezija: Vasko Popa – 21.00 Poročila – 21.05 Feljton – 21.35 Športna sobota – 21.55 Povsem osebno: Branislav Janković (dokumentarna oddaja)

30. I.

nedelja

1

8.20 POROČILA
8.25 ŽIVŽAV, otroška matineja
9.25 SLALOM ZA ŽENSKE, prenos 1. teka iz Les Diableretesa
10.20 SLALOM ZA MOŠKE, prenos 1. teka iz Kranjske gore
11.55 SLALOM ZA ŽENSKE, prenos 2. teka iz Les Diablertesa
13.00 SLALOM ZA MOŠKE, prenos 2. teka iz Kranjske gore
14.00 625, oddaja za stik z gledalci
14.35 POROČILA
14.40 ALI SE MED SEBOJ DOVOLJ POZNAMO

V današnji kulturni oddaji, ki so jo pripravili beograjski televizijci, bodo predstavniki republik in pokrajin govorili o kulturnih dosežkih v prejšnjem letu in o položaju, v kakršnem se je znašla kultura v zaostrenih gospodarskih razmerah. Našo republiko bo zastopal slikar Jože Ciuha.

15.25 PRISLUHNIMO TIŠINI, koprska oddaja za slušno prizadete gledalce
15.55 TOPOVI ZA CORDOBO, ameriški film

Lopova Cordobo izženejo iz ZDA, ko pa takega nepridiprava spet potrebujejo, ga brž najdejo. V napetem pustolovskem filmu, ki ga je zrežiral Paul Wendkos, igrajo George Peppard, Raf Vallone, Giovanna Ralli, Pete Duel, Don Gerdon, Nico Minardos, John Russel in drugi.

17.40 NAŠ KRAJ: PODBRDO
17.55 ŠPORTNA POROČILA
18.10 ZVEZDE SOVJETSKEGA CIRKUSA
18.55 NE PREZRITE, kulturna oddaja
19.10 RISANKA
19.25 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 Ž. Žilnik: VERA IN ERŽIKA

Novosadska televizijska drama, ki jo je po lastnem scenariju posnel Želimir Žilnik, bo govorila o dveh resničnih delavkah iz tovarne Trudbenik v Pančevu. Spremljali bomo njuna prizadevanja za uveljavitev delovne dobe, ki bi se po njunem morala, a se ne šteje v pokojninsko osnovo. Gre namreč za to, da sta se zaposlili s trinajstim letom, zakon pa priznava le delo po petnajstem letu starosti.

21.05 ŠPORTNI PREGLED
21.35 ŽIVETI Z NARAVO, sarajevska dokumentarna oddaja
22.20 POROČILA

2

15.15 Hunter (ameriški film) – 17.00 Nedeljsko popoldne – 18.55 Risanke – 19.30 Dnevnik – 20.00 Dnevi jazza 82 – 20.40 Včeraj, danes, jutri – 21.00 Cigani (oddaja iz sovjetske nadaljevanke)

31. I.

ponedeljek

1

9.00 ZIMSKI SPORED ZA DIJAKE: Koledar, Sebastijanova babica, Lavinski psi, Botanični vrt na Velebitu, Poročila
10.05 ZIMSKI SPORED ZA DIJAKE
17.20 POROČILA
17.25 MALI ODRED, skopska oddaja za otroke
17.55 ČLOVEKOVO TELO: VONJ IN OKUS

Nemška izobraževalna oddaja bo prikazala vlogo in pomen vonja in okusa v človekovem življenju. Zaradi nahoda, kar močno vpliva na sposobnost vonjanja, in morebiti še slabšega okušanja se človek lahko znajde celo v hudi življenjski stiski.

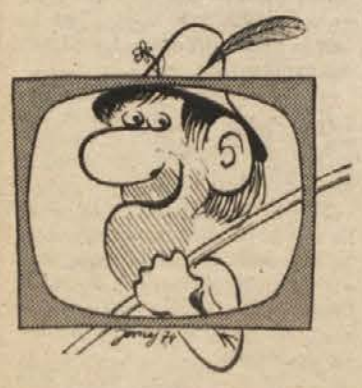

18.25 OBZORNIK
18.45 MLADI ZA MLADE
19.15 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 V. Radovanović: PLAŽA

Scenarij za novosadsko televizijsko dramo z gornjim naslovom je po resničnih dogodkih spisala Vlasta Radovanović. Gre za dogajanje v nekem gostinskem podjetju, katerega obrat Plaža se želi osamosvojiti kot tozd, glavni direktor in delavski svet pa temu nasprotujeta. Režiser Branko Milošević je dejal, da je hotel z dramo prikazati zapletenost samoupravnih odnosov v tistih okoljih, kjer bi posamezniki radi še naprej delali tako kot v preteklosti, se pravi po lastni pameti, brez upoštevanja volje delavcev. Igrajo Velimir Životić, Branko Djurić, Bogoljub Petrović, Mirjana Stevović in drugi.

21.20 SPOZNANO NEZNANO

Oddaja z gornjim naslovom bo govorila o dosežkih slovenske znanstvenoraziskovalne dejavnosti, tokrat npr. o jeseniški službi za industrijsko lastnino, kako nastajajo

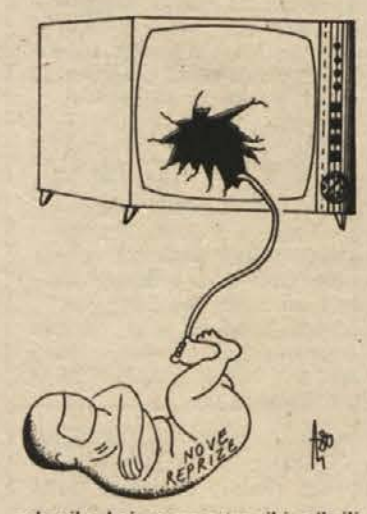

zdravila, kaj so znanstveniki odkrili na triglavskem ledeniku ipd.
22.15 POROČILA

2

17.25 Dnevnik – 17.45 Zom in Puk (lutkovna oddaja) – 18.00 Igračkanje (otroška oddaja) – 18.15 Potopisi: Cetina – 18.45 Glasbena oddaja – 19.00 Športna oddaja – 19.30 Dnevnik – 20.00 Znanost – 20.45 Zagrebška panorama – 21.05 Bolnišnica na koncu mesta (oddaja iz češke nadaljevanke) – 22.00 En avtor, en film

1. II.

torek

1

9.00 ZIMSKI SPORED ZA DIJAKE: Koledar, Neven in Maja, Reka Glina, Risanka, Poročila
10.05 ZIMSKI SPORED ZA DIJAKE
17.35 POROČILA
17.40 ZVERINICE IZ REZIJE: KAKO SE JE LISICA NAUČILA LETETI
18.00 PRAZNIČNI DNEVI SLOVENSKE FOLKLORE: VEČER LJUDSKIH PLESOV
18.25 ZASAVSKI OBZORNIK
18.40 PISANI SVET: O PALČKIH NIMAMO POJMA

Kaj so palčki? So ti mali, živahni, hudomušni gozdni prebivalci resnična živa bitja ali pa živijo le v pravljicah? Oddaja bo dala na to vprašanje zanimiv odgovor, za televizijo so palčke snemali celo v Rakovem Škocjanu.

19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 D. H. Lawrence: SINOVI IN LJUBIMCI, oddaja iz angleške nadaljevanke
20.55 AKTUALNA ODDAJA

30. januarja je poteklo pol stoletja, odkar je Hitler sredi nemške gospodarske zmede in sploh družbene krize postal nemški kancler. Le nekaj mesecev zatem je poskrbel za požig Reichstaga, kar je privedlo do izrednih ukrepov in oktroirane oblasti nacistov. Ljubljanski televizijci so ob tej neslavni obletnici pripravili okroglo mizo, za katero bo več poznavalcev skušalo osvetliti korenine razvoja in razkroja nacizma ter nakazalo poduk, ki je iz te temne plasti koristen tudi za današnjo rabo.
21.55 POROČILA

2

17.25 Dnevnik – 17.45 Pustolovščina – 18.15 Čas knjige – 18.45 Telestart 81 (zabavnoglasbena oddaja) – 19.30 Dnevnik – 20.00 Primoštenski akvareli (narodna glasba) – 20.35 Spomeniki revolucije (dokumentarna oddaja) – 21.25 Zagrebška panorama

2. II.

sreda

1

9.00 ZIMSKI SPORED ZA DIJAKE: Koledar, Neven in Maja, Utrdbe, trdnjave in obzidja, Risanka, Poročila
10.05 ZIMSKI SPORED ZA DIJAKE
17.35 POROČILA
17.40 CICIBAN, DOBER DAN: USTVARJAMO
17.55 MAKEDONIJA, ZAPOJ, glasbena oddaja
18.25 POMURSKI OBZORNIK
18.40 MOSTOVI, oddaja za italijansko in madžarsko narodnostno skupnost
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 FILM TEDNA: AGONIJA, 2. del sovjetskega filma
21.10 KULTURNE DIAGONALE

Ob koncu tega šolskega leta bo prva generacija učencev v srednjem usmerjenem izobraževanju pridobila osnovno znanje iz umetnostne vzgoje. Oddaja bo skušala opredeliti vzgojno in učno zasnovo tega predmeta, ker pa umetnostna vzgoja ne zajema samo pouka, temveč tudi povezanost učencev s kulturnim življenjem zunaj šole, bo beseda tekla tudi o tem, kako šole sodelujejo z nosilci kulturnih dejavnosti.
21.50 POROČILA

2

17.25 Dnevnik – 17.45 Gusarji kapitana Kuka (lutkovna oddaja) – 18.15 Medsebojni odnosi (izobraževalna oddaja) – 18.45 Zabavnoglasbena oddaja – 19.30 Dnevnik – 20.00 Prenos nastopa parov z evropskega prvenstva v umetnostnem drsanju iz Dortmunda – 22.15 Dnevnik

3. II.

četrtek

1

9.00 ZIMSKI SPORED ZA DIJAKE: Koledar, Neven in Maja, Mikroprocesorji v precepu, Risanka, Poročila
10.05 ZIMSKI SPORED ZA DIJAKE
17.20 POROČILA
17.25 VESOLJE: BLUES ZA RDEČI PLANET, poljudnoznanstvena oddaja
18.25 PODRAVSKI OBZORNIK
18.40 ČAS, KI ŽIVI: V ČRNEM IN RDEČEM SNEGU

Današnja oddaja bo posvečena veličini boja 3. bataljona Prešernove brigade, ki je izkrvavel pred slabimi 40 leti na Pokljuki. Veliko je različnih podatkov o številu partizanov, o številu Nemcev, o žrtvah in številu rešenih iz Lovčevega hotela in še čem. V oddaji bodo skušali priti do pravilnih podatkov, prava opora za

to je knjiga Mileta Pavlina.

19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 DNEVNIK
21.00 ZVOKI GODAL: VIOLA

Peta oddaja iz ljubljanske izobraževalne nanizanke bo prikazala godalni instrument violo. Čeprav pravijo, da je to glasbilo med godali pepelka in da je njen izrazni repertoar razmeroma skromen, je v zgodovini glasbe več del, ki lahko pokažejo pravo vrednost viole. Veliko o glasbilu bo povedal Rok Klopčič, za ponazoritev pa bomo poslušali odlomke iz številnih skladb.
21.35 V ZNAMENJU

2

17.25 Dnevnik – 17.45 Učitelj (otroška oddaja) – 18.15 Prehrana v naravi – 18.45 Mali veliki svet (dokumentarna oddaja) – 19.30 Dnevnik – 20.00 Umetniški večer: Zgodbe čez neprekinjeno črto – 20.55 Zagrebška panorama – 21.10 Ali se med seboj dobro poznamo (oddaja o kulturi) – 21.55 Tekmovanje moških prosto na evropskem prvenstvu v umetnostnem drsanju iz Dortmunda

RADIO LJUBLJANA

PETEK, 28. I.

4.30–8.00 Jutranji spored. 8.05 Za šolarje. 8.35 Glasbena pravljica (L. Kovačič – K. Cipci: Dva zmerjavca). 8.55 Naši umetniki mladim poslušalcem. 9.05 Glasbena matineja. 11.35 S pesmijo po Jugoslaviji. 12.10 Iz glasbene tradicije jugoslovanskih narodov in narodnosti. 12.30 Kmetijski nasveti. 12.40 Domače pihalne godbe. 13.30 Od melodije do melodije. 13.50 Človek in zdravje. 14.05 D. Škerla suita Opojno poletje. 14.25 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 16.00 Vrtiljak. 18.00 Pojemo in godemo. 18.15 Gremo v kino. 19.45 Vsa dežela bo z nami zapela. 20.00 Uganite, pa vam zaigramo! 21.05 Oddaja o morju in pomorščakih. 22.30 Iz glasbene skrinje. 23.05 Literarni nokturno. 0.05–4.30 Nočni program.

SOBOTA, 29. I.

4.30–8.00 Jutranji program. 8.05 Pionirski tednik. 9.05 Matinejski koncert. 9.45 Zapojmo pesem. 10.05 Svetovna reportaža. 10.25 Panorama lahke glasbe. 11.05 Pogovor s poslušalci. 11.35 Srečanje republik in pokrajin. 12.10 Godala v ritmu. 12.30 Kmetijski nasveti. 12.40 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 13.30 Od melodije do melodije. 14.05 Kulturna panorama. 16.00 Vrtiljak. 17.05 Spoznavajmo svet in domovino. 18.30 Iz dela GMS. 19.35 Mladi mostovi. 20.00 Sobotni zabavni večer. 21.00 Za Slovence po svetu. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Od tod do polnoči. 0.05–4.30 Nočni program.

NEDELJA, 30. I.

5.00–8.00 Jutranji program. 8.07 Veseli tobogan. 9.05 Še pomnite, tovariši! 10.05 Nedeljska matineja. 11.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 13.10 Zabavna glasba. 13.20 Za naše kmetovalce. 14.05 Pihalne godbe. 14.20 Humoreska tega tedna (I. Popovski: Iz moje kavarne). 14.45 Z malimi ansambli. 15.30 Nedeljska reportaža. 15.55 Amaterski zbori pred mikrofonom. 16.20 Popoldanski simfonični koncert. 17.05 Priljubljene operne melodije. 17.50 Zabavna radijska igra. 18.20 Na zgornji polici. 19.45 Glasbene razglednice. 20.00 V nedeljo zvečer. 22.20 Glasbena tribuna mladih. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Disko, disko. 0.05–4.30 Nočni program.

PONEDELJEK, 31. I.

4.30–8.00 Jutranji program. 8.05 Aktualni problemi marksizma. 8.25 Ringaraja. 8.40 Izberite pesmico. 9.05 Glasbena matineja. 11.35 S pesmijo po Jugoslaviji. 12.10 Veliki revijski orkestri. 12.30 Kmetijski nasveti. 12.40 Pihalne godbe na koncertnem odru. 13.30 Od melodije do melodije. 14.05 V gosteh pri zborih jugoslovanskih radijskih postaj. 14.25 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 16.00 Vrtiljak. 18.00 Na ljudsko temo. 18.25 Zvočni signali. 19.45 Minute z ansamblom Nika Zajca. 20.00 Kulturni globus. 20.10 Prisluhnite, izberite. 21.05 Glasba velikanov. 22.30 Novosti našega arhiva. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Ob domačem ognjišču. 0.05–4.30 Nočni program.

TOREK, 1. II.

4.30 – 8.00 Jutranji program. 8.05 Za šolarje. 8.35 Iz glasbenih šol. 9.05 Glasbena matineja. 11.35 Naše pesmi in plesi. 12.10 Danes smo izbrali. 12.30 Kmetijski nasveti. 12.40 Po domače. 13.30 Od melodije do melodije. 14.05 Odrasli tako, kako pa mi? 14.35 Čez tri gore, čez tri dole. 16.00 Vrtiljak. 18.00 Sotočja. 19.45 Minute s klaviristom Miho Kraljem. 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi. 20.35 Mladi na glasbenih revijah in tekmovanjih. 21.05 Radijska igra. 22.30 Mikrofon za slovenske pevce zabavne glasbe. 23.05 Literarni nokturno (Edgar A. Poe: Sen). 23.15 Operetna glasba. 0.05–4.30 Nočni program.

SREDA, 2. II.

4.30–8.00 Jutranji program. 8.05 Pisan svet pravljic in zgodb. 8.30 Govorimo makedonsko in srbohrvaško. 9.05 Glasbena matineja. 10.40 Lokalne radijske postaje se vključujejo. 11.35 S pesmijo po Jugoslaviji. 12.10 Veliki zabavni orkestri. 12.30 Kmetijski nasveti. 12.40 Ob izvirih ljudske glasbene kulture. 14.05 Razmišljamo, ugotavljamo . . . 14.25 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 16.00 Vrtiljak. 16.45 Naš gost. 18.00 Uglasbene pesmi Otona Župančiča. 18.15 S knjižnega trga. 18.40 S plesnim orkestrom RTV Ljubljana. 19.45 Minute z ansamblom Toneta Kmetca. 20.00 Naj narodi pojo. 20.35 S. Šuleka sonata za violončelo in klavir. 21.05 Odlomki iz C. Gounoda opere Faust. 22.30 Zimzelene melodije. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Za ljubitelje jazza. 0.05–4.30 Nočni program.

ČETRTEK, 3. II.

4.30–8.00 Jutranji program. 8.05 Za šolarje. 8.35 Mladina poje. 9.05 Glasbena matineja. 11.35 Naše pesmi in plesi. 12.10 Znane melodije. 12.30 Kmetijski nasveti. 12.40 Od vasi do vasi. 13.30 Od melodije do melodije. 14.05 Enajsta šola. 14.20 Koncert za mlade poslušalce. 14.40 Jezikovni pogovori. 16.00 Vrtiljak. 18.00 Z ansamblom Jožeta Krežeta. 18.15 Lokalne radijske postaje se vključujejo. 18.35 Iz solističnega opusa Matije Tomca. 19.45 Minute z ansamblom Jožeta Kampiča. 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov. 21.05 Literarni večer (Ob 200-letnici rojstva Vasilija A. Žukovskega). 21.45 Lepe melodije. 22.30 Večerna podoknica. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Paleta popevk jugoslovanskih avtorjev. 0.05–4.30 Nočni program.

Slikar obdaril Trebnje

Jan Hruška, dvakratni udeleženec tabora likovnih samorastnikov iz Brna, je podaril Trebnjemu veliko sliko z upodobitvijo svojega mesta

V dokumentaciji trebanjskega likovnega tabora hranijo več pisem, ki so jih prirediteljem poslali udeleženci dosedanjih samorastniških srečanj. Na ta način so se jim še enkrat zahvalili za gostoljubje in doživetja, prenekateri pa je dodal tudi svoje vtise. Nekaj takih razmišljanj, ki se berejo kot nadvse laskava priznanja Trebanjcem, je prispelo tudi iz tujine.

Jan Hruška, slikar iz Čehoslovaške, je za katalog lanskega, petnajstega srečanja naivcev v Trebnjem zapisal tole: „V tem tihem malem mestecu in njegovi galeriji najdete slike, za katere veste, da jih slikajo ljudje z veliko ljubeznijo, slikajo svoj svet tako, kot ga vidijo samo oni. Ko prvič stopite v ta čudežni svet slik, si zaželite, da bi se vrnili še večkrat. Da bi se vračali v to mestece, polno prijaznih ljudi, ljudi z odprtim srcem, ki niti za trenutek ne dovolijo, da bi se med njimi počutili kot tujec. V desetih dneh svojega bivanja v Trebnjem sem našel mnogo prijateljev, to je bilo deset dni, polnih doživetij, in sploh so bili to najlepši časi v mojem življenju. Zelo sem srečen in počaščen, da so tudi moje slike v prelepi svetovni zbirki trebanjske galerije."

To je napisal mož, katerega slike, ustvarjene iz drobnih barvnih pik, je moč najti v številnih muzejih, galerijah in zasebnih zbirkah tako rekoč po vsem svetu, celo v ZDA in daljni Japonski, in ga praški likovni kritik dr. Vilem Stransky uvršča med reprezentativna imena čehoslovaške naive. Sicer pa je Jan Hruška dobro znan tudi v Trebnjem, saj je sodeloval na dveh taborih in dobil na lanskem – kot prvi inozemski umetnik – Veliko zlato plaketo tabora, najvišje priznanje, ki ga Trebanjci podeljujejo likovnikom. Hruška je dobil plaketo za življenjsko delo, saj ima pri petinšestdesetih letih, ki jih bo dopolnil letos, tudi kaj pokazati.

Svojega prijateljstva s Trebanjci in navezanosti na Trebnje pa Jan Hruška ni izpričal le z omenjenim zapisom, ampak tudi z darilom, veliko (160 x 200 cm) sliko „Brno 1617", oljem na lesonitu. Slika, ki jo je ustvarjal dve leti, je v Trebnje prispela pred dnevi. Podoba starega Brna, mesta, kjer Hruška živi in ustvarja, je sestavljena iz stotisočev pikic. Na enako veliki sliki je Hruška upodobil Bratislavo, delo pa bogati zbirko nacionalne galerije v Bratislavi.

Trebanjska galerija, ki so ji svoja dela podarili že številni naivci iz Jugoslavije in tujine, je z darilom Jana Hruške doživela eno največjih priznanj za svoj ugled, ki ga uživa doma in na tujem. Ta tenkočutni slikar bo s svojimi deli trajno navzoč v galeriji, ki jo je že ob prvem srečanju doživel kot nekaj izjemno veličastnega. Njegovi prijatelji in ljubitelji umetnosti v Jugoslaviji bodo veseli njegove nove vrnitve v trebanjsko „mestece", kjer že dolgo ni več tujec.

Umetnostna vzgoja še precej šepa

Šole usmerjenega izobraževanja se pri izvajanju te vzgoje premalo opirajo na okolje oziroma kulturne ustanove, pa tudi učitelji še niso usposobljeni za ta predmet

Umetnostna vzgoja v usmerjeno izobraževanje ni uvedena kot stranski oziroma nekakšen „konjičkarski" predmet, marveč je zastavljena kot enakopraven del celote, ki ji pravimo vzgojno-izobraževalni proces. Njen pomen je moč obravnavati iz več zornih kotov, medtem ko je ena njenih temeljnih nalog, da osvešča in motivira mlade za doživljanje sveta in spoznavanje vrednot v umetnosti. Kot taka je zelo vpliven dejavnik pri oblikovanju osebnosti.

Po ugotovitvah republiškega komiteja za kulturo po letu in pol življenja te vzgoje v srednjem usmerjenem izobraževanju z doseženim še ne moremo biti zadovoljni. Seveda to ne bi smel biti razlog za obupavanje ali celo za razmišljanje o ukinitvi umetnostne vzgoje, kot jo na šolah zdaj izvajajo. Res je namreč, da je bilo do zdaj vse skupaj preveč formalno, zoženo predvsem na informiranje o posameznih zvrsteh umetnosti. Se pravi, da je pouk potekal pretežno v šolskih učilnicah in premalo v knjižnicah, muzejih, galerijah, gledališčih, koncertnih dvoranah in drugje, kjer bi bilo mlademu človeku omogočeno, da bi vzpostavil ustvarjalen oziroma kritičen dialog s ponudenim. Zdi se, da je „praktični del" te vzgoje osredotočen zgolj na tako imenovane kulturne dneve na šolah, kar je seveda odločno premalo.

Druga stran problematike, ki spremlja uresničevanje umetnostne vzgoje v usmerjenem izobraževanju, se kaže v usposobljenosti samih učiteljev kot „izvajalcev" te vzgoje. Gre predsvem za to, ali so že zaposleni učitelji kvalificirani za ta občutljivi in zahtevni del učno-vzgojnega procesa. Ugotavljajo, da ne vsi, saj so morali mnogi od njih vzeti ta predmet po sili razmer. Na nedavni seji sveta za kulturo pri predsestvu republiške konference SZDL so menili, da je bilo za usposabljanje že zaposlenih učiteljev zelo malo narejenega in da ostaja to vprašanje pravzaprav še nadalje odprto. Doklej bo tako, pa ne ve nihče odgovoriti, čeprav se vsi zavedajo, da redno izšolanih kadrov za to področje še ni, oziroma jih je premalo, in da zato marsikje še dolgo ne bodo mogli računati na ustrezno zasedbo.

I. Z.

Sožitje kulturnih žarišč

Na Mirni šola in kulturno društvo Svoboda tesno sodelujeta – Kulturno življenje poteka po usklajenem kulturnem koledarju

Kulturno življenje v mirenski krajevni skupnosti poteka v tej sezoni po koledarju, ki so ga sprejeli pred začetkom šolskega leta 1982/83. S koledarjem so določili vrstni red kulturnih prireditev, kdaj in kje bodo, kdo bo nastopil in kdo je odgovoren za izvedbo. Od predvidenih 22 dogodkov se jih je osem že zvrstilo, drugi pa so začrtani do konca julija. Čeprav niso vsi izrazito kulturni, pa je moč reči, da ne bo skoraj nobeden potekel brez sodelovanja vsaj ene od kulturnih skupin. Kulturni koledar je namreč hkrati tudi „napoved" družbenopolitičnega življenja v širšem smislu, zato so ga pripravili skupaj z vsemi dejavniki v krajevni skupnosti.

Za kulturni delež skrbita mirensko kulturno-umetniško društvo Svoboda in šola s svojimi kulturnimi skupinami oziroma krožki. Ti dve žarišči pa čedalje bolj postajata eno, saj prav zdaj pišejo dokument, na podlagi katerega se bo tako imenovana šolska kultura vključila v Svobodo kot njen kolektivni član. Z dokumentom naj bi sicer trajneje uredili odnose med obema žariščema, ki bosta seveda še naprej delovali samostojno.

Med drugim naj bi „uzakonili" vključevanje učencev v vse sekcije Svobode in tako nenehno izvajali pomlajevanje njenih skupin. „Uzakonitev" se nanaša tudi na skupne nastope za krajane in delovne kolektive, na zagotavljanje gostovanj kulturnih skupin na šoli in podobno. Pri tem je pomembno, da daje šola svoje prostore za vaje vseh kulturnih skupin, ki delujejo v krajevni skupnosti. Seveda je bilo sožitje že zdaj zgledno, kar se je kazalo na vseh prireditvah, kjer so pač lahko vključili šolske kulturne skupine.

Ko je že beseda o sodelovanju in sožitju, povejmo, da delujejo na šoli mladinski pevski zbor ter dramsko-recitacijski, lutkovni in literarno-novinarski krožek in da ima Svoboda pevski zbor, lutkovno sekcijo in še kaj. Skupno načrtovanje, pri katerem sodelujejo tako rekoč vsi, bo v prihodnje prav gotovo spodbudilo nastajanje novih skupin poustvarjalcev in ustvarjalcev, s čimer bi Mirna še obogatila oziroma popestrila svojo kulturno ponudbo.

I. Z.

RAZNOVRSTEN REPERTOAR – Pihalni orkester tovarne „Djuro Salaj" večkrat razveseli svoje ljubitelje, nemalokrat pa jih celo presneti z novejšimi skladbami zabavnega žanra. Tako je bilo tudi ob srebrnem jubileju srednje tehniške šole v Krškem, ko je orkester na klavirju spremljala Sonja Pislak. (Foto: P. Perc)

kultura in izobraževanje

Vse o gimnaziji

Nekaj o „Letnem poročilu" novomeške gimnazije za minulo šolsko leto

Novomeška gimnazija ostaja zvesta tradiciji in je tudi za minulo šolsko leto izdala tiskano „Letno poročilo". Zajetna publikacija, ki je izšla pred dnevi, prinaša mnoge zanimive informacije iz življenja in dela te vzgojnoizobraževalne organizacije, ki doživlja v obdobju usmerjenega izobraževanja pomembne vsebinske spremembe.

V knjigi je pravzaprav vse, kar se je na gimnaziji pomembnega zgodilo v šolskem letu 1981/82. Iz priobčenih poročil je med drugim razvidno, da na tej šoli uspešno deluje vrsta krožkov in da ima tudi razgibano kulturno dejavnost. Vsebino te vrste bogatijo tudi zapisi o vključitvi gimnazije v okolje in sodelovanju z nekaterimi proizvodnimi delovnimi organizacijami.

• Pomemben del „Letnega poročila" predstavlja vsakokrat „Literarna priloga", kjer objavljajo svoje literarne spise gimnazijci in profesorji. Literarni del je različno obsežen pa tudi kvaliteten. Strani „Literarne priloge" v lanskem „Letnem poročilu" so napisali gimnazijci (maturanti): Renato Zorko kratko pesmico „Prah mojega telesa", Matjaž Berger zelo dobro, malce filozofsko nadahnjeno prozo „Izgubljeni obrazi", Irena Grahek črtico „Sanje", prof. Janez Kolenc pa šestnajst sonetov pod naslovom „Iz Srhljivih sonetov".

Kot rečeno, je kulturno življenje na tej šoli dokaj razvejeno in razraščeno na več področjih. Delujejo pevski zbor, dramska skupina, recitatorji, foto-kino sekcija, literarni in novinarski krožek, to pa gotovo ni vse. Tradicionalno bogata so literarna snovanja, na gimnaziji sta delovali Kettejeva in krajši čas Pugljeva „Zadruga", z literarnimi besedili pa so popisane malone vse strani vseh glasil, ki so jih izdajali novomeški gimnazijci. „Stezice" imajo med njimi najdaljšo tradicijo, saj prav v tem šolskem letu mineva trideset let, kar so začele izhajati. Slej ko prej je moč reči, da je gimnazija vselej pomenila eno tistih kulturnih žarišč, ki so dajala svojevrsten utrip kulturnemu življenju Novega mesta.

Ob izidu partizanske pesmarice

ZKO Slovenije je pred kratkim izdala prvo zbirko partizanskih pesmi za mešane zbore

„Kadar orožje govori, morajo muze molčati", je veljalo pri starih Rimljanih. Morda so bili v „večnem mestu" res prepričani, da pesem in petje nimata kaj iskati na bojišču, kjer naj ima, kakor so zatrjevali, prvo in zadnjo besedo ostro nabrušen meč.

Življenje je to antično „teorijo" krepko zavrnilo. Tudi pri nas si težko zamišljamo narodnoosvobodilni boj brez pesmi in udarnih melodij, saj so dostikrat pomenile več kot puška. Tako imenovana partizanska pesem je opogumljala in tešila, bodrila duha, ko je bilo to najbolj potrebno. Bila je borka več v sleherni partizanski enoti.

Partizanske pesmi so pisali književniki in jih uglasbljali šolani glasbeniki; ustvarjali so jih na pohodih, med počitkom, interpretirali pa na mitingih in drugih manifestacijah, ki jih zlasti na osvobojenem ozemlju ni manjkalo. Partizanske pesmi pa so pogosto pisali in jim domišljali napeve tudi preprosti ljudje med borci in aktivisti. Nastajale so med interniranci in pregnanci. Mnogi so ostali za vselej anonimni.

V štirih letih narodnoosvobodilnega boja je nastalo na slovenskem ozemlju pod najtežjimi ustvarjalnimi pogoji pokrog 120 izvirnih partizanskih pesmi, 50 samospevov, 30 skladb za instrumente ter okoli 50 priredb pesmi drugih narodov in na narodno tematiko. Ugotavljajo, da je le malokatera revolucija ali narodnoosvobodilno gibanje v svetu ustvarilo toliko novih skladb.

Pa ne samo to. Večina partizanskih pesmi je preživela obdobje, za katero se je pojavila. To naše najdragocenejše glasbeno sporočilo iz narodnoosvobodilnega boja je celo vsak dan bolj spoštovano in pomembno. Ne samo zaradi svojevrstne melodije, ampak tudi zaradi posebne vsebine, saj slednja neposredno oživlja spomine na najtežje obdobje naše zgodovine, napolnjuje ljudi s ponosom na nekdanje zmage in vliva moč in vero. Mnoge so ponarodele, kar je največja počastitev za vsakega skladatelja.

Partizanske pesmi imajo na sporedu malone vsi zbori na Slovenskem, še posebej pa jih gojijo partizanski zbori iz Ljubljane, Trsta in Celovca, torej tudi v slovenskem zamejstvu. Do zdaj je bilo za nadaljevanje tovrstnih tradicij narodnoosvobodilnega boja zadovoljivo poskrbljeno le za moške pevske zbore, saj je prva pesmarica stotih pesmi za moške glasove izšla že leta 1959, pred dobrima dvema letoma pa je doživela ponatis. Pač pa ni bilo tovrstne literature za mešane zbore, ki so bili tudi med vojno zelo redki.

• Da bi zapolnili vrzel na tem področju, je Zveza kulturnih organizacij Slovenije na predlog svojega odbora za glasbeno dejavnost pred kratkim izdala publikacijo z naslovom „Partizanske pesmi za mešane zbore", izdajo pa posvetila letošnji 40-letnici drugega avnojskega zasedanja. Napovedano je, da bo v isti založbi kmalu izšla tudi zbirka partizanskih pesmi za mladinske zbore. Gre za hvalevredno dejanje, kakršnih na glasbenem področju ni veliko.

Zbirko „Partizanske pesmi za mešane zbore", ki vsebuje 46 najbolj znanih pesmi, je uredil znani partizanski skladatelj in dirigent Radovan Gobec. V spremni besedi je med drugim zapisal, da je v zbirko uvrstil predvsem pesmi, ki so ostale „žive" do danes, hkrati pa je izbiral tako, da so v njej zastopani vsi najvidnejši partizanski zborovski skladatelji. Seveda so upoštevane tudi nekatere pesmi drugih jugoslovanskih narodov, zlasti tiste, ki so jim priredbe napisali slovenski glasbeniki.

I. Z.

DESET DEL PRIREDITELJU

Na 2. slikarski koloniji „Alojz Gangl", ki je bila lani poleti v Metliki, so udeleženci ustvarili 58 del, razstavljena pa so bila konec preteklega leta v metliškem gradu. Vsak izmed slikarjev je podaril sliko organizatorju – občinski kulturni skupnosti Metlika. Stroški kolonije, ki še zdaleč ne presegajo vrednosti desetih podarjenih del, so znašali 65.000 din.

KOČEVSKI LIKOVNIKI PRVIČ V ČRNOMLJU

V črnomaljskem kulturnem domu bo do 5. februarja na ogled razstava slikarskih in kiparskih del članov likovne skupine KUD Svoboda iz Kočevja. Na svojem prvem gostovanju v črnomaljski občini se ljubiteljem likovne umetnosti predstavljajo slikarji Ivan Geder, Stane Hočevar, France Lovšin, Rado Meglič in Marta Mertelj ter kipar Matija Glad. Razstavo so odprli minulo soboto zvečer.

LITERARNI VEČER ANICE ZIDARJEVE

Minulo soboto zvečer je pisateljica Anica Zidar, sicer učiteljica na mokronoški osnovni šoli, imela svoj prvi samostojni literarni večer v Mokronogu in tudi v trebanjski občini. Srečanje z avtorico petih knjig povesti in romanov so pripravili mokronoški mladinci. S prireditvijo so počastili tudi izid zadnje knjige Zidarjeve z naslovom „Sence na mavrici".

Mali kulturni barometer

MALI ODRI TUDI V CANKARJEVEM DOMU – Del programa 12. srečanja malih odrov 1983, ki se je ob koncu minulega tedna začelo v Novi Gorici, si lahko obiskovalci ogledajo tudi v Cankarjevem domu v Ljubljani. V soboto so lahko zaploskali Vitozević – Minćićevemu delu „Marx, Marx, koliko je ura?", v ponedeljek pa prisluhnili predstavi „Hudičevega goslača", s katero je gostovalo gledališče iz nemškega mesta Singen. „Novogoriški" program se bo v Ljubljani nadaljeval še s štirimi predstavami. Jutri bo barcelonsko gledališče uprizorilo delo „O ušesih in igralcih", v soboto in nedeljo pa bo med drugim na sporedu Radulovićeva „Golobnjača", delo, katerega uprizoritev v Novem Sadu je dvignila oblake kulturniškega in političnega prahu. „Golobnjačo" je naštudiral Študentski kulturni center iz Beograda.

PREZRTI FILMI – Cankarjev dom v Ljubljani se je odločil za potezo, ki bo gotovo razveselila ljubitelje sedme umetnosti. V program za predvajanje v tem letu je uvrstil nekatere jugoslovanske filme, ki v Sloveniji niso naleteli na kdove kakšen odmev pri občinstvu in filmski kritiki. Gre za nov cikel pod naslovom „Prezrti", kamor, denimo, sodi film „Mojster in Margareta" v režiji Aleksandra Petrovića. Ob predstavah bodo okrogle mize, kjer bodo poskušali pojasniti, zakaj so bili filmi „prezrti".

BELGIJSKI UMETNIK V LJUBLJANI – V Likovnem razstavišču Riharda Jakopiča v Ljubljani gostuje s svojimi deli v Bruslju rojeni grafik Pierre Alechinsky. Na ogled so grafike, in sicer iz zbirke, ki jo je Alechinsky podaril francoskemu centru „Georges Pompidou". Zanimiva razstava bo odprta do 6. februarja.

Akademsko ali (spet) množično?

Praznovanje 8. februarja spet po odloku SNOS?

Pred osemintridesetimi leti, natančneje 1. februarja 1945, je SNOS izdal Odlok o proglasitvi dneva Prešernove smrti za kulturni praznik slovenskega naroda. Dokument, ki sta ga podpisala Josip Vidmar in Boris Kidrič, med drugim nalaga, naj se poslej „ta dan s proslavami in svečanostmi praznuje po vseh slovenskih prosvetnih in kulturnih ustanovah ter zavodih". V odloku je dodano, naj pri proslavljanju sodeluje ves slovenski narod.

Odlok SNOS so v duhu tega naročila uresničevali dolgo vrsto let po vojni. Kulturni praznik je bil zaznamovan v vseh koledarjih, da je lahko sleherni Slovenec vedel tudi za dan Prešernove smrti. Kasneje se je praznovanje zožilo zgolj na šole in kulturne organizacije, ob 8. februarju pa so vročali tudi kulturne nagrade za pomembne dosežke na kulturnem področju. Tako je ostalo do danes, le da je postal slovenski kulturni praznik dokajšnja formalnost, ki jiza svečanosti, katere se pač zvrstijo, nadenejo nekoliko slovesnejše „oblačilo".

Naročilo omenjenega dokumenta SNOS, da bodi dan Prešernove smrti kulturni praznik, ki naj ga obhajajo vsi slovenci, je hudo obledelo. Da bi praznovanje vsaj nekoliko vrnili na nekdanja pota in mu dali vseslovenski pomen, kar pomeni, naj bi za kulturni praznik spet vedel vsak državljan naše med Karavanke in Kolpo „posajene" republike, je dal republiški komite za kulturo v zvezi s tem zanimivo pobudo. Komite namreč predlaga, naj bi prazničnost 8. februarja, kot piše njegov predsednik dr. Matjaž Kmecl v Občanu, podkrepil z večjo, predvsem pa bolj organizirano javno kulturno dejavnostjo na omenjeni dan.

Poleg tega, kar sicer pripravljajo ZKO Slovenije s svojo mrežo občinskih organizacij in drugi dejavniki (podelitev Prešernovih nagrad, literarni večeri ipd.), bi lahko z majčkeno truda, kot pravi dr. Kmecl, storili še kaj več, da bi bil omenjeni dan zares praznik slovenske kulture in nacionalne samobitnosti. Lahko bi na predvečer kurili kresove, na sam praznik pa odprli nastežaj vrata kulturnih ustanov, v kulturnih skupnostih pa imeli sprejeme za kulturne delavce, novinarje kulturnih rubrik in druge, ki soustvarjajo kulturo današnjih dni. To pa gotovo ni vse, saj bi, denimo, pihalnemu orkestru ali kaki drugi glasbeni skupini ne bilo prepovedano na praznični dan priti na ulico in odigrati Prešernovo Zdravljico. Nastopi na prostem bi nedvomno dali še globlji pomen prazničnosti in kulturnemu prazniku vtisnili vse tisto, kar je mišljeno z odlokom SNOS. Proslavljanje naj bi poslej ne bilo več tako akademsko in kot tako oddaljeno od množic!

I. Z.

POTA IN STRANPOTA

§

dežurni poročajo

ODNESEL AKUMULATOR – V noči na 17. januar je nekdo vlomil v osebni avto Staneta Zupančiča v Dobravi pri Dobrniču. Odprl je pokrov motorja in odnesel akumulator. Skušal je nasilno priti tudi do bencina, vendar je bil rezervoar prazen. Storilcu so na sledi.

ODNESEL CEVI – Neznan tat je konec decembra z delovišča IGM v Kanižarici odnesel 30 metrov gumijaste in meter jeklene cevi kompresorja, vredne kakih 2.000 din.

VLOMIL V ZIDANICO – Med 19. in 22. januarjem je nekdo vlomil v zidanico Novomeščana Antona Florjančiča na Kuzarjevem kalu. Vlomilec je odnesel za 2.500 din orodja.

POLOTIL SE JE MILIČNIKA – V prostorih za pridrževanje novomeške postaje milice je končal 22-letni Štefan Mitrović, ki je razgrajal v restavraciji Pri vodnjaku. Ko so na pomoč prišli miličniki, se je polotil celo njih.

LOKOMOTIVA JE IZTIRILA

20. januarja ob 6.30 je na železniški postaji Dobova prišlo do železniške nezgode, pri kateri je nastalo kar za 200.000 din škode. Strojevodja lokomotive Zoran Podkrajec (20 let) je premikal lokomotivo po slepem tiru, pri tem pa spregledal konec tira. Z lokomotivo se je zaletel v zameljsko zaporo, pri čemer je nastala že omenjena škoda.

TATOVA ŽE NAJDENA

V prvi polovici januarja so pri Plutovih v Črešnjevcu ugotovili, da so jim iz skednja izginile sekira, veriga motorne žage in petlitrska pletenka. Tatovoma so bili hitro na sledi. Dejanja sta namreč osumljena 31-letni Marjan H. in 14-letni S. H., ki bosta morala že v kratkem pred sodnike.

OB OBLAČILA

Nikola Papuga in Bogdan Bungalo iz Novega mesta sta 22. januarja prijavila novomeškim miličnikom, da jima je iz barake na Trdinovi cesti, kjer stanujeta, tat odnesel za nad 8.000 din oblačil. Miličniki so storilcu kmalu prišli na sled. Oblačila naj bi odnesel sostanovalec, 22-letni Joco K., ki ga sedaj iščejo zaradi utemeljenega suma tatvine.

Z OGLEDALOM ZADEL PEŠCA

Boris Šircelj s Sel pri Otovcu je 17. januarja popoldne peljal tovornjak po Ulici 21. oktobra v Črnomlju. Ko je pripeljal do tovarne Beti, je nasproti po vozišču pripešačil Anton Dragoš z Lokev. Hodil je kakih 70 centimetrov od pločnika, zato ga je zunanje ogledalo tovornjaka zadelo in zbilo po tleh. 49-letni Dragoš se je pri tem huje poškodoval in so ga prepeljali na zdravljenje v novomeško bolnišnico.

Ločna: padel z motorjem in se ubil

26-letni Marjan Vidrih iz Ločne ob življenje

V soboto zvečer je na kolovozni poti v Ločni ob ograji novomeške tovarne zdravil Krka prišlo do hude nesreče, v kateri se je smrtno ponesrečil 26-letni Marjan Vidrih iz Ločne 40.

Vidrih se je omenjenega večera peljal na kolesu z motorjem po kolovozni poti ob ograji tovarne Krka. Med vožnjo pa ga je na poledeneli makadamski poti pričelo zanašati, nato je zdrknil na levo v grmovje in trčil v kamen. Pri tem je padel ter z glavo udaril ob tla. Zadobljene poškodbe so bile tako hude, da jim je na kraju nezgode podlegel.

Smrt zaradi pokvarjenih zavor na traktorju

Traktor pobira smrtni davek tudi pozimi

Navzlic temu da traktorji v teh dneh večinoma počivajo, moramo tokrat zapisati o novi žrtvi tega danes nepogrešljivega kmečkega pripomočka.

Trebanjčan Jože Peterle je 19. januarja okoli 14. ure peljal traktor od Mokronoga proti Drečjemu vrhu. Med vožnjo v klanec je moral prestaviti v nižjo prestavo, pri tem pa je priklopnik zaradi pokvarjenih zavor (!) zdrsnil nazaj, zapeljal na nasip in se prevrnil. Na priklopniku so bili naloženi betonski stebri, ki so se razsuli in pokopali pod seboj 40-letnega voznika Jožeta Peterleta. Ta se je pri tem tako hudo poškodoval, da je ranam na kraju nesreče podlegel. Bilo je tudi nekaj škode na traktorju; ocenili so jo na 20.000 din.

ZA TRI MILIJONE ŠKODE

Že v zadnji številki našega lista smo obširno poročali o nezgodi, ki se je pripetila ob prevrnitvi tovornjaka pri črnomaljskem Beltu. Tokrat moramo dodati, da je nezgoda, ki se je na srečo navzlic razlitju večjih količin furanske smole in sulfonske kisline končala dokaj srečno, povzročila kar za kakšnih 300 starih milijonov škode. Zaradi omenjene nesreče je bil promet na cesti kar šest ur zaprt.

POVZROČIL NESREČO IN POBEGNIL

Na mostu preko Save v Krškem je prišlo 20. januarja okoli 18. ure do prometne nezgode. 38-letni Anton Kerk iz Celja je pripeljal osebni avto iz Vidma proti staremu delu Krškega, pri tem pa na mostu pri odcepu za Celulozo oplazil nasproti vozeči avto, ki ga je pripeljal 33-letni Anton Gajšek iz Krškega. Pri nezgodi je nastalo za kakih 50 tisočakov škode, vendar je Kerk po dejanju pobegnil. Prijeli so ga šele sevniški miličniki in podali sum, da je Kerk vozil vinjen.

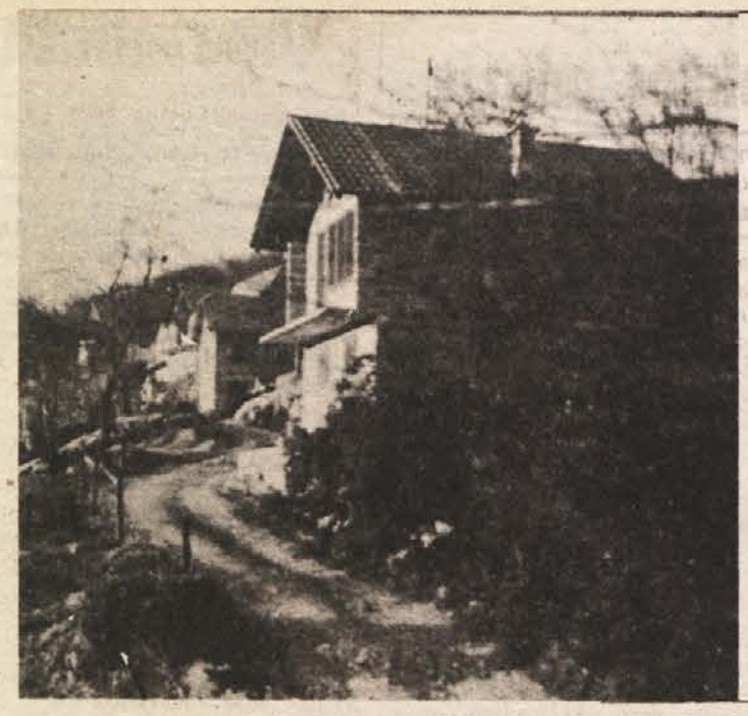

PODPORA PRI ČRNI GRADNJI – Iz krajevne skupnosti Talčji vrh smo pred dnevi prejeli zanimivo pisanje. Krajani namreč omenjajo črno gradnjo v Rodinah pri Črmošnjicah, kjer neka Majda gradi vikend. Podpisani delegati krajevne skupnosti zatrjujejo, da so Rodinčani pravočasno o črni gradnji obvestili KS Talčji vrh, njihovi predstavniki pa so si črno gradnjo celo ogledali in prepovedali nadaljnjo gradnjo in izdajo gradbenega dovoljenja. Zanimivo pa, da je leta 1980 SO Črnomelj predložila krajevni skupnosti pristanek na gradnjo, vendar so krajani to odločno zavrnili. Zato so bili toliko bolj ogorčeni, ko je lastnica lani brez gradbenega dovoljenja postavila betonsko škarpo. S tem je bila krajanom Rodin onemogočena obnova in razširitev ceste, kar je dobro razvidno tudi iz našega posnetka. Krajani se seveda ob tem sprašujejo, kdo je navzlic njihovi prepovedi dovolil nadaljevanje črne gradnje.

OB GLASBO IN BENCIN

V noči na 17. januar je nekdo vlomil v osebni avto Rada Glihe v Žužemberku. Odnesel je tri kasete, rezervno kolo, iz rezervoarja pa iztočil 20 litrov bencina. Isto noč pa je nekdo vlomil še v avto Bogomira Kosjančiča. Vlomilec je iz nasilno odprtega rezervoarja odnesel 20 litrov bencina .

OTROŠKA IGRA ZANETILA POŽAR

23. januarja dopoldne je prišlo do požara na gospodarskem poslopju Janeza Škufce v Visejcu pri Hinjah. Pri Škufčevih so takrat kurili pod kotlom za svinjsko kuho. Zaradi otroške igre z vžigalicami pa se je vžgala koruznica in zanetila večji požar. Navzlic hitremu posredovanju Škufčevih, sovaščanov in gasilcev iz Hinj ter Ambrusa je poslopje povsem zgorelo, v njem pa tudi 9 ton sena, pihalnik, razno orodje itd. Škodo so ocenili na 500.000 din.

OB JAKNO – Metličanki Bojani Z. je 21. januarja nekdo v gostišču Badovinac z obešalnika odnesel jakno, vredno kakih 4.000 din.

OB KOLO Z MOTORJEM – Franc Gregorčič iz Grobelj pri Šentjerneju je 20. januarja pogrešil kolo z motorjem, vredno kakih 8 tisočakov. Motoriziranega tatu še iščejo.

PO DOLENJSKI DEŽELI

• Ljubljančan Ivan Krpač je prejšnji teden obvestil mokronoške miličnike, da mu je nekdo vlomil v vikend v Čužni vasi. Vlom je odkril po vlomljenem stranišnem oknu. Vendar tat zaradi zaklenjenih vrat dlje od stranišča ni mogel. Se je pa zato dodobra „izpraznil".

• Delavci črnomaljskega tozda GG so bili prejšnji teden s kombijem v gozdovih. Ni jim pa bilo usojeno, da bi se vrnili, saj jim je tat, medtem ko so se ukvarjali z drevjem, iz kombija ukradel 30 litrov goriva.

• Neki B. J. je 22. januarja dopoldne izpustil svoja psa, vredna okoli 20.000 dinarjev, na sprehod okoli domače hiše. Ko ju je po 30 minutah nameraval privezati, je ugotovil, da živali ni nikjer. Za pomoč je zaprosil na bližnji postaji milice, saj je bilo očitno, da so mu psa ukradli. No, potolažen je bil že popoldne, ko je svoja ljubljenca ponovno zagledal blizu domačije. V času, ko to poročamo, psa še nista dala izjave, kako je bilo z njunim izletom.

PREGNALI VLOMILCA – Stane Parkelj iz Prečne je 17. januarja zvečer ugotovil, da je njegovo zidanico nad Prečno obiskal vlomilec. Odtrgal mu je polkno na kletnem oknu in tako prišel v notranjost. V kleti je neznanec vzel steklenico z nekaj žganja in manjši vrček, vse skupaj pa je nato pustil pred vrati zidanice, ker ga je pregnal mimoidoči občan.

Štefan: usodno prečkanje magistralke

59-letna Angela Pucelj je bila pri priči mrtva

Velika neprevidnost je 20. januarja okoli 11. ure zakrivila novo smrtno žrtev magistralne ceste med Ljubljano in Zagrebom.

59-letna Angela Pucelj iz Belšinje vasi je namreč takrat pri Štefanu prečkala magistralno cesto. Pri tem se ni dodobra prepričala, ali je vozišče prazno. Spregledala je, da je ravno takrat iz ljubljanske smeri pripeljal z osebnim avtomobilom Ramiz Kodrić iz Breze, začasno zaposlen v Zahodni Nemčiji. Silovito je treščil v pešakinjo, da je bila v hipu mrtva. O silovitosti trčenja priča tudi podatek, da je bilo zaradi tega na avtomobilu kar za 50 tisočakov zvite pločevine.

Sodniki papirnate pravičnosti

Ustavnemu sodišču SRS ob poplavi predpisov, dogovorov, sporazumov, ne bo zmanjkalo dela – Občani pomagali odkriti nezakonitosti v 583 primerih – Ustavnih sporov vse več – Primeri potrjujejo stare napake – Najbolj kričeči primeri tudi pred skupščino SRS

V kratkem bi bilo moč delo in vlogo ustavnega sodišča Jugoslavije predstaviti že kar z vprašanji, ki ga nanj naslavljajo občani: od tega, ali je bila omejitev voženj z osebnimi avtomobili sodi in lihi ustavna, ali je ustavno plačilo depozita ob prehodu čez mejo, do tega, ali je uvedba bonov sploh zakonita, itd. Ob obljubljenih raznih novih varčevalnih ukrepih žveznega izvršnega sveta dela ustavnemu sodišču Jugoslavije, kot kaže, tudi v prihodnje ne bo zmanjkalo. Kaj pa republiška sodišča? Tudi njim je zadnje čase v javnosti dan vse večji pomen. Prav zaradi pomembnosti in značilnosti njihovega dela je tokrat verjetno pravi čas, da delo ustavnega sodišča Slovenije predstavimo nekoliko podrobneje.

Za uvod dvoje najosnovnejših definicij. Po ustavi SRS iz leta 1974 je sodišče pristojno, da poskrbi za ustavnost republiških zakonov, predpisov in drugih aktov, da je statut občine v skladu z ustavo in zakonom, nenazadnje pa je pristojno tudi za oceno, ali so predpisi in splošni akti družbenopolitičnih skupnosti v republiki ter drugi akti v nasprotju z zvezno zakonodajo. In kdo lahko prične postopek pred ustavnim sodiščem? V prvi vrsti zakoniti predlagatelji, kot sodišče združenega dela, družbeni pravobranilci samoupravljanja itd., medtem ko lahko da pobudo za oceno ustavnosti sodišču sleherni občan. Upamo, da je formalnosti s tem izredno površnim opisom zadoščeno.

NAJVEČ NEZAKONITOSTI V ZDRUŽENEM DELU

In sedaj k nekaterim številkam. V osemletnem obdobju od leta 1974 je dobilo slovensko ustavno sodišče skupaj 1.444 vlog. Najbolj zanimiv pri vsem tem je podatek, da so od 854 vlog za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov, zakonov in drugih aktov več kot dve tretjini prispevali pobudniki, le 231 pa za to poklicani predlagatelji. Med pobudniki raznih ocen je bilo največ občanov iz krajevnih skupnosti (387) in delavcev (137). Osemletni pregled nadalje dovolj nazorno pokaže, da so bile nezakonitosti in neustavnost največkrat ugotovljene v aktih organizacij združenega dela (kar 326 primerov), neustavnih zakonov je bilo 136, nezakonitih ali neustavnih občinskih, medobčinskih ali mestnih predpisov pa 228.

• Med vsemi obravnavanimi vlogami je bilo najti tudi 9 nezakonitih družbenih dogovorov, tudi samoupravni akti sisov so bili kar 123-krat nezakoniti, 21-krat pa so z akti kršili v krajevnih skupnostih.

Te številke bomo v nadaljevanju nekoliko podrobneje razložili z nekaterimi primeri.

Preden pa končamo s številkami, poglejmo še nekaj. Najmanj vlog za ustavne spore je bilo v letu 1974, vsega 65, največ pa v letih 1977 in 1981, obakrat natanko 130. Leta 1980 je sodišče prejelo v oceno 126 vlog. Če je verjeti številkam, potem bodo vsako leto večje. Kaj to pomeni, ni potrebno posebej razlagati. Konec koncev pa bi morda lahko celo ironično pripomnili, da je pravzaprav v teh gorah popisanega papirja v obliki sporazumov, dogovorov, predpisov itd. malo nezakonitosti in protiustavnosti.

OPOZARJALI TUDI SKUPŠČINO SRS

Nedvomno bo za boljšo razumljivost dela sodišča zanimivo pogledati nekaj delcev s prehojene poti od leta 1974 sem. Najprej k obvestilom, ki jih je ustavno sodišče namenilo republiški skupščini.

Tako je decembra 1974 ustavno sodišče opozorilo skupščino, da je ureditev pravice vojaških upokojencev do povečanja pokojnine stvar zveznega zakona in je torej praksa Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SRS, ki jim to pravico odreka, nezakonita.

Sodišče je skupščino opozorilo, da pri sprejemanju urbanistične dokumentacije veljavni zakon iz leta 1967 ne upošteva določila ustave. Ta namreč govori, da morajo pri teh stvareh sodelovati delovni ljudje in občani v krajevni skupnosti, medtem ko jim zakon daje nekaj besede le pri pripravi osnutka.

Leta 1976 je sodišče opozorilo skupščino na problem, ki je ponekod še danes hudo aktualen. Da je namreč delavcu po ustavi zagotovljena pravica do omejenega delovnega časa, njegovo podaljševanje pa je možno urediti le z zakonom. Uvajanje dežurne službe kot trajne oblike obveznega nadurnega dela postaja vse pogosteje opravičilo za neurejena kadrovska in finančna vprašanja, je menilo sodišče. Takšno nadurno delo nima opravičila in ga je možno rešiti že z boljšo organizacijo dela, boljšim izkoriščanjem delovnega časa itd.

Zanimivega vprašanja se je sodišče na pobudo več kmetov lotilo dve leti kasneje. Ugotovilo je namreč, da sistem zavarovanja kmetov, kot ga opredeljuje zakon, ne temelji na delu in dohodku delovnega človeka (v tem primeru kmeta), pač pa na posesti zemljišča. Eni kmetiji pripada le ena

• Junija 1978 je sodišče govorilo o tem, da ostaja navzlic vse večjemu družbenemu poudarku izobraževanje ob delu in iz dela zunaj sistemske ureditve in je prepuščeno enostranskemu urejanju posameznih izobraževalnih organizacij.

pokojnina, to pa pomeni, da ni osebna pravica kmeta, pač pa pripada kmetiji, ne glede na število članov.

In še lanski primer. Sodišče je opozorilo skupščino, da določbe zakona o prenehanju lastninske pravice in drugih pravic na zemljiščih, namenjenih za kompleksno graditev, niso dovolj jasne in si jih v občinah razlagajo povsem po svoje.

Kako je republiška skupščina odgovarjala na te pripombe in opozorila, ni stvar tega zapisa, toda odgovorov verjetno ni težko poiskati. Poglejmo pa za konec še nekaj najzanimivejših povzetkov iz odločb in sklepov ustavnega sodišča.

TUDI PRIPRAVNIKOM MERILI DELO

Tako je sodišče odločalo, da se delavci v tozd ne morejo odločiti in vseh vprašanj iz medsebojnih razmerij prepustiti skupnemu samoupravnemu sporazumu, v neskladju z ustavo in zakonom so določbe statutov, po katerih je delavski svet pristojen za sprejem samoupravnih splošnih aktov, s katerimi se ureja delovno razmerje in določajo medsebojne pravice obveznosti in odgovornosti delavcev, itd. Med poplavo pregledanih aktov o pravicah in dolžnostih pripravnikov omenimo, da so nezakoniti tisti pravilniki o delovnih razmerjih, ki uvajajo poskusno delo za vsa dela in naloge v tozdu, da se mora nadalje vsem pripravnikom ugotavljati njihov osebni prispevek delu, ne pa jim vnaprej določati osebni dohodek, itd.

PAPIR NA ZATOŽNI KLOPI – Med množico papirja, ki ureja naš vsakdan, je po poročilih ustavnega sodišča SRS sorazmerno malo nezakonitosti in neustavnosti.

• Med številnimi samoupravnimi akti o osnovah in merilih za delitev osebnih dohodkov, ki jih je pregledalo ustavno sodišče, bi omenili le ugotovitev, da so v neskladju z ustavo in zakonom tisti akti, po katerih je osebni dohodek delavcev v skupnih službah odvisen le od rezultatov dela drugih delavcev, kar je danes izredno pogost pojav.

Med primeri pravilnikov, ki obravnavajo disciplinsko odgovornost, omenimo tistega, ki je nazakonito določal, da se lahko delavcu poleg izrečenega disciplinskega ukrepa zaradi kršitev odvzame še stimulativni del osebnega dohodka.

V nadaljevanju pregleda samoupravnih aktov delovnih organizacij je zanimiva tudi ugotovitev, da so nezakoniti tisti akti, ki pooblaščajo delavski svet, da lahko dodeljuje strokovnjakom stanovanja po prostem preudarku brez vnaprej določenih osnov in meril. V Novem mestu bi verjetno našli nekaj takšnih primerov.

Težko je iz množice sklepov in odločb, ki jih je domala že kar za celo knjigo, izbrati najzanimivejše.

Dovolj bo že, če se bodo ob katerem navedenih primerov zamislili tudi v kakšni delovni organizaciji ali skupnosti. Konec koncev pa je bil naš cilj predstaviti delo ustavnega sodišča, čuvaja ustavnosti in zakonitosti. Škoda le, da sodišče postavlja na zatožno klop le popisan papir, ne pa tudi sestavljalcev, ki premnogokrat z izigravanjem zakonskih in ustavnih določil iščejo le ozke in pridobitniške interese ter koristi.

BOJAN BUDJA

Lažni inšpektor odkrit

Peter Strel se je 5. in 6. januarja spravil nad pomaranče v črnomaljskih trgovinah — Prodajalci so ga ubogali

Morda pa Peter Strel, zaposlen kot higienik pri Dolenjskem veterinarskem zavodu v Novem mestu, sploh ni imel slabih namenov, ko je pred dnevi obiskal Črnomelj. Njegovo delo je namreč tesno vezano na delo veterinarskih inšpektorjev novomeške Uprave inšpekcijskih služb in verjetno je kje slišal tarnanje nad kadrovsko ne najbolj številčno zasedbo inšpektorjev. Pa je možakar sklenil, da bo z lastnimi izkušnjami in znanjem kar prostovoljno priskočil inšpektorjem na pomoč.

In res se je pred dnevi v Črnomlju govorilo, da je tamkajšnja enota novomeške UIS dobila novo moč. Nekega dne je celo direktor črnomaljske zadruge poklical v pisarno vodjo enote inšpektorjev Petra Štefaniča in ga vprašal, od kdaj imajo v svojih vrstah novo delovno moč, tudi Petra, suhega, svetlih las. Začudenje je bilo veliko. Kaj ne, ko pa je glas po telefonu povedal, da je prav tak inšpektor 5. januarja obiskal mlečno restavracijo! Potem ko se je predstavil, je opravil pregled in se prav zgrozil nad kvaliteto pomaranč, ki jih prodajajo. Pričel je vpiti nad dekleta v prodajalni, jih zmerjati zaradi slabih sadežev, vse seveda v zadovoljstvo kupcev, ki niti slutili niso, da gre za namišljeno predstavo. Tudi prodajalke so stvar vzele presneto resno in so pričele pomaranče odbirati. Šele ko so to opravile, je bil Strel zadovoljen in zapustil prodajalno. To pa ni bil njegov edini podvig v vlogi inšpektorja.

Le dan kasneje je, očitno še obseden od pomarančnih težav, obiskal market Emone v Črnomlju. Kupil je kilogram sadežev, zahteval račun, in ko ga je dobil, začel novo predstavo. Tokrat se je spravil nad ceno pomaranč. Da je 100 din za kilogram daleč preveč, da bo sestavil zapisnik in naredil prijavo, je grozil. Šele ko so mu z dobavnicami dokazali, da je cena pravična, je popustil. Obljubil je celo, da bo zapisnik raztrgal.

Brez komentarja tokrat le ne gre. Pustimo izmišljenega inšpektorja ob strani. Vprašajmo se raje, zakaj ni nihče zahteval, naj se predstavi? Danes, ko se povsod pojavlja toliko lažnih uradnih oseb (mimogrede: obstaja tudi sum, da je Strel ‚nadomeščal' še sanitarnega in gradbenega inšpektorja), ki, nasprotno od Strela, iščejo večinoma osebnih koristi. Sicer pa bo zoper Strela (sumijo, da ga je za inšpekcijsko kontrolo v Črnomlju nagovoril njegov sorodnik, poslovodja neke metliške trgovine – konkurenca!?) podana kazenska ovadba zaradi lažnega predstavljanja za uradno osebo.

B. BUDJA

Poleno priletelo v glavo

Pri preizkušanju nove cirkularke se je Janez Zupančič iz Dolenje vasi smrtno ponesrečil

18. januarja ob 11.30 je Janez Zupančič iz Dolenje vasi 8 pri Brežicah, rojen decembra 1923, zaposlen kot učitelj na artiški osnovni šoli, preizkušal novo cirkularko.

Zupančič pa se je poskusa lotil sila nerodno. Cirkular namreč ni bil zaščiten in 20 centimetrov debelo in 40 cm dolgo poleno, ki ga je hotel poizkusno prežagati, mu je list žage vrgel v glavo, od koder se je poleno odbilo v žleb strehe svinjaka, od tam pa padlo na tla.

Pri nezgodi je Zupančič padel na tla in obležal ob zidu svinjaka. Šele po dolgem času se je zavedel, nakar so ga odpeljali na zdravljenje v brežiško bolnišnico. Od tam so v ponedeljek, 24. januarja, sporočili, da je Janez Zupančič zadobljenim poškodbam podlegel.

Tovorni vlak zmečkal avto

V Veliki Loki huda nezgoda — Neprevidno na nezavarovan železniški prehod — Eden mrtev in eden hudo ranjen

V ponedeljek nekaj pred pol osmo zvečer je prišlo v Veliki Loki na križišču lokalne ceste z železniško progo do hude nezgode.

52-letni Vladislav Gliha se je tisti večer peljal z osebnim avtom, v katerem je sedel še 73-letni Jože Planinšek, oba sta iz Velike Loke, od Štefana proti domu. Ko je pri Veliki Loki zavil na lokalno cesto proti Korenitki, se ni prepričal, ali lahko brez nevarnosti zapelje na nezavarovan železniški prehod. Ravno takrat je namreč po progi pripeljal iz Ljubljane proti Novemu mestu tovorni vlak z osemnajstimi vagoni. Strojevodja Dušan Kukman iz Novega mesta, ki je na tirih avto opazil, je sicer zaviral, vendar je navzlic temu prišlo do silovitega trčenja. Iz avtomobila je vrglo sopotnika Jožeta Planinška, ki je obležal mrtev, hudo pa se je pri tem poškodoval še voznik Gliha, ki so ga prepeljali na zdravljenje v novomeško bolnišnico.

Škodo na avtomobilu so ocenili na 20 tisočakov, zaradi nezgode pa je imel vlak tudi 45 minut zamude.

ZA UČINKOVITEJŠO DELAVSKO KONTROLO

Okoli 35 predsednikov organov delavske kontrole se je v petek in soboto v Metliki udeležilo seminarja, na katerem je tekla beseda o delu in težavah delavske kontrole. Seminar je vodil Zdravko Troha, zaključnega razgovora pa so se udeležili tudi predsedniki delavskih svetov in sidnikalnih organizacij, predstavnik SDK, pravobranilec samoupravljanja, predstavniki občinskih organizacij Zveze komunistov, mladine in sindikata.

TRČIL V HIŠNI ZID – Novomeščan Milan Milovanović se je 20. januarja dopoldne peljal z osebnim avtom iz Novega mesta proti Straži. Na poledeneli cesti pri Potoku je vozilo pričelo zanašati, zdrknilo je na levo in trčilo v zid hiše. Pri nezgodi se je voznik Milovanović hudo poškodoval in so ga prepeljali v novomeško bolnišnico. Na avtomobilu je škode za 40 tisočakov.

ZAPELJALA STA NA LED – 13. januarja zvečer se je Metličan Ivan Malešič peljal z osebnim avtom od Gradca do Semiča. Med vožnjo po klancu navzdol je pri Stranski vasi zapeljal na poledico, kjer ga je pričelo zanašati, enako kot Metličanko Nando Šandor, ki je tja pripeljala pod nadzorom inštruktorja Janeza Hoznerja. Pri trčenju je nastalo za 80.000 din škode.

PORINIL GA JE S CESTE – V soboto okoli 7. ure se je urški državljan peljal z osebnim avtom proti Ljubljani in pri Grmovljah dohitel avto Zagrebčana Zeljka Boroša. Na poledeneli cesti ni utegnil pravi čas zavreti, zato je trčil v Boroševo vozilo in ga porinil s ceste. Pri tem so se laže ranili trije sopotniki v zagrebškem avtomobilu. Gmotne škode je za 80.000 din.

PADEL S KOLESOM – 55-letni Janez Longar in Črešnjevca se je 14. januarja popoldne peljal na kolesu po regionalni cesti v Gornjih Ponikvah. Na mostu čez Temenico pa je padel in si pri tem poškodoval glavo, zaradi česar so ga odpeljali po pomoč v novomeško bolnišnico.

PRVENSTVO ČRNOMALJSKE OBČINE

Kljub pomanjkanju snega organizatorji iz smučarskega kluba Iskra zagotavljajo, da bodo v nedeljo, 6. februarja, pripravili občinsko sindikalno prvenstvo v veleslalomu. Če bo do takrat zapadel sneg, bo tekmovanje na Brezju, sicer pa na Gačah, kjer je 30 cm snega. Čas za prijave je do 2. februarja, prijave pa sprejemajo na telesnokulturni skupnosti.

POKAL SLOVENIJACESTAM

Ob 25-letnici KK Grosuplje je bil na kegljišču Couž v Ivančni gorici turnir, na katerem so nastopile ekipe Grosuplja, Univerzala, Slovenijacest in trebanjskega Mercatorja. Zmagali so Ljubljančani (s 4.862 podrtimi keglji) pred Mercatorjem (4.747), Grosupljem (4.718) in Univerzalom (4.587).

N. G.

Od danes v Škofji Loki rokometna šola

V njej bo sodelovalo 138 trenerjev republiških ligašev

V Škofji Loki se danes popoldne pričenja že 10. šola slovenskega rokometa, v kateri bo sodelovalo kar 138 slušateljev, v glavnem trenerjev republiških rokometnih ligašev.

Prav ta šola se je doslej izkazala kot izvrstna metoda vzgajanja in izpolnjevanja strokovnih kadrov, postala je celo nenadomestljiv del trenerskega izobraževanja. Predavateljem bodo tokrat pomagali demonstratorji, ki bodo na parketu športne dvorane skušali povedano tudi prikazati. Tako bodo na pomoč priskočili tudi igralci mladinske reprezentance Slovenije, ki bodo prav v Škofji Loki pričeli prvi del priprav za junijski zvezni turnir Bratstva in enotnosti, njim pa bodo pri demonstraciji pomagali še mladinci domačega drugoligaša Jelovice. Najboljši slušatelji bodo ob zaključku šole prejeli diplome.

NOVOMEŠČANI TRETJI

Te dni so se končale kvalifikacije za vstop v enotno slovensko ligo. V vzhodni skupini je prvak postala ekipa trboveljskega Rudarja, Novomeščani so bili tretji in tako bo tudi prihodnjo sezono slovensko kegljaška liga brez njih.

N. G.

Pionirjevi mladinci prvi

Na domačih tleh so vse tekmece odpravili z 2:0

Na sobotnem finalnem območnem mladinskem odbojkarskem turnirju, ki je bil v športni dvorani v Novem mestu, so bili mladinci drugoligaša Pionirja spet brez enakovredne konkurence. Zmagovali so že tudi na dosedanjih turnirjih, tokrat pa so vse tekmece odpravili celo z največjim možnim rezultatom 2 : 0. Na drugo mesto se je uvrstila ekipa Kamnika, ki je v odločilnem srečanju premagala mladince Narodnega doma z 2 : 1 in se tako skupaj s Pionirjem uvrstila v finalni del republiškega turnirja.

Rezultati: Pionir : Narodni dom 2 : 0 (12, 8), Kamnik : Brezovica 2 : 0 (7, 8), Kamnik : Narodni dom 2 : 1, Pionir : Kamnik 2 : 0 (0, 14) in Narodni dom : Brezovica 2 : 0 (7, 9). Za zmagovalno ekipo Pionirja so v soboto nastopili: Smrke, B. Černač, Pečar, Cvar, Žnidaršič, Prah, T. Černač, Goleš, Novak in Horvat.

VELIKO ZANIMANJE ZA KOŠARKO

Da se zanimanje za košarko, ki je bilo pred leti v črnomaljski občini precejšnje, spet veča, priča tudi občinska rekreativna košarkarska liga, v kateri nastopa osem ekip iz delovnih organizacij in krajevnih skupnosti. Tekme igrajo v črnomaljski športni dvorani ter v telovadnicah v Dragatušu in Podzemlju. V soboto se bo v Črnomlju reprezentanca te lige pomerila z novomeško ekipo Loka, v okviru praznovanja občinskega praznika pa bo 20. februarja turnir, na katerem bodo nastopili črnomaljska ekipa, Loka ter veterani Olimpije, za katere bosta igrala tudi Vinko Jelovac in Ivo Daneu.

V NEDELJO DOLENJSKO PRVENSTVO V VELESLALOMU

Smučarsko društvo Rog iz Novega mesta pripravlja v nedeljo, 30. januarja, odprto dolenjsko prvenstvo v veleslalomu za vse starostne kategorije. Start veleslaloma bo ob 10. uri na Trdinovem vrhu, če pa bo do takrat zapadlo dovolj snega, bo tekma v Črmošnjicah. Prijave sprejema SD Rog, zamudniki pa se lahko prijavijo še eno uro pred startom.

NOVO MESTO: ZIMSKI TURNIR V MALEM NOGOMETU

NK Elan pripravlja v novomeški športni dvorani zimsko prvenstvo v malem nogometu. Srečanja bodo 6., 13., 20. in 26. februarja, vse zainteresirane ekipe pa naj prijave pošljejo do 31. januarja na naslov NK Elan, p.p. 61 Novo mesto. Ob prijavi naj nakažejo tudi 1.500 din pristopnine na žiro račun 52100–678–80–422. Verjetno zimske lige ni potrebno posebej predstavljati, vsekakor pa pomeni nadvse koristno in prijetno poživitev v današnjem športnem mrtvilu Novega mesta.

V KOČEVJU PRVI PIONIR

Odbojkarski delavci Kočevja so priredili v soboto turnir „Medo", na katerem so sodelovali OK Brezovica, Pionir, Partizan Črnuče in domačini. Zmagali so odbojkarji Pionirja, ki so premagali Kočevje z 2 : 0, v finalu pa še Brezovico s 3 : 1. Brezovica je premagala Kočevje z 2 : 0.

šport

NAJBOLJŠA ŠPORTNIKA LETA 1982 – Minuli petek so v Kočevju proglasili za športnico leta Brigito Klun, za športnika leta pa Dušana Špeliča. Klunova je dosegala velike uspehe v atletiki in rokometu, Špelič pa v namiznem tenisu. Na fotografiji je le Špelič (levi), ker Klunove, ki je mati dveh otrok ni bilo na proglasitev. (Foto: Primc)

Spomladi prva liga?

Ribniški rokometaši računajo, da bodo ob ugodnem razporedu spomladi zadržali prvo mesto v II. ZRL

Rokometni ligaši so tačas na zasluženem odmoru. Zato pa prav nič ne počivajo tisti, ki sestavljajo takšne in drugačne računice. Nič čudnega, da torej tudi Ribničani seštevajo in premlevajo, kako vendarle priti do tako želenega naslova v drugoligaškem prvenstvu, ki odpira vrata v I. B zvezno rokometno ligo.

Prav zadnja tekma jesenskega dela prvenstva med Inlesom in rovinjskim Istraturistom je odločila zmagovalca prvega dela. Treba je reči, da so si Ribničani naslov zaslužili, saj so domala vse svoje morebitne nasprotnike v boju za vrh ugnali, veliko teže pa so prišli na kraj s mnogo slabšimi ekipami.

„Pred sezono so mnogi za nas napovedovali zanesljivo prvo mesto," pravi trener Ribničanov Jože Šilc. „Vendarle pa je prvenstvo pokazalo, da je na vrhu več izenačenih ekip. Poleg nas so to še Split, Istraturist in Moslavina. Je pa nekaj, kar nam daje večje upe v končni uspeh: imamo namreč res ugoden razpored spomladanskih srečanj, kar bi moralo prevesiti tehtnico na našo stran. Ob igri, kakršno smo pokazali jeseni, lahko postanemo prvaki in s tem prvoligaši." je zaključil Šilc.

Sicer pa optimizem vliva še en podatek: Ribničani so v jesenskem delu prvenstva od 22 možnih , zbrali kar 17 točk, največ v neposrednih srečanjih z ekipami, ki krojijo vrh lestvice.

M. G–ć.

IRENA KOKOTEC ČETRTA V DRŽAVI

Karateistka krškega karate kluba Nuklearna Irena Kokotec je na nedavnem državnem mladinskem prvenstvu v katah osvojila četrto mesto. Izjemno marljivo delo se je Kokotčevi že obrestovalo, čeprav še zdaleč ni rekla zadnje besede. Je pa ta uvrstitev po deset- do dvanajskratni vadbi na teden v zadnjem letu gotovo dobra spodbuda, saj je bila Irena Kokotec v Skopju najbolje uvrščena Slovenka.

PRI PIONIRJIH TRBOVELJČANI

Trboveljčani so bili pred dnevi organizatorji regijskega šahovskega prvenstva Zasavja in Posavja. Med starejšimi pionirkami je zmagala Sevničanka Trebše pred Reparjevo iz Krškega in Plantaričevo iz Sevnice. Pri mlajših pionirkah je bila prva Krčanka Mešičkova. Med starejšimi in mlajšimi mladinci so zmagali domačini, najboljši Sevničan pri starejših pionirjih je bil Papež (4. mesto), pri mlajših pa Pompe (5. mesto).

J. BLAS

PO TREH DISCIPLINAH KOPITARNA

Po odigranih tekmah v odbojki, namiznem tenisu in šahu je vrstni red najboljših ekip na delavskih športnih igrah sevniške občine takšen: Merkator Kopitarna 36 točk, Konfekcija Lisca 28, Jutranjka 16, Stilles 8, Metalna Krmelj 7, PM Sevnica 6 in GIP Beton Sevnica 6 točk. Do konca tekmovanja bodo še nastopi v kegljanju, streljanju, malem nogometu, rokometu, košarki, atletiki in vlečenju vrvi.

J. BLAS

DOBRO PRIPRAVLJENI – Najboljši novomeški kolesarji so za nedeljsko republiško tekmovanje v ciklokrosu na Drski dobro pripravljeni. Tri tedne so si moči nabirali na pripravah na Gorjancih, od koder je tudi ta posnetek.

Drska: v soboto ciklokros

Novomeščani bodo v soboto dopoldne organizatorji letošnjega republiškega prvenstva v ciklokrosu

Novomeško kolesarsko društvo pripravlja v soboto, 29. januarja, ob pomoči krajevne skupnosti in OO ZSMS Drska letošnje republiško kolesarsko prvenstvo v ciklokrosu.

V petih dirkah se bodo pomerili pionirji, mlajši in starejši mladinci ter člani. Start prve skupine kolesarjev bo ob 9. uri izpred samopostrežne trgovine na Drski, vozili pa bodo okoli stanovanjskih blokov po krožni progi, dolgi kakih 600 metrov. Pionirji bodo morali prevoziti 5 krogov, starejša skupina 7, mlajši mladinci 10, starejši 12 in člani vseh treh kategorij 15 krogov. Zanimivost ciklokrosa je v tem, da se ne vozi po običajnih progah, pač pa tudi na terenu, po katerem mora tekmovalec svoje kolo tudi nesti. Dirka bo ob vsakem vremenu, organizatorju pa se je do zaključka naše redakcije prijavila že dobra polovica vseh najboljših slovenskih klubov.

Sobotna dirka pomeni hkrati tudi uradno otvoritev letošnje kolesarske sezone, v katero novomeški kolesarji vstopajo z velikimi upi. Nekaj odgovora na to, kako so uspele letošnje resnično trde in naporne priprave, predvsem na Gorjancih, bomo torej dobili že v soboto dopoldne.

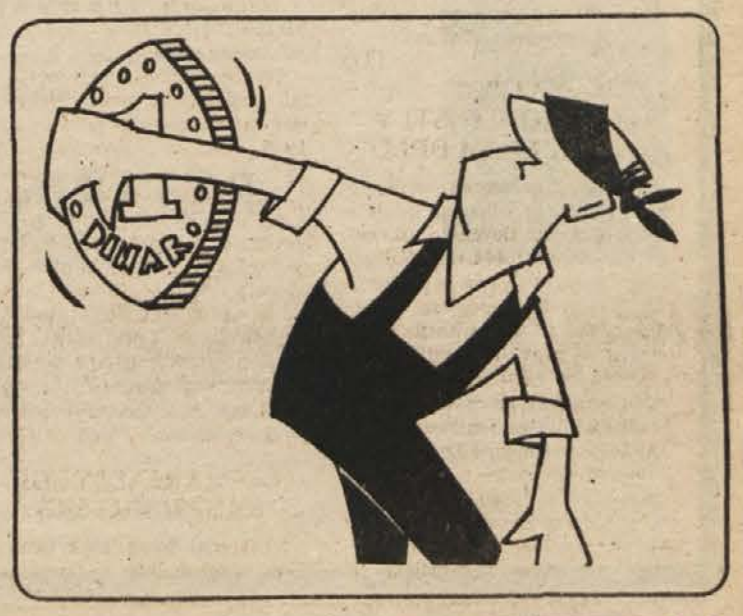

ZAHVALA

Po dolgi in hudi bolezni je za vedno odšel od nas dragi mož, oče, stari ata in brat

STANE ROBIDA

s Sel pri Dolenjskih Toplicah

Iskrena hvala vsem, ki ste pokojnega v tako velikem številu spremili na zadnji poti, mu darovali cvetje, nam pa izrekli sožalje. Posebno se zahvaljujemo organizacijam ZVRS, ZB, KS, GD Podturn, Zdravilišču Dolenjske Toplice, moškemu pevskemu zboru, godbi, sovaščanom, prijateljem in znancem. Zahvala velja tudi govornikoma Vinku Černiču in Romanu Šušteršiču za poslovilne besede ter tov. Tonetu Strniši za organizacijo pogreba.

Žalujoči: žena Ivanka, hčerki Stanka z družino, Minka z Branetom, brat Tone z družino in sestra Marija ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega dragega moža, očeta, starega očeta in brata

JOŽETA KASTELCA

iz Semiča

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, znancem, prijateljem, KO ZB Semič, DU Semič, KO SZDL, borcem Belokranjskega odreda, ZRVS, GD Kot–Brezje in Semič, TVD Partizan, ŽTO Novo mesto, ISKRI Semič, zdravniškemu osebju kirurškega oddelka bolnice Novo mesto, osebju ZD Semič za lajšanje bolečin, govornikom: tovarišu Pavlakoviču, tov. Štuklju, tov. Špringerju, tov. Bojancu in vsem, ki ste v težkem trenutku sočustvovali z nami in pokojnega spremili na zadnji poti. Še posebej velja zahvala sosedom Štrukljevim.

Žalujoči: žena, sin in hčerka z družinama, sestri ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob nenadni in boleči izgubi našega ljubega moža, očka, sina in brata

JANEZA NOSETA

z Ragovske 12, Novo mesto

se iskreno zahvaljujemo sorodnikom, prijateljem, znancem in vsem, ki ste nam stali ob strani in kakorkoli pomagali v teh težkih trenutkih. Zahvaljujemo se tudi kolektivoma Iskra tozd Ela Novo mesto in Novoles – tozd TPP, godbi, pevcem iz Rumanje vasi, govornikoma, duhovniku za opravljeni obred in vsem, ki ste pokojnemu darovali vence in cvetje ter ga spremili na njegovi zadnji poti. Vsem skupaj še enkrat iskrena hvala.

Žalujoči: žena Erika, hčerkica Sabina, mama, brata Marjan in Milan, sestra Angelca z družino, stara mama in ostalo sorodstvo

Novo mesto, dne 17. januarja 1983

ZAHVALA

V 83. letu starosti nas je zapustila naša draga mama, babica in prababica

MARIJA FRANČIČ

iz Čadraž pri Šmarjeških Toplicah

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, znancem, prijateljem in vaščanom, ki ste nam v težkih trenutkih stali ob strani, nam kakorkoli pomagali in pokojnico spremili na njeni zadnji poti. Zahvaljujemo se za podarjene vence, zdravstvenemu osebju ZD Šentjernej in župniku za lepo opravljeni obred.

Žalujoči: sinova Lojze in Jože, hčerka Pepca z družinami in Anica ter ostalo sorodstvo

Ne jokajte ob mojem grobu,
le tiho k njemu pristopite,
spomnite se, kako trpela sem,
in večni mir mi zaželite!

ZAHVALA

Po mučni in dolgotrajni bolezni nas je v 73. letu za vedno zapustila naša dobra mama in stara mama

MARIJA UDOVČ

iz Črmošnjic pri Stopičah

Iskrena hvala vsem, ki ste nam stali ob strani, z nami sočustvovali, nam izrekli sožalje, pokojni darovali vence in cvetje ter jo spremili na zadnji poti. Zahvala velja Novolesu–tozd TPP, Industriji obutve in IMV ter sodelavcem. Posebna zahvala tudi dekanu za lepo opravljeni obred.

Žalujoči: sinova Franc in Ivan ter hčerka Mici z družinami in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob mnogo prerani izgubi drage mami, stare mami, sestre, žene in tete

VIDE BELE–KORASA

Adamičeva 27, Novo mesto

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki so nam v težkih trenutkih stali ob strani, pokojni darovali cvetje in jo spremili na njeni zadnji poti. Zahvala vsem kolektivom delovnih organizacij za podarjene vence, godbi in pevcem. Posebno se zahvaljujemo Dragici Bele za vztrajno pomoč v času bolezni, Borisu Kranjcu za pomoč v najtežjih trenutkih, zdravstvenemu osebju internega oddelka Splošne bolnišnice Novo mesto za intenzivno nego ter sosedi Slavici Rajerjevi za poslovilne besede ob odprtem grobu.

Žalujoči: sin Jani z družino in vsi njeni

ZAHVALA

V petek, 21. januarja 1983, smo se na šmihelskem pokopališču poslovili od naše drage mame, stare mame, sestre, tete in tašče

FRANČIŠKE RODIČ

iz Žabje vasi 2

Zahvaljujemo se vsem, ki ste pokojno spremili na njeni zadnji poti, ji prinesli cvetje in z nami sočustvovali. Hvala zdravnikom in sestram bolnice za pljučne bolezni v Novem mestu za lajšanje njenih zadnjih trenutkov, tovarišu Purebru za besede slovesa, pevcem za zapete žalostinke in duhovniku za lep obred.

Žalujoči: otroci Vinko, Milka in Ludvik z družinama ter ostalo sorodstvo

Novo mesto, Beograd, Ljubljana

Če bi koga solza obudila,
tebe, draga mama,
ne bi črna zemlja krila.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi ljube mame, stare mame in tete

KAROLINE STEZINAR

roj. Zoran
iz Orešja 5, Šmarjeta

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem in sosedom, ki ste v najtežjih trenutkih sočustvovali z nami, pokojni darovali vence in cvetje, nam pa izrekli sožalje. Zahvalo smo dolžni tudi kolektivu Emona – Dolenjka, ZZB ter župniku za opravljeni obred. Vsem, ki ste našo mamo v tako velikem številu spremili na njeni mnogo prerani zadnji poti, še enkrat iskrena hvala!

Žalujoči: sin Drago, hčerki Kristina, Venčeslava z družinami

ZAHVALA

V 97. letu starosti nas je zapustila draga mama, sestra, stara mama, babica in prababica

KATARINA TOMC

roj. Plut
iz Krivoglavic 2, Gradac

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki so nam v težkih trenutkih stali ob strani, pokojnici darovali vence in cvetje, posebno tov. Kajiču ter vsem, ki so pokojnico spremili na zadnji poti. Najlepša hvala vaščanom v najtežjih trenutkih. Prisrčna zahvala gre tudi zdravniškemu osebju ZD Metlika, pevcem pevskega zbora iz Gribelj, ZZB Dobravica in župniku za lepo opravljeni obred.

Žalujoči: sin Janez–Žan z družino, Tone z družino, hčerki Lojzka z družino in Micka, sestra Neža ter ostalo sorodstvo

Vinji vrh, tvoj rojstni kraj,
te vabil vedno je nazaj.
Tu našla mir in srečo si doma,
naj dehteče cvetje, naj ptičje petje
in nežna roka večkrat svečke ti prižiga.

ZAHVALA

Ob izgubi moje drage sestre

KATKE LAVRIN

iskrena hvala vsem, ki ste sočustvovali z menoj in mi izrekli pismeno ali ustno sožalje. Predvsem lepa hvala duhovščini za opravljeni obred, sorodnikom, Matiji Simonič in njegovi družini, vaščanom, govornicama Miri Simonič in Ivi Radojčič, ZZB Vinji vrh in Stranska vas ter družbenopolitičnim organizacijam za cvetje.

Neutolažljiva sestra Alojzija

Ljubljana, Vinji vrh pri Semiču, Novo mesto

Rešitev prejšne križanke

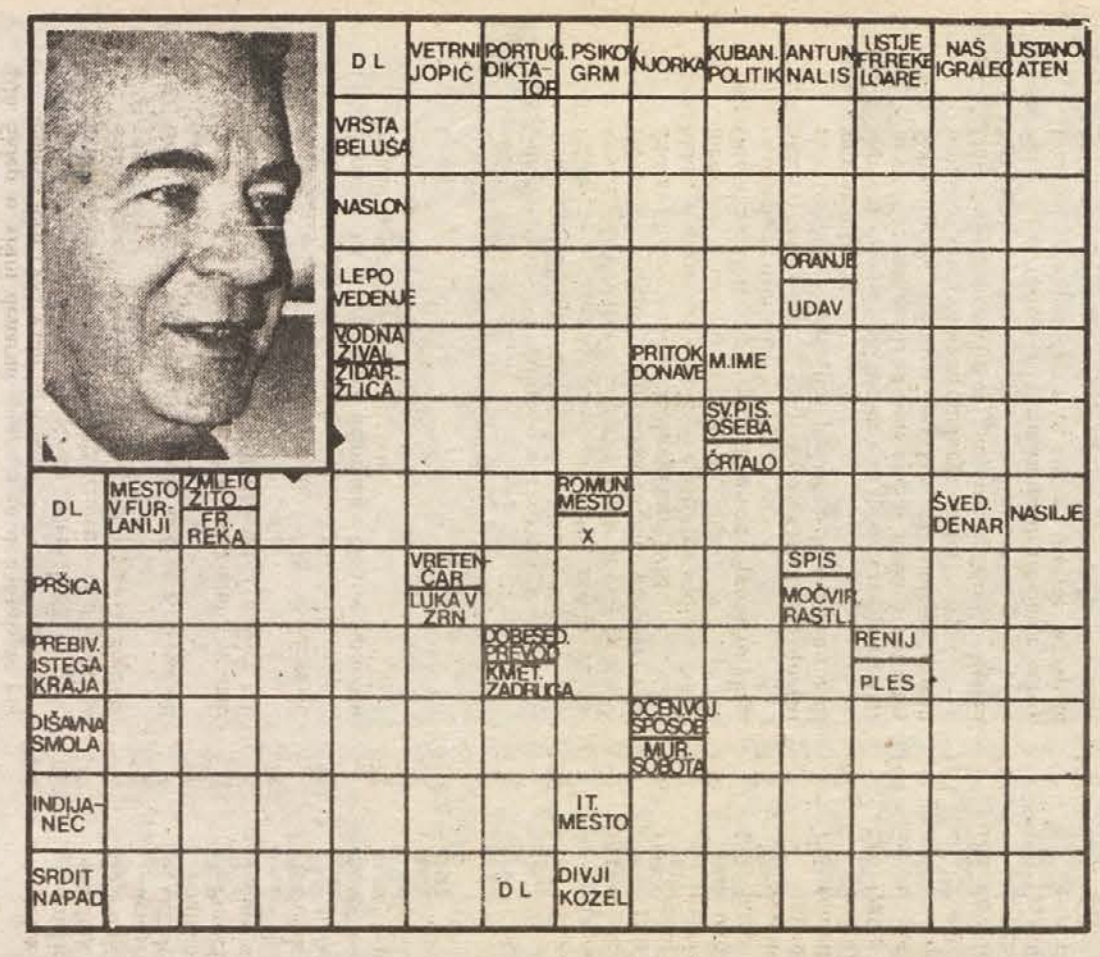

Hrepenenje je umetnik: ne živi, toda vsega sveta življenje je v njem.

I. CANKAR

Politika je že od nekdaj bila kvas vsega zla.

I. CANKAR

Prava ljubezen ni nekaj, kar človek lahko zavestno izbira. Ljubezen je naravna sila.

S. BELLOW

Kemija duše in telesa

Kako možgani vplivajo na obrambne sposobnosti?

Vsak šolarček pozna slavne poskuse ruskega znanstvenika Ivana Petroviča Pavlova, oziroma zgodbo o tem, kako je naučil psa, da je ob zvoku zvonca cedil sline. Njegovo odkritje pogojnega refleksa je bilo epohalno dejanje. Morda bodo šolarčki prihodnosti prav tako vedeli za poskuse, ki so jih opravili sodobni znanstveniki v laboratorijih raziskovalnih ustanov ZDA, Kanade in Sovjetske zveze. Živalim so vzbudili takšne pogojne reflekse, da se je njihov organizem obnašal, kot da je sprejel na zdravje učinkujočo snov, čeprav je seveda ni. Poskusi obetajo nekaj fantastičnega — zdravljenje bolezni brez zdravil!

Te raziskave so del raziskav na področju, ki mu strokovnjaki pravijo z zapleteno besedo psihonevroimunologija, v bolj razumljiv jezik bi zadevo lahko prevedli kot področje raziskav vpliva možganov na sposobnost zaščitnega sistema v organizmu za obrambo in odpravljanje bolezni.

Četudi vsi znanstveniki, ki se razumejo na zapleteni in mestoma še vedno skrivnostni pojav imunosti, niso enako navdušeni nad novimi odkritji, pa je očitno, da so se začele razkrivati vezi med psihološkimi pojavi in telesnimi, da se pradavni dualizem med duhom in telesom razkriva kot prežeta vez.

Prvi koraki k novim odkritjem so bili narejeni že leta 1974, ko je profesor psihiatrije in psihologije Robert Ader „priučil" podgane, da so se izogibale saharina, čeprav so sicer rade lizale z njim oslajeno vodo. Takoj po zaužitju s saharinom sladkane vode jim je vbrizgal snov, ki je brez vonja in okusa ter povzroča bolečine v trebuhu. Podgane so se izogibale sladkani vodi, ker so razvile pogojni refleks in povezovale bolečine v trebuhu s saharinom.

Nekaj presenetljivega se je nato dogajalo s podganami z omenjenim pogojnim refleksom. Ko jim je na silo dal zaužiti večje količine saharina, so podgane pocrkale, čeprav doza še zdaleč ni bila smrtna. Za Aderja so poskusi pokazali, da je organizem pogojenih podgan saharin sprejel kot strup in temu ustrezno reagiral.

A zakaj so pocrkale? Kakšne silovite spremembe je pogojni refleks sprožil v telesni kemiji poskusnih živali?

Odgovorov na ta vprašanja je več in vsak tiplje v drugo smer. Vendar se je Ader že kar od začetka obrnil v pravo smer, ko je na spodbude in priporočila imunologa Nicholasa Cohena začel preverjati in raziskovati samozaščitni telesni sistem poskusnih živali, da bi ugotovil, ali pogojni refleksi vplivajo na delovanje tega sistema.

Poskusne podgane je razdelil v tri skupine: prva je dobivala saharin in ciklofosfamid, druga saharin in placebo, tretja pa tudi saharin in ciklofosfamid, vendar v tako velikih časovnih razdobjih, da podgane niso mogle razviti pogojnega refleksa. Nato je vsem skupinam podgan vsadil tuja telesca in čez čas vzel krvne vzorce, da bi jih analiziral ter tako odkril stopnjo imunološkega odziva.

Ugotovil je, da celice prve skupine podgan kažejo najmanjši imunski odziv na tujke. Ti krvni vzorci so torej pokazali, da je imela prva skupina podgan najbolj oslabljen samozaščitni sistem, vendar ne zgolj zaradi ciklofosfamida, ki je znan po tem, da duši delovanje samozaščitnega sistema, saj je bil imunski odziv kljub temu večji pri skupini podgan, ki je prav tako dobivala omejeno drogo, vendar ni razvila pogojnega refleksa povezave saharina z drogo.

Ader in Cohen sta opravila še veliko podobnih poskusov na podganah in na miših, rezultati, ki sta jih dobivala, pa so si bili podobni.

Nakazovali so možnost, da psihološki procesi v živih bitjih močno vplivajo na nezavedne telesne procese.

Za njune zanimive poskuse se vse do nedavnega drugi raziskovalci niso kaj prida zanimali, zdaj pa so imunologi vendarle uvideli, da ni dovolj samo odkrivati sestavine imunološkega sistema, marveč da je potrebno pojasniti tudi dokazano zvezo med možgani in njim.

Terry Strom je odkril kemijski mehanizem, s katerim možgani kontrolirajo imunski sistem, predvsem limfocite, se pravi celice, ki uničujejo tujke v organizmu. Na površju limfocitov je odkril molekularne strukture – receptorje – ki se pojavijo, ko se obrambne celice pripravljajo na napad. Ti receptorji se kemično vežejo z acetilkolinom, enim od glavnih prenašalcev sporočil med živci. Acetilkolini spodbujajo limfocite k bitki.

Tudi drugi raziskovalci so našli dokaze o kemični zvezi med živčnim sistemom in obrambnimi telesci. Ugotovili so, da se podobno kot acetilkolin na limfocitne receptorje veže tudi adrenalin, hormon, ki nastaja v organizmu pod vplivom stresnega počutja. Torej gre razumeti, da stres zares slabi človekovo odpornost po direktni poti.

Za mnoge znanstvenike so vsi omenjeni poskusi še vedno premalo, da bi dokončno priznali vse mogoče posledice Aderjevega pogojnega refleksa. Za mnoge je vpliv psihičnih pojavov na delovanje imunskega sistema vprašljiv in nedokazan, vendar pa jih je vse več, ki vidijo v novih prizadevanjih in raziskavah pomemben korak naprej v razumevanju doslej tako malo poznane biokemije imunskega sistema.

Najbrž pa bo držalo, da so časi, ko se bodo ljudje zdravili po programu prisvajanju pogojnih refleksov, torej spodbudili svoje samozaščitne sile zgolj z duševnimi procesi, ne pa z zdravili, še zelo zelo daleč. A že samo upanje na takšne čase je lepo.

MiM

(Vir: Discover)

Zajeti zvezdno energijo

Kako koristno uporabiti procese, ki potekajo v zvezdah? — Najtežje je fuzijo obvladati, ne sprožiti

Se je pojavil nov Kolumb in odkril novo Ameriko? Tako bi lahko zastavili vprašanje ob vesteh, da se je v energetiki odprla nova pot, pot, ki obljublja rešitev iz zapletenega vozla vse hujših energetskih razmer v svetu. Za borno dvajsetinko sekunde so strokovnjaki sprožili proces združevanja atomskih jeder. To je uspelo znanstvenikom v laboratoriju princetonske univerze.

Kakor je stvar videti nedolžna in nepomembna, pa nosi v sebi ogromno upanja. Proces fuzije, združevanja atomskih jeder, pri čemer pride do velikega sproščanja energije, je bil doslej pojav, ki smo ga ljudje lahko samo opazovali, natančneje spoznavali iz astrofizike. Takšen proces namreč poteka v zvezdah, kot je naše Sonce. Na zemlji pa doslej, vsaj kolikor je znano, ni uspelo umetno sprožiti in kontrolirati takšnega pojava, čeprav znanstvenike to že dolgo mika.

Po znani Einsteinovi teoriji, ki je zaobjeta v obrazcu E = m.c2, je mogoče materijo spreminjati v energijo na dva načina: s cepljenjem atomskih jeder, kar dandanes že koristno uporabljamo v atomskih elektrarnah, in z združevanjem jeder lahkih atomov, pri čemer se tudi sprošča energija, vendar pa tega procesa doslej umetno še nismo mogli obvladati. Storili smo le ta korak, da smo stapljanje lahkih jeder sprožili v uničevalne namene, se pravi, da smo proces obvladali le za hidrogenska orožja. Problem je v kontroli stapljanja jeder, torej koristni izrabi velikih energij, ki tako nastajajo.

Fiziki so poskušali proces fuzije obvladati z lasersko tehniko in t. i. „elektronskimi topovi", vendar se je izkazalo, da je še najbolj praktična metoda, ki jo priporoča znani sovjetski fizik Andrej Saharov. Priporoča uporabo magnetnega polja, ki zbira in stiska vodikove pline, dokler v posebnem prostoru ne dosežejo temperature 100 milijonov stopinj Celzija. To je strahotno visoka temperatura, ki vsaj za sedemkrat presega temperaturo Sončeve notranjosti. Ker gre za izjemno temperaturo, je z zdajšnjimi tehnološkimi prijemi nemogoče ohranjati takšno neverjetno vročino dlje časa in jo koristno uporabiti.

Takšna je teorija. V praksi pa so znanstveniki dosegli šele prve korake. S pomočjo močnega magnetnega polja jim je uspelo stvoriti plazmo, prvo stopnjo v fuzijskih procesih. Že to je precejšen uspeh, vendar pa bomo zares krenili na nova pota šele takrat, ko bo mogoče plazmi za desetkrat dvigniti temperaturo, pri tem pa ne porabiti več energije, kot je proces vrača. Ko bo to doseženo znanstveniki računajo kar na leto 1986, bo človeštvo odkrilo energetsko Ameriko. Do splošne uporabe fuzijskih procesov za pridobivanje električne energije naj bi prišlo šele leta 2020.

Res pa je, da bi bil ta datum precej bližje, če ne bi človeštvo stopalo na novo pot razdvojeno: sovjetski znanstveniki zase, zahodni in japonski zase. A to je pač davek sedanjih ozkosti.

MiM

(Vir: Time)

Koliko spanja?

Pet do šest ur spanja na dan je povsem zadosti za naše možgane, da se odpočijejo. Vse ostale ure spanja, ki si jih privoščimo, niso bistveno potrebne, in če jih ni, to prav nič ne škodi zdravju.

Dr. Horne z univerze v Loughboroughu že dlje časa raziskuje spanje in verjeti mu gre, ko trdi, da so vse tiste ure, ki jih človek na dan prespi preko potrebnega časa (5–6 ur) zgolj stvar navade ali psihološkega umika pred resničnostjo in dolgočasjem.

„V obdobju petih do šestih ur spanja potešimo prav vse potrebe po tovrstnem počitku," pravi dr. Horne. Telo namreč po njegovem ne potrebuje spanja, da se umiri in si opomore za nove napore, marveč je spanje potrebno le možganom, medtem ko se mišičevje odpočine med običajnimi premori, ki nastopajo v budnem stanju.

Če nas torej pogosto in za dolgo vleče v posteljo na dremanje in spanje, potem je treba početje premisliti. Škoda je življenje prespati, če to res ni potrebno!

Padalsko čudo

Skočil je iz letala gor

Rick Collins ne spada med tiste talente, ki bi se lahko vpisali v zgodovino športa s svojimi dosežki. Vendar pa mu je to kljub poprečnosti uspelo, saj je prvi padalec, ki je skočil s padalom iz letala navzgor.

Na enem od rednih treningov je Collins normalno skočil iz letala, odprl padalo – tisti hip pa se je pripetilo nekaj čudnega. Namesto da bi pričel padati proti tlom, ga je zračni vrtinec silovito potegnil kvišku. Z 2.000 metrov višine je v nekaj sekundah prišel 5.000 metrov visoko. A tu še ni bilo konec presenečenj. Vrtinec ga je potegnil v nevihtni oblak. Okoli presenečenega padalca so sikale strele in frčale ledene kepe v velikosti žogice za kriket.

Collins ni izgubil prisebnosti duha. Ko se je otresel prvega presenečenja in strahu, je začel hitro ukrepati. Porezal je vrvi glavnega padala, da je pričel prosto padati. Šesto metrov pred zemljo je odprl pomožno padalo in srečno pristal. Doskočno točko je sicer zgrešil za 10 kilometrov, a je le ostal živ; med padalci ga ni kmalu njemu enakega.

Le bajke in pravljice so resnica, vse drugo je laž.

S. GRUM

Papirnati klici po ljubezni

V časopisnih oglasih vse več želja po iskrenosti

Od tistih sramežljivih poročnih ponudb, ki so se občasno pojavile v predvojnih in zgodnjih povojnih časnikih, je iskanje življenjskega sopotnika ali vsaj začasnega prijatelja preko oglasov v časopisju doživelo praveati bum. Celo v deželah, ki so bile zavite dolga desetletja v togi plašč puritanizma, tradicionalnih polkupčijskih zakonov in trdih moralnih norm, se je s spolno revolucijo povsem otajal led tradicije. Tako v ZDA, Veliki Britaniji in drugod ugotavljajo, da se časopisje vse bolj polni s poročnimi in ljubezenskimi oglasi.

Psihologi, ki jih ta pojav zanima, vedo povedati, da se od oglasov, ki so pred leti iskali kakršno koli ljubezensko ali celo zgolj spolno zvezo, tehtnica nagiblje v korist oglasov, v katerih je čutiti silovito potrebo sodobnega človeka po tovarištvu, pristnih medsebojnih zvezah, predanosti in iskrenosti. Romantičnost je takorekoč preko dneva postala najvišja karta v igri.

Seveda pa se ob teh časopisnih klicih na pomoč proti osamljenosti še vedno vleče prava reka takšnih oglasov, ki jim lahko rečemo kar prostitucijski.

70

Janez Trdina

Črtice in povesti iz narodnega življenja

PTIČJI SVAT

Marko je pravil tetki dostikrat, kaj se ljudje o njej pogovarjajo, in jo vprašal, če ve, od koga in od kod da bi mogle izvirati te hudobne bajke. Meta je vselej skomizgnila z ramami in se smejala. Marko si je mislil, da mora imeti kakega velikega sovražnika, ki jo obrekuje pri ljudeh. On sam že davno ni verjel ne v coprnice ne v duhove, ker mu je ničnost in grešnost teh domišljij dokazal gospod Balas.

Neko soboto večer se pokaže na Melniku tolika svetloba, da so jo videli vsi vaščani in se jeli križati, da se obvarujejo peklenske sile. Marko bi na vso moč rad izvedel, kaj to pomeni, in se napoti tja. Kmalu sliši tudi zvoniti. Zdaj se prepriča, da govorica ni bila popolnoma izmišljena. Po znanih stezah se plazi med grmovjem, kar more tiho, proti melniški koči. Na trati pred njo gori grmada. Blizu nje stojita Meta in Tinca. Marko je bil že tako blizu prilezel, da je mogel slišati njun pogovor.

Meta pravi: „Treba bo še drv, da se bodo zbali ponočnjaki že od daleč. Detešencaj, sem se vendarle zmotila; nekdo že spet koraka; vidim, da grmada sama ne zadostuje. Oh, najrajši bi se ulegla, ali nocoj ne smem; v fari je jutri semenj; falotje potrebujejo denarja. Nevarnost je velika, Tinica, podvizaj se, nocoj morava posebno dobro coprati, ho, ho, ho! Že peti popotnik pojde tod. Morava ga oplašiti. Na noge, Tinica! Premoženje hranim zase, ne za cigane in vdrugič nečem biti okradena." Meta in Tinica planeta nato po metle, jih prižgeta in vihrata z njimi popotniku nasproti. Najprej se smejeta sami sebi, ko se tujec približa, pa začneta tuliti, vihteti metle in skakati v velikem krogu okoli njega. Mož se križa in moli glasno s klepetajočimi čeljustmi začetek očenaša, ali kmalu zopet utihne, ko mu zapre strah glas in sapo. Ko odide že precej daleč, vržeta metli od sebe, Meta prinese novih polen na grmado, Tinica pa smukne na vrt in zazvoni. Zvonček je visel na nizki češplji.

Marko skoči zdaj iz goščave, se zakrohoče na vse grlo in reče osupnjeni Meti: „Ali sta vedve premeteni! Zdaj razumem, tetka, vašo coprnijo. Bogme imate prav, da odganjate tatove s strahom. Sto psov vas ne bi branilo tako gotovo in uspešno kakor ta nedolžna burka z ognjem in zvoncem. Za vas je res velika sreča, da so ljudje tako zabiti, tako praznoverni. Kadar bo prav nevarno, povejte, ljuba tetka, tudi meni, da vama pridem pomagat." — Meti sicer ni bilo po volji, da jo je Markec zasačil, ali zamerila mu ni te zijalosti, ker ji je dal roko in besedo, da ne bo tega nikomur povedal. Nekatere krati je prišel res tudi sam coprat. Meta in Tinica sta plesali z gorečimi baklami in metlami, Marko se je pa zaril v step in klempal počasno in važno za ponočnjaki.

Balasov hlapec je znal hoditi na palicah (Gorenjci pravimo: na vižalih) in je naučil tudi Marka. To umetnijo je rabil na Melniku s sijajnim uspehom. V vasi je živel malopridni Fajdiga, prvak vseh pijancev, babjekov in preklinjevalcev, človek brez strahu, sramu in poštenja. Neko noč prisopiha domov bled ko smrt, poklekne in se jame trkati na prsi, jokati in moliti. Drugi dan je šel čez petnajst let prvikrat zopet k spovedi. Od takrat, pravijo, da ni nikoli več zaklel, se upijanil ali potepel s kako vlačugo.

Znancem je Fajdiga pozneje rad razlagal, kaj ga je privedlo na pravo pot. Ko se je vračal čez Melnik domov, da se mu je prikazal hudič in ga hotel vzeti. Velik da je bil kakor drevo, same noge so mu bile višje od Metine hiše. Gobec se mu je svetil kakor da ima v njem žerjavico. Po tem ognju da ga je najbolj spoznal, da je hudič, ki je prišel ponj. Takrat je obljubil Bogu poboljšanje, če ga reši te nevarnosti. Precej, ko je začel moliti, je čutil, da pekienšček ne pritiska več tako trdo za njim. Ko je odmolil očenaš in se ozrl, mu ni bilo ni duha ni sluha; že ga je bila pogoltnila zemlja.

Kadar je deževalo, je sedel Marko, kakor vemo, lepo na suhem. Ali z ubogih goved se je vse cedilo, da so, pobešaje glave, dostikrat prav otožno mukala. Dobremu pastirju se je zdel smili. Jel je premišljevati, kako bi jim napravil kako streho, kako stajo za največjo silo.

Vsak drug bi si bil kmalu pregnal tako misel iz glave kot neumno, nepotrebno in neizvršljivo. Bil bi dejal: „Krave so dežja navajene in voli tudi; ne bodo se mi raztajali, če jih moči par ur. To jim še ugaja, jih pere in snaži, živina pa potrebuje snage kakor človek." Ali mehko srce Markovo ni moglo verjeti v to dobroto, niti njegova volja ne odjenjati, če se mu je zdela kaka reč vredna in potrebna popravka in zboljška. Za Sečjo precej zraven šotora je zatolkel več velikih in nekoliko dalje prav toliko manjših kolov, pribil nanje starih gred in desk, pokril to streho s smrekovo skorjo in slamo, in špranje, ki so tu pa tam ostale, je zakrpal z mahom in ruševino. V štirinajstih dneh je stala staja gotova. Gradivo in orodje sta mu dala Meta in Balas. Ta mu je hotel poslati na pomoč celo krovca, ali Marko je opravil lahko brez njega. Staja sicer ni zaslužila tega imena, ni bila drugega, ko najprostejši oder, ki se da misliti. Ali živini je rabila vendarle prav izvrstno. In to je zadostovalo. Kakega lepega poslopja tako ni mislil narediti.

Razen goved je pasel Marko že drugo leto nekoliko svojih ovac, ki so mu delale veliko veselja, nadlege pa nobene. Obedovat in prenočevat so hodile, kakor je bolj kazalo, včasi k Meti, včasi k Balasu. Gospodar bi bil postregel svojim ljubčkom kaj rad s kakim bolj okusnim grižljajem, nego jim ga je podajal Melnik in Seč. Iz Krke je štrlel mal, krasen otočec, obraščen čez in čez z najžlahtnejšo in pregosto travo. Ta bi predrto dobro teknila njegovim ovčicam. Ali kdo mu jih spravi čez vodo? Kolika sreča zanj, ko bi imel kak čolniček! Služil bi mu za prevoz na otok, za ribištvo, povrh tega za prelepo zabavo. Ladij in čolnov je že veliko videl, tudi jih je po priliki vedel, kako se tešejo.

Zdi se mu mogoče, da bi naredil tudi on kaj takega. Da se podučiti še bolj staremu izvedencu, vpreša za svet Balasa. Gospod se mu nasmeje in reče: „Marko, Marko! Varuj se samega sebe. Človeku ni dobro biti preveč umetnemu. Pregovor pravi, kdor vsa rokodelstva zna, kruha petlja. Čoln bi koristil, vem da veliko. Rabil bi ga včasi še jaz. Šel bi čez Krko na lov, ali obiskat kakega znanca, mostovi in brodovi so mi preveč od rok. Postoral sem se že in pohabil, da bi hodil po takih ovinkih; vožnja pa me ni veselila nikoli; čepim rajši doma za pečjo. E, pa veš kaj? Če si dela kos, poskusi, morda ti steče. Les in drugo pripravo dobiš pri meni, če boš hotel, tudi dečka, da ti pomore."

Poizkusili so se z naravo

Mladi taborniki iz osnovne šole Milka Šobar–Nataša iz Šmihela so bili teden dni skupaj na počitnicah

Večina šolarjev po Dolenjski, ki se jim v tem času iztekajo zimske počitnice, se res ne more pohvaliti, da so uživali na snegu ali pa da so se kako drugače tri tedne veselili.

Zagotovo pa so o počitnicah imeli veliko povedati taborniki čete porečanov z osnovne šole „Milka Šobar–Nataša", ki so kar šest dni preživeli v gozdarski koči v dolini Radulje pri Trebelnem. Koča, ki jo je v jeseni 1968 obiskal tudi tovariš Tito, je last GG Brežice, obrat Puščava pri Mokronogu, in jo tabornikom vsako zimo brezplačno odstopijo.

Šmihelski taborniki so letos prvič imeli zimski tabor. Prijavilo se je 46 medvedkov in čebelic od 7. do 12. leta starosti. Mladi so se s svojimi starejšimi vrstniki odločili teden dni preživeti v pravi puščavi, v dolini Radulje, kjer pozimi razen potoka in gozda ni ničesar drugega. V dolini se je zadržalo tudi nekaj snega, saj v tem času sem le redko posije sonce. Otroci so v začetku pogrešali svoje starše, vendar so ob pestrem programu pozabili na domotožje. Skoraj vsak dan so pripravili krajši izlet, kjer so imeli vaje iz orientacije v naravi, izdelovali so bivake iz smrečja, postavljali šotore in kurili ogenj. Seveda pa zvečer ni zmanjkalo časa za petje, igre in ročna dela, eno noč pa so imeli tudi nočne vaje.

Ob koncu velja zapisati tudi to, da so sredstva za taborjenje prispevali le starši otrok in šola, občinske taborniške organizacije pa si zanje zaradi neurejenih odnosov v vodstvu niti niso upali prositi.

J. PAVLIN

VALJ ZAČEL VALJATI

V torek, 1. februarja, bo izšla prva številka Valja, novega glasila občinske konference ZSMS Novo mesto. Valj nadaljuje tradicijo Mladega vala, a v novi tehnični in vsebinski podobi. Prva številka prinaša pogovor s Filipom Robarjem o njegovem novem filmu „Pamet v roke, ko boš v drugo ustvarjal svet" in z Borisom Savnikom o novomeški glasbeni (ne)kulturi, prikaz življenja v domu železniških delavcev, zapis o razstavni politiki v Novem mestu, anketo o zaspanosti mladih komunistov, zapis o študentih, prevode sodobne poljske poezije itd. Odslej bo valj izhajal vsak mesec.

SPOSOJENO TRNJE

– Te dni slišimo, da se bo oskrba izboljšala, po drugi strani pa ponekod pripravljajo spiske in uvajajo bone. Temu bi rekli nemagogija.

(Iz Večernjih novosti)

PREMAGALI SO DOMOTOŽJE – 46 mladih tabornikov–porečanov iz Šmihela je prve dni v samotni dolini Radulje res pogrešalo starše, vendar jim je bilo težko tudi potem, ko so odhajali domov. Bili so kot velika družina. (Foto: J. Pavlin)

Denarja komaj za najnujnejše

Letos zelo omejena rast sredstev za skupno porabo – V interesnih skupnostih družbenih dejavnosti bodo izvajali v glavnem le zagotovljene programe in že začete naložbe

Rast sredstev za skupno porabo mora v letošnjem letu tudi v novomeški občini za polovico zaostajati za rastjo dohodka. To pomeni, da bodo vse interesne skupnosti družbenih dejavnosti lahko dobile skupaj le 11,5 odstotka več sredstev kot lani, kar seveda ne bo zadostovalo za uresničitev programov iz sprejetih sporazumov o temeljih planov in referendumskih programov.

V takšnem položaju bo seveda imelo prednost uresničevanje zagotovljenih programov. Poleg tega naj bi izvajalci storitev v družbenih dejavnostih ponudili del svojih zmogljivosti neposredno porabnikom (npr. posamezne zdravstvene storitve, nega na gomu, organizirana prehrana itd.). Od naložb bodo izvajali le tiste, ki so že v teku, in one, za katere se večji del sredstev združuje mimo rednih prispevnih stopenj ali regionalno. Ker naj bi postopoma izenačili položaj izvajalcev, ne glede na to v kateri družbeni dejavnosti delajo, bo že letos različen porast sredstev za osebne dohodke posameznih izvajalcev.

Letos naj bi še naprej spreminjali razmere vpisa proizvodnih poklicev, pri štipendiranju pa dajali prednost učencem, ki se izobražujejo za deficitarne poklice. Na področju zdravstvenega varstva bodo imeli prednost z zakonom opredeljeni programi, nadaljevati pa kaže s spodbujanjem funkcionalne povezave osnovne, specialistične in bolnišnične dejavnosti, da bi kadre in zmogljivosti izrabili čim bolj smotrno. Skupnost socialnega varstva bo zagotavljala usklajeno uresničevanje vseh socialno-varstvenih programov v občini prek tovrstnih interesnih skupnosti, da bi ohranjala življenjsko raven delavcev in občanov z nizkimi osebnimi dohodki in prejemki. Letos naj bi bila v občini uvedena tudi enotna evidenca upravičencev vseh oblik socialnih pravic in pomoči. Raziskovalna skupnost pa se bo vključila v sofinanciranje nalog.

V letošnjem letu bodo nadaljevali gradnjo štirih objektov družbenega standarda, to so delavnice pri centru usmerjenega izobraževanja, kmetijski šolski centri, prenova novomeškega kulturnega doma in dograditev doma starejših občanov. Nadaljevalo se bo tudi z urejanjem prostora za dom slovenskih pionirjev v Dolenjskih Toplicah, določili naj bi vrstni red izgradnje osnovnih šol po referendumskem programu, v medobčinski zdravstveni skupnosti pa bo teklo združevanje manjkajočih sredstev za izgradnjo pralnice pri splošni bolnišnici ter za opremo.

Zdravje – skrb združenega dela

Veliko določb zakona o zdravstvenem varstvu v novomeški občini še ni uresničenih – Sredstva za zdravljenje poklicnih bolezni in poškodb zagotoviti v tozdih

Čeprav sedanji zakon o zdravstvenem varstvu velja že dve leti, njegovih posameznih določil tudi v novomeški občini oz. občinski zdravstveni skupnosti še ne uresničujejo. Zakon je natančneje opredelil družbenoekonomske odnose med izvajalci in uporabniki zdravstvenega varstva, nanovo pa je uredil tudi samoupravno organiziranost izvajalcev in uporabnikov ter pravice in obveznosti pri uveljavljanju pravice do zdravstvenega varstva.

Po določilih zakona bi se morali uporabniki pri zadovoljevanju potreb po zdravstvenem varstvu samoupravno organizirati v tozdih in drugih samoupravnih organizacijah ter krajevnih skupnostih. Tako organizirani naj bi se sporazumeli z izvajalci o neposredni svobodni menjavi dela. Takšna oblika zadovoljevanja potreb in interesov po zdravstvenem varstvu se do sedaj še ni uveljavila in se verjetno tudi še ne bo, saj gre očitno za primer, ko je še tako dobro zastavljen model težko prenesti s papirja v prakso. Vsekakor svobodno menjavo dela sedaj izvajajo le v občinski, medobčinski in tudi republiški zdravstveni skupnosti.

Zakon prav tako nalaga delavcem v združenem delu in drugim občanom, da si morajo zagotoviti pravice do zdravstvenih storitev pri preprečevanju, odkrivanju in zdravljenju poklicnih bolezni in poškodb pri delu. V to je vključeno tudi nadomestilo osebnega dohodka ob začasni nezmožnosti za delo zaradi poškodbe pri delu ali poklicnega obolenja. Če obseg tega varstva presega dohodkovne zmožnosti tozda, naj bi si delavci zagotovili te pravice s solidarnostjo znotraj delovne organizacije, lahko pa tudi v občinski zdravstveni skupnosti. Tudi te določbe zakona do sedaj niso izvajali.

Republiška resolucija o družbenoekonomskem razvoju v letošnjem letu pa določa zaostajanje rasti sredstev za skupno porabo, ki jih združujemo v interesnih skupnostih družbenih dejavnosti, v celoti za polovico za rastjo dohodka. Hkrati tozdom nalaga, da stalno spremljajo vzroke odsotnosti z dela zaradi bolezni in poškodb ter da se drže tega, da naj bi bila nadomestila nižja, če je odsotnost z dela krajša in višja ob daljši odsotnosti z dela.

Združeno delo naj bi poslej tudi samo zagotavljalo sredstva za storitve pri preprečevanju, odkrivanju in zdravljenju poklicnih bolezni ter poškodb pri delu, občinska zdravstvena skupnost pa le sredstva za dogovorjeno medsebojno solidarnost med tozdi v okviru skupnosti. Prav tako naj bi samo [illegible] vljalo sredstva za nadomestila osebnih dohodkov v teh primerih, zato pa bo morala [illegible]ka zdravstvena skupnost za ta del znižati prispevno stopnjo.

Z. L.–D.

Še manj oprostitev

Z letošnjim letom precej omejen krog uporabnikov zdravstvenega varstva, ki ne plačujejo participacije

Participacija, ki jo plačuje večina uporabnikov za opravljene zdravstvene storitve, ne predstavlja ravno velikega deleža v celotni količini sredstev, potrebnih in zbranih za pokrivanje stroškov zdravstvenega varstva.

Tako so novomeške zdravstvene organizacije leta 1979 s participacijo zbrale 7,68 milijona dinarjev, kar je bilo le dobra dva odstotka v dohodku novomeške zdravstvene skupnosti.

Ta delež se iz leta v leto še znižuje, saj uporabniki s težavo pristajajo na zviševanje participacije v skladu z rastjo stroškov v zdravstvu, še posebno, ker se za tovrstne potrebe zvišuje prispevna stopnja iz dohodka. Tako je bilo lani pobrane za 9 milijonov participacije, kar je le [illegible] odstotek in pol v dohodku občinske zdravstvene skupnosti. Stroški zdravstvenega varstva so od leta 1971 do lani zvišani kar za 110 odstotkov. Ob tem je občinska zdravstvena skupnost zaradi oprostitev po zakonu o zdravstvenem varstvu iz leta 1980 pobrala za 44 odstotkov manj participacije, kar pomeni v denarju okrog 7 milijonov.

Za približno tak znesek pričakuje novomeška zdravstvena skupnost v letošnjem letu večji prihodek iz participacije, kajti s spremembo zakona, ki že velja, se je zožil krog uporabnikov zdravstvenega varstva, ki so oproščeni plačila participacije. Poslej niso več oproščeni plačila participacije delovni in drugi invalidi ter upokojenci in njihovi družinski člani, ostareli kmetje, ki prejemajo starostno pokojnino ali preživnino, drugi starostniki nad 65 let ter ženske pri uresničevanju pravice do svobodnega odločanja o rojstvu otrok. Prav tako ni več oprostitev plačila participacije pri zdravljenju nalezljivih bolezni, pri katerih ni predpisano obvezno zdravljenje tef pri zdravljenju zvišanega krvnega pritiska.

OBISK DELEGACIJE RK ZSMS

Jutri bo obiskala novomeško občino delegacija republiške konference ZSMS pod vodstvom predsednika Andreja Brvarja. Gosti bodo obiskali mlade v IMV ter se z njimi pogovarjali o njihovih problemih, s političnim aktivom občine pa bo tekel razgovor o vlogi, položaju in delu mladinske organizacije v občini.

Pri cenah imamo krompir

Novembra lani je bilo v Novem mestu najnižjih 23 od 50 cen – Krompir je bil še vedno najdražji

Po podatkih, ki jih daje stalni mesečni statistični pregled cen za 50 najrazličnejših industrijskih izdelkov, prehrambenih artiklov in storitev za Ljubljano, Koper, Maribor in Novo mesto, bi lahko rekli, da so prebivalci dolenjske metropole lanskega novembra živeli sorazmerno najceneje. Ali je to tolažba ob cenah, ki povzročajo že vrtoglavico, ne bomo razpredali, temveč se bomo ustavili le ob podatkih, za kaj so morali Novomeščani odšteti največ ali najmanj denarja, kaj pa je ljudem v vseh mestih enako ali podobno olajšalo žep in družinski proračun.

Naj se najprej ustavimo ob najbolj razveseljivem podatku. Kar 23 vrst blaga s seznama je imelo v Novem mestu najnižjo ceno, med njimi fižol, solata, čebula, špinača, orehova jedrca, jajčka, prekajena svinjska rebrca, salama šunkarica, sir, domača svinjska mast, olje, vino, tkanina za moške obleke, moška srajca, majica in nogavice, ženski čevlji, spalnica, električni štedilnik, krožnik, deske, delo za moško in žensko obleko. Najdražji so bili novembra v Novem mestu: krompir(!), tkanina za ženske obleke, emajliran štedilnik in lonec. Drugo mesto so zasedle novomeške cene sedmih vrst blaga (npr. limon, kavča, opeke, cementa), tretje mesto pa cene šestih vrst blaga (moke, prekajene slanine, moških čevljev, lignita itd.).

Ob nakupu različnih vrst mesa so bili Novomeščani na najboljšem skupaj z Mariborčani, pri jabolkih s Koprčani, pri pivu z Ljubljančani, 60-vatna žarnica pa jim je svetila najdražje skupaj s Koprčani. Prav tako so Novomeščani skupaj z Mariborčani novembra jedli najdražji črn kruh, z Ljubljančani pa testenine.

Osebne dohodke dvignili kar na svojo pest

Kako nekateri v IMV razumejo stabilizacijo in sanacijo

Velika večina delavcev v Industriji motornih vozil Novo mesto je to novico sprejela z ogorčenjem. Konec minulega tedna je namreč v javnost pricurela vest, da so si nekateri sektorji delovne skupnosti skupnih služb v IMV konec lanskega decembra dvignili osebne dohodke. In to v kolektivu, kjer več kot polovica delavcev prejema (ali pa celo še to ne) zajamčene osebne dohodke!

Takoj naj poudarimo, da je bilo to storjeno mimo dogovora in podpore družbenopolitičnih organizacij v podjetju, mimo odločitve začasnega kolektivnega poslovodnega organa in, ne nazadnje, tudi navzlic opozorilom Janeza Štera, predsednika začasnega kolektivnega poslovodnega organa. Ponedeljkov izredni sestanek, sklican prav zaradi te teme, je pojasnil, da so osebne dohodke dvignili kakim 300 delavcem, od tega jih je polovica iz delovnih skupnosti skupnih služb. Kakšna je bila „tehnična" plat tega povišanja, konec koncev sploh ni pomembno veliko bolj zanimivo je, in to je vzbudilo tudi največ ogorčenja, da te ugodnosti ni bil deležen nihče od kakih 3 tisoč delavcev, ki prejemajo le zajamčeni osebni dohodek. Verjamemo, da je ponedeljkov sestanek takšno ravnanje najostreje obsodil in da tudi krivci ne bodo ostali nekaznovani, ostaja pa ob takšnem početju vendarle marsikaj v premislek.

V prvi vrsti spoznanje, da pisarniška moč ni pripravljena sprejeti nase bremen stabilizacije in, kar je še huje, sanacije delovne organizacije, za katero bije bitko danes domala sleherni delovni človek v republiki. Prav sedaj, ko v IMV mrzlično zbirajo programe in ko v Sloveniji in širše iščemo potrebna sredstva za sanacijo največjega slovenskega gospodarskega bolnika, znotraj njega pride do početja, ki razvrednoti ta prizadevanja, ter seje nezadovoljstvo in ogorčenje med delavci.

Po vsem tem se lahko še vprašamo, ali res ni bilo moč najti nikakršnega pravočasnega instrumenta niti poti, da bi preprečili na novo sprožen plaz dvomov v sedanjost in prihodnost IMV?

BOJAN BUDJA

MIRKO LOVKO NOVI JAVNI PRAVOBRANILEC

Od prvih dni letošnjega leta je bil na dolžnost javnega pravobranilca v Novem mestu, ki opravlja delo tudi za sosednje dolenjske občine, imenovan dipl. pravnik Mirko Lovko. Imenovanje se glasi za dobo 8 let, dosedanji javni pravobranilec dipl. pravnik Peter Gluhar pa je bil dolžnosti razrešen, ker se je želel upokojiti.

ODKUPUJEMO SVINJSKE TER OSTALE KOŽE PO UGODNIH CENAH!

KO to

KOTO
Koteks tobus in zbiralnice kmetijskih zadrug

VSEM KMETOVALCEM ŽELIMO SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO 1983!

ČETRTKOV INTERVJU

Prenagljena odločitev

„Labod" v Ločni spet dela po starem – Tehtni pomisleki o novem delavniku so se v tem primeru izkazali za upravičene

V Novem mestu se je hitro razvedelo, da so v Labodu–tozd Ločna pred dnevi spet začeli delati po starem urniku, občane pa zanima, zakaj je tako hitro prišlo do spremembe in koraka nazaj. O tem je tekel pogovor z Jožetom Tekstorjem, direktorjem tozda:

„Imamo 320 zaposlenih, med katerimi je samo 13 moških, vse ostale so ženske, večinoma mlade mamice, doma iz bližnje okolice. Mi smo se podredili skupni družbeni akciji o uvedbi novega delavnika, čeprav smo imeli že od vsega začetka pomisleke. Naše skupne službe so že decembra začele delati kasneje, po novem, v proizvodnji pa smo

Jože Tekstor: „Ne smemo se slepiti, da možje naših delavk po delu poskrbijo doma za kuho, otroke itd. Vse to čaka ženo, ko pride iz službe."

uvedli novi delavnik od 8. do 16. ure z novim letom 1983. To poudarjam zato, da nam ne bi kdo očital pomanjkanja dobre volje, ampak izkazalo se je, da so bili naši prvotni pomisleki upravičeni."

– Za kakšne pomisleke je šlo, saj so bili vendar prevozi organizirani?

„Prevozi so le del naših nevšečnosti, veliko večji negativni vpliv imajo drugi vzroki. Naj jih navedem: večina zakonskih partnerjev naših delavk začne delavnik ob 6. ali 7. uri, konča ga zgodaj popoldne. Ker pa delitev dela v naših družinah še daleč ni urejena in vse breme še vedno leži na ženskah, se je dogajalo, da so bili otroci naših delavk popoldne ob prihodu iz šole ali vrtca brez pravega nadzora. Tudi skuhal jim ni nihče. Razen tega je malo otrok naših delavk v vrtcih in je večina vezana na zasebne varuške, te pa popoldansko varstvo do 17. ure odklanjajo."

– In kaj se je dogajalo? Ali je vse to vplivalo na delo v proizvodnji?

„Seveda je in tega smo se že od začetka bali. Dokazano je, da so bile naše delavke za časa novega delavnika manj produktivne zaradi zaskrbljenosti, da so nekatere prej odhajale domov, in podobno. V strukturi naše proizvodnje je 70 odst. vsega dela odvisnega od človeškega faktorja in le 30 odst. od dela strojev. Delo je tako natančno določeno, da vsak izgubljeni gib pomeni izgubo. Medtem ko smo novembra in decembra lani v našem tozdu dosegali normo s 110-odst. in izpolnjevanje plana poprečno s 104 odstotki, smo v desetih dneh dela po novem delavniku dosegli normo s 105 odst. in plan samo z 90,5 odstotki. To pomeni poprečno 10-odstotno nižjo storilnost, ki si je nikakor ne moremo privoščiti. Bil je znak za ‚alarm' in ukrepe, kakršne smo predvideli na zboru delavcev že ob odločitvi o novem delavniku. Takrat je bilo rečeno, da novi delovni čas sicer sprejmemo, se podredimo skupni družbeni akciji, toda če bi se izkazalo, da ne bo šlo, samoupravni organi takoj ukrepajo. In to se je zgodilo".

– Ste imeli zaradi tega kakšne težave?

„Na našo pobudo je bil sklican sestanek s predstavniki občinskih sindikatov in izvršnega sveta, kjer smo zadevo obrazložili, navedli dokaze in tako smo z argumenti sobesednike prepričali, da novi delavnik ni za naše razmere. Od 17. januarja dalje spet delamo od 5.50 do 13.50 v vsem tozdu in že v prvih dneh je proizvodnja po starem urniku pokazala vzpon. Spet dosegamo normalne delovne rezultate, ki so nujni, če hočemo izpolniti naše planske in izvozne obveznosti."

R. BAČER

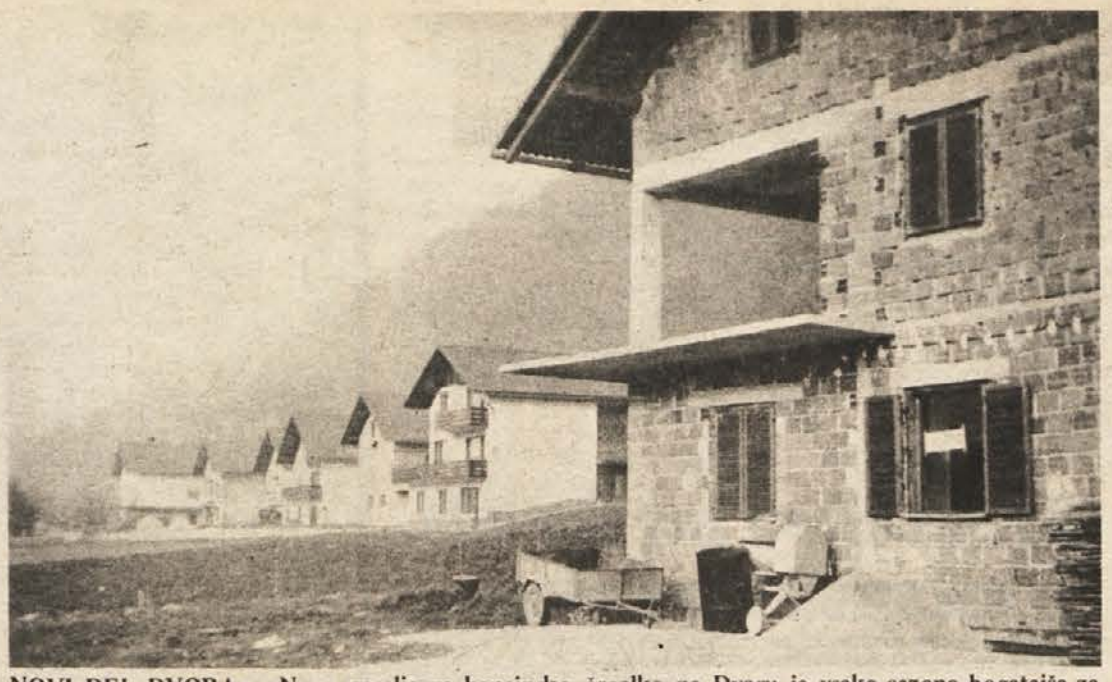

NOVI DEL DVORA – Novo naselje za bencinsko črpalko na Dvoru je vsako sezono bogatejše za nekaj novih hiš. Nastajajo v več vrstah, so prav po mestno grajene in dokazujejo, da je zlasti v dolinskih predelih Suhe krajine napredek opazen. (Foto: R. Bačer)

Vsega niso krivi samo peki

Z obeh plati so o novomeškem kruhu in preskrbi z njim razpravljali v mestnem svetu potrošnikov – Glavni krivec za večkrat slabo kvaliteto kruha je moka

Svet potrošnikov pri novomeški skupnosti krajevnih skupnosti je 20. januarja v navzočnosti predstavnikov trgovskih podjetij in pekarije pretresal oskrbo s kruhom in kvaliteto tega osnovnega živila, ker se pritožbe krajanov kopičijo.

Da je kruh lepljiv, stisnjen, včasih neslan, včasih zapečen, drugič premalo pečen in da ga popoldne velikokrat zmanjka.

Trgovci in potrošniki bi želeli imeti vsaj ob 7.30 svež kruh v vseh prodajalnah, ker pa pekarija s svojimi 5 vozili razvaža še menzam, in ne le v ožjem centru mesta, ampak po vsej občini, ne more istočasno povsod dostavljati kruha. Vseeno pa se je izkazalo, da je, denimo, v bršljinskem primeru, kjer je samopostrežnica doslej najkasneje okrog 9. ure dobivala svež kruh, možno urnik spremeniti. Z dobro voljo in nekaterimi organizacijskimi spremembami bo šlo.

Najhuje je uganiti količino kruha, ki jo bo kak lokal v enem dnevu prodal. Četudi se oslanjajo na dolgoletne izkušnje, posebno ob naročilih pred prazniki, se zgodi, da je povpraševanje povsem drugačno.

Kar pa zadeva kvaliteto kruha, so na tem posvetu ugotovili tako objektivne kot subjektivne vzroke. Ali je kruh dober ali slab, je 80 odst. odvisno od moke. Ker je ta zadnje čase slaba, niti ni dobiti toliko vrst mok, kot bi je potrebovali, niti ni vedno dodatkov. Tudi najboljši pek ne more iz slabih sestavin speči dobrega kruha. Trenutno imajo več ton črne moke, ki se je skvarila in čaka, da jo bo Novoles vzel za lepilo. Moko nabavlja Žito za vse pekarije (preko izvršnega sveta – zakaj?) in ker v laboratorijih tega podjetja ugotavljajo samo kislino in vlago, je moka sposnana kot dobra. Tako dobijo pekarije, izkaže pa se, da je moka nitava, in ko so v novomeškem laboratoriju iz te moke spečeni kruh ocenjevali, so ugotovili, da je neprimeren za ljudsko prehrano.

Res pa je tudi, da delno slaba strokovnost pekov in pa pozabljivost ali malomarnost povzročita lahko še dodatne nevšečnosti, kot so: premalo ali preveč pečen kruh in neslanost. Povrhu vsega je veliko kriv še izredno tesen prostor za ekspedit svežega kruha.

Predstavniki pekarije so obljubili slabosti v lastni hiši čimprej odpraviti, ne morejo pa jamčiti za dobro kvaliteto kruha, dokler ne dobijo kvalitetnih surovin.

R. BAČER

Ovce za volno in prehrano

Ovčereja postaja zanimiva tudi v uršenskem koncu

Viktor Kump, mlajši moški z Laz, je v obrobnem predelu novomeške občine med tistimi, ki so pred nekaj leti začeli rediti ovce. Kar tako, sprva iz poizkusništva in kot dopolnilo rednemu zaslužku v tovarni, zdaj pa . . .

„Začel sem pred šestimi leti, ko sem videl, da poljedelstvo tu ne uspeva in sam niti nimam zanj možnosti. Kupil sem eno ovčko, z njo pa vzgojil do trideset potomcev. Kasneje sem sam zgradil hlev, se že povsem privadil večji čredi in tudi sam našel tržišče za prodajo. V Beli krajini, kjer je ovčetina cenjena poslastica, pokupijo večino mojih živali. Od lani pa sem postal kooperant novomeške zadruge, ker pač živim na tem območju in ker imam v najemu zadružno zemljo. Če se ne bi čutil dolžnega tej zadrugi prav zaradi najemne pogodbe za zemljo, bi gotovo raje sklenil pogodbo s Črnomaljci, kajti tam bi bil pri ceni za 2 odst. na boljšem."

Tako Viktor Kump, ki je sicer zaposlen v novomeški Krki, in žena tudi, delata v izmenah in

Viktor Kump

zraven doma skrbita za ovce. Podobno žive še drugi ovčerejci v tem koncu, ki jih je iz leta v leto več. Novomeški vikendar je začel gojiti celo koze.

Pri Kumpovih pa reje ovac ne štejejo več za poizkusništvo, od danes do jutri. Kot pravi gospodar ima sin veliko veselje s kmetovanjem, izredno rad ima živali in odločil se je za kmetijsko šolo. Že razmišljajo o tem, da bi ovčjo čredo kasneje povečali in da bi redili še piščance.

R. B.

Navzgor od prve plošče

Gradnja prizidka novomeškemu Domu starejših lepo napreduje – Jeseni bodo v njem že naseljeni bolni oskrbovanci

Kljub zimskemu času se gradbena dela pri Domu starejših občanov v Šmihelu nemoteno odvijajo. V dveh mesecih je Pionir že opravil vsa dela do prve plošče in zdaj že zidajo navzgor. Gradbena dela morajo biti po pogodbi do konca junija končana, potem računajo na dva meseca notranjih del pri nameščanju opreme, za letošnji občinski praznik 29. oktober pa naj bi bil prizidek svečano odprt.

V prizidku bo 78 novih postelj, namenjenih samo bolnim in večinoma ležečim oskrbovancem. Taka bo tudi oprema. Povpraševanje za namestitev bolnih starejših ljudi je tudi največje. Iz dosedanjega dela stavbe bodo bolne preselili v novi trakt in ga napolnili še z novimi oskrbovanci, stari del pa bo namenjen zdravnim in še aktivnim starejšim ljudem.

Jeseni bodo v novi prizidek že sprejemali nove oskrbovance, vse pa kaže, da bo tudi dograditev, ki jo je sicer predvideval prvotni načrt, le začasna rešitev. Neverjetno naglo raste zanimanje za bivanje v domu.

BRŠLJIN: PRETESNA TRGOVINA

Dolenjkina samopostrežnica v Bršlinu, ki ima zraven še bife in pa manjšo manufakturno trgovinico, je že nekaj let pretesna. Kraj se zlasti v naselju Brezov log naglo širi tako z blokovsko in zasebno gradnjo, vsi krajani iz starega in novega dela naselja pa imajo na voljo le to oskrbovalno trgovino. Krajani že vrsto let prosijo za oskrbovalni lokal v novem naselju, doslej pa so bile vse pobude in zahteve zaman.

Sploh niso dali opravičila

Delavske kontrole morajo nastopiti v 29 delovnih organizacijah novomeške občine, kjer so že ob tričetrletju lani za dnevnice, kilometrine in osebne dohodke preveč izplačali

Kot je nedavno ugotovil izvršni svet novomeške občinske skupščine, je v 9 mesecih minulega leta 92 delovnih organizacij s področja gospodarstva in negospodarstva izplačalo za dnevnice, službena potovanja, za uporabo lastnih avtomobilov in reprezentanco, več kot bi lahko po družbenem dogovoru. Nekateri pa so dogovorjena razmerja kršili pri izplačilu avtorskih honorarjev, izdatkov za pogodbeno delo in pri izplačilu za osebne dohodke.

Vsem kršiteljem dogovorjenih razmerij je SDK Novo mesto ob koncu lanskega leta poslala anketni list z zahtevo po obrazložitvi takega ravnanja in zahtevala vrnitev teh odgovorov v določenem roku. Do 12. januarja pa se je zdelo samo 63 kršiteljem vredno odgovoriti in poslati neke vrste opravičilo. Ostalih 29 jih sploh ni odgovorilo. Glede na stališče republiškega komiteja za delo se take delovne organizacije smatrajo za prave kršitelje dogovorov.

Izvršni svet je organom delavske kontrole v teh sredinah naročil, naj v roku 14 dni ugotovijo, zakaj ne uresničujejo družbenih usmeritev o porabi družbenih sredstev in v katerih primerih gre za nesmotrno porabo denarja. O teh ugotovitvah morajo delavske kontrole poročati izvršnemu svetu in SDK Novo mesto. Do sprejetja zaključnega računa za leto 1982 pa morajo v teh delovnih organizacijah predložiti delavcem tudi take plane za leto 1983, ki bodo v skladu z družbenimi merili in v katerih bo predvideno, kako nameravajo preveč porabljeno poračunati.

Med 29 kršitelji je vrsta že znanih imen s tega spiska, ponekod pa gre za več tozdov iz ene večje delovne organizacije. Tak primer sta IMV in Pionir.

R. B.

S PRIZADEVNOSTJO DO TELEFONA

Želja po telefonu je večkrat izražena v večini krajevnih skupnosti posebno v bolj odročnih krajih. Ponekod se krajani in krajevne skupnosti lotevajo zahtevnih akcij s finančne plati in tudi glede fizičnega dela občanov, pa največkrat tudi uspejo. Tako je ta čas v gradnji krajevno telefonsko omrežje v krajevnih skupnostih Gabrje, Brusnice za naselje Hudo in Potočna vas. V pripravi je gradnja na območju krajevnih skupnosti Škocjan, Straža, Šentjernej in Žužemberk. V krajevnih skupnostih Birčna vas, Mirna peč in Bršljin glede tega že tečejo prvi pogovori in priprave na gradnjo, medtem ko je za krajevno skupnost Šmihel–Regerča vas že dve leti izdelana vsa potrebna dokumentacija za gradnjo, ni pa interesa ptt uporabnikov.

„RESA 83"

Taborniki Odreda zelene Krke iz Straže so organizirali petdnevno zimovanje v Novolesovi koči na Resi. Program je bil zelo zanimiv. Udeležili so se dveh pohodov, na katerih so preizkušali svoje znanje, prosti čas pa so izrabili za smučanje in igre na snegu. Izpopolnili so tudi svoje znanje v topografiji, orientaciji in signalizaciji. Pri izvedbi zimovanja jim je veliko pomagal Novoles, ki jim je omogočil udobno bivanje v koči.

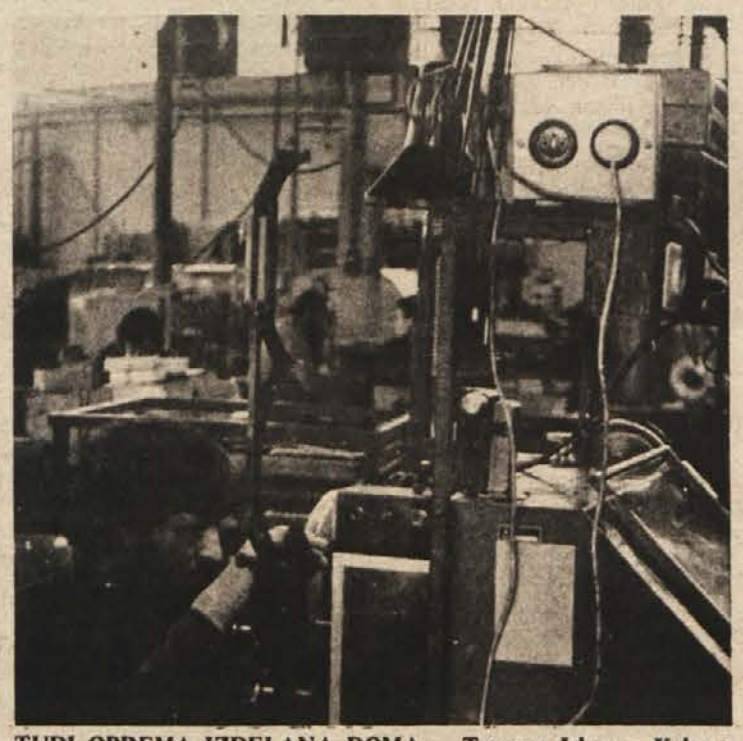

TUDI OPREMA IZDELANA DOMA – Tovarna Iskra – Keko v Žužemberku, od koder je posnetek, je ena redkih, ki jim za uvoženo opremo skoraj ni treba skrbeti. Tudi za najzahtevnejše proizvode opremo izdelajo sami. Še več: za izdelavo opreme se pri njih zanimajo kupci od drugod, predvsem Kitajci. (Foto: R. Bačer)

Novomeška kronika

VSE SO V ČEPICAH – V vseh mestnih prehrambnih in delikatesnih trgovinah so pred kratkim uvedli nošenje zaščitnih pokrival za trgovke. Ne samo da je prijetno videti na glavah bele čepice, gre za ukrep, ki bi ga morali že zdravnaj spoštovati. Trgovke bi morali še poučiti kako je treba čepice nositi, saj ne gre za lepoten ukrep . . .

DOKLER NE BO ZGNILA? – Na strehi Hotela Kandija se še vedno bohoti novoletna smrečica, s katere še frfota nekaj okrasnih trakov. Bo ta okras ostal do leta 1984 oz. dokler ne bo zgnil?

SLOVO OD KAVE? – Prejšnji teden so v nekaterih trgovinah še prodajali, občasno seveda, po zavitek kave. Kot pravijo trgovci, je vsa došla količina tega živila pošla in v bližnji prihodnosti ni pričakovati novih pošiljk. Da ne bi potrošniki zaman spraševali in tekali naokrog!

TOKRAT PET NOVIH – V novomeški porodnišnici so v minulem tednu z območja mesta rodile: Vilma Korbar z Ljubljanske 34 – Mateja; Djurdja Mišič, Nad mlini 42/8 – Snježano; Jožica Štupar iz Vrhovčeve 11 – Urško; Milena Roglič iz Dilančeve 7 – Jerneja in Radojka Milojković s Ceste herojev 54 – dečka.

POMARANČE SO CENEJŠE – Čudna so pota naših cen. To lahko ugotovi vsak potrošnik, ki te dni kupuje sadje. V trgovinah je lepe pomaranče dobiti po 48 din kilogram, lepa jabolka pa so 2 din dražja. Prve dobivamo iz Afrike, druge iz bližnje okolice. Sicer pa tržnica v mrazu bolj sameva, vendar je dobiti raznovrstno sadje in zelenjavo na vseh stalnih stojnicah in tudi nekatere samopostrežne trgovine so s tem blagom dobro oskrbljene.

Ena gospa je rekla, da se je po vzoru svojega velikega brat Renaulta tudi IMV odločila za reklamno sodelovanje s športniki. Za začetek je košarkarsko igrišče pod grmsko šolo spremenila v parkirišče.

Ustvarjalno vrenje privlači

Tam, kjer se občani ne zanašajo na druge, rešijo marsikaj hitro in učinkovito

Odkar so občani začeli iskati poti za reševanje sprotnih težav in utrišnjega razvoja v svojem okolju, preveva delo mnogih krajevnih konferenc SZDL veliko obetajoče ustvarjalno vrenje. Tak način dela ima pri ljudeh večji odziv in večjo delovno pripravljenost za skupno urejanje zadev, za katere bi verjetno zaman trkali na občinska vrata.

Uspešni so bili predvsem tam, kjer se je za izpeljavo posameznih akcij dogovarjala večina krajanov, ne le predsedstva krajevnih konferenc ali sveti krajevnih skupnosti. Najdosledneje so se temu približali vaški in ulični odbori pa tudi nekatere skupščine KS so že dobile večjo veljavo.

Opuščanje forumskega dela pa jim ne gre povsod enako od rok. Najlaže je tam, kjer so že zdaj vključene v krajevno samoupravo vse DPO in vsa društva, od gasilcev do pevcev, lovcev in prijateljev mladine. Tako sodelovanje je že značilno za dopovsko in brežiško KS, medtem ko drugod še preveč izstopajo sveti KS in vodstva posameznih organizacij in društev. Za dopovsko in artiško KS je značilno tudi dobro sodelovanje z delovnimi organizacijami. V Dobovi jih imajo večino v kraju, v Artičah pa se povezujejo celo čez občinske meje, na primer s Celulozo, kjer je zaposlenih veliko občanov.

Kar tri krajevne skupnosti so ani izpeljale referendume za krajevni ali vaški samoprispevek (Bukošek, Cerklje ob Krki in Globoko), v načrtu pa ga imajo še v Krški vasi. Tudi v mestu bi se na tak način laže lotili nekaterih najbolj perečeih problemov, vendar interesi niso dovolj enotni, zato jim gre sporazumevanje teže od rok. Tu gre predvsem za urejanje komunalnih zadev.

V krajevnih skupnostih, kjer so samouprava, družbenopolitično in društveno delo dobro razviti, so prišli tudi najdlje pri obveščanju občanov. Svoja glasila izdajajo v Dobovi, Artičah in Kapelah.

Uveljavljajo se krajevni prazniki, na katerih ne pozabljajo na priznanja kot obliko zahvale in spodbude najprizadevnejšim občanom.

J. T.

Na sosedove napake laže kažemo kot na svoje

Izigrana komisija za družbeno režijo — Bo nova imela več sreče? — Kolektivi se malo zmenijo za opozorila

Naraščanje zaposlovanja v administrativnih službah se prav nič ne ujema s splošnimi varčevalnimi načrti in zategovanji pasu proizvodnih delavcev. Komisija za zmanjševanje družbene režije v brežiški občini je takoj po ustanovitvi zahtevala od tozdov njihove programe o skrčeni režiji, vendar se večina na to sploh ni ozirala.

Samo dvanajst je bilo takih, ki so izpolnili zahtevo komisije. Drugi so zaposlovali nove ljudi, ne da bi temeljiteje pretresali ekonomsko upravičenost takih ukrepov. Komisija je dvignila roke, ker že od vsega začetka ni nameravala biti razsodnica v kolektivih, če ti sami niso čutili potrebe po razčlenitvi lastnih razmer v luči varčevanja.

Na podoben odziv so naletela v delovnih skupnostih tudi opozorila izvršnega sveta. Število zaposlenih na neproizvodnih mestih je še kar naprej naraščalo. Le zdravstvena skupnost je upoštevala začasno omejitev zaposlovanja. Izvršni svet ponovno poziva komisijo (zdaj že v novem sestavu), naj vsak tozd, ki prijavi potrebo po novem delavcu v administraciji, hkrati obvezno predloži svoj program za zmanjševanje družbene režije ter letni plan zaposlovanja.

Do zdaj so bile premalo aktivne tudi družbenopolitične organizacije v tozdih, od sindikata do Zveze komunistov, tu in tam pa bi lahko izrekla kako kritično besedo na ta račun tudi delavska kontrola.

Sosedom je lahko gledati v lonec in udrihati počez čez bohotenje administracije, toda v lastnem kolektivu se nihče noče zameriti. Če bo šlo tako naprej, tudi komisija v novem mandatu ne bo imela kaj poročati.

J. T.

PRAŠANJE, KAM — Za ta letni čas nenavadno topli dnevi privabljajo šolarje na sonce. Mnogi so namesto sani privlekli na plan sanke. Najbolj navdušeni bodo izkoristili počitnice za urjenje v tej veščini, da se bodo spomladi bolje odrezali na prometnih tekmovanjih. (Foto: J. T.)

NOVO V BREŽICAH

KDAJ SLOVENSKI PROGRAM — V Pišecah lahko spremljajo le agrebško televizijo, zato bi radi dočakali dan, ko bodo njihovi spremniki ujeli kaj domačega. Krajani so pripravljeni tudi nekaj prispevati za to, vendar brez širšega razumevanja in pomoči ne bodo mogli uresničiti svojih želja.

DELOVNI ČAS NI ZACEMENTIRAN — V Jesenicah na Dolenjkem se pritožujejo nad slabimi avtobusnimi zvezami za prihod na delo iz jeseniške in iz brežiške smeri. Pri Brebusu jim predlagajo pomik delovnega časa ali pa naročilo pogodbenega prevoza. Tudi ta je možen, vendar dražji.

STABILIZACIJA SPREMINJA INTERESE — Zadnje čase se je med občani močno povečalo zanimanje za rejo mladih živali. Marsikdo ima pri hiši kokoši in zajce, čeprav že nekaj let še pomislil ni na kaj takega. Nekateri rejci gojijo zajce tudi zaradi krzna.

ODLOČILNO JE MNENJE KRAJEVNE SKUPNOSTI — Razmahu obrtnih dejavnosti so vrata že spet na široko odprta. To velja tudi za prodajo živil, galanterijskih proizvodov, časopisov, knjig, papirja, sadja in zelenjave, vendar si mora vsak interesent pridobiti privolitev sveta potrošnikov v krajevni skupnosti. Ta izreka mnenje o lokaciji in izboru blaga, ki ga namerava prodajati.

BREŽIŠKE VESTI

Avtomobilov manj, zato več kolesarjev

Alkoholizem spet huje mori na cestah

Omejena poraba bencina je zmanjšala promet na brežiških cestah, ne pa tudi nesreč, ugotavlja občinski svet za preventivo in varnost v prometu. Vozniki zaradi tega, ker so ceste bolj prazne, odločneje pritiskajo na plin, zato naraščajo predvsem nesreče s hujšimi posledicami.

Tako je na primer na cestah v občini veliko več kolesarjev, česar pa vozniki ne upoštevajo dovolj. Najbolj nevarne za pešce in kolesarje so jutranje in večerne ure, ko je vidljivost slaba, vozniki ne dovolj zbrani, kolesarji pa ne zadovoljivo opremljeni.

Ljudje za svoja kolesa niso prav nič natančni. Miličniki vsak čas naletijo na tehnično popolnoma neuporabna vozila. Mnogi lastniki so s podstrešij in kleti privlekli na dan stara, odslužena kolesa, ne da bi jih za vožnjo temeljito popravili.

Tudi pri avtomobilih opažajo miličniki, da so slabše vzdrževani kot prejšnja leta. Temu pripisujejo pomanjkanje in slabo kakovost domačih rezrevnih delov ter omejen uvoz tovrstnih delov iz tujine. Spričo tega, da je samo v brežiški občini nič koliko različnih znamk in tipov motornih vozil, se skorajšnjih izboljšav ne moremo nadejati.

Marsikaj bo treba spremeniti tudi v avtobusnem prometu. Odkar so se začele bencinske omejitve, so vozila prenatrpana. To velja zlasti za proge ob konicah, zjutraj, po drugi uri popoldne in na nekaterih relacijah tudi zvečer (na primer iz Novega mesta). Prenapolnjeni avtobusi spravljajo v nevarnost potnike, zato z bencinsko krizo omejevanje avtobusnega prometa ne pride v poštev, ampak kvečjemu dopolnjevanje.

Nevarnost na brežiških cestah povzroča tudi naraščanje alkoholizma. Svet na ta pojav vsako leto znova opozarja delovne kolektive, družbene organizacije in krajevne skupnosti, saj tam lahko največ naredijo za osveščanje voznikov, ki spravljajo v nevarnost sebe in druge.

J. T.

Mladi oblikujejo filmski spored

Lani si je 227 filmskih predstav v krškem Delavskem domu Edvarda Kardelja ogledalo 52.199 obiskovalcev. Posebno dobro so bile obiskane torkove mladinske filmske predstave, ki so jih s svojimi predlogi sooblikovali mladi v osnovnih šolah, Šolskem centru in Domu mladih, in sicer tako, da so odbrali filme, o katerih jim je delavski dom posredoval obširnejše informacije. Spored zajema vse, od risank pa do kavbojk in glasbenih filmov; torkovih predstav se udeležuje tudi precejšnje število starejših ljudi. Precejšnjo pozornost je pritegnil tudi novoletni otroški program, medtem ko so se torkove mladinske predstave morale v januarju umakniti programu počitniških matinej. Od 10. do 30. januarja so šolarjem dvakrat na dan omogočili ogled filmov s podobno vsebino, kot jih srečujejo ob torkih. V februarju bodo mladinske predstave spet na sporedu vsak torek ob 16. uri.

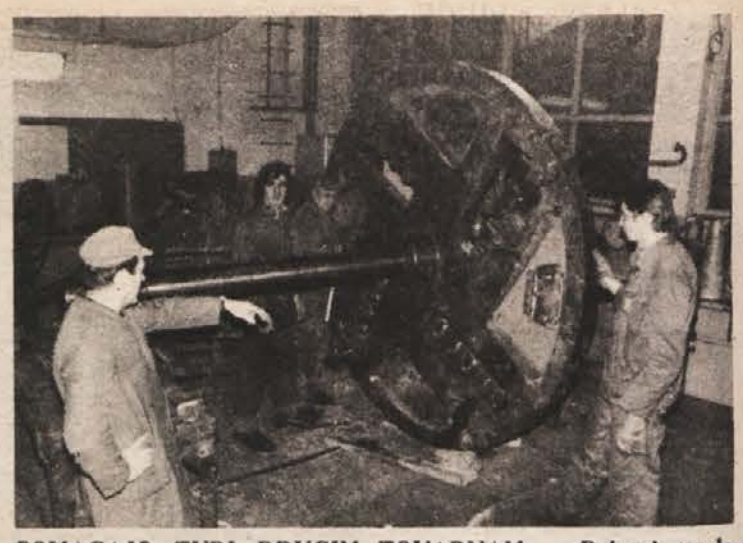

POMAGAJO TUDI DRUGIM TOVARNAM — Delavci tozda Vzdrževanje tovarne papirja in celuloze „Djuro Salaj" so se že nekajkrat izkazali, ko je bilo potrebno odpraviti nekatere okvare na strojih v krškem velikanu. Zadnjič so priskočili na pomoč trboveljski cementarni, še bolj pogosto pa vzdrževalci postorijo to in ono za slovenske papirnice. Na sliki: za papirnico Medvode so vzdrževalci izdelali os, rotor sekirostroja pa so uravnovesili. (Besedilo: P. P. Foto: Črt Čargo)

Dobro organizirani so močnejši

Obrtno združenje je v krški občini v zadnjih letih bolj strnilo vrste obrtnikov

V tem mesecu pred štirimi leti je v krški občini pričelo delati na novo organizirano Obrtno združenje. Po novi zakonodaji je poprejšnje prostovoljno članstvo v društvu obrtnikov zamenjalo bistveno določilo, da je vsak registrirani samostojni obrtnik obvezno član obrtnega združenja.

Na vsakoletnih zborih so obrtniki skupaj s predstavniki občine, bank in Obrtne zadruge Resa načeli številna vprašanja glede davčne politike, preskrbe z repromateriali, govor je bil o kreditiranju in drugih perečih stvareh. Mnoge od teh so preko skupščine ali pa izvršnega odbora združenja in raznih drugih teles dokaj uspešno uresničili. Da postaja tvorno dogovarjanje za obrtnike pomembna prvina delovanja, potrjuje tudi podatek, da niti enkrat niso imeli težav s sklepčnostjo, kar je danes prava redkost.

Vse kaže, da bo letos kreditni odbor združenja prodrl s predlogom, naj bi sredstev banke v Posavju ne delili po ključu (vsako izmed treh obrtnih združenj po tretjino), marveč po številu obrtnikov in pri njih zaposlenih delavcih v občini, po ustvarjenem prometu in deležu tega v družbenem proizvodu občine in drugem.

• Sekcija gostincev se zavzema, da bi dosledno izvajali srednjeročni plan razvoja drobnega gospodarstva. Na novo naj bi odpirali le lokale s celovito ponudbo, to je s hrano, prenočiščem in zabavo. Skupščina Obrtnega združenja je sklenila ustanoviti novo sekcijo za frizerstvo, da bi se frizerji lažje skupno borili proti šušmarstvu ter enotno in sprotno oblikovali cene svojih storitev.

Že lani je Temeljna posavska banka imela posluh za obrtnike, saj je namesto dogovorjenih 25 milijonov dinarjev obrtnikom odobrila kar za dobrih 29 milijonov posojil. Krški obrtniki so dobili okrog 14 milijonov dinarjev, brežiški 8,8 in sevniški obrtniki za 6,4 milijona dinarjev posojil. Letos načrtujejo pri banki za 30 milijonov dinarjev posojil, in če se bodo pri obrtnih združenjih podvizali z zbiranjem prošenj po prednostnih kriterijih, ki naj bi jih imeli v vsaki občini, bodo prvi obrtniki deležni kreditov že v februarju. Ker je krškemu obrtnemu združenju ob koncu lanskega leta ostalo na računu še preko dva milijona dohodka, si je lahko privoščilo še dodelitev intervencijskih posojil za milijon dinarjev.

Ker veljavni predpisi ne dopuščajo, da bi pričeli izgradnjo novih poslovnih prostorov skupaj z obrtno zadrugo Resa, bodo to željo in potrebo še iz lanskega programa začeli uresničevati takoj po prenehanju prepovedi uporabe družbenih sredstev za izgradnjo poslovnih prostorov. Oboji upajo, da denar ne bo predolgo čakal na banki, saj primerne prostore močno pogrešajo.

Krške obrtnike moti, ker ne morejo biti člani sindikata, lahko pa so sprejeti v Zvezo komunistov. Menijo, da bi jih lahko enačili s kmeti.

P. PERC

Sestanke imajo zvečine pred delom ali po njem

V Celulozi usklajeno delo samouprave in političnih organizacij

„Samoupravni delegatski sistem je preveč zapleten. Opažam predvsem dve stvari, in sicer, da so razna gradiva preobširna in preveč strokovno napisana. V zadnjem času je res več obrazložitev, toda delegate odbije že tudi več kot kilogram težko gradivo. Na sestanke marsikdaj ne pridejo tudi zavoljo izmenskega dela in težav s prevozi," pripoveduje tajnik samoupravnih organov krške tovarne Djuro Salaj, Stane Zupančič.

V kolektivu z devetimi tozdi in delovno skupnostjo skupnih služb je kar 836 delavcev neposredno vključenih v delegatski sistem, se pravi, da ima vsak drugi določeno samoupravno funkcijo. Ob tem pa imajo številni delavci še naloge v krajevni skupnosti in Socialistični zvezi v kraju, kjer bivajo, zategadelj je njihova obremenjenost tolikanj večja. V tovarni pa imajo še koordinacijo Zveze komunistov, sindikalno konferenco ter aktiv Zveze borcev in mladinsko organizacijo. Za usklajevanje mnogih sestankov in pravočasno pripravo gradiv skrbi Zupančič, seveda pa obilno pomagajo tudi strokovne službe. Te pojasnijo delavcem razne preglede in tabele, ob katerih je v pismeni obliki premalo obrazložitev. „Med delovnim časom zasedajo le nekatere komisije, konference delegacij pa sklicujemo ob 13. uri, da dobimo skupaj vsaj dve izmeni," pojasnjuje živahni samoupravni utrip Stane Zupančič.

Stane Zupančič: „Večina sestankov je izven delovnega časa!"

P. P.

RORE OBNOVLJENE SAMEVAJO — Prizadevni ljubitelji smučarskih skokov so obnovili smučarsko skakalnico na Rorah, zdaj le še upajo, da bo snega več kot za vzorec. Tedaj bodo veseli skakalci in gledalci, ki jih ni ravno malo, čeprav na redkih prireditvah.

KRŠKE NOVICE

NOČNA TOPLA MALICA V CELULOZI? — S 1. februarjem bodo v obratu družbene prehrane tovarne „Djuro Salaj" delavcem nočne izmene že lahko postregli s toplo malico, seveda če bodo dobili soglasje republiškega komiteja za delo za nočno delo žensk v menzi. Med izmenskimi delavci so opravili anketo o obratovalnem času kantine v nočnem času in so tako tudi zvedeli, kaj bi delavci najraje za pod zob. V Celulozi bodo s toplo malico ponoči ubili vsaj dve muhi na mah: zadostili bodo novemu zakonu o delovnih razmerjih, ki zadolžuje delovne organizacije, ki imajo organizirano nočno delo, da pripravljajo toplo prehrano tudi za te delavce, ti pa bodo z zdravo toplo malico lažje delali tedaj, ko večina smrtnikov počiva.

OBRTNI SEJEM PREDALEČ — Krški obrtniki bi se ob otvoritvi zadnjega mednarodnega sejma obrti v Celju zelo razveselili, če bi si njihove izdelke ogledali tudi predstavniki domače občine. Za razstavo se vedno pridno pripravljajo, zato bi jim tak obisk precej pomenil. Mesto ob Savinji verjetno ni predaleč, kot tega ni moč reči niti za mesto sklica zadnje skupščine obrtnega združenja, kamor je prišel le direktor občinske uprave za družbene prihodke. Skupščino so namreč imeli obrtniki v sejni sobi stanovanjske skupnosti v — Krškem.

OSTAJA NA TONE KRUHA — Za 29. november in novo lesto so se krški peki pošteno oznojili, da so ugodili naročilom trgovcev, očitno pa so se močno ušteli v oceni, kajti obakrat je ostalo po tri tone neprodanega kruha. Drobtin res ne bo manjkalo . . .

KRŠKI TEDNIK

ZAPLETI S KLJUČI

Poročali smo že o imenovanju novega komandirja sevniške postaje milice tovariša Drstvenška konec minulega leta. Dodeljeno naj bi mu bilo tudi novo stanovanje Pod Vrtačo, kot se imenujejo bloki na nekdanjem sejmišču v Sevnici. Minuli petek se mu tajnik stanovanjske skupnosti ni upal dati ključev, ker ni bilo še vse jasno glede finančne plati nakupa tega stanovanja. Izvršni svet je moral naposled zastaviti svoje ime za to, podobno, kot so odobrili tudi kadrovsko povišanje točk za direktorja geodetske uprave, ki mora tudi priti do stanovanja.

USPEL TEČAJ

Konec minulega tedna se je na Lisci končal smučarski tečaj za dvoje skupin šolarjev 5. in 6. razredov osnovnih šol sevniške občine. Otroke so vsak dan sproti vozili z avtobusi na Lisco. Sneg je na tem vrhu na srečo zdržal. Med počitnicami je šolska telovadnica skozi odprta. Mladina torej ni prepuščena ulici.

ORGANIZIRANI SO MOČNI – V soboto je bil v dvorani sevniškega gasilskega doma uspešen zbor obrtnikov sevniške občine. Izvedli so volitve v novo skupščino. Udeleženci zbora so ostro grajali inšpektorje zaradi razpasenega šušmarstva. Obrtnikom že primanjkuje dela, z delom pa začenjajo novi in novi popoldanci. O razpravah bomo še poročali: Na sliki: med razpravo predsednika Jožeta Ribiča. (Foto: A. Železnik)

Hlevi naj ne ostajajo prazni

V sevniški občini odkupili dvakrat več goveje živine kot v brežiški in krški občini skupaj – Samoupravni sporazum o tržni proizvodnji mleka in mesa

Presenetljivo se sliši, da je bilo lani v kmetijsko dokaj revni sevniški občini odkupljenih kar 1000 glav govedi. Ta dosežek je bil ustvarjen pretežno pri polproletarcih, saj 91 odstotkov „kmetij" redi le 1 do 3 krave.

V sedanjih razmerah je dobrodošel vsak, kdor lahko kaj prispeva k republiškemu cilju – 4 odstotni rasti kmetijske proizvodnje, kolikršna je načrtovana za leto 1983. V regijah zato podpisujejo posebne samoupravne sporazume, ki bodo povezali vse, ki morajo tako ali drugače sodelovati v tej veliki družbeni akciji.

Mercator se po predlogu tega sporazuma obvezuje, da bo letos dal na trg 3,4 milijona litrov mleka in kar 2160 glav klavne živine. Med to čredo naj bi bilo 1360 govedi in 800 prašičev, ali izraženo v mesu, 367 ton govejega in 25 ton svinjskega mesa. V občini ocenjujejo, da sami pojedo 197 t govejega mesa, kar pomeni, da bo imela občina precejšen tržni presežek, medtem ko bo pri svinjskem mesu še vedno 130 t primanjkljaja. Pri mleku je presežek še mnogo večji, saj ga v občini popijejo le 12 odst. celotne namolžene količine. Menijo tudi, da bodo lahko povečali število krav za 50 glav.

– Mercator se tudi obvezuje vložiti za povečanje črede krav 4,2 milijona dinarjev. Posebno nameravajo pospeševati gradnjo hlevov za goveda in prašiče z 20 milijoni dinarjev, melioracije z 1,5 milijona dinarjev, naročeno proizvodnjo koruze pa s 5,9 milijonov dinarjev. Za vse to ne bo dovolj lastnega denarja. Pomagati si bodo morali še z združenimi denarji mlekarn, kmetijskih zemljiških skupnosti in bank. Naložbe za doseganje teh ciljev torej presegajo 30 milijonov dinarjev.

Temeljna organizacija kooperantov namerava letos meliorirati 30 ha manjvrednih zemljišč v Šentjanžu.

Po razdelilniku pripada Mercatorju za letos 500 t močnih krmil. V okviru sozda Mercator sovlaga sevniški kmetijski kombinat 5,9 milijona dinarjev (10,3 dinarjev pri kilogramu) za koruzo v drugih republikah.

Sevniški kmetijci se bodo tudi v prihodnje zavzemali za pogodbeno rejo, pa tudi za uslužnostno pitanje. V samoupravnem sporazumu so predvidene za tiste, ki ne bodo izpolnjevali svojih obveznosti, sankcije.

A. ŽELEZNIK

TELEFON NA APNENIK

Prav je, da si telefon omislijo predvsem oddaljeni kraji. Tako si prizadeva vaški odbor na Apneniku, da si slednjič tudi sem potegnejo to hitro zvezo s svetom. Želeti bi bilo več sloge za to akcijo, podobno, kot velja, na drugem delu hriba za vodovod.

Dobra kapljica bolj cenjena

Ob cvičku letos tudi domači kruh in potice

Društvo vinogradnikov Sevnica – Boštanj (OVO Dolenjske) je lani prvič priredilo ocenjevanje vin svojih članov. Ugotovili so, da je bilo za prireditev več zanimanja, kot so pričakovali. Zato so na zadnjem občnem zboru sklenili prireditev prenesti v dvorano sevniškega TVD Partizan.

Vinogradniki naj tudi letos prinesejo vzorce: 3 litre vina v čistih litrskih steklenicah temne barve brez etiket, zaprtih s plutovinastim ali kronskim zamaškom, v prostore nekdanje stare pošte na Glavnem trgu v Sevnici. Prinesejo naj jih v četrtek, 3. februarja, med 7. in 15. uro. Komisija jih bo ocenjevala naslednji dan. V soboto, 5. februarja, bo v dvorani sevniškega Partizana veselo kot le kaj. Najprej bo ob 15. uri razglasitev rezultatov ocenjevanja in podelitev priznanj, ob 17. uri pa naj bi se pričela prava veselica, kjer bo mogoče dobiti res dobro vino in domače jedi.

Posebnost te prireditve bodo domači kruh in potice. Ženske, ki nameravajo prinesti svoje dobrote, naj se prijavijo Ireni Klenovšek v Temeljni organizaciji za kooperacijo pri sevniškem Kmetijskem kombinatu do 28. januarja. Tam bodo dobile nadaljnja navodila. Svoje izdelke bodo morale nato oddati v soboto, 5. februarja, do 12. ure. Ker bo to prvič, teh dobrot ne bodo ocenjevali, kljub temu pa bo vsaka prejela pismeno priznanje.

Kot je znano, bodo najbolje ocenjena vina šla na osrednjo prireditev dolenjskega cvička v Novo mesto. Sevničani, če bo letošnja prireditev uspela, že razmišljajo, da bi prihodnje leto morda priredili tudi sprevod po mestu. Kakorkoli že, lani je trta dobro obrodila, kakšni kletarji so bili, pa velja poskusiti v Partizanu!

A. Ž.

SEVNIŠKI PABERKI

„OBTOŽENI VOLK" – Oder mladih pri sevniškem gasilskem domu se nocoj predstavlja s komedijo Žarka Petana „Obtoženi volk". To sodobno enačico Rdeče kapice je režiral (igra pa tudi naslovno vlogo), Peter Žuraj. Ob premierah dveh igralskih skupin konec minulega leta, igralcev iz Krmelja in z Blance, lahko ugotavljamo zanimivo posebnost, ki drži sedaj tudi tretjič v sevniškem primeru: amaterske gledališke skupine iz vrst mladih segajo s svojim sporedom po sodobnih delih.

KDO JIM NAGAJA? – Stanovalci Kvedrove 31 v Sevnici so tudi ob zadnji razpravi o 4. občinskem samoprispevku ugotovili, da bi jih bili skoraj zaobšli. Ker niso vedeli, kam bi šli na zbor, so na kraju povabili tajnika KS Pavleta Zemljaka in se o vsem pogovorili. Stanovalci tega bloka se še vedno tudi jezijo, ker je avtobusno postajališče predvideno v bližini tega bloka. Kot smo že poročali, so ob javni razgrnitvi spremembe zazidalnega načrta novega centra mesta samo prepisali peticijo zoper gradnjo na tem mestu. Kljub temu, da je izvršni svet zavrnil to pripombo, vztrajajo pri svojem še naprej. Peticijo bodo sedaj dali na zasedanje občinske skupščine, ki mora obravnavati ta zazidalni načrt. Če ne bodo uspeli tu, pravijo, bodo šli s svojo pritožbo dalje na republiko.

O OBČINSKEM ŠOFERJU IN PSU – Zanimivo je, da se je po objavi te bodice v Sevniških paberkih javilo več krivcev. Takega odmeva je bil svoje čase deležen tudi naš Milčinski, ko je bil zapisal okrogle iz Butal. Seveda mi nismo imeli kakšnih literarnih ambicij, moramo pa dopolniti bodico. Prevoz psa je skušala občinskemu šoferju namreč podtaknili republiška ne pa medobčinska vodnogospodarska inšpektorica!

DOMAČE TRNJE

– Vsak je svoje sreče kovač, a kaj pomaga, ko kovaški meh gonijo na zavodu za cene.

– Mnoge naše investicije so podobne ladji – ki je zašla v bermudski trikotnik.

– Kaj ti pomaga, če si svetovni prvak v plavanju – če ne moreš splavati iz gospodarske krize.

– Po uvedbi stabilizacije zime ne morejo biti več tako hladne – vsak novi ukrep dviguje temperaturo.

– Mogoče bi produktivnost narasla, če bi bolniško dajali – na bone.

M. B.

SEVNIŠKI VESTNIK

Napovedane težave so že tu

Trebanjski izvršni svet redno spremlja razmere v združenem delu – Od vseh terjajo realno planiranje in izpolnitev zastavljenih nalog – Pozornost izvozu

„Letos ne bo lahko za naše gospodarstvo, saj so se črnoglede napovedi že začele uresničevati, kar je videti na primeru trebanjskega Trima, ki okoli deset dni ni delal, ker ni imel na voljo dovolj materiala. A težave, ki so se začele napovedovati s tem neljubim pripetljajem, nas še ne smejo pahniti v malodušje, saj prav zdaj spoznavamo, če tega že prej nismo spoznali, da je gospodarjenje temelj razvoja in eden izmed najvažnejših pogojev za normalno življenje," je dejal Nace Dežman, predsednik trebanjskega izvršnega sveta.

„Prav zato posveča izvršni svet največ pozornosti proizvodnji in izvozu, ki je ključ za reševanje težav. Tu ne gre samo za reševanje zagat v zunanjetrgovinski bilanci, ampak za zagotavljanje dovolj velikih količin surovin in repromateriala iz tujine. S tem namenom smo tudi obiskali večino delovnih organizacij v občini, kjer nas je zanimalo predvsem, kako doseči vsaj dosedanjo raven proizvodnje, če je že ne povečati, zlasti pa, kako uresničiti ambiciozno zastavljene izvozne plane. In rekel bi lahko, da se v večini delovnih kolektivov zavedajo težav, ki jih bodo pestile letos, vendar pa tega žal ni opaziti v njihovih planih, ki so zastavljeni višje, kot pa smo to zapisali v resoluciji o družbenem razvoju v tem letu. Zato smo naše obiske opravili tudi z namenom, da bi v gospodarstvu realneje planirali. Nič več si namreč ne moremo privoščiti, da bi planirali proizvodnjo, ki je potem ne bi mogli uresničiti," je poudaril Nace Dežman.

Nace Dežman

Čeprav so v trebanjskem izvršnem svetu prepričani, da bodo lahko marsikaj naredili že s svojo pomočjo in z večjim angažiranjem subjektivnih sil, pa so velika neznanka pogoji gospodarjenja v celoti. Mnoge delovne organizacije še ne vedo, s kolikšno količino deviz bodo lahko razpolagale, kar pomeni, da ne vedo, koliko bo na voljo surovin in materialov iz uvoza.

Če pogledamo nekaj kazalcev, ki bodo zaznamovali gospodarski razvoj v tem letu, potem moramo omeniti, da bo družbeni proizvod nižji kot pretekla leta, a še vedno za četrtino večji kot v republiki. Tudi izvoz ne bo majhen zalogaj za gospodarstvo.

Za vse delovne organizacije in tozde je značilno, da so začeli z majhnimi zalogami materiala – Trimo in njegove težave smo že omenili – kritično pa je tudi v Elmi, tozdu Elektromaterial, Iskri, čisto gladko in brez težav pa verjetno ne bo šlo v IMV na Mirni in v IGK.

Ker lani v občini skoraj ni bilo naložb, bodo le-te letos nekoliko večje, v vseh primerih pa gre za družbeno verificirane investicije, ki bodo imele tudi izvozne učinke. Gre za sanacijo IGK, za gradnjo hladilnice v Dani in naložbo v Tesnilih, kjer bodo začeli izdelovati SPARX, ki je tudi izvozno zanimiv.

Čeprav bo denarja za druge naložbe manj, bodo vendarle nadaljevali gradnjo vodovodnega sistema Šentpavel – Trebnje, vodovoda na Selih–Šumberku, čistilne naprave v Mokronogu in na Mirni.

J. SIMČIČ

Štipendije odveč?

V trebanjski občini je sedem Titovih štipendistov – Letos niso podelili štipendij iz Titovega sklada

V trebanjski občini prejemajo štipendijo iz Titovega sklada štirje redni študentje in dva delavca, ki študirata ob delu. Tako je zdaj v občini sedem Titovih štipendistov, v tem šolskem letu pa ni bila podeljena niti ena štipendija iz Titovega sklada.

Čeprav je bilo tudi v tem šolskem letu evidentiranih dovolj kandidatov za Titove štipendije – občinska konferenca ZSMS Trebnje je evidentirala štiri študente in enega delavca, pobudo za dodelitev ene štipendije pa je dala tudi Družboslovna in ekonomska srednja šola iz Novega mesta – v občini niso podelili niti ene nove štipendije. Sorazmerno zahtevnim kriterijem, po katerih mora kandidat poleg odličnega uspeha pokazati še precejšnjo mero družbenopolitične aktivnosti, hkrati pa mora študirati na smeri, ki je družbeno zanimiva, v trebanjski občini ni ustrezal niti en kandidat.

Zato se izvršni odbor skupščine delegatov udeležencev samoupravnega sporazuma o štipendiranju v občini Trebnje zavzema za to, da bi bilo evidentiranje kandidatov za prejemanje Titove štipendije stalna naloga vseh družbenopolitičnih dejavnikov v organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih in šolah. Prav tako pa je nesprejemljivo, da ti štipendisti, ki so med šolanjem dosegali izjemne uspehe in so bili tudi družbenopolitično aktivni, ne dobe dela na območju občine. Zato so člani omenjenega odbora predlagali tudi sprejem ukrepov, ki bi onemogočali takšno ravnanje s Titovimi štipendisti.

J. S.

Opreme manjka, znanja ne

Trebanjske enote civilne zaščite so slabo opremljene, a dobro izvežbane – Še naprej pozornost usposabljanju

„Lani smo imeli v naši občini zvezno vajo, v katero so bili vključeni vsi dejavniki splošnega ljudskega odpora, pomembno vlogo v vaji, ki je v celoti uspela, pa je imela tudi civilna zaščita. Kljub uspehom pa ne moremo mimo napak in pomanjkljivosti, ki jih bomo morali še odpraviti," je dejal Dušan Mežnaršič, načelnik občinskega štaba civilne zaščite v trebanjski občini.

„Predvsem bi poudaril, da ponekod civilno zaščito še vedno jemljejo kot drugorazreden dejavnik v splošnem ljudskem odporu, posledica tega odnosa pa je, da v štabih civilne zaščite v krajevnih skupnostih še vedno nimamo ustrezne in kadrovske strukture. Podoben odnos imajo do nje tudi v združenem delu. In kar je pri tem najbolj boleče, tudi opremljenost teh enot ni najboljša. Najbolj nam manjka oprema za tehnično reševanje in RBK zaščito. Kljub tem pomanjkljivostim pa lahko rečemo, da so vsi pripadniki naših enot pokazali veliko pripravljenosti za delo tudi v najtežjih okoliščinah. V nekaterih krajevnih skupnostih so zaradi pomanjkanja opreme celo ustanovili delavnice, v katerih so izdelovali opremo. V celoti gledano, naloge civilne zaščite so bile v redu opravljene," pravi Dušan Mežnaršič.

Dušan Mežnaršič: „Kljub pomanjkanju denarja in slabi kadrovski zasedbi v nekaterih štabih civilne zaščite smo uspešno opravili vse naloge."

Ne glede na težave z denarjem, posvečajo v trebanjski občini veliko pozornosti izobraževanju in usposabljanju članov enot civilne zaščite. Že letos so končali z usposabljanjem enot za RBK zaščito v KPD Dob, kjer je ta ustanova pokazala veliko razumevanje pri izpopolnjevanju opreme. Podobne enote bodo ustanovili tudi v drugih tozdih in delovnih organizacijah.

„Letos bomo nadaljevali usposabljanje štabov civilne zaščite ter jih kadrovsko okrepili. Povečali bomo število specialnih enot, še naprej pa bomo širili sodelovanje s prostovoljnimi gasilskimi društvi in podobnimi organizacijami, s katerimi smo že doslej zelo uspešno sodelovali. V tem okviru bomo imeli jeseni že tradicionalno tekmovanje gasilskih enot civilne zaščite, predvidevamo pa tudi akcijo NNNP, v kateri se bomo preizkusili v razmerah katastrofalnega potresa. Skratka, nalog ne manjka, pa tudi pripravljenosti za delo ne."

J. S.

IZ KRAJA V KRAJ

„ZELENA HIŠA" NA SMUČANJU – Zdaj že lahko sporočimo, da se v trebanjski občini v preteklih dneh ni zgodilo nič presenetljivega, čeprav so bili vodilni družbenopolitični delavci (tu gre za vodilne iz družbenopolitičnih organizacij, ki domujejo v tako imenovani „zeleni hiši" v Trebnjem) na smučanju v Bohinjski Bistrici. Kot izkušeni smučarji so namreč priskočili na pomoč zimski šoli v naravi, medtem ko se bodo mlajši smučarski kadri lahko potrdili šele v domačih krajih, ko bo ali če bo zapadel sneg.

DOMAČA PERJAD BO ZDAJ VARNA – Poročali smo že, da je „neki" lovec iz Gorenje vasi pri Mirni s puško preganjal domočo perjad, ki je zahajala na njegovo zemljišče. Zdaj pa bodo putke in petelini v tej vasi vsaj nekaj časa na varnem pred to lovsko vnemo. Omenjeni član zelene bratovščine je namreč vsem lastnikom nedisciplinirane perjadi obljubil, da jih bo samo sodno preganjal. Glede na prislovično počasno delo sodišč, ki imajo več dela s pomembnejšimi zadevami, bodo kokoši vsaj nekaj časa na varnem.

AH, TI VOZNI REDI – Tudi na trebanjski avtobusni postaji imajo vozni red, o čemer se lahko prepriča vsak potnik, ki se bo tam zadrževal. Vendar pa je treba povedati, da mnogi avtobusi, ki so sicer napisani na voznem redu, ne vozijo več. Tako se je dvema Zagrebčanoma, ki ne poznata krajevnih posebnosti, pred dnevi zgodilo, da sta na avtobusni postaji v Trebnjem zmrzovala več kot dve uri, ko sta čakala na avtobus. In pri tem se menda najbolj zabavajo uradniki v bližnjih pisarnah, ki ugibajo, koliko časa bo kdo zdržal na postajališču . . .

TREBANJSKE NOVICE

Združevali, ko bo oživelo delo

Prosvetni delavci komunisti iz osnovnih šol v črnomaljski občini o povezovanju šol – Dve različici – Združevanje mora biti odraz skupnih potreb

Leta 1978 je bila ustanovljena skupnost osnovnih šol v črnomaljski občini. V prvih treh letih obstoja je dosegla pozitivne rezultate, kar je razvidno tudi iz ocen, ki so jih o delu skupnosti oblikovale osnovne šole. Žal pa je z odhodom tajnice skupnosti v pokoj delo zamrlo, zato je bila februarja 1981 imenovana komisija za pripravo in izvedbo nadaljnje integracije osnovnih šol.

Komisija je pripravila dve varianti povezovanja, in sicer v okviru skupnosti ali pa naj bi se osnovne šole združevale v delovno organizacijo s temeljnimi organizacijami. Prav pri tej odločitvi pa si na nedavnem sestanku aktiva prosvetnih delavcev – članov ZK učitelji na eni strani ter predstavniki črnomaljske občinske skupščine in DPO na drugi strani niso bili edini. Prosvetarji so nasprotovali ustanovitvi delovne organizacije, bojazen pred takšno organiziranostjo pa je izhajala predvsem iz strahu pred povečanjem administracije, sestankovanjem izven delovnega časa, ki bi bilo še pogostejše kot doslej. Spraševali so se tudi, koliko kvalitetnejše bi bilo delo v okviru delovne organizacije, nikakor pa se nismo mogli sprijazniti s povečanjem stroškov, ki bi v tem primeru bremenili šolstvo v črnomaljski občini za dodatnih 860.000 din.

Predstavniki občinske skupščine in DPO so menili, da podražitev ni dovolj trden argument za odvračanje povezovanja v DO, posebno še, ker nekaj stroškov ni utemeljenih, ter da ni prikazano, koliko bi prinesla nova organiziranost učencem in učnemu procesu.

Vsekakor bi bilo potrebno, kot je poudarila Vladka Škof z Zavoda za šolstvo, najprej najti skupne potrebe vseh osnovnih šol v občini in šele potem iskati oblike združevanja, ki naj bi bile številnejše in ne le dve. Zato so prisotni sklenili, da je prednostna naloga komunistov na šolah oživiti delovanje skupnosti osnovnih šol, hkrati pa iskati novo povezovalno organiziranost.

M. BEZEK

O OBČINSKI RESOLUCIJI

Osrednja pozornost na bližnjih sejah zborov skupščine občine Črnomelj – v ponedeljek bo zasedal družbenopolitični, v torek pa ostala dva – bo veljala predlogu resolucije o izvajanju družbenega plana občine v tem letu. Poleg tega bo na sejah beseda tekla še o vprašanjih samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogov orjanja, o pogojih za uresničevanje nalog na področju vzgoje in izobraževanja v občini, na dnevnem redu je tudi poročilo o uresničevanju dogovora o usmerjanju in razporejanju dohodka v devetih mesecih lanskega leta ter predlog programa dela skupščinskih zborov v tem letu.

KAKŠEN KOŽUH! – Trofejo medveda, ki ga je pred leti uplenil v lovišču lovske družine Adlešiči Ivan Grabrijan, so na veliki mednarodni lovski razstavi v Franciji ocenili kar s 369,5 točk in je seveda osvojil zlato medaljo. Baje je v svoji vrsti po velikosti to celo osma trofeja na svetu. Po današnjih cenah bi ta trofeja tujega lovca stala kar 174 milijonov starih dinarjev. Trofeja visi na steni v prostorih Zveze lovskih družin Bele krajine v Črnomlju.

NOVO SKLADIŠČE ZA BELSAD – Mila zima je omogočila začetek gradnje nujno potrebnega Belsadovega skladišča za kmetijske pridelke. Doslej je bilo prav skladiščenje ena večjih težav v Belsadu. Računajo, da bo novo skladišče, ki bo veljalo okoli 32 milijonov dinarjev, zgrajeno do začetka sezone.

ČRNOMALJSKI DROBIR

PRAŠKA DOVOLJ – Ljudje, ki so na tekočem z založenostjo črnomaljskih trgovin, trdijo, da je zadnje tedne v Črnomlju dovolj pralnega praška. Tisti, ki te zadeve še bolj poznajo, pa vedo povedati, da to ni le posledica boljše preskrbe s tem tako iskanim artiklom, marveč zlasti tega, da so si ljudje po domovih nagrmadili precejšnje zaloge praška. Sedaj je tudi marsikateri prekupčevalec ob dodatni zaslužek, saj so baje pred časom prašek, ki so ga kupovali v Črnomlju, tudi trikrat dražje prodajali v Karlovcu. Sedaj je očitno tudi tam dovolj zalog.

KINO NAMESTO SANKANJA – Tritedenske zimske počitnice gredo k koncu, snega pa v vsem tem času ni bilo niti za vzorec, kaj šele, da bi ga bilo dovolj za sankanje in smučanje. Tako so bili šolarji – tisti seveda, ki jih starši niso odpeljali na Gorenjsko ali celo še kam naprej, in teh je največ – prikrajšani za zimsko veselje. V Črnomlju pa so jim v času počitnic pripravili vsaj dopoldanske filmske predstave, ki so bile vseskozi dobro obiskane.

ENKRAT ZA DVAKRAT – Dvorana črnomaljskega kulturnega doma je bila prejšnjo sredo spet polna.

Na prireditvi z navedenim naslovom „Ne klepeči nanulama" se je kar trlo obiskovalcev, čeprav je bilo za vstopnico treba odšteti več kot dvakrat toliko, kot je vstopnica za kakšno kulturno prireditev. Morda pa ljudje v pomanjkanju časa raje enkrat odštejejo dvojno ceno in jim potem dvakrat ni treba iti na gledališko predstavo ali koncert . . .

SOSED PODOBO NA OGLED POSTAVI – Avla črnomaljskega kulturnega doma se je že večkrat izkazala kot primeren prostor za likovne razstave. V soboto so tam odprli razstavo likovne skupine Kulturno-umetniškega društva Svoboda iz Kočevja. Tako si po več letih črnomaljski občani spet ogledujejo in ocenjujejo likovno snovanje v sosednji občini. Sedem amaterskih likovnikov razstavlja 22 slik in 15 kipov, razstava pa bo odprta do 5. februarja.

Črnomaljski poročevalec

Lovci več delajo kot streljajo

V zvezi lovskih družin Bela krajina je več kot 600 lovcev – Divjačina za izvoz

Zveza lovskih družin Bela krajina, ki deluje v Črnomlju, združuje vseh deset belokranjskih lovskih družin, v katerih je več kot 600 lovcev. „Glavna naloga naše zveze je usklajevanje del in dejavnosti med našimi lovskimi družinami in lovsko zvezo Slovenije," je povedal tajnik zveze Bojan Valenčič. „Lani je bilo ustanovljeno 6. lovsko gojitveno območje, ki zajema zvezi lovskih družin Kočevje in Bela krajina. Namen tega območja je enotno gospodarjenje z avtohtono divjadjo, to pa je medved, jelen, divji prašič, ris in srnjad. Na območju naše zveze je glavna divjad srnjad in tej pri gojitvi in gospodarjenju posvečamo največ pozornosti."

Lovci si prizadevajo vzdrževati ravnotežje med številom divjadi in prehrambenimi možnostmi okolja. „Naš cilj je, da gojimo divjad v njenem naravnem okolju, zato se tudi dogovarjamo z gozdarji, kmetijci in urbanisti, da bi kar se le da uskladili naše interese." Da bi divjad čim bolj zadržali v gozdu in tako preprečili škodo na njivah, lovci kosijo zapuščene košenice, skrbijo za krmne njive za divjad, za mrhovišča za medvede, krmišča za prašiče, skratka skrbijo, da se divjad čim bolj zadržuje v svojem naravnem okolju. Seveda je pri lovcih vse delo prostovoljno in neplačano. „Mirno lahko rečem, da lovci več delamo kot streljamo. Lani smo belokranjski lovci samo pri gojitvi in varstvu divjadi opravili okoli 12.000 prostovoljnih delovnih ur," je povedal Valenčič.

Letos nameravajo belokranjski lovci tako rekoč vso uplenjeno divjačino oddati izvozniku, to je Gruda, tozd Lovec, računajo, da bodouplenili okoli 3.700 kg srnjadi, 2.500 kg divjih prašičev ter okoli 5.300 kg jelenjadi, za kar bo izvoznik iztržil kaka 2 milijona deviznih dinarjev, polovica od tega pa pripada lovskim družinam. Od lovskega turizma pa računajo na približno milijon dinarjev dohodka, in to le od pristopnin in trofej. Sicer pa na območju zveze lovskih družin Bela krajina ustrelijo na leto 4 medvede v zaščitenem območju, kakih 400 srn, 80 jelenov in okoli 50 divjih prašičev.

Bojan Valenčič: „V okviru naše zveze delujejo tudi lovski pevski zbor, kinološko društvo in strelska sekcija."

A. B.

Porazdeljeni bolj učinkoviti

Krajevno skupnost Metlika nameravajo razdeliti na tri območja, da bi krajevno samoupravo čim bolj približali krajanom – Zametek novih KS?

Na naslednji seji občinske konference Zveze komunistov, ki bo te dni v Metliki, bo v okviru razprave o idejni in akcijski učinkovitosti Zveze komunistov v občini tekla beseda tudi o spremembi organiziranosti komunistov v osnovni organizaciji v krajevni skupnosti Metlika.

V mestni krajevni skupnosti sedaj deluje samo ena osnovna organizacija ZK, v kateri je okoli 70 članov, kar je preveč za učinkovito akcijsko delovanje osnovne organizacije. Da bi problematiko krajevne skupnosti Metlika res čim bolj približali krajanom, so se v ZK z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami v tej krajevni skupnosti dogovorili, da bi mestno krajevno skupnost razdelili na tri območja, tako da bodo poslej v KS Metlika delovale tri osnovne organizacije ZK in tri krajevne organizacije SZDL, organi krajevne skupnosti pa bodo sestavljeni iz delegatov iz teh treh območij. Taka razdelitev naj bi pripomogla, da bo krajevna samoupravna res čim bliže krajanom v tej največji krajevni skupnosti v občini.

Seveda sama razdelitev na ta tri območja (v grobem gre za stanovanjsko naselje pri Beti, Mestni log in Žrikovsko vas, drugo območje zajema Breg revolucije, Bočko in Brčice, tretje pa stari del mesta in Vinogradniško cesto) še ne bo prinesla boljšega in bolj zagnanega dela, vsekakor pa bo poslej za to več neposrednih spodbud, saj naj bi v vsakem od teh treh območij reševali svoja vprašanja in se lotevali svojih problemov. Sedaj nekoga iz Metnega loga res bolj malo zanima, s kakšnimi težavami se ukvarjajo prebivalci Brega revolucije in obratno. Prav tako bo moč to novo organiziranost še razvijati, po območjih se bodo lahko organizirali tudi borci, mladina, društva itd. Če bi se taka nova organiziranost izkazala kot uspešna, bi kasneje gotovo lahko iz sedanje ene nastale tri mestne krajevne skupnosti, kajti prav v metliški občini se že vseskozi potrjuje, da majhne krajevne skupnosti na vseh področjih delujejo zelo dobro, saj tam ljudje močno čutijo svoje neposredne interese.

Kakorkoli že, predvideno je, da bo za usklajeno delovanje treh osnovnih organizacij Zveze komunistov v mestni krajevni skupnosti skrbel svet ZK, ki bo seveda sestavljen iz delegatov vseh treh osnovnih organizacij.

A. B.

OJAČITI KADROVSKO ŠIBKE OSNOVNE ORGANIZACIJE ZK

Ker so nekatere osnovne organizacije Zveze komunistov kadrovsko precej šibke in zaradi tega tudi ne dovolj akcijsko učinkovite – gre predvsem za osnovne organizacije v nekaterih krajevnih skupnostih bodo na prihodnji seji občinske konference ZK Metlika temu vprašanju posvetili več pozornosti. Tako naj bi poslej v takih OO delovali tudi tisti člani, ki so sedaj organizirani v OO ZK v delovnih organizacijah. Komunisti pa naj bi nasploh večkrat sklicevali zbore komunistov, saj je ta oblika dela doslej dala že lepe rezultate, še posebej velja to za krajevno skupnost Suhor.

PRED RAZPRAVAMI O ZAKLJUČNIH RAČUNIH

Prihodnji mesec bodo v metliški občini tekle razprave o zaključnih računih. Najprej bodo po sindikalnih skupinah obravnavali poslovna poročila poslovodnih organov in šele za tem se bodo na zborih odločali o razporejanju dohodka. Pri obravnavi poslovnih poročil pričakujejo živahne razprave, saj bodo hkrati razpravljali tudi o planih za letošnje leto. Občinski svet Zveze sindikatov bo vprašanja iz poslovnih poročil in iz razprave na zborih posredoval zboru združenega dela občinske skupščine. Tudi na ta način želijo delavce čim bolje informirati in jih spodbuditi k plodni razpravi.

Kot sol v juho

Kulturna dejavnost je živ proces, ne pa tisto, kar zapišemo v zapisnike in poročila

Tole bo kot sol v juho zdaj pred 8. februarjem, slovenskim kulturnim praznikom, ko bomo kar tekmovali, kdo je kulturnejši od drugega. Najraje bi se dali slikati, da bi pozni rodovi imeli spomin na kulturno zagnane ljudi iz preteklosti. Resnici na ljubo pa živi takšna provincialna kultura bolj v poročilih kot v resnici. Kolikor jo že je, diha le zaradi zagnanih posameznikov, ki jim ni vseeno, če tone in drvi vse skupaj v vsakdanjo usmrajenost, zaspanost in skomercializiranost.

V Metliki smo ponosni na pevski zbor, na oktet, na delo mladinskega kluba, godbo, fokloro, tamburaše, recitatorje pa morda še na kaj, četudi nimamo za njih delovanje niti najmanjše zasluge. Ne kot funkcionarji ne kot krajani, ki pa bi morali še kako vplivati na kulturno politiko v občini. Tudi v kulturi naj bi se odražali naši interesi, a kaj, ko jih navadno nimamo, če pa jih že imamo, so tako medlo prisotni, da bi z njimi težko razsvetlili še tako slabo zasiveno kulturno resničnost.

Človek ima občutek, da so zadeve prepuščene slučajnostim, dobri volji, razposajenosti, četudi imamo kulturno skupnost, Zvezo kulturnih organizacij, kopico komisij in podkomisij, ki naj bi bezale v kulturo in njeno življenje. Pa ne. Društva delujejo znotraj sebe, od njih energije in načrtov je odvisno, kaj se bo dogajalo na kulturnem področju oziroma česa ne bo. Množica in za to poklicane inštitucije pa stoje ob strani, največkrat z izgovorom, da ni časa za takšne stvari, pa še z dejstvom, da ni denarja. Pri vsem tem pa je najbolj res najbrž to, da ni jasno začrtanih poti, ni kulturne politike, ki bi se nehala zadovoljevati zgolj z oguljenimi proslavami in z obrabljenimi načini dela. Vpliva delavcev skoraj ni čutiti, subjektivne družbene sile so bolj opazovalci in razsodniki kot aktivni tvorci občinskega kulturnega življenja, prostora in razvoja. Človek ima občutek, da plavamo vsi skupaj bolj v samozadovoljnosti z vsem, kar imamo, in nekaj res imamo, kot da bi napeli možgane in bi dali že obstoječemu družbeno veljavo in nove, smelejše razsežnosti. O pravem kulturniškem veselju bomo lahko govorili šele tedaj, ko nam bo postal kulturni razvoj važnejši od tistega, kar je zapisano v kateremkoli zapisniku.

TONI GAŠPERIČ

KLJUB TEŽAVAM USPEŠNO – Metliški Komet je kolektiv, ki tako rekoč od samega začetka posluje uspešno. Tako se je končalo tudi lansko leto, in to kljub precejšnjim težavam pri uvozu potrebnega materiala. Za uspešno poslovanje imajo seveda veliko zaslug spodbudne in marljive delavke.

SPREHOD PO METLIKI

METLIŠKI PROSVETNI DELAVCI NISO POČIVALI med počitnicami, ampak so imeli vrsto predavanj in seminarjev, nekaj skupno s črnomaljskimi pedagogi, nemalo pa tudi v lastni organizaciji. V svojem jeziku pravijo temu družbeno-politično izobraževanje, četudi je šlo tudi za učnovzgojna področja. Predvsem so bili navdušeni na temo: Odnos učitelj–starši, kjer so poudarili, da je treba doseči glede tega večje razumevanje in spoštovanje. „Ko govori učitelj o otroku, naj ne našteva le slabih strani, temveč predvsem dobre lastnosti," so podčrtali med drugim. Upati je, da bodo to še bolj kot doslej vnesli tudi v vsakodnevno prakso.

VREME PA JE V SREDI JANUARJA tako toplo in lepo, da je skoraj težko verjeti koledarju. Ljudje so izkoristili sonce za sprehode, za klepete na prostem, za izlete. Navdušeni smučarji tega niso bili veseli, so pa izkoristili vsako krpico snega za svoje radosti. Iskali so sneg po Gorjancih, zapravili so bone za obisk Plitvic, kjer je bilo beline dovolj, skratka, potegnili so, kar se je največ dalo izvleči. Metliški smučarski klub ni stal križemrok, ampak je spravil skupaj tako imenovane smučarske avtobuse, ki niso vozili prazni. Je pač tako: če ni doma zaželenega, je treba v druge kraje.

OB SOBOTAH JE METLIŠKI DISCO središče Metlike, vsaj kar zadeva mladež. Stara kino dvorana je nabito polna, z balkona šibajo glasbo s plošč, pleše se divje, kajti nakopičeno energijo je treba nekje sprostiti. Vstopnina je 40 dinarjev, vendar to ni nikakršna ovira, da ne bi zavili v disco tudi rosno mladi. Če bi imel prostor primerno prezračevanje, ne bi zavodljo tega nihče glasno jadikoval, vendar je kljub temu v discu še kar prijetno, saj se dim lahko vali tudi skozi vrata.

METLIŠKI MEŠANI PEVSKI ZBOR BETI se odpravlja gostovat v Slamno vas, natančneje v njihov gasilski dom. Tam bo zvenela pesem 28. januarja ob 19. uri. Nastop sodi k načrtu pevskega zbora, da se predstavi krajanom v kolikor le mogoče številnejših krajevnih skupnostih. Podobno so počenjali tamburaši in oktet Vitis, a so morali prekiniti turnejo, ker je dobil Vitis nove člane, ki še niso bili „uigrani". Brž ko bo vse spet v redu, bo na vaških odrih veselo.

metliški tednik

Dinar bo težko ustvariti

Delavec, ki denar težko ustvari, naj tudi poskrbi, da bo koristno porabljen — V bodoče bo za dinar še težje

V razpravah o zaključnih računih oz. o predhodnih poročilih v OZD bo treba delavce prepričati, da so odgovorni za izvajanje načrtov, ki so jih sprejeli, in za stabilizacijsko obnašanje, menijo v pripravah na te razprave v kočevski občini.

Rezultate gospodarjenja je treba spremljati sproti in jih temeljito pretresati, ne pa kampanjsko in površno, kot v minulih letih.

V kočevski občini bo treba kritično osvetliti še posebno likvidnost (ki je zaskrbljujoča, obetajo pa se še večje težave, ker bodo posojila „dražja"), oskrbo z materialom strojno opremo, kmetijstvo, zaposlenost itd.

Vse kaže, da se bo standard še naprej zniževal, saj bodo stvarni osebni dohodki za blizu 8 odst. nižji. Manj denarja bo na razpolago za investicije, za gradnjo stanovanj, za SIS itd. Občinski proračun bo večji le za 2 odst.

Na srečo kaže, da Itas in LIK kot delovni organizaciji kot celoti ne bosta minulega poslovnega leta zaključili z izgubo. Največ težav bo v zdravstvu, saj delovne organizacije niso podpisale posebnega sporazuma za dodatno zbiranje denarja za to dejavnost. Na področju komunalnih dejavnosti so težave z zagotavljanjem denarja za obratovanje čistilnih naprav, obnovo stanovanj, oskrbo z vodo itd.

Tudi kmetijstvu bo še naprej potrebno pomagati pri premoščanju težav. Občinski proračun je za lani namenil 6 milijonov za pokrivanje razlik pri ceni mleka, govedine in svinine, letos pa bo potrebnega še več denarja in najti bo treba še nove oblike njegovega pridobivanja (združevanje sredstev v delovnih organizacijah).

J. P.

Vrtec bo dražji

Od 1. maja dalje

Od 1. junija lani je ekonomska cena oskrbnine v kočevskih vrtcih za dojenčke 5.429 din, za otroke od 3 do 7 let starosti 3.884 in za otroke v družinskem varstvu (na domovih varušk) 5.267 din. Ta cena bo predvidoma veljala še do 1. maja letos, potem pa bo po sedanjih predvidevanjih višja toliko, da bo krila povišanje osebnih dohodkov zaposlenih v vrtcih za 10 odst. in materialnih stroškov vrtcev za 20 odst.

Kar 57 odst. teh cen plača zdaj SIS za otroško varstvo, in sicer stroške vzgoje, ki znašajo 30 odst. ekonomske oskrbnine. Ostalo predstavlja regresiranje varstva in prehrane varovancev, ki pa je različna, saj je odvisna od dohodka na družinskega člana v družinah varovancev.

Če je ta dohodek na člana manjši kot 4.000 din, potem, po novem predlogu skupnosti otroškega varstva Slovenije, starši ne bi prispevali za stroške varstva in prehrane; če pa je višji kot 7.390 din, potem naj bi po istem predlogu starši krili vse stroške varstva in prehrane za svoje otroke v vrtcih.

J. P.

SPOSOJENO TRNJE

— Pazite, kaj govorite, novinarji se radi maščujejo. Če se jim zamerite, bodo objavili vse, kar ste rekli.

(Iz Ježa)

— Nočemo bonov — hočemo kavo!

(Iz Ježa)

— Zgodovina je najboljši sodnik. Dokazala bo, koliko so razdvajanja vodila k zbliževanju.

(Iz Borbe)

Mozeljčani dobili ozvočenje

Zanj so opravili 1.200 prostovoljnih delovnih ur — Uporabljali ga bodo pri kulturnih in športnih prireditvah

Člani Kulturno-športnega društva Ciril Dekval iz Mozlja smo se že ob koncu leta 1981 dogovorili, da bomo kupili novo ozvočenje. Zaradi nerazumljivo nizke dotacije obeh občinskih zvez (kulturne in telesnokulturne) smo si bili prisiljeni denar sami zaslužiti. Delali smo v gozdu.

Pred letom dni, natančno 23. januarja, je na plantaži blizu Mozlja prvič zapela naša motorna žaga. Delovna akcija je trajala dva meseca in pol. Delali smo pretežno ob sobotah in nedeljah. Sodelovalo je 73 krajanov iz Mozlja in okolice, ki so opravili skupaj 1.200 prostovoljnih delovnih ur. Po končani akciji smo pri ZKGP Kočevje — tozd Rog dobili zasluženih 220.000 din.

Ves ta denar smo uporabili za nakup ozvočenja, ki ga zdaj že imamo. Velika želja Mozeljčanov se je tako končno le uresničila. Ozvočenje bomo uporabljali le za kulturne in športne prireditve, ki jih bo organiziralo naše društvo.

Člani Kulturno-športnega društva Ciril Dekval iz Mozlja se zdaj zahvaljujemo vsem, ki so s svojim delom na gozdni plantaži ZKGP omogočili ta nakup. Še posebej velja zahvala tozdu Rog Združenega KGP Kočevje, ki je delo omogočil in tako pokazal veliko razumevanje za delo našega podeželskega društva.

IVE STANIČ

Drobne iz Kočevja

MALO PRIHRANJENEGA — Zimske počitnice so se zaradi vremenskih neprilik marsikomu popolnoma skazile. Verjetno imajo prav tudi tisti, ki trdijo, da so zimske počitnice predolge. Šole tako res privarčujejo nekaj kuriva, zato pa neprimerno več kurjave porabijo tiste družine (posebno še v zasebnih hišah), kjer so otroci ves dan doma. Razen tega so zdaj, ko zaradi novega delovnega časa pridejo starši iz služb šele ob 16. uri ali pozneje, otroci kar predolgo brez varstva oz. nadzora.

NOVA PICERIJA — V Kočevju smo na Ljubljanski cesti (kjer je bila včasih pisarna Pekarije) odprli novo picerijo, ki je kar precej obiskana. Pri drugi piceriji (pri mostu) pa se je nekaj zataknilo, kar je povzročilo po mestu precej komentarjev, saj nekateri trdijo, da gre za črno gradnjo, drugi spet menijo, da je vsak za gradnjo vedel in da bi lahko prej ukrepali, če kaj ni v redu, in ne šele potem, ko je zasebni investitor porabil za gradnjo precej denarja, tudi bančnega posojila, se pravi sredstev skupnosti.

PRODAJAJO TUDI BUREK — Prenovljena je zasebna slaščičarna na Ljubljanski cesti. V njej zdaj prodajajo tudi burek.

NOVA PRODAJALNA — Zasebni prodajalec sadja in zelenjave se je iz tržnice preselil v novi zidani kiosk oz. prodajalno preko ceste. V novem prostoru je prodajalcem nedvomno topleje, medtem ko so doslej leta in leta prezebali najprej celo na prostem, nato pa v neizolirani prodajni hišici.

— Slišal sem, da se v Ljubljani razburjajo, ker so jim centralno kurjavo podražili za 8 odstotkov . . .

— Pri nas pa se nihče ne razburja, čeprav je kurjava dražja za preko 50 odstotkov, saj so bojda celo pristojni organi ugotovili, da je vse povsem v redu.

KOČEVSKE NOVICE

Mostovi ječijo

Koliko časa še bodo stoletni starški kos prometu?

Že večkrat smo opozorili, da sta oba mostova preko Rinže v Kočevju preobremenjena in da nas kljub vsem našim akcijam NNNP lahko krepko presenetita. Oba sta bila namreč zgrajena pred sto in več leti za takratne potrebe, ko so preko obeh vozili le vprežni vozovi, medtem ko danes prenašata ne le osebne avtomobile, ampak tudi težke in najtežje tovornjake.

Pri cerkvi je bil preko Rinže pred sto in več leti speljan lesen most. Prav pred 100 leti, leta 1883, so ga podrli in sezidali kamnitega, ki kljub častitljivi starosti še vedno kljubuje vsemu prometu. Koliko časa bo še vzdržal?

Nekdanji leseni most na cesti proti Rudniku pa je bil podrt še prej, in sicer že leta 1843, torej pred 140 leti, in takrat je bil na njegovem mestu sezidan sedanji kamniti most. Ta most je bil kasneje večkrat popravljen. Vseh del na njem pa niso opravili zato, da bi mu povečali nosilnost, ampak so mu pridali le pločnika za pešce. Pred kakimi dvajsetimi leti je bil preko tega mostu s predpisi usmerjen tudi ves tovorni promet na magistralni cesti Ljubljana—Kočevje—Reka. Tako danes vozijo preko tega starčka, ki je bil zgrajen za „furmanski" promet, več ton težki tovornjaki, naloženi s še težjimi tovori.

Tudi drugi mostovi na Rinži niso kaj prida. Pred kratkim smo poročali, da je z lesenega mostu (brvi), ki je močno poškodovan, padla v vodo ženska. Gre za most proti delavnicam Centra poklicnih šol. Leseni most za Marof, ki je bil sicer prenovljen, je še vedno zelo slab. Nekoliko boljši je zidani most v Mahovniku, ki pa je ozek. Slabši pa je spet leseni most na Bregu.

A. ARKO

VEČJI OTROŠKI DODATEK

Po predlogu skupnosti otroškega varstva Kočevje naj bi se od 1. maja dalje zvišale otroške doklade in tudi cenzusi za njihovo pridobivanje. Dosedanje najvišje doklade 1.200 din (do 2.900 din dohodka na družinskega člana) naj bi se zvišale na 1.350 (doh. na člana do 3.900 din); srednje od 850 na 950 din (stari cenzus do 3.900, novi do 4.200); najnižje pa ostanejo 450 din, le cenzus se zviša od 4.200 na 4.700 din. Za kmečke otroke se zvišajo dodatki od 450 na 550 din, kar velja tudi za socialno ogrožene; težje prizadetim otrokom pa od 500 na 600 din.

Novost bo tudi, da otroških dodatkov za otroke, ki so v vrtcu, ne bodo dobili starši, ampak jih bo skupnost otroškega varstva nakazala vrtcu. Porabljene bodo za delno kritje oskrbnine za vsakega otroka, upravičenca dodatka.

Iz KS Ivan Omerza

NEGA BOLNIKA — Tečaj o negi bolnika na domu so že pred leti organizirali v Dolgi vasi in Livoldu, pred kratkim pa še v Mozlju. Izmed 22 vabljenih domačink se ga je udeležilo le 13, ki so ga vse tudi uspešno končale. Tečaj je vodila višja medicinska sestra Stanka Žagar iz Livolda.

KMALU STOLETNICA — Gasilsko društvo Livold bo prihodnje leto slavilo 100-letnico obstoja. Lani so livoldski gasilci sodelovali pri vseh občinskih tekmovanjih, usposabljali so mlade gasilce in vse leto sodelovali pri gradnji nove gasilske orodjarne. Opravljajo tudi preventivne preglede stanovanjskih in gospodarskih poslopij. Ženska gasilska desetina iz Dolge vasi, ki jo vodi Marjan Česnik, je dosegla na državnem prvenstvu v Ribnici doslej svoj največji uspeh, 4. mesto. Mozeljski gasilci so lani usposobili 12 novih izprašanih gasilcev.

GLASBA IN STRELJANJE — Kulturno-športno društvo Ciril Dekval iz Mozlja je lani ustanovilo zbor flavt, nekaj članov pa je začelo obiskovati tudi pouk klavirja. Sklenili so še, da bodo ustanovili strelsko sekcijo in kupili nekaj zračnih pušk. Skromni in neredni dotaciji Zveze kulturnih organizacij Kočevje so se odpovedali.

KAKO BO S PLESI? — Prebivalci KS „Ivan Omerza" menijo, da naj bi v bodoče organizirali mladinske plese v dvorani v Livoldu le za mladino iz domače KS. Na ples ob dnevu republike je namreč prišlo več razgrajačev iz Kočevja in od drugod, posledica tega pa je bila: razbite šipe in steklenice, polomljena vrata in kaljenje nočnega miru in reda.

Kam je šel ustvarjeni dinar?

Smo ga porabili koristno ali ne? — So investicije donosne ali prinašajo izgubo? — Glas delavca je premalo slišati že pri delitvi dohodka pa tudi drugje

„Predhodna poslovna poročila, ki jih morajo izdelati in obravnavati vse OZD in SIS do konca januarja (razen tistih seveda, ki bodo do takrat izdelala že zaključni račun), naj bodo napisana tako, da bodo dobra osnova za oceno dela v minulem letu in za gospodarjenje letos. Teh poročil torej ni treba delati tako, da bodo ugajala izvršnemu svetu, oz. da bo zadoščeno formalnostim, ampak tako, da bodo koristila vam."

To je ena izmed misli predsednika izvršnega sveta občine Ribnica Franca Lapajneta na posvetu o pripravah predhodnih poslovnih poročil o poslovanju lani, o planskih predvidevanjih za letos in za organizacijo javnih razprav o gospodarjenju lani oz. zaključnih računih. Sestanek je sklical občinski svet Zveze sindikatov Ribnica.

Predsednik Lapajne je poudaril, da so bile v preteklih letih razprave o zaključnih računih precej formalne. Opozoril je, da bi morali v bližnjih razpravah o predhodnih poročilih v ribniški občini dati poudarek predvsem na produktivnost (ki se je lani znižala, ker je število zaposlenih bolj porastlo kot fizični obseg proizvodnje), na stroške, delitev dohodka (osebni dohodki naraščajo prehitro in se tako akumulativnost gospodarstva zmanjšuje), celotni prihodek, likvidnost, izvoz in načrtovanje, ki naj bo stvarno. Zanašati se je treba na svoje sile in ne na cene ali kakšne druge rešitve. Razprave je zato treba usmerjati na razreševanje doma, in ne iskati izgovorov za slabosti izven.

Jana Uran, družbena pravobranilka samoupravljanja, pa je poudarila, da morajo biti poslovna poročila, o katerih bo razpravljalo sindikalno članstvo, pismena in točna, sicer gre za zavajanje kolektiva. Za točnost so odgovorni predvsem direktorji. Razumljivo mora biti prikazano, kam je šel vsak dinar, ki ga je delavec ustvaril.

V tem poročilu (ali pa v posebnem) je poslovodni organ dolžan nakazati tudi, kakšna bodočnost se obeta kolektivu, in kako ukrepati, da bo čim boljša. Kjer imajo motnje v poslovanju, bodo morali posebno pozornost posvetiti tudi sanacijskim programom.

Seveda vse to ne velja le za gospodarstvo, ampak tudi za SIS, ki so dolžne pripraviti poročila o uresničevanju svojih programov. O teh poročilih pa ne bodo razpravljale samo skupščine SIS, ampak tudi v OZD v gospodarstvu, saj delavci v proizvodnji v glavnem prispevajo tudi denar za delo teh služb.

J. PRIMC

PREVRNJEN ZNAK — Prevrnjenih, odlomljenih in polomljenih znakov je tudi po ribniški občini dovolj. Tale na sliki leži pred tovarno sukna v Jurjevici. Tudi s poškodovanjem znakov, ki je postal v vsej Sloveniji že pravi ljudski šport, prispevamo k slabšim gospodarskim razmeram, saj si delamo nepotrebne stroške za nove znake. (Foto: Glavonjić)

PROSPEKT IZŠEL

Prospekt „Ribnica" je izšel pred kratkim v 30.000 izvodih, veljal pa je 330.000 din. Založnik in organizator izdaje je bilo Turistično društvo Ribnica, finansiralo pa ga je združeno delo občine Ribnica. V prospektu so zajeta vsa glavna naselja v občini, turistične in planinske postojanke, domača obrt, kulturne, zgodovinske in druge zanimivosti v občini pa tudi glavne industrijske delovne organizacije.

Manj zaposlenih, več narejenega

Sindikalne organizacije pretresajo svoje delo

Ribniški ITPP je bil zaradi izgub še pred nedavnim skoraj „odpisan", lani pa so z manj zaposlenimi ustvarili več. To so ugotovili na letnem sestanku osnovne organizacije sindikata , ki je bila 15. januarja.

Kljub težavam z repromaterialom je ta 180-članski kolektiv lani znatno več proizvedel in prodal kot leto prej, ko je štel še 200 članov.

Letos nameravajo urediti še emajlirnico in skoraj povsem osvojiti proizvodnjo štedilnikov, da ne bodo več potrebovali pogosto tudi nezanesljivih pogodbenih sodelavcev. Investicija bo veljala 7 milijonov, zanjo pa bodo porabili predvsem lastna sredstva.

Sindikalna organizacija v tem kolektivu posveča veliko pozornosti socialnim vprašanjem članov kolektiva, nagrajevanju, storilnosti, varčevanju in delovni disciplini. Delovna je bila tudi na drugih področjih.

Dva dni kasneje so se sestali člani osnovne organizacije sindikata osnovne šole Ribnica. Spregovorili so o nagrajevanju delavcev v prosvetni oz. izobraževalni dejavnosti, ki še ni dobro izpeljano. Tudi družbene prehrane še nimajo zadovoljivo urejene. Najraje bi si uredili svojo menzo, vendar za to nimajo denarja. Stanovanjsko vprašanje je za vse člane kolektiva v glavnem zadovoljivo rešeno. Lani jim je uspelo kupiti tudi prvo počitniško prikolico za letovanje na morju. Precejšnje uspehe so dosegli na področju SLO in družbene samozaščite, pri krvodajalskih akcijah in drugod. Tako so upravičili priznanje, ki jim ga je lani podelil klub samoupravljalcev.

J. P.

Alkoholikov je še več

Iz dela socialne službe v ribniški občini

V ribniški občini so lani izplačali 149 stalnih, enkratnih in začasnih denarnih pomoči socialno ogroženim občanom, rejnino so plačevali za štiri otroke, v splošnih socialnih zavodih so imeli 41 občanov (od tega jih je 13 krilo zavodsko oskrbo v celoti, štirinajstim je delno krila oskrbnino občinska skupnost socialnega skrbstva, preostalim štirinajstim pa je skrbstvo plačalo vso oskrbo). Dvajsetim otrokom so omogočili letovanje, združeno s preventivno medicinsko rehabilitacijo.

Socialna služba ni dosegla kakšnih posebnih uspehov pri vključevanju bivših obsojencev v normalno življenje in delo. Preden jim uspe najti delo in stanovanje, so zaradi novega kaznivega dejanja že spet za zapahi.

Veliko težav ima socialna služba z alkoholiki, ki jih imajo zabeleženih 75, v resnici pa jih je mnogo več. V zadnjih letih se število alkoholikov v občini še povečuje. V delovnih organizacijah se premalo poslužujejo možnosti, da bi prepovedali vnašanje alkohola na delovno mesto, kontrolirali vinjene na delovnem mestu itd. Samo odpuščanje alkoholikov pa ni prava rešitev, ker imajo skoraj vsi družine in nastanejo zato lahko samo še večji socialni problemi. O narkomaniji socialna služba nima uradnih podatkov, ugotavljajo pa, da so v občini že imeli take primere.

Zaradi težav v gospodarstvu je tudi vse več trenj in napetosti v družinah, kar ima za posledico tudi povečanje števila tožb za razvezo zakona. Takih tožb je bilo leta 1981 10, lani pa že 15.

J. P.

Zaklonišč za tisoč ljudi

Odgovor na delegatsko vprašanje

V občini Ribnica je bil 25. februarja 1977 uveden prispevek za gradnjo zaklonišč. Na delegatsko vprašanje, koliko denarja se je v tem skladu zbralo in kako je bil porabljen, je bil dan tak odgovor:

V vsem obdobju, do srede decembra lani, je imel sklad 3,233.861,95 din dohodkov. Iz tega denarja so dobili posojila: Inles 500.000 din (posojilo je že vrnjeno), Mercator—tozd Jelka milijon dinarjev (posojilo je delno že odplačano, dokončno pa bo 1. avgusta 1985), Zdravstveni dom Ribnica 1,7 milijonov za dobo 10 let in po 3 odst. obresti (odplačan je šele manjši del). V skladu je 1,197.027,20 din (na žiro računu).

V občini sta dve javni zaklonišči, v stanovanjskih in drugih stavbah je 12 zaklonišč, v OZD in drugih organizacijah pa 4. Vsa skupaj sprejmejo v varstvo 1.130 ljudi. Letos bo izdelan načrt za gradnjo zaklonišč za naselje Ribnica.

RIBNIŠKI ZOBOTREBCI

NOVO DRUŠTVO — V Ribnici so pred kratkim ustanovili društvo za pomoč duševno prizadetim. Več bomo o tem še poročali.

NOV PREDSEDNIK — Za novega predsednika osnovne organizacije ZSMS Ribnica so pred kratkim izvolili Ferdinanda Nadlerja. Organizacija bo v kratkem sprejela delovni program za letos, v katerem bo zajela tudi nekatere nove oblike dejavnosti.

SMUČARSKI TEČAJ — Smučarski klub Ilirija iz Ljubljane bo organiziral od 29. januarja do 4. februarja v Sodražici tečaj za svoje cicibane in pionirje v obliki šole v naravi. Trenerja Marjan Prelovšek in Zdenek Remza bosta učila mlade osnov alpskega smučanja in skakanja.

MED NAJBOLJ UREJENIMI — Kar 220 turističnih društev iz vse Slovenije se je udeležilo lanskega tekmovanja za najbolj urejeni kraj in najbolj prizadevno turistično društvo. V finalni del tekmovanja se jih je uvrstilo 26, med njimi tudi Ribnica. Zmagal je Portorož, na drugo mesto se je uvrstil Bled, Ribnica pa je zasedla dvanajsto mesto, kar je tudi lep uspeh.

VSE NA ENEM MESTU — Lastniki zasebnih avtomobilov lahko opravijo ob registraciji vozil vse, od zavarovanja do registracije in drugih vplačil na enem mestu, pri Avtu v Kočevju. Za nova vozila, tovornjake, traktorje, mopede in druga posebna vozila pa je treba zavarovanje plačati pri zavarovalnici v Ribnici.

LEP KOLEDAR — Turistično društvo Ribnica je v sodelovanju z OZD izdalo za letos 12-listni koledar z motivi domače suhorobarske dejavnosti ter večjih in turistično zanimivih krajev v občini. Naklada je bila 5.000 izvodov, koledar pa je veljal v povprečju 150 din.

— Zakaj ima tista hiša v Urbanovi ulici tri zunanje stene lepo prenovljene, četrte pa ne?

— Ker bi morali postaviti zidarski oder na zemljišču soseda, ta pa tega zaradi dobrih sosedskih odnosov ne dovoli.

REŠETO

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

TEDENSKI KOLEDAR

Četrtek, 27. januarja – Angela
Petek, 28. januarja – Tomaž
Sobota, 29. januarja – Valerij
Nedelja, 30. januarja – Martina
Ponedeljek, 31. januarja – Janez
Torek, 1. februarja – Brigita
Sreda, 2. februarja – Marija
Četrtek, 3. februarja – Blaž

LUNINE MENE
28. januarja ob 23.26 – ščip

KINO

BRESTANICA: 29. 1. nemški barvni film Žgečkljive zgodbe.

BREZICE: 28. in 29. 1. angleški film Nenavadni pes čuvaj. 29. 1. italijanski film Nobody in Indijanci. 30. in 31. 1. italijanski film Leteča brigada. 1. in 2. 2. ameriški film Gloria.

KOSTANJEVICA: 29. 1. ameriški film Jabolka. 30. 1. ameriški film Lov za izgubljenim zakladom.

KRŠKO: 30. 1. ameriški film Bratje Bus. 1. 2. ameriški film Šerif iz vesolja. 2. 2. ameriški film Lady Drakula. 3. 2. ameriški film Navadni ljudje. Matineje: do 29. 1. Robin Hood, do 30. 1. Srebrno sedlo in do 1. 2. Srečni Lukec.

NOVO MESTO – KINO JLA: Od 28. do 30. 1. hongkonški film Poslednje sporočilu Brucea Leeja.

SEVNICA: 28. in 29. 1. nemški film Dekleta s trga ZOO. 30. 1. hongkonški film Človek z imenom Tiger.

mali oglasi

SLUŽBO DOBI

KMEČKO DEKLE, ki ima veselje do gostinstva, sprejmem. Vsa oskrba v hiši, možnost priučitve. HENIGMANOV HRAM, Stara cerkev 36 a, pri Kočevju.

ZAPOSLIM kvalificiranega avtomehanika z odsluženim vojaškim rokom in s prakso na osebnih avtomobilih ZASTAVA. AVTOSERVIS Janez MOLEK, 68332 Gradac.

STANOVANJA

SOBO, opremljeno in ogrevano, s sanitarijami, oddam za dve osebi. Telefon 61–770, Čatež pri Brežicah.

SOBO, ogrevano, oddam samskim. Telefon 22–415.

SOBO, ogrevano, in hrano oddam samski ali samohranilki srednjih let za pomoč. Lahko nudim tudi socialno zavarovanje. Naslov v upravi lista (276/83).

ŠTUDENT iz Žužemberka nujno potrebuje sobo. Telefon 22–111.

INŽENIR išče garsonjero ali sobo s kopalnico, vsaj za dve leti. Šifra: „GARSONJERA".

MLADI PAR brez otrok išče sobo ali stanovanje. Ponudbe na telefon 21–178.

Motorna vozila

PRODAM R–4, letnik 1973, šasija nova. Kobe Zlatko, V brezov log 19, tel: 24–990.

ZASTAVO 750, letnik 1978, po ugodni ceni prodam. Peter Delivuk, Gubčeva 12, soba 2, 68250 Brežice. Oglasite se lahko v četrtek ali petek od 8. ure dalje.

ZASTAVO 101 super v odličnem stanju prodam. Informacije med 15. in 19. uro po telefonu 25–864.

MERCEDES 15–19, letnik 1972, in BMW 316, letnik 1979, prodam. Telefon (068) 32–155.

ZASTAVO 101 prodam. Ogled vsak dan. Franc Topolovec, Vrh pri Šentjerneju 27.

PRODAM 126 P – 600 letnik 1976 in električno kitaro IBANez kopija GIBSON. Tone Zadnik, Dol. Kamence 21, 68000 Novo mesto.

NSU 1200 prodam. Informacije: Dolž 24, Stopiče.

FIAT 124, letnik 1970, prva registracija 1976, ugodno prodam. Dušan Križe, Občice 19, 68350 Dolenjske Toplice.

Z 750 L, brezhibno, prodam. Naslov v upravi lista (271/83).

ZASTAVO 750, letnik 1975, prodam. Smolenja vas 50, Novo mesto.

R 18 prodam. Dušan Božič, Dilančeva 11, Novo mesto, telefon 21–608.

ŠKODO 105, letnik 1980, poceni prodam. Branko Ameršek, Mestni vrh 1, Sevnica.

ZASTAVO 750, letnik 1972, in NSU 1200 C, prodam. Lipar, Vrbovce 5, Šentjernej.

CITROEN GS CLUB, letnik 1976m, prevoženih 80000 km, prodam ali zamenjam za starejšo ZASTAVO 750. Jože Štih, Šutna 18, 68312 Podbočje.

FIAT 750, letnik 1975, po ugodni ceni prodam. Alojz Živko, Prečna 42, Novo mesto, telefon 23–284.

ZASTAVO 1300, registrirano do decembra 1983, prodam. Leto prve registracije 1976. Telefon 24–875, po 15. uri.

Z 750, letnik 1972, registrirano do oktobra 1983, ugodno prodam. Ogled vsak dan popoldne. Poljane 4, Mirna peč.

Z 850, letnik 1981, prodam. Janez Lekše, Hudenje 3, Škocjan.

Osebni avto POLANEZ 1500 z boni za vse tri mesece prodam. Telefon (068) 84–989, po 20. uri.

ZASTAVO 101, po delih ali v celoti, prodam. Jože Omerzel, Rumanja vas 14, Straža.

BMW 1602, letnik 1975, prodam. Tadič, Ragovo 3, Novo mesto.

MOTOR TLS 14, registriran, prodam. Marjetič, Gorenje Radulje 10, Škocjan.

Dele za Z 101 prodam. Agnič, telefon 21–078.

Prodam ZASTAVO 101 comfort, letnik 1979, in 101 GTL, ali menjam za malo rabljen ali nov traktor ŠTORE 404 ali TV 731. Rudi Vodopivec, Armeško 12, Brestanica.

Z 101, letnik 1973, popolnoma obnovljeno, prodam. Goltes, Dol. Prekopa 16, 68311 Kostanjevica.

ZASTAVO 750 de luxe, letnik 1975, obnovljeno, prodam. Janez Gotlib, Luterško selo, 68222 Otočec.

ZASTAVO 101, letnik 1976, nujno prodam. Telefon 22–344.

GOLFA diesel, letnik oktober 1979, prodam. Koštialova 30, Novo mesto.

ZASTAVO 750, letnik 1975, registrirano do novembra 1975, prodam. Anica Bartolj, Dolenje Lakovnice 10, Novo mesto.

ZASTAVO 750, letnik 1976, prodam. Ogled vsak dan po 14. uri. Saje, Gubčeva 10, Trebnje.

Z 101 comfort, letnik 1980, prodam. Telefon 25–098 (dopoldne).

Kmetijski stroji

TRAKTOR FEND (40 KM) s koso prodam ali zamenjam za manjši traktor (od 18 do 25 KM). Jože Štih, Šutna 18, 68312 Podbočje.

ZETOR 5711, star šiiri leta, prodam. Alojz Colarič, Podbočje 4, telefon (068) 69–720.

PRODAM traktor SCHLUTER (15 KM) s plugom, koso in jermenico. Žan Fir, Grabrovec 39, 68330 Metlika.

TRAKTOR URSUS 355 s kabino prodam. Anton Pate, Dol Kamenje 18, Novo mesto.

TRAKTOR GOLDONI (pogon na vse štiri kolesa) prodam. Cena po dogovoru. Zvonko Gal, Veniše 35, 68273 Leskovec pri Krškem.

TRAKTOR TOMO VINKOVIČ (21 KM) v odličnem stanju prodam. Ivan Celič, Gor. Sušice 6, Uršna sela.

TRAKTORSKI OBRAČALNIK znamke SENTAL PLANINA, v dobrem stanju, prodam. Franc Medle, Sela pri Ratežu 10, Otočec ob Krki.

TRAKTOR URUS C–335 (350 delovnih ur) s koso prodam. Branko Novak, Črešnjice 38 a, Cerklje ob Krki.

POCENI PRODAM obračalnik za kosilnico GORENJE REX COMBI univerzal. Roman Golob, Ratež 33, Brusnice.

PRODAM

BARVNI TELEVIZOR, star leto in pol, v brezhibnem stanju, prodam. Telefon 25–887.

UGODNO PRODAM tovorno prikolico in športno kolo. Brod 45, Novo mesto.

ZVOČNIKA ISKRA (2 x 25 W) in gramofon ELAC 206 AS prodam. Telefon 21–501.

GUMI VOZ (12 col) prodam. Naslov v upravi lista (275/83).

PRODAM sobno plinsko peč. Telefon 22–415.

PRODAM elektromotor (380 V 4 KW 2840°/min) in barvni televizor MONTREAL SENZOR. Informacije na telefon (068) 56–032.

PRODAM kravo po prvem teletu in telico, brejo štiri mesece, sivorjave barve. Janez Knavs, Šalka vas 1, Kočevje, telefon 852–467.

KRZNENO JAKNO (lisica), novo, številka 40, ugodno prodam. Telefon 25–986.

HLADILNIK GORENJE, dobro ohranjen, prodam. Draginc, Zagrebška 12, Novo mesto.

POROČNO OBLEKO, belo (številka 38), prodam. Telefon 25–222.

ZIMSKI PLAŠČ za nosečnice (številka 36) prodam. Telefon 25–222.

PELERINO (številka 38) zelene barve po ugodni ceni prodam. Telefon 24–191.

KRAVO, mlado, prodam. Janez Šimc, Dol. Straža 13.

PRODAM dobro ohranjen črno-beli televizor in harmonij. Franc Grubar, Partizanska 21, Novo mesto.

PLEMENSKO KOBILO, staro sedem let, prodam. Alojz Kranjčič, kovač, Hmeljčič 20, Mirna peč.

HLADILNIK GORENJE, rabljen, dobro ohranjen, manjši, prodam. Šmihel 44, Novo mesto.

PRODAM konja, težkega 450 kg, in kravo montafonko, težko 480 kg. Naslov v upravi lista (272/83).

SPALNICO, rabljeno, prodam po ugodni ceni. Zdenko Barbo, Otoceč 71.

GUMI VOZ (16 col) prodam. Goriška vas 15, 68216 Mirna peč.

ŽREBICO, staro 10 mesecev, prodam. Anton Hrastar, Smolenja vas 15, Novo mesto.

PRODAM kravo, 5 mesecev brejo, in GRABLJE 220 za obračalnik. Martin Turk, Podgora 44, Straža.

PRODAM kavč, dva fotelja, mizico, omaro, stare lončene peči in termoakumulacijsko peč (3 KW). Informacije po telefonu 21–096.

TERMOAKUMULACIJSKE PEČI AEG prodam. Telefon 22–022.

PRODAM večjo količino kostanjevih vinogradniških stebrov po ugodni ceni. Ponudbe na telefon (068) 69–837. Karel Kerin, Podbočje 10.

KUPIM

KUPIM zazidljivo parcelo v Irči vasi, Brodu, Drski ali na Grmu. Ponudbe pod GOTOVINA.

MLATILNICO s popolnim čiščenjem kupim. Stane Grčman, Velike Dole 15, 68213 Veliki Gaber.

ŽETVENO NAPRAVO za BCS kupim. Franc Hudelja, Knežina 8, Dragatuš.

POSEST

VINOGRAD na Vinjem vrhu prodam. Elektrika je na parceli. Fani Pavlin, Čadraže 9, Šmarješke Toplice.

VINOGRAD in del njive na Trški gori prodam. Informacije na telefon (061) 551–705, po 16. uri.

PO UGODNI CENI prodam večjo, starejšo hišo s sončnim vrtom v smeri Ljubljana – Novo mesto. Kličite na telefon (061) 785–078, po 18. uri.

ZEMLJO – njivo v Šmarjeških Toplicah (3000 m2) zamenjam za zemljo v Dolenjskih Toplicah ali okolici. Naslov v upravi lista (270/83).

MANJŠO KMETIJO, obdelovalno zemljo ali samo njivo kupim ali vzamem v najem. Ponudbe na telefon (061) 219–035 ali pod šifro: „OBDELOVALNA ZEMLJA".

Na mirnem, sončnem kraju, v bližini Krškega, prodam HIŠO s poslopjem, vrtom, njivo in sadovnjakom. Vse zemlje skupaj je 1 ha. Cena je 130 M. Pišite na naslov: Vera Stupar, Cesta 4. julija 129, Krško.

NOV VINOGRAD (10 a) s sadovnjakom (9 a), primerno za gradnjo vikenda (elektrika je na parceli), oddaljen 6 km po asfaltni cesti od Novega mesta, prodam. Informacije dobite po 20. uri vsak dan po telefonu (068) 21–263.

HIŠO z gostilno prodam ali dam v najem. Pogoj: odkup inventarja. Ponudbe pod šifro: OKOLICA KOČEVJA.

VINOGRAD z zidanico v bližini Sevnice prodam. Franc Lisec, Preska, 68294 Boštanj.

RAZNO

IZGUBILA sta se dva psa, nemška terierja, črna, na območju LD Dobrnič. Oseba, ki karkoli ve o njih, naj sporoči na telefon (061) 323–451, int. 330 (dopoldne).

POD UGODNIMI POGOJI dajem v najem gostilno. Šifra: „ODKUP INVENTARJA".

V VARSTVO sprejmem enega otroka (februarja). Oglasite se na naslov: Marjanovič, Nad mlini 23, Novo mesto.

IŠČEM star motor za kombi IMV, po možnosti na nafto. Cesta herojev 66, Novo mesto.

DAM BREZPLAČNO V NAJEM 10 arov vinograda v Semiču, 400 m od železniške postaje, za obdelavo. Pogoj: zadovoljiva obdelava in plačilo davkov. Informacije na telefon (061) 777–382.

AVTOKLEPARSKO DELAVNICO z vsem orodjem oddam v najem. Naslov v upravi lista (274/83).

KOMPRESOR za gradbena dela, vrtanje kamna, primeren za krajevne skupnosti in zasebne graditelje, lahka dostava, posojam od enega dneva naprej. Telefon 44–126.

OBVESTILA

VALILNICA v Cegelnici 20 sprejema naročila za enodnevne piščance (krmila zagotovljena). Informacije na telefon (068) 23–385, ali na naslov Gizela PETELINKAR, Cegelnica 20, Novo mesto.

ZNAČKE – Ugodno in kvalitetno izdelujemo vse vrste značk, obeskov, medalj in plaket. Informacije: Brane Brce, Šorlijeva 33, 64000 Kranj, telefon (064) 28–016.

KINOLOŠKO DRUŠTVO RIBNICA obvešča vse lastnike psov, da se bo tečaj šolanja psov začel v ponedeljek, 21. februarja 1983, ob 16. uri na vežbališču na Ugarju. Prijavite se lahko tudi pismeno na naslov: Kinološko društvo Ribnica, Šeškova 7, 61310 Ribnica.

PREKLICI

LOJZKA MIKLAVČIČ, Trebelno 15, preklicujem, kar sem govorila zoper Janeza MIKLAVČIČA.

KATARINA ŠTAUDOHAR, Laze 3, se opravičujem NEVENKI RAUH iz Lazov 2 za žalitve, ki sem jih izrekla 5. junija 1982, in se ji zahvaljujem, da je odstopila od tožbe.

ŠTEFKA STARIČ s Cikave 7, Trebelno, preklicujem vse žaljive besede, ki sem jih izrekla proti MAKSIMILJANU BRAJERJU in proti VERI BRAJERJEVI z Jelševca 11 na krajevnem uradu Trebelno, in se jima zahvaljujem, da sta odstopila od tožbe.

ČESTITKE

Dragemu atu JANEZU ŠKEDLJU z Javorovice 3, Šentjernej, iskreno čestitajo za njegov 70. rojstni dan in god ter mu želijo še mnogo srečnih, zdravih let otroci z družinami. Mami pa pošiljajo lepe pozdrave.

IZ BREŽIŠKE PORODNIŠNICE

V času od 14. do 22. januarja 1983 so v brežiški porodnišnici rodile: Karolina Levičar iz Dovškega – Tadeja, Anica Pompe iz Tške gore – Marijo, Jožefa Knitl iz Sobenje vasi – Andrejo, Željka Graberec iz Bregane – Majo, Terezija Urbanč iz Jelš – Roziko, Milica Nemčič iz Sutlanskega Lukovca – Ano, Vesna Menga iz Brežic – Lano, Ana Šujster iz Samobora – Sanjo, Pavica Zorko iz Vel. Jazbine – Valentino, Marija Jager iz Žigarskega vrga – Blaža, Breda Brajdič iz Gorice – dečka, Biserka Jakševac iz Šenkovca – Stjepana,

ZAHVALA

V 71. letu starosti nas je zapustil dragi mož, oče, stari oče, brat in stric

ANTON SMOLIČ

iz Repč pri Trebnjem

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, vaščanom, prijateljem in znancem, ki so nam v težkih trenutkih stali ob strani, nam izrekli sožalje, pokojnemu darovali vence in cvetje in ga spremili na njegovi zadnji poti. Zahvaljujemo se tudi kolektivom Labod, Mercator in Zavod za revmatike, osebju Zdravstvenega doma Trebnje, pevcem in župniku za opravljeni obred.

Žalujoči: vsi njegovi

ZAHVALA

V 45. letu starosti nas je za vedno zapustila naša draga sestra in teta

KRISTINA BARTOL

iz Gorenje Težke vode 14

Iskreno se zahvaljujemo sosedom in znancem in vsem za podarjene vence in cvetje ter za izrečeno sožalje. Posebno zahvalo smo dolžni dekanu iz Stopič za lepo opravljeni obred.

Žalujoči: brat Jože, sestra Anica, Jože z družino in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči izgubi drage žene, mame, stare mame

ANGELE IMPERL

Studenec 32 a

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki ste nam pomagali v težkih trenutkih in sočustvovali z nami. Hvala vsem, ki ste nam izrekli sožalje, pokojnici darovali cvetje in jo v tako velikem številu spremili na zadnji poti. Še posebej gre zahvala govorniku za poslovilne besede in župniku za opravljeni obred.

Žalujoči: mož Anton, sin Ivan z družino, sin Jože, sin Milan z Mileno, sin Albin, hči Marjana z otrokoma

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage sestre in tete

MARIJE ŠURLA

iz Vinje vasi 33

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so pokojnico spremili na zadnji poti, ji darovali cvetje, nam pa izrekli sožalje. Posebno se zahvaljujemo vaščanom za nesebično pomoč in župniku za opravljeni obred.

Žalujoči: vsi njeni

DOLENJSKI LIST

IZDAJA: DITC, tozd Časopis Dolenjski list, Novo mesto.
USTANOVITELJ LISTA: občinske konference SZDL Brežice, Črnomelj, Kočevje, Krško, Metlika, Novo mesto, Ribnica, Sevnica in Trebnje.
IZDAJATELJSKI SVET je družbeni organ upravljanja. Predsednik: Niko Rihar.
UREDNIŠKI ODBOR: Ksenija Khalil (direktor in glavni urednik), Marjan Legan (odgovorni urednik), Ria Bačer, Andrej Bartelj, Marjan Bauer (urednik Priloge), Bojan Budja, Zdenka Lindič–Dragaš, Milan Markelj, Pavel Perc, Jože Primc, Drago Rustja, Jože Simčič, Jožica Teppey, Ivan Zoran in Alfred Železnik. Tehnični urednik Priloge: Jože Matkovič. Ekonomske propaganda: Janko Saje, Iztok Gačnik in Marko Klinc.
IZHAJA vsak četrtek – Posamezna številka 12 din. Letna naročnina 480 din – Za delovne in družbene organizacije 960 din – Za inozemstvo 20 ameriških dolarjev oz. 50 DM (oz. ustrezna druga valuta v tej vrednosti) – Devizni račun 52100–620–170–32000–009–8–9 (Ljubljanska banka, Temeljna dolenjska banka Novo mesto).
OGLASI: 1 cm višine v enem stolpcu za komercialne oglase 220 din, za razpise, licitacije ipd. 300 din, 1 cm na določeni, srednji ali zadnji strani 330 din, 1 cm na prvi strani 440 din. Vsak mali oglas do 10 besed 100 din, vsaka nadaljnja beseda 10 din. Na podlagi mnenja sekretariata za informacije IS skupščine SRS (št. 421–1/72 od 28. 3. 1974) se za Dolenjski list ne plačuje davek od prometa proizvodov.
TEKOČI RAČUN pri podružnici SDK v Novem mestu. 52100–603–30624 – Naslov uredništva: 68001 Novo mesto, Glavni trg 7, p. p. 33 (telefon (068) 23–606 – Naslov uprave (DSSS): Germova 3, p. p. 33, tel. 22–365 in 22–551 – Naslov ekonomske propagande in malih oglasov: Glavni trg 3, p. p. 33, telefon (068) 23–610 – Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo – Časopisni stavek, filmi in prelom: DITC, tozd Grafika, Novo mesto – Barvni filmi in tisk: Ljudska pravica, Ljubljana.

ZAHVALA

V 20. letu starosti smo tragično izgubili ljubljenega sina, fanta, vnuka, nečaka in bratranca

IVKA UMEKA

iz Reštanja pri Senovem

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki ste nam v težkih trenutkih pomagali, izrekli sožalje, pokojnemu darovali vence in cvetje ter ga v velikem številu spremili na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujemo zdravniškemu osebju oddelka za intenzivno nego bolnice v Novem mestu in Vojne bolnice Moste. Zahvala velja tudi starešinam in vojakom kolektiva VP Vrhnike za izkazano čast in spremstvo na njegovi zadnji poti. Posebej se zahvaljujemo godbi Svobode, koprivniškim pevcem in župniku za opravljeni obred.

Žalujoči: mama, njegova Tončka, stara mama in ate, strica in tete z družinami ter ostalo sorodstvo

Kje si zdaj naš ljubi očka,
kje tvoj mili je obraz,
kje je tvoja skrbna roka,
ki skrbela je za nas?

ZAHVALA

Komaj v 42. letu starosti nas je za vedno zapustil naš ljubi mož, očka in sin

JOŽE PETERLE

Simončičeva 2, Trebnje

Iskreno se zahvaljujemo vsem sosedom, prijateljem, sorodnikom in vaščanom z Drejčjega vrha, ki ste pokojnega v tako velikem številu spremili do mnogo preranega zadnjega doma, mu poklonili cvetje, vence, nam pa ustno ali pismeno izrazili sožalje. Posebna zahvala velja kolektivu Titovi zavodi Litostroj PZO, Novolesu IGK Račje selo, obrtniku Milanu Vidmarju iz Šentruperta za podarjene vence in govornikom za poslovilne besede pri odprtem grobu. Posebno zahvalo smo dolžni najbližji sosedi v bližini nesreče, Štravsovi, za hitro pomoč. Hvala godbi na pihala Titovih zavodov Litostroj, cerkvenemu pevskemu zboru in duhovniku za opravljeni obred. Vsem še enkrat prisrčna hvala!

Žalujoči: žena Anica s sinovoma Jožetom in Robertom, mama, teta Francka ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob hudi in nenadomestljivi izgubi naše hčerkice in sestrice

FRANJE PIRKOVIČ

rojene 11. maja 1979

se zahvaljujemo sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste nam ustno in pismeno izrazili sožalje, nam stali ob strani in z nami sočustvovali. Zahvala velja vsem, ki ste pokojni prinesli cvetje in jo spremili k njenemu zadnjemu počivališču ter njen prerani grobek okrasili in prekrili s cvetjem. Posebna zahvala sodelavcem v DO Stilles Sevnica, Centru za socialno delo Sevnica, skupnim službam SIS Sevnica ter pionirjem OŠ „Savo Kladnik" iz Sevnice za poslovilne besede in spremstvo. Zahvala tudi župniku za opravljeni obred in poslovilne besede, zdravnikom in drugemu medicinskemu osebju ZD Sevnica, Pediatrični bolnici Celje, pediatričnemu oddelku kirurških strok Kliničnega centra v Ljubljani, ki so se trudili, da bi naši Franji ohranili zdravje in življenje. Še enkrat iskrena hvala!

Neutolažljivi: ati, mami in sestra Vlasta

Sevnica, dne 24. januarja 1983

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega ljubljenega moža, ata in starega ata

JOŽETA REPOVŽA

z Gaja pri Šentjanžu na Dolenjskem

se iskreno zahvaljujemo vsem prijateljem, sosedom, znancem, sorodnikom, ki ste ga tako številno spremili do njegovega preranega zadnjega doma, poklonili toliko cvetja, izrekli pismena in ustna sožalja ter v hudih trenutkih sočustvovali z nami. Zahvaljujemo se kolektivom Metalna Krmelj, OS Milan Majcen Šentjanž, Lisca Krmelj, Jutranjka Sevnica, pevcem Svobode Kemalj, GD Šentjanž, Kemelj in Tržišče. Hvala lepa vsem govornikom za presunljive besede ob zadnjem slovesu, župniku za pogrebni obred, posebna zahvala pa gre še Tončetu in Mici Majcen. Vsem še enkrat srčna hvala, ki ste nam kakorkoli pomagali lajšati bolečino.

Žena Tonica, otroci Tonika, Rozika, Jože, Stane in Janez z družinami

Gaj, 18. januarja 1983

Kje si, naš dobri mož in ata,
kje tvoj mili je obraz,
kje je tvoja skrbna roka,
ki skrbela je za nas.

V SPOMIN

5. februarja bo minilo 22 let, odkar si nas zapustil, naš dragi mož, ata, stari ata, stric in dedek

FRANC NEMEC

Brezovica 63, Bizeljsko

Hvaležni smo ti za vse, kar si nam dobrega storil, in te bomo ohranili v najlepšem spominu. Iskrena hvala vsem hčerkam in zetom, ki se ga spominjate in mu prinašate cvetje ter prižigate sveče na njegovem preranem grobu.

Žalujoči: vsi njegovi

ZAHVALA

V 70. letu starosti nas je za vedno zapustil naš dragi oče in stari oče

FRANC BUČAR

Meniška vas 28

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, dobrim sosedom in znancem, ki so nam v težkih trenutkih pomagali. Zahvaljujemo se kolektivu Zdravilišča Dolenjske Toplice, Petrolu in Novolesu za podarjene vence, župniku in kaplanu za lepo opravljeni obred.

Žalujoči: vsi njegovi

ZAHVALA

Po težki bolezni nas je v 77. letu starosti za vedno zapustila naša draga mama

JOŽEFA GRČMAN

iz Mačjega dola 16, Velika Loka

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, prijateljem, vaščanom, posebno Hostnikovim, sosedom Mirana Jarca, sodelavcem ter delovnima organizacijama VVO Novo mesto in Varnost Novo mesto za tolažilne besede, podarjeno cvetje in vence ter vsem, ki ste pokojno spremili na zadnji poti. Prisrčna hvala tudi osebju nevrološkega oddelka bolnice Novo mesto in župniku za opravljeni obred ter pevcem.

Žalujoči: sin in hčer z družinama

ZAHVALA

V 47. letu starosti nas je po težki in zahrbtni bolezni zapustila naša draga mama, žena, sestra, tašča in teta

MAGDALENA ZORAN

roj. Žura
iz Prečne 11

Iskreno se zahvaljujemo sovaščanom, sorodnikom in prijateljem za izkazano sočustvovanje, pomoč in podarjene vence. Posebno zahvalo smo dolžni osebju Splošne bolnice Novo mesto, sodelavcem Komunalnega podjetja, Labod in Industriji obutve. Hvala župniku za opravljeni obred in vsem, ki ste pokojnico v velikem številu spremili k zadnjemu počitku.

Žalujoči: vsi njeni

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega dragega očeta

IVANA BUKOVCA

upokojenca, borca NOV
iz Dobindola

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom in znancem, ki ste pokojnega tako številno spremili na zadnji poti, mu darovali cvetje in vence. Posebno se zahvaljujemo Gasilskemu društvu Dobindol za lepo organizirano slovo in njegovemu govorniku. Hvala govorniku ZZB NOV Uršna sela, pevskemu zboru Ruperč vrh, osebju Doma starejših občanov Novo mesto za skrbno nego in pomoč ter njihovi delegaciji, ki je pokojnega spremila na zadnji poti. Zahvala velja tudi župniku za opravljeni obred in vsem ostalim, ki ste pokojnega spremili na zadnji poti.

Vsi njegovi

ZAHVALA

v 86. letu starosti nas je zapustila naša dobra mama, babica, prababica, sestra in teta

JOŽEFA KREVS

iz Slovenske vasi 13, Šentrupert

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, posebno Kraljevim s Trstenika in drugim krajanom, ki ste nam nesebično pomagali v teh težkih trenutkih in sočustvovali z nami. Hvala vsem, ki ste nam izrekli sožalje, pokojni darovali vence in cvetje ter jo spremili na zadnji poti. Zahvala velja tudi pevcem in duhovniku za opravljeni obred.

Žalujoči: vsi njeni

Portret tega tedna

ANTON JAVORIČ

Če vprašaš v Brestanici ali pa na Senovem za Javoriča, le stežka najdeš koga, ki ne bi vedel, da gre za nekdanjega direktorja brestaniške elektrarne, župana, predsednika planincev, lovcev, „Svobode". Posebno malo starejši, ki bolje poznajo Antona Javoriča ne le po številnih funkcijah, marveč po marljivosti in vztrajnosti, se radi spomnijo „svojega" Toneta: „Kjerkoli je bil zruven, je bilo opaziti napredek."

Ko to govorijo njegovi življenjski sopotniki, a tudi precej mlajši, mislijo na obilico udarniških ur pri posodobitvi sokolskega doma v Brestanici, na dneve, ki so pomagali graditi zadružni dom na Blanci ali kočo na Bohorju. „Prej sem bil v Planinskem društvu Lisca, a so me kar izvolili za predsednika PD Bohor, čeprav še član nisem bil. Bilo je leta 1955, ko sem pričel graditi svojo hišo. Nisem mogel biti doma pri delavcih, čeprav sva domačijo na Dorcu pravzaprav zidala sama z ženo. Za dom na Bohorju, na mestu, kjer je bila požgana lovska koča, je veliko planincev žrtvovalo svoj dopust, čeravno smo delali predvsem ob sobotah in nedeljah. Prej je bilo lažje dobiti ljudi," pripoveduje Javorič. Pri sedmem križu, ki ga že bremeni, srebrnkasto sivi lasje gotovo niso nikakršna posebnost. Če je kakšen siv las več povzročilo vodenje občinske gasilske zveze, ki se ji je zapisal že leta 1929, ko so obnavljali in gradili nove domove, ali pri predsednikovanju krški občinski skupščini, lahko le ugibamo. Zanesljivo pa je eno: že v rani mladosti je Tone, izučen avtomehanik, na svoji koži skusil bridkosti izkoriščanja delavcev. „Postal sem trgovski potnik za kolesa, šivalne stroje in motorje. S šefom sva se sprla, ker sem preveč zaslužil, a mi ni hotel plačati. Leta 1928 sem sodeloval v Zagrebu v demonstracijah na pobudo Partije, ko je Puniša Račić streljal na Stjepana in Pavleta Radića in slednjega ubil. Imeli smo rdečo zastavo, ki je potovala iz rok v roke. Tepli so nas s sabljami in pendreki, a zastave niso dobili," se spominja burnih mladostnih izkušenj, ko se je kalil v sindikatu v tovarni baterij „Pas in sinovi" v Gundulićevi ulici. „Po demonstracijah so nam preprosto ukinili plače," še doda.

Med vojno se je Javorič oktobra 1941 preselil iz Krškega v Brestanico. „Delali smo v trojkah. Pripravljali smo propagandni program, predvsem plakate in parole. Tudi trosili smo jih sami. Sodeloval sem s prvo krško skupino; imel sem na skrbi orožje." Ko je bil terenec Javorič 8. avgusta 1944 sprejet na Bohorju v KPJ, je to zanj pomenilo le še večjo obveznost. Septembra istega leta je šel v partizane. V partizanih pa je napredoval od obveščevalca OZNE na okrožju Kozje do namestnika načelnika narodne zaščite okrožja Kozje.

Po vojni je poprijel, kjerkoli je mogel, ter z veseljem opravljal mnoge naloge, zavzet za boljše delo in življenje. Za ljudi je postal „naš Tone".

PAVEL PERC

Razprtije vzele troje življenj

Mala vasica Dolšce pri Kostanjevici je prejšnji četrtek doživljala tragične minute — Franc Pirc najprej ustrelil tasta in taščo, nato pa še sebe

Zagotovo bo na videz miren in spokojen popoldan prejšnjega četrtka ostal prebivalcem male vasice Dolšce pri Kostanjevici še dolgo v spominu. Krvavi dogodki na dvorišču hiše, ki nosi številko 11, so srca krajanov in okoličanov napolnila z žalostjo in tesnobo, tistim, ki so razmere v hiši Pirčevih bolje poznali, pa tudi s prezirom in zgroženostjo.

Poglejmo najprej, kako so si v četrtek popoldan sledili usodni in tragični dogodki. Okoli 16. ure je Franc Pirc, letošnjega junija bi dopolnil 40 let, zaposlen kot logar pri brežiškem GG, prišel na dom svoje žene. S seboj je imel lovsko puško, Pirc je bil namreč tudi lovec. V hiši so bili tačas njegova žena, 26-letna Jožica, njun 4-letni otrok Mitja ter ženina starša, Anton Frankovič, ki bi prav tako junija dopolnil 60 let, in njegova žena, 58-letna Veronika. Že kmalu po Pirčevem obisku je v hiši Frankovičevih prišlo do krajšega prepira, med katerim je tast Anton odšel na dvorišče. Hotel je v drvarnico po drva, a je zaAntonom na prag hiše s puško stopil tudi Franc Pirc. Njegov strel je bil smrtenˇ. Pok puške je slišala Antonova žena Veronika, ki je prišla do vhodnih vrat pogledat, kaj se dogaja. Hip zatem je tudi njo podrl v glavo odmerjen strel.

Za Pirca pa „delo" s tem še ni bilo opravljeno. Iskal je še ženo. Na srečo je Jožica med streljanjem z malim Mitjo pobegnila skozi stranski izhod in se zatekla k sosedom. Ti so njo in otroka skrili v sobo in ju zavarovali pred pobesnelim možem in očetom. Pirc je ženo še nekaj časa iskal po vasi. Povsem jasno je bilo, da hoče ustreliti tudi njo, najverjetneje pa tudi njenega brata, če bi ga našel. Res sreča v tragediji, da je Pirc iskanje opustil, ko je izvedel, da je o njegovem dejanju obveščena že tudi postaja milice. Odšel je v svojo hišo, oddaljeno kakih 150 metrov od dvorišča, na katerem je le nekaj poprej pokončal dvoje življenj. V kleti svoje hiše se je ustrelil.

Pirc je dejanje načrtoval, saj je imel ob prihodu v Frankovičevo hišo poleg puške s seboj tudi več nabojev. In vzrok? Neprijetno je v ranjena srca svojcev zarezati novo bolečino, toda vse kaže, da so bila neposreden povod tragičnemu dogodku družinska nesoglasja. Pirc je z ženo dlje časa živel pri tastu in tašči, vmes pa je v bližini gradil svojo hišo. Že takrat je med njimi večkrat prihajalo do prepirov, pred kakim mesecem pa se je Pirc z družino preselil v svojo hišo. Sporov pa s tem še zdaleč ni bilo konec. Najhuje je bilo verjetno teden dni pred usodnim četrtkom. Z ženo sta se takrat pošteno sprla, saj je Jožica med prepirom razbila nekaj Pirčevih poročnih daril, nato pa se preselila na dom svojih staršev. S seboj je odnesla celo nekaj oblačil, srajc in podobnega, ki jih je kupila možu. Po mnenju preiskovalcev je prav ta dogodek sodu izbil dno.

Nedvoumno je bilo ugotovljeno, da Pirc tisti četrtek ni bil vinjen in da so prav nenehni družinski spori povzročili tragedijo. Nobena skrivnost ni, da je Pirc z umorom grozil že nekajkrat poprej.

Ni pa odveč zapisati še nekaj. Franc Pirc je bil v vasi in med prijatelji znan kot pošten, miren in delaven krajan. Tudi v brežiškem GG, kjer je tisti četrtek do zadnje minute vestno opravljal svoje delovne obveznosti, je bil cenjen in priljubljen.

B. BUDJA

ŽELEZNIŠKO GOSPODARSTVO LJUBLJANA

ŽELEZNIŠKA TRANSPORTNA ORGANIZACIJA
NOVO MESTO, n. sol. o. TOZD Foersterjeva 1.
68000 NOVO MESTO

OBVESTILO

Zeleni vlak od 22. 1. 1983 dalje vozi tudi **ob sobotah** pod istimi pogoji, kot ostale dni v tednu.

Zapufkovič bo oženil Inflatorico

Kaj pripravlja Šentjernejska Kurentova oblast

Če imamo v vsakdanjem življenju bolj malo priložnosti, da bi se nasmejali, potem bo dobrodošel smeh za letošnjega pusta, ko bodo obravnavali enake probleme, kot jih obravnavajo politiki in gospodarstveniki. Vsaj tako obljublja slavna Kurentova oblast iz Šentjerneja, ki tudi letos pripravlja in daje na znanje, da bo veleslavno srečanje vseh norcev in njihovih številnih sorodnikov v nedeljo, 13. februarja, ob 10. uri dopoldne na trgu v Šentjerneju. Tedaj se bode vršila poroka med Pufkom Zapufkovićem in Emasijo Inflatorico. Spoved in poročni obred ter cvičkov blagoslov bode podelil Devalfacifacij Krah II. Še isti dan bo kolona teh norcev in njihovih sorodnikov (seveda če bo na voljo dovolj bencinskih bonov) pripotovala v metropolo Dolenjske, kjer se bodo na novomeškem glavnem trgu predstavili tudi Novomeščanom.

Na pustni dan, to je 15. februarja, ob 15. uri popoldne (v stilu stabilizacije bo treba nekoliko zamuditi službo, da boste lahko šli prej iz nje in tako še ujeli to najbolj slavno prireditev na Dolenjskem) pa bo v Šentjerneju glavni program. Predstavljene bodo najnovejše tehnične inovacije, prebrana pa bo tudi kronika najbolj kroničnih kronikov. Seveda bodo tam nagrajevali tudi maske, možno bodo tudi nenapovedani nastopi.

Naslednji dan bo v Šentjerneju tudi pogreb letošnjega pusta, žal pa bo tudi konec lepih in veselih časov, polnih smeha, saj bo spet zavladala kruta – brrrr stabilizacija.

Žreb je med petstotimi izbral Trebanjko

Dober odziv na nagradno anketo Dolenjskega lista

Odziv na našo nagradno anketo je bil dober. V uredništvo je prispelo 510 izpolnjenih anketnih listov, na katerih ste – tako upamo – po svojem prepričanju odgovorili na nekaj vprašanj, iz katerih bomo novinarji in uredniki dobili prenekateri koristni namig, kaj in kako delati, da bo Dolenjski list še naprej tako zvest in priljubljen gost v domovih tega dela Slovenije. Za sodelovanje vsem hvala!

Žreb pa je takole odločil glede nagrad. 1. denarno nagrado – 3.000 din dobi Marjana Gabrijel iz Trebnjega, 2. nagrado – 2.000 din Milka Belošev iz Kikinde, 3. nagrado – 1.000 din pa Terezija Vrbinc iz Novega mesta.

Knjižne nagrade prejmejo: Jože Perše iz Šmarjete, Branko Levak iz Krškega, Mitja Huber iz Pulja, Albina Laurič iz Jesenic in Danica Stariha iz Sežane.

Enoletno naročnino na Dolenjski list je žreb dodelil: Cirilu Štuklju iz Sadeža, Frančiški Štalcer iz Sevnice, Silvu Koželju iz Novega mesta, Antonu Blaževiču iz Sevnice, Dušanu Gačniku iz Novega mesta, Alojzu Derčarju iz Novega mesta, Stanku Jakiju iz Šentruperta, Silvi Žagar iz Zapudja, Stanki Legan iz Dol. Ajdovca in Jožetu Kapeleju iz Kranja.

TEDEN DOMAČIH JEDI NA LOKI

Zimsko turistično mrtvilo bodo jutri prvi presekali gostinski gostinski delavci novomeškega hotela Metropol, ki bodo v gostišču Na Loki pripravili teden domačih jedi. Trajal bo od jutri pa vse do 6. februarja.

Ribničana v Amsterdamu

Na turističnem sejmu bosta pokazala, kako izdelujeta suho robo in seveda tudi svoje končne izdelke

Na letošnjem turističnem sejmu zahodne Evrope, ki bo od 3. do 15. februarja v Amsterdamu, bo sodelovala tudi Jugoslavija. Slovenija je izbrala za ta sejem tri predstavnike, in sicer enega Kroparja (kovača) in dva suhorobarja.

Oba suhorobarja bosta iz Ribniške doline. To bosta posodar Rudi Indihar iz Žimaric, krošnjarsko-suhorobarsko dejavnost pa bo zastopal Belaj iz Sajevca. Suhorobarja ne bosta na sejmu pokazala le svojih izdelkov, ampak tudi orodje, material, polizdelke in seveda tudi končne izdelke.

Kamion, ki je bil naložen z orodjem, materialom, polizdelki in izdelki, je odpeljal proti Amsterdamu že pred dobrim tednom dni. Kmalu bosta odpotovala za njim še oba suhorobarja. Ni treba posebej poudarjati, da je udeležba na tem, za Evropo pomembnem turističnem sejmu veliko priznanje našemu suhorobarstvu, prizadevanju turističnih društev ribniške občine, posebno ribniškega, ki organizira ribniške semnje, in vsej Ribniški dolini.

J. P.

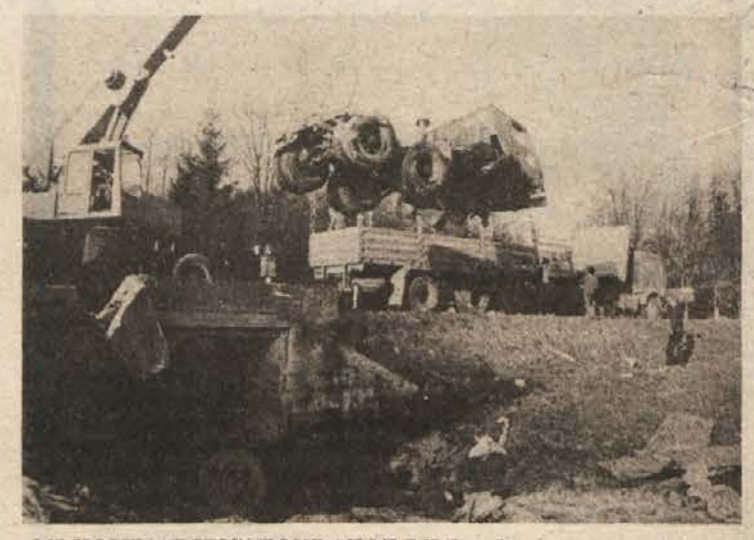

„MRHOVINARJEV" TOKRAT NI BILO – Pred mesecem dni smo na tej strani našega lista pisali o kmetih, ki so po nesreči tovornjaka pri Trebnjem pobrali razsuto koruzno zrnje. Podobna nesreča se je zgodila minulo soboto na magistrali pri Lešnici, kjer se je prevrnil tovornjak s priklopnikom, naložen s sojino moko. Tokrat je bila akcija inšpektorjev učinkovitejša. Tovor je „pobrala" KZ Krka za svojo mešalnico krmil v Bršljinu, kljub temu pa je ob nesreči nastalo za 800 tisočakov škode. Na sliki: tovornjak je po štirih dneh počivanja dvignilo dvigalo novomeškega Cestnega podjetja. (Foto: J. Pavlin)

KOMPASOVA AGENCIJA V KRŠKEM

V Nakupovalnem centru Mercatorja – Preskrbe v Krškem bodo v petek odprli Kompasovo turistično poslovalnico.

Drag krivolov

„Cena" – prek 5.000 din

Že leta 1981 smo poročali, da so Novomeščani Pavle Uhl, Mavricij Zupančič, Iztok Pekolj in Milan Uhan osumljeni in obdolženi, da so 24. julija brez ribolovnih dovolilnic in na nedovoljen način (s podvodnimi puškami) lovili ribe v Kolpi pri Žlebeh v kočevski občini.

Uplenili so 2 sulca, 12 lipanov, dve potočni postrvi in enega klena. Ribe so miličniki našli v osebnih avtomobilih obdolžencev.

Ribiška družina Kočevje je med sodnim postopkom umaknila tožbo zoper Iztoka Pekolja in Milana Uhana; Pavle Uhl in Mavricij Zupančič pa sta bila spoznana za kriva in obsojena, da sta dolžna skupaj plačati Ribiški družini Kočevje 48.320 din ter na ta znesek še 7,5-odstotne obresti od 24. julija 1981 dalje, razen tega pa še pravdne stroške v znesku 2.732 din. To sodbo je izrekel senat kočevske enote temeljnega sodišča Ljubljana, ki mu je predsedoval sodnik Franc Kralj 13. aprila 1982.

Pavle Uhl in Mavricij Zupančič sta se zoper razsodbo pritožila na višje sodišče v Ljubljani. To sodišče pa je v decembru lani pod predsedstvom sodnice Brede Lokar-Gaspari zavrnilo pritožbo ter potrdilo sklep in sodbo kočevske enote temeljnega sodišča Ljubljana. Višje sodišče namreč ni moglo upoštevati mnenja obrambe, da odškodninski cenik za povračilo škode na ribah ni uporaben, saj doslej ni bil še z nobenim aktom razveljavljen.

J. PRIMC

Neizkoriščeni Gorjanci

Gorjanci so lepi in privlačni v vseh letnih časih — Pri Gospodični 40 postelj in dobra domača hrana

„Obisk Gospodične je v veliki meri odvisen od vremena," trdi Nikola Lončarevič in v isti sapi potoži, da taka zima gotovo ne prispeva, da bi ljudje bolj hodili na Gorjance. Nikola in njegova žena Stanislava sta Planinski dom Vinka Paderšiča pri Gospodični prevzela lani poleti, prej pa je bil nekaj mesecev zaprt, kajti prejšnji oskrbnik je odšel. Nikola in žena sta pravzaprav podnajemnika, saj je dom last novomeškega Planinskega društva, zadnja leta ga je imel v najemu Novoteks, pred kratkim pa ga je prevzela novomeška „Krka".

Nikola Lončarevič: „Najprej bi morali urediti obe gorjanski cesti."

Lončarevičeva sta gostinca po poklicu, Stanislava je kuharica, Nikola pa je bil prej vodja strežbe v Gostišču na trgu v Novem mestu. „Jaz se še sedaj vsak dan vozim v službo v Novo mesto, kar je zaradi bencinskih omejitev zelo težko," je potarnal. „Težave z bencinom pa so v precejšnji meri tudi vzrok, da na Gorjance ne prihaja več ljudi. Pri nas je največ prehodnih gostov, izletnikov, precej jih pride peš iz doline, razveseljivo pa je, da prihajajo na Gorjance tudi mladi." Največ obiska je pri Gospodični ob koncu tedna

Pri Gospodični je s skupnimi ležišči na voljo okoli 40 postelj, za cene hrane in pijače pa Nikola trdi, da so nižje kot v dolini, čeprav morajo vsako stvar prinesti iz mesta.

„Gorjanci so čudoviti v vsakem letnem času in je škoda, da niso bolj izkoriščeni. Da bi ljudje raje hodili na Gorjance, bi morali v prvi vrsti urediti obe cesti, od Vahte in od Gabrja, premalo pa je tudi reklame. Če pozimi ne zahteva vojska ali če gozdarji nimajo potrebe, cesta ni splužena. Zadnje dni je bilo snega za smuko dovolj, a kljub temu vlečnica pri Pionirjevem domu ni delala, kar je marsikoga, ki se je za to zanimal po telefonu, odvrnilo od obiska."

A. B.

Plačilo za izhod iz tovarne

Hitrotkal je zabredel v težave tako globoko, da ni bilo denarja niti za izplačilo osebnih dohodkov.

„Ni krivo le pomanjkanje materiala in repromaterialov, ki smo jih uvažali, ampak tudi delovna nedisciplina," je ugotovil na sestanku ožjega kolegija direktor vseh direktorjev.

„Imaš kakšen pameten predlog?" je zategnil besede v vprašanje finančni direktor, mož, ki je edini tikal direktorja vseh direktorjev.

„Imam. Predlagam, da bi od danes dalje delavci plačevali izhod iz tovarne. Prvi dnevni izhod med delovnim časom sto dinarjev, vsakega naslednjega pa po dvesto dinarjev. Tako bomo gotovo preprečili mnogoštevilno sprehajanje delovnih ljudi mimo vratarja, povečala se bo delovna stabilnost, poleg tega bo prišel na naš žiro račun še marsikateri dinarček," je bil pameten direktor vseh direktorjev drugi pa so pritrjevalno kimali.

„Pametna poteza," je drugi dan komentiral sklep ožjega kolegija Tone Cimprič, močan fant, ki je bil znan po vsej Repičevini zato, ker je hitro in solidno postavljal podstrešja in strehe. „Doslej sem moral vzeti brezplačni dopust, če sem hotel v dveh dneh zaslužiti osem tisočakov, zdaj me bo to veljalo le tristo dinarjev," si je mel roke.

„Prvi sprejemljivi sklep ožjega kolegija," se je razveselil elektrikar Fazič. „Minili so torej časi, ko sem moral vratarju Ključiču lagati, da grem sestankovat na komite, ko sem šel na črno razpeljevat žice. Plačal bom tistih nekaj dinarčkov in se rešil očitkov, da služim na račun Hitrotkala," je navdušeno razlagal Opečniku, ki tudi ni imel ničesar zoper sklep ožjega kolegija, saj je bil v podobnem položaju kot Fazič, le da je on zidal in se ni ukvarjal z elektriko.

Sprejetemu so ploskali tudi napol delavci. „Njive bodo pravočasno zorane, vinogradi ob času skopani, koruza v shrambah," je bilo slišati po dvorišču Hitrotkala.

Zapozneli glas je objavil na naslovni strani sliko direktorja vseh direktorjev, v dolgem članku pa je med drugim pisalo: „Če bi le imeli več takšnih ljudi!" Zapis je zagledal dan v trenutku, ko se je vrnila z esdekaja hitrotkalska računovodkinja bleda v obraz in hudo zaskrbljena. Zbranim pred izplačilnim okencem je zmogla povedati le to, da z osebnimi dohodki ne bo nič, ker je Hitrotkal že dalj časa nelikviden.

TONI GAŠPERIČ

KAZNOVANI IZVOZNIKI?

Lanskoletni izvozni načrti niso bili uresničeni, zastoj industrijske proizvodnje in izvoza pa je bil značilen predvsem za drugo polovico leta in se utegne raztegniti tudi v letošnje leto zaradi bistveno zmanjšanega uvoza blaga za reprodukcijo od julija naprej. Administrativni ukrepi pred koncem leta pri tem niso pomagali niti kratkoročno. Dinar je kljub devalvaciji še vedno precenjen in izvozniki stalno izgubljajo del možnega dohodka, zveza pa dolguje jugoslovanskim izvoznikom še za lani kar okoli 24 milijard dinarjev izvoznih spodbud, od tega slovenskim okrog 5,6 milijarde, kar je dobra tretjina vseh spodbud, ki naj bi jih dobilo slovensko gospodarstvo od zveze za izvozne dosežke v letu 1982.

Zaradi vsega tega je skrb za letos, ko naj bi izvoz povečali za 9 odst., konvertibilnega pa celo za 20 odst., toliko večja, posebno ker izvozniki kljub končno sprejetemu deviznemu zakonu še ne vedo, pod kakšnimi pogoji bodo letos poslovali. Poleg tega zveza kar za 80 milijard dinarjev obljubljenih deviznih spodbud še ne ve, kje jih bo dobila, medtem ko je zase poskrbela, saj je pri zveznem proračunu od najvišjega predloga na koncu popustila le za pol odstotka, kar v denarju predstavlja vsega eno milijardo.

Ob tem seveda ni mogoče mimo novega deviznega zakona. Po skoraj dveletnih razpravah, kaj je treba spremeniti v deviznem sistemu, je bil sprejet na hitro tik pred koncem preteklega leta. Delegatska skupščina SFRJ je imela na voljo komaj 14 dni za usklajevanje, zavedajoč se, da gre za bistven pogoj za izvajanje celotne ekonomske politike v letu 1983. Zastavlja se vprašanje, če smo do novega deviznega zakona res prišli po pravi poti in če ni to v časovni stiski preveč izsiljen kompromis, ki niti ne zagotavlja vseh možnosti za uresničitev naloge o 20-odstotnem povečanju konvertibilnega izvoza.

Eden glavnih argumentov za spremembo deviznega zakona je bil, da dosedanji ni spodbudil delovnih organizacij, da bi na tujem trgu ponujale kar najbolj kvalitetno blago in storitve, temveč jih je pripravil k temu, da so se za devize potegovale doma; da je prispeval k popolni razdrobljenosti gospodarstva in zapiranju celo v občinske meje, da je omogočal pretirano zadolževanje nekaterih v tujini, dolgove pa smo potem odplačevali vsi, itd. Posledica tega je naša zelo neugodna plačilna bilanca in veliki dolgovi v tujini. Samo letos moramo odplačati kar 5 milijard dolarjev dolgov. Ni pa jasno, ali je vse to posledica nespoštovanja ali produkt veljavnega deviznega zakona. Vsekakor je predlagatelj novega zakona zatrjeval, da po starem ne gre več. Novi zakon naj bi okrepil vpliv združenega dela na razpolaganje z devizami pri zadovoljevanju reprodukcijskih potreb, zagotovil več reda na deviznem trgu, povezal izvozne programe na zvezni ravni, zagotovil večji vpogled v zadolževanje v tujini in dinarju spet vrnil glavno vlogo. Lepe obljube, ni kaj, le da ostaja vprašanje, koliko so konkretni zakonski mehanizmi v skladu s temi cilji in željami.

Že sedaj je namreč jasno, da deviz za vse ne bo dovolj in da je večji izvoz hkrati edina možnost za odpravljanje plačilnobilančnih in razvojnih težav. Zato je ključno vprašanje, ali z zakonom predvidena razdelitev deviz zagotavlja prednost izvoznikom in njihovim konkretnim programom, o čemer je bilo tudi največ razprav. Z zakonom je namreč težko predvideti, kako razdeliti skromno devizno kvoto, posebno če bo upnikov več kot deviz in če tisti, ki naj bi jih ustvarjali, za to niso posebej motivirani.

Zakon predvidava, naj bi od deviznega dotoka najprej oddelili devize z aktom skupščine SFRJ za potrebe federacije, za devizne rezerve in odplačilo posojil, ki jih je najela Narodna banka Jugoslavije. Nato naj bi po enotnih merilih, ki jih bodo izoblikovali v zvezni interesni skupnosti za ekonomske odnose s tujino, določili, kolikšen delež lastnega deviznega dotoka lahko ohranijo posamezne dejavnosti za svoje reprodukcijske potrebe. V okviru tega deleža naj bi ozdi med seboj razporedili devize glede na svoje samoupravne oblike organiziranja in povezovanja in v skladu z dogovorjenimi reprodukcijskimi potrebami. Iz deleža deviz, ki jih bodo ohranili zase, morajo ozdi najprej poravnati svoje obveznosti na podlagi tujih posojil in zadovoljiti potrebe svoje reprodukcije. Iz tega dela deviz pa jih odvajajo tudi za uvoz energetskih surovin, blaga, ki je posebej pomembno za preskrbo prebivalstva in tudi za najnujnejše reprodukcijske potrebe tistih, ki ne izvažajo ali izvažajo premalo. Del deviz, ki presega dogovorjene reprodukcijske potrebe, pa so ozdi dolžni prodati pooblaščenim bankam, da bi jih vključile v tokove enotnega deviznega trga. Izvozniki smejo hraniti devize le v eni banki, pri tem pa bodo ob pravico do izvozne spodbude, če bodo imele devize na deviznem računu in jih ne bodo spremenile v dinarje. Obljuba pa je, da bi te devize lahko znova odkupili, ko jih bodo potrebovali za svoje poslovanje. Motiviranost izvoznikov pa naj bi dosegli tako, da je odstotek deviz, ki jih lahko ohranijo zase, večji, če je večji devizni dotok.

Takšen koncept je po sodbi predlagatelja povsem v funkciji povečanja izvoza in v celoti odraža opredelitve komisije za stabilizacijo. Slovenska in hrvaška delegacija sta med usklajevanjem ponujali drugačen model deviznega sistema, prav tako poudarjajoč opredelitve iste komisije: opiranje na samoupravno sporazumevanje in združevanje dela v prizadevanju za večji izvoz in devizni dotok, pri čemer ne bi obšli republiških sisov za ekonomske odnose s tujino. Kajti ostaja vprašanje, koliko lahko sprejeta določila objektivno spodbudijo izvoz ter bojazen, da se bomo tudi za druge stabilizacijske poteze odločali podobno, iz istih izhodišč in s postopkom, ki ga narekujejo trenutni gospodarski problemi in časovna stiska.

Koliko bodo organizacije sprejele večji izvoz kot svojo temeljno nalogo, če bodo vsem ne glede na njihov prispevek k izvoznim prizadevanjem že vnaprej zagotovljene devize in če so izvozniki pri razpolaganju z devizami v povsem enakem položaju kot drugi? Poleg tega ozdi še ne vedo, s kolikšno količino deviz lahko računajo, saj je skupna merila šele treba določiti. Ob tem ni naključje, da še ni plačilnobilančnih pozicij republik in pokrajin, saj niso mogoče, dokler ne bodo na podlagi meril razporejene devize po panogah in dejavnostih. Ni še jasno, kako bo celotni koncept načrtovanja gospodarskih odnosov s tujino videti v praksi. Zato sta slovenska in hrvaška delegacija zahtevali od zveznega izvršnega sveta, da mora skrbno spremljati izvajanje deviznega zakona v praksi in dati pobudo za popravke, ki bi jih terjal gospodarski vsakdan. Enotna merila pa morajo biti sprejeta do konca marca in le upamo lahko, da bo tako, da ne bo spet poseganja po začasnih rešitvah, s katerimi res nimamo najboljših izkušenj.

ZDENKA LINDIČ–DRAGAŠ

KMALU BO PUST

Še nismo dobro preboleli silvestrovanja in zlasti stroškov v zvezi z njim, že je pred vrati pust. Da ne bi v zadnjem hipu ugibali, kako otroka obleči, da bo lahko deležen pustnega veselja in rajanja v šoli, vrtcu ali v javnem sprevodu, poglejte predlagane zamisli. Pri vseh lahko uporabite stare kose oblačil, ki jih z malo domiselnosti spremenite v maškaradne kostime. Najmanjše dekletce ima po oblekici prišite bonbončke – obšiti kraljičino obleko s svetlečim se trakom in izrezati iz „zlatega" papirja zvezde pa tudi ni težko . . .

varčujmo

IZ STAREGA NOVO

Zelo moderni so čipkasti ovratniki, ki jih pripnemo ali zavežemo čez običajen enobarvni pulover. Čipkast ovratnik pa lahko v največ dveh urah nakvačkate sami iz tanjše volne ali garna. Taka posodobitev ni primerna le za mlajše, ampak za vse rojstne letnice. Babica, hčerka in vnukinja si to lahko privoščijo, le da je izbira barv za pulover odvisna od starosti. Eno pa je: bel ovratnik je že od nekdaj in je še osvežujoč za ženski spol ne glede na rojstno letnico.

NOVI ČASI ZA KMEČKO PEČ

Domači premogi, ki jih uporabljamo v gospodinjstvu, so sorazmerno mladi in imajo majhno kurilnost 10000 do 21000 kilojoulov na kilogram, vsebujejo do 50 odst. vlage ter do 30 odst. pepela. Delež hlapnih snovi v premogu je 50 do 60-odstoten, zato v kotlih izgoreva le s polovičnim izkoristkom. Če premog kurimo na ravni rešetki v kotlu na spodnje odgorevanje ali v trajnožarnem kotlu, izkoristimo njegovo kakovost do 80 odst. Tak toplovodni trajnožarni kotel je na 11. delu razstave „Ekonomično ogrevanje" v potrošniškoinformativnem centru v Ljubljani predstavil Ferrotherm. Gorivo se prihrani, ko pri kurjenju s kurilnim oljem ali plinom uporabimo dimniško loputo. Štedilnik ITPP iz Ribnice ima močno reguliran dovod zraka in s tem večjo intenzivnost gorenja ter trajnožarnost.

Topla voda je v gospodinjstvu nenadomestljiva, stroški za ogrevanje pa se lahko prihranijo s toplotno črpalko, ki jih izdeluje tudi LTH Škofja Loka. V določenem času so sposobne segreti vodo v napeljavi centralnega ogrevanja na okoli 55° Celzija. Racionalna toplotna črpalka daje najmanj trikrat večji izkoristek. Toplotna črpalka je priprava, ki omogoča varčno ravnanje s tekočimi in trdnimi gorivi.

Posebno ekonomičen sistem ogrevanja so kmečke peči za centralno ogrevanje hiš, ki jih razstavlja Rado Šerjak, Krušna peč je povezana z radiatorji preko grelne posode, ki je vgrajena nad kuriščem peči. Ogreta voda samostojno kroži iz posode po centralni napeljavi, če so členi nameščeni višje od peči. Če pa niso, je potrebna vodna črpalka in nastavljivi termostat. Poleg tlačne posode in varnostnega ventila se v grelec vode lahko vgradi mehanski temostatski ventil, ki omogoča večjo varnost. Varnostni ventil ob določeni visoki temperaturi sam spusti hladno vodo, ki se pomeša z vročo in prepreči nevarnost eksplozije. Ker se ta ventil pri nas ne dobi, se je Rado Šerjak obrnil na nekatere delovne organizacije, da bi začele proizvajati termostatske ventile. Verjetno bi se potem ljudje v večji meri odločali za kmečko peč, ki „poganja" centralno ogrevanje hiše.

Centralna napeljava se lahko spelje preko posebnega bojlerja za gretje sanitarne vode ali preko termostatskega ventila v talno ogrevanje. Smotrno je, da je grelec vode v peči čim varnejši, obstojnejši in zadosti velik, kar dodatno povečuje akumulacijo toplote po končanem kurjenju.

Tak sistem ogrevanja je še posebej primeren za montažne hiše. Ob dodatno izolirani hiši tudi pozimi ni potrebno zakuriti vsak dan. Za vso sezono je dovolj drv slabše kakovosti in nekaj butar.

Ko krušno peč polnimo z drvmi, se voda že po 20 minutah segreje na 50 do 70° Celzija in ostane polovico dneva dovolj vroča za ogrevanje radiatorjev enodružinskega stanovanja. Za ogrevanje celotne hiše je potrebno peč še enkrat ali dvakrat naložiti. Prostor, v katerem je peč, ostane primerno topel še dan po končanem kurjenju.

Grelec vode, povezan s centralno napeljavo, je mogoče vgraditi tudi v zgrajeno peč. Zaradi tega gospodinje lahko vseeno pečejo kruh, pravi Rado Šerjak iz Medvod.

VIDA PLUT

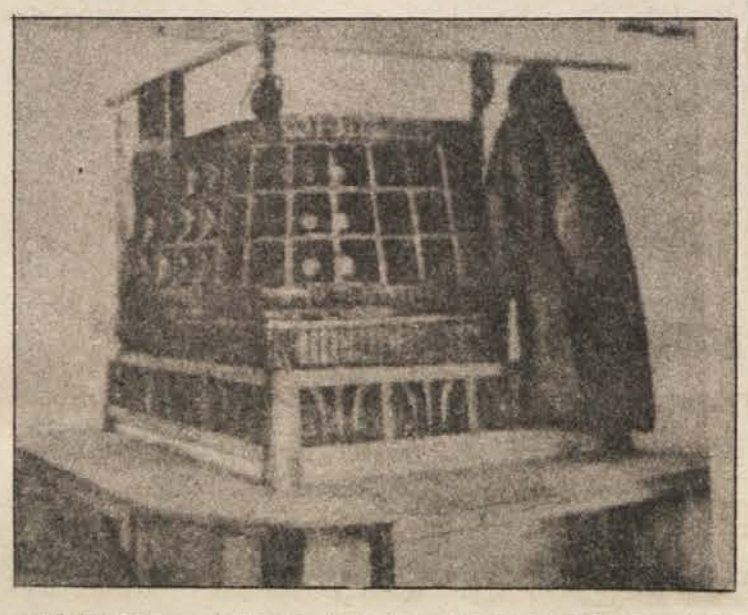

VOJAŠKI KOTIČEK

KAKO SO SE BOJEVALI STARI SLOVANI

Razvoja slovenskih vojaških materialnih sredstev arheologi in zgodovinarji doslej niso obravnavali kot specifično zgodovinsko disciplino, ampak le kot pomožno vedo arheoloških in zgodovinskih znanosti.

Najrazličnejši zgodovinski viri potrjujejo, da so slovanske vojaške enote v obdobju od 5. do 9. stoletja že imele dvorno gardo, hoplite, kopjanike, neoklepljeno pehoto, oklepnike, strelce in zaščitne oddelke. Slovanska vojska je neverjetno hitro prevzemala vojno taktiko svojih sosedov in jo uspešno uporabljala za širjenje življenjskega prostora svojega ljudstva.

Slovani so v leti 533–550 prekoračili mejno reko Donavo in prvič vpadli na bizantinsko ozemlje. V sredini 6. stoletja je še neoklepljena slovenska pehota skupinsko s sulicami napadla južnega sovražnika. Prvotno je bila zavarovana z manjšimi ščiti, pozneje je uporabljala tudi velike in dolge ščite. Leta 548 je slovanska vojska prodrla iz Podonavja do Drača, na pohodu se ji niso mogle upirati niti močne trdnjave. Leto dni kasneje jih viri omenjajo tudi kot najemnike in zaveznike langobardskega kneževiča Ildiga. Leta 550 sta dva samcata oddelka slovanske vojske vdrla v Trakijo in tam razkropila bizantinsko elitno konjeniško enoto, ki jo je sestavljala izbrana posadka mesta Curula. Isto leto so Slovani zavzeli tudi močno utrjeno mesto Toper. Prestrašeni bizantinski zgodovinopisec nam tendenciozno poroča, da so Slovani tedaj uporabili napadalne lestve, branilce pa zasipali z množico puščic. Bizantinskih ujetnikov niso ubijali s kopjem ali mečem, ampak so jih barbarsko natikali na kole ali pa jih pobijali z gorjačami.

Leta 551 je v bizantinsko cesarstvo in tudi Ilirik prodrla tolikšna množica Slovanov, da njihovega vojnega pohoda ni mogel nihče več ovirati. Leta 559 so združeni Huni in Slovani prodrli prek Trakije že kar do Carigrada. Pri obleganju Soluna leta 586 pa so sodelovali že hopliti, kopjaniki, lahka pehota, pračarji, strelci in ščitonosci. Takrat so morda prvič uporabili tudi topniške naprave – mehanske kamnomete.

Slovani, ki prvotno menda niso poznali drugačnega orožja kot kratko kovinsko kopje – bojevniki so bili oboroženi z dvema ali največ tremi takšnimi kopji – so se leta 584 že dosti bolje bojevali kot vojaško izurjena bizantinska vojska. Zato je leta 603 avarski kralj poslal langobardskemu kralju Agilulfu v pomoč proti njegovemu sovražniku zavezniške slovanske najemnike.

V skupnem boju Avarcev in Slovanov proti bizantinski oboroženi sili je pri obleganju Konstantinopla leta 626 vojska avarsko-slovanske zveze uporabljala kamnomete, lesene oblegalne stolpe, meče, ogenj, puščice, želve in bojne trobente. Preden je zavezniška zbrana vojska napadla bizantinsko glavno mesto, je sama izdelala čolne, helepole in drugo orožje. Voiščaki so bili že vsi oklepljeni, glavo so jim varovali šlemi.

V sredini 6. stoletja so prodrli tedaj že z raznovrstno opremo in različnim orožjem dobro opremljeni Slovani v najbolj severne predele vzhodnih Alp in po odhodu Langobardov v Italijo (leta 568) osvojili tudi Koroško, Kranjsko, Štajersko, velik del Slovenskega primorja, vzhodno Tirolsko in del Solnograške. V novi domovini so naši predniki razvili lastno orožarsko dejavnost, ki so jo pospeševala rudna bogastva nekdanjega Norika. Na križišču vzhodnih in zahodnih, južnih in severnih kulturnih tokov so alpski Slovani kot priseljenci morali posnemati tedaj splošno veljavne zvrsti vojaških materialnih sredstev, ki oblikovno niso zaostajala za izdelki tujih orožarskih središč, s katerimi so slovenski orožarji tekmovali tudi v poznejših stoletjih in tako zmanjševali uvoz opreme in orožja.

Slovanska vojaška materialna sredstva so se pač množila in izboljševala zaradi prisvajanja izkušenj na vojaškem področju naprednejših sosedov: Bizantincev, Obrov, Gotov in Sarmatov. Po končani naselitvi naših krajev se je že začela spreminjati tudi duhovna in materialna kultura plemen. Notranje spremembe so se poleg tujih vplivov močno odražale na proizvodnji in tudi tipologiji slovenskih vojaških materialnih sredstev. Iz splošne plemenske vojske se je izoblikoval razred bojevnikov. Take okoliščine so omogočile prehod rodovne družbe v zgodnjefevdalni družbeni sistem. Obenem se je seveda menjala vojna taktika. V okviru posameznih plemenskih zvez so nastajali ločeni in zelo različni izdelki, ki imajo svoje posebno obeležje. Niso več splošno slovanski, kot so bili v 6. in 7. stoletju, v obdobju naseljevanja južnih Slovanov.

BO NOVOMEŠKO ENERGETSKO LAKOTO NASITILA TOPLARNA?

Novomeški zavod za družbeno planiranje in SGP Pionir sta v okviru razpisa občinske raziskovalne skupnosti Novo mesto izdelala študijo, ki nosi ime „Možnosti kombinirane proizvodnje toplotne in električne energije v Novem mestu". Ni težko uganiti, da gre za graditev toplarne.

V Sloveniji imamo 15 toplarn, ki delujejo pod različnimi obratovalnimi pogoji in režimi. Razen največjih v Ljubljani in Velenju in nekaterih posebnih primerov uporabljajo te toplarne kot primarni vir energije tekoča goriva. Za novomeško toplarno je predvideno, da bi delovala na premog. Tehnične in ekonomske možnosti za razvoj toplarništva do leta 2000 ima 22 slovenskih mest. Pogoj je, da ima mesto vsaj 10.000 prebivalcev in da je največja urna poraba vsaj 30 megavatov.

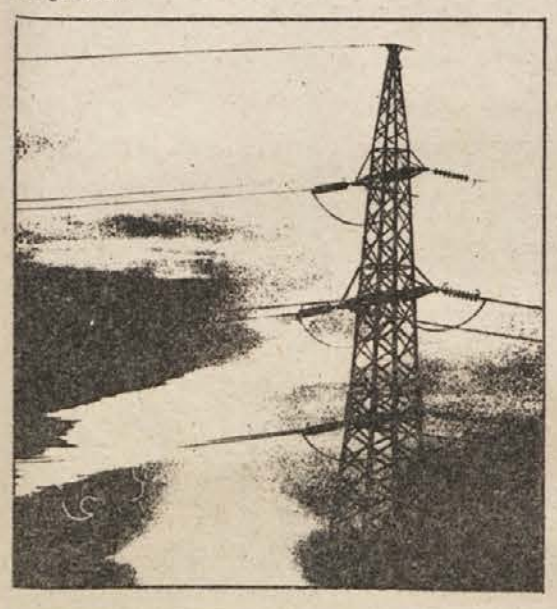

Po teh merilih ima Novo mesto vse možnosti za razvoj toplarništva, predvsem v smeri kombinirane proizvodnje toplotne in električne energije. Toplotno energijo bi uporabljali kot procesno energijo v industriji in za ogrevanje stanovanj, električna energija pa se bi vključila v slovenski energetski sistem.

Na izbiro lokacije toplarne in termoelektrarne vplivajo različni dejavniki, objekt velikostnega razreda, kot je predviden v Novem mestu, mora brezpogojno imeti železniški tir. Drugi pogoj je bližina reke, kar omogoča hlajenje kondenzatorjev brez uporabe hladilnih stolpov. So še nekateri drugi pogoji, na primer dobra prevetritev, bližina velikih porabnikov, možnost priključitve na električno omrežje in komunalne naprave itd.

Vsem tem kriterijem naravnost odlično odgovarja lokacija toplarne v Cegelnici, možni pa sta tudi lokaciji ob progi med Grobljami in Češčo vasjo in v Bršljinu pri Trudbeniku.

Ne glede na domala idealno lokacijo bo toplarna–termoelektrarna v znatni meri obremenjevala naravno okolje. Količina dimnih plinov ni posebno problematična in pri primerni višini dimnika (okoli 200 metrov) ne bo znatneje vplivala na bivalne pogoje v mestu. Bolj problematična je

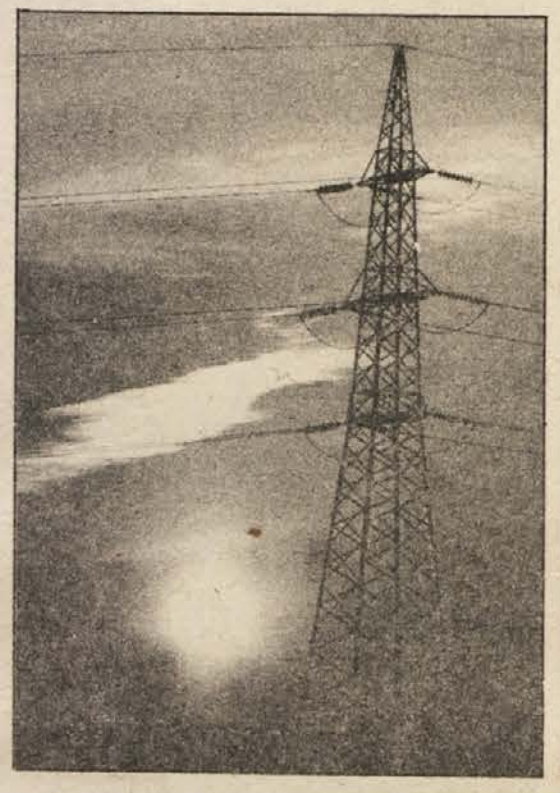

količina pepela, saj se ga bo med, recimo, desetletnim obratovanjem nabralo kar milijon ton ali okoli 600.000 kubičnih metrov. Odvoz, odlaganje in sprotna sanacija pepela bodo zahtevali znatna sredstva, da o izbiri lokacije deponije niti ne govorimo.

Toplotna energija, ki se bo sprostila v kotlih centralne toplarne in termoelektrarne, se bo spreminjala deloma v mehansko in preko nje v električno energijo, deloma pa bo preko izmenjevalca toplote prešla na vročevodni sistem magistralnega toplovodnega omrežja. Izmed številnih prenosnih sistemov je po mnenju strokovnjakov za novomeške razmere najbolj primeren sistem s temperaturo 130°/70°. Na izbiro tega sistema je najbolj vplivalo dejstvo, da ima IMV kot največji porabnik že sedaj tovrsten interni energetski razvod.

Pomembna odločitev v zvezi z magistralnim razvodom je tudi način vodenja vodov. Za območje Novega mesta pride v poštev predvsem vodenje pod zemljo v tako imenovanih kinetah in vodenje nad zemljo. Prvo možnost bodo uporabili povsod tam, kjer bodo cevovodi speljani v urbanih okoljih novih ali že zgrajenih naselij, drugo pa tam, kjer bodo trase sledile železniški progi, in na mostovih.

Ocena potrebnih sredstev za graditev toplarne –termoelektrarne je seveda precej težavna. Brez stroškov za sovlaganje v rudnike in železniški promet, sredstev za odkup in komunalno ureditev zemljišča in brez sredstev za sekundarno toplovodno omrežje naj bi objekt stal nekaj več kot 3 milijarde dinarjev. Prevedeno v bolj preprost jezik: na vsakega prebivalca Novega mesta bi morali vložiti za toplarno–elektrarno 82.000 din, na vsako delovno mesto pa 164.000 din. Tako velikih vsot ne bo mogoče zagotoviti brez sistematičnega združevanja sredstev.

Graditev toplarne–termoelektrarne v Novem mestu je treba seveda vnesti v občinske in republiške načrte. Brez široko zastavljene družbene akcije si graditve tako velikega objekta ni mogoče zamisliti. Po realnih načrtih in če se bomo seveda sploh odločili zanjo, bi novomeška toplarna–elektrarna lahko začela obratovati ob koncu srednjeročnega obdobja 1985–1990.

Omenjena študija novomeškega zavoda za družbeno planiranje in SGP Pionir je dragocen začetek širše družbene akcije, ki naj zagotovi takšno stopnjo energetske oskrbljenosti, ki bo omogočila nemoten družbeni in ekonomski razvoj Novega mesta.

M. B.

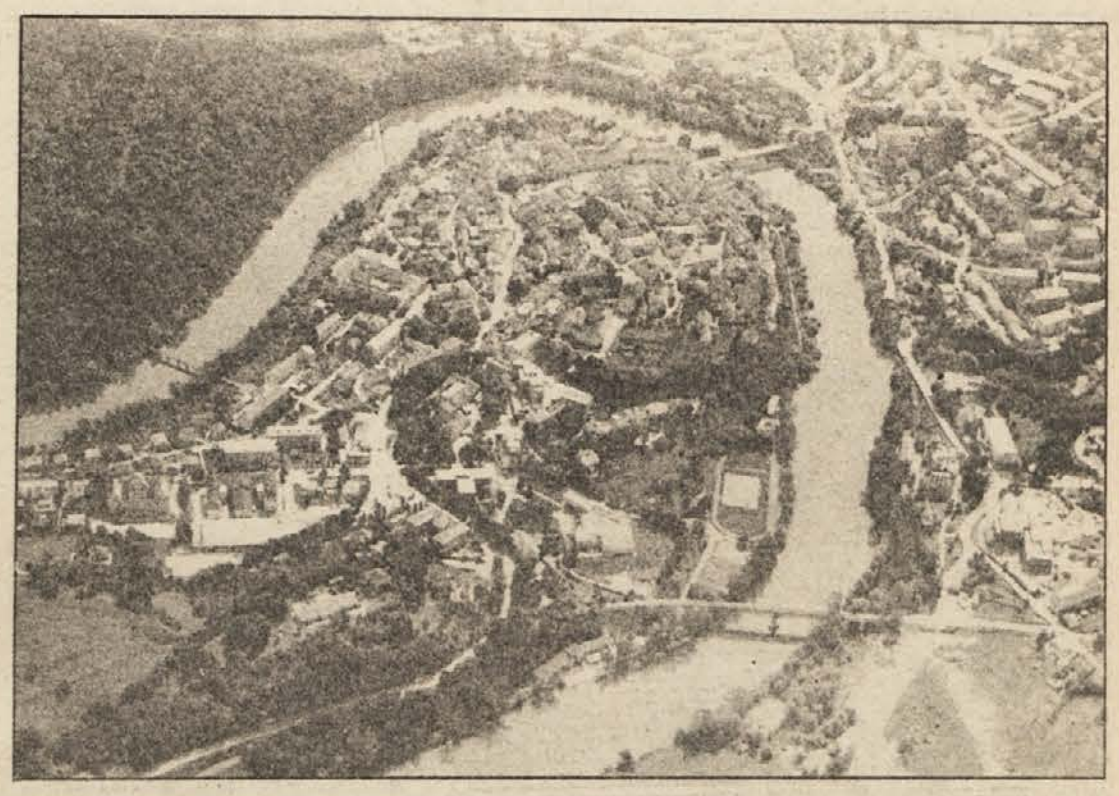

ŠAHOVSKI RAZREDI LE SPOMIN

Neki šahist je pred dnevi zelo posrečeno zapisal, da imata šah in življenje veliko skupnega: ko se namreč odločiš za neko potezo, ni več poti nazaj. Ta simbolika se iz dneva v dan potrjuje prav v delu in življenju mladih. In njim je treba pokazati, da se veliko položajev, ki nastajajo na šahovnici, nenehno ponavlja v življenju; prav šah je igra, ki lahko pomaga najti pot iz težav, ki jih bodo mladi morali še skusiti. Teh nekaj zapisanih besed je bilo vse do pred nekaj leti vodilo, po katerem je Ive Stanič, znani kulturni, športni in pedagoški delavec kočevsko-ribniške doline, delal z mladimi šahisti. Imel je voljo in srečo – sam danes pravi, da trmo in smolo – da je to razmišljanje spreminjal v vsakodnevna dejanja.

Verjetno le malokdo ve, da je Kočevje do nedavnega (za nekatere pa je to še danes) veljalo za središče pionirskega šaha v Sloveniji. Prav po zaslugi izjemnosti resnično nenavadne osebnosti Ive Staniča je bila osnovna šola v Kočevju edina v Sloveniji, bržkone pa tudi v Jugoslaviji, kjer so učenci celih sedem let (od 1966 do 1973) dobivali ocene tudi iz šaha. Sam Ive Stanič je to obdobje orisal v nekaj besedah:

IVE STANIČ

„Res, učenci so ocene dobivali v redovalnico, v spričevalo pa seveda ne. Toda to sploh ni bistveno. Kajti nisem si prizadeval, da bi bil šah učni predmet v šoli, pač pa je šlo le za to, da bi mlade vzgajal v dobre ljudi. Ne pa za vsako ceno tudi v vrhunske šahiste! Seveda, bili so tudi odpori, tako se na primer Zavod za šolstvo ni mogel ogreti za mojo zamisel, tudi v šoli sami so bile pripombe. Govorili so, da bi morala tam, kjer je v učilnici visela šahovska demonstracijska tabla, viseti trikotnik in šestilo.

Vse pa se je spremenilo, ko je množičnost rodila tudi prve tekmovalne uspehe. Učni načrt je bil spremenjen po vzorcu sovjetske šahovske šole in knjigi našega Dražena Marovića. Tistih sedem let je bilo zame resnično nepozabnih."

In še nekaj je pokazalo sedem šahovskih let na osnovni šoli v Kočevju. Učence šahiste je namreč

testiral tudi psiholog. Pokazalo se je, da je bil šahovski razred po disciplini in učnem uspehu najboljši med vsemi, v njem je bilo največ prijateljstva, učenci so znali misliti bolj logično, imeli so boljši spomin, konec koncev tudi ocene iz matematike so bile v šahovskem razredu v poprečju nad ostalimi razredi. Začetno kremženje se je sprevrglo v odkrit zadovoljen nasmešek. In kakšne so bile tiste šahovske ure?

Najprej ponavljanje stare snovi, nato nova poglavja in na koncu igra. Preprosto. Prva generacija se je učila do petega razreda, druga do četrtega. Mlado Kočevje je v tistih letih živelo resnično le za šah. Namesto na šolsko ekskurzijo se je, denimo, poln avtobus šolarjev odpeljal na Vidmarjev memorial v Ljubljano. In nič čudnega, če je takšno razpoloženje prineslo Kočevju naziv dvanajstkratnih republiških moštvenih šahovskih prvakov v Sloveniji, enkrat so bili četrti in trikrat tretji v državi, da naslovov in uspehov posameznikov ne naštevamo.

Morda se bo kdo vprašal, čemu sedaj pogrevamo preteklost, ko pa v Kočevju ni več šahovskih ur, ne zmagovalnih ekip, ne zanesnjaštva Ive Staniča. Ta se je celo zarekel, in zagotovo je imel za to presneto utemeljene vzroke, da pri šahu ne bo več delal. Vzrok za ta zapis je dalo prvo jugoslovansko posvetovanje o problemih in smernicah razvoja pionirskega šaha, ki je bilo pred časom v Mariboru. In ena osnovnih misli tega posvetovanja je bila, da šah, ki je sprejemljiv v vseh okoljih in po vsem svetu, ni le igra za zabavo. Kajti iz šahovskih vrst so pri nas in drugod prišle številne znane osebnosti političnega, družbenega, kulturnega in ne nazadnje športnega življenja. Skratka, v Mariboru so govorili o vsem tistem, kar so v Kočevju počenjali že pred 10 in več leti.

Kočevsko-ribniška dolina ni danes nikakršna šahovska posebnost več. V Ribnici nostalgično ugotavljajo, da zanimanje za šah med mladimi upada, bolj se ogrevajo za rokomet. Mladi kočevski šahisti so danes daleč od nekdanje slave. Morda so najbliže nekdanjim časom danes učenci osnovne šole v Starem trgu ob Kolpi. In naj ne bo tolmačeno kot zloben namig, ko zapišemo, da je v tej osnovni šoli poučeval tudi Ive Stanič.

Smo s temi vrsticami vsaj malce odškrnili vrata razmišljanju, da naj šah, podobno kot marsikje drugje po svetu, vključimo v naše učne programe kot svoboden neobvezen šolski predmet? Mariborsko posvetovanje, še bolj pa kočevske izkušnje so verjetno dovolj trden in oprijemljiv argument za takšno razmišljanje. Morda pa bo ob vsem tem tudi Ive Stanič, ki ga strokovnjaki uvrščajo v najožji krog tistih, ki so za pionirski šah v Jugoslaviji največ naredili (konec koncev je bil prav on tisti, ki je leta 1976 organiziral prvi mednarodni pionirski šahovski turnir v Jugoslaviji), prelomil besedo.

B.B.

UMRLO JE DREVO IZ PREŠERNOVIH ČASOV

V parku pred brežiškim gradom je shiralo drevo iz Prešernovih časov. Pri nas mu pravijo cigarovec in ga prištevajo med najlepše cvetoča okrasna drevesa. Po ustnem izročilu – tako se spominja Iva Stiplovšek iz Posavskega muzeja – ga je posadil Anastazij Gruen ob poroki z Marijo Attemsovo.

Cigarovec, ki ga tokrat omenjamo zaradi njegove častitljive starosti, sodi v rod katalp ali trobentovk. Domovina tega rodu sta Severna Amerika in vzhodna Azija. Pri nas rastoča vrsta izvira iz južnega dela Severne Amerike. To drevo ima hitro rast in se potegne tudi pó šestnajst metrov visoko.

Značilni zanj so veliki srčasti listi in latasto socvetje. Listi jeseni odpadejo, na vejah pa ostanejo dolgi in ozki, cigaram podobni plodovi. Po njih je drevo dobilo ime. V cigarah so varno shranjena ploščata in krilata semena.

Katalpa je najlepša junija in julija, ko se odpro popki in ko pokaže svoje cvetno razkošje. Cvetovi so združeni v trideset centimetrov velike late. Beli so, na robovih živahno nakodrani, na notranji strani pa jih poživljajo rumeni in temno vijoličasti risi. To zanimivo drevo krasi veliko naših parkov. Tudi v grajskem okolju je še eno, mlajše. Poleti dela prijetno senco Florijanu ob vhodu v muzej, zdaj pa še vedno visijo z njega cigare.

Pa se povrnimo nazaj v čase, ko je bila danes shirana katalpa posajena. Verjetno je bilo to po letu 1830. Grof Anton Aleksander Auersperg, s pesniškim imenom Anastasius Gruen, je namreč šele od 1831 leta naprej bival na svoji graščini Šrajbarski turn v Leskovcu pri Krškem. Tam je preživljal poletne mesece, zime pa v Gradcu. Njegova žena grofica Marija Attemsova, hčerka brežiških graščakov, se je navduševala za slikarstvo in se uveljavila kot nadarjena amaterka. Upodabljala je bidermajerska cvetlična tihožitja. Moderna galerija v Ljubljani hrani več njenih slik.

Leskovški grad, kamor se je omožila, je poznal tudi France Prešeren. Večkrat se je odzval povabilu graščaka Anastazija Gruena, s katerim sta se spoznala na Dunaju in se potem srečevala tudi v Ljubljani.

Gruen je bil šest let mlajši od Prešerna. Bil je njegov učenec v Klinkowstroemovem vzgojnem zavodu na Dunaju. Prešeren se je 1822 tam vpisal na pravno fakulteto. Dobil je štipendijo, v Klinkowstroemovem zavodu pa dobro plačano mesto inštruktorja. Tam se je tudi hranil in stanoval.

Služba in štipendija sta ga rešili gmotnih skrbi, vendar mu delo z gojenci ni prinašalo zadovoljstvo. Težko se je prilagajal utesnjenosti vzgojnih metod, ki so zavirale razvoj samostojnega mišljenja in že v kali zatrle vsako svobodoljubno idejo.

Kaže, da se mu je tedaj najbolj priljubil sedemnajstletni v Ljubljani rojeni grofič Anton Aleksander Auersperg, poznejši nemško-avstrijski pesnik in odličen prevajalec slovenskih narodnih pesmi v nemščino.

Gruen se je vrnil na Kranjsko po študiju filozofije in prava na dunajski in graški univerzi. V poznejšem življenju se je največ posvečal pesništvu in politiki. S Prešernom so ga zbliževale literarne vezi. Oba sta bila pesnika, zato tudi po dunajskih letih kljub različni svetovnonazorski usmerjenosti nista prekinila stikov.

Prešeren je prav zaradi simpatije do nadarjenega sina kranjskega fevdalca Auersperga na Dunaju izgubil mesto študijskega prefekta v Klinkowstroemovem zavodu. Bistremu mladeniču s pesniško žilico je pomagal širiti duhovno obzorje mimo dovoljenih mej. Dajal mu je na voljo ključ od svoje knjižnice, da je v njej lahko prebiral v zavodu prepovedane antične in renesančne pesnike.

Med Prešernovimi knjigami je Auersperg tedaj lahko našel grške pesnike od Homerja do Sofokleja in Evripida, rimskega Ovida in italijanskega Boccacia ter Guarinija.

Slovenski pesnik si je s takim početjem za vselej zaprl pot med gojence zavoda, kjer so tako skrbno bdeli nad vzgojnimi metodami. Prešeren jim je vzbujal zaskrbljenost že s svojim vedenjem in osebnim zgledom, saj ni kazal nobenega nagnjenja do branja pobožnjaških, versko spodbudnih knjig. Tudi k spovedi ni hodil in k maši prav tako ne vsak dan, kot bi se spodobilo za inštruktorja plemiških gojencev.

Vezi med Gruenom in Prešernom je tudi pozneje spodbujalo skupno zanimanje za pesniško ustvarjanje. Njuni odnosi so se poglobili zlasti takrat, ko je Anastazij Gruen začel prepesnjevati slovenske narodne pesmi v nemški jezik. Nemško usmerjeni kranjski pesnik Gruen je Prešerna zelo cenil, v njem je slutil genija, vendar najbrž nikoli ni do kraja doumel njegove veličine, njegove svobodoljubnosti in humanizma, ki ni poznal nacionalnih pregrad.

Gruenova življenjska pot je bila veliko daljša od Prešernove, saj je umrl šestindvajset let za njim. Smrt učitelja in prijatelja Prešerna (1849) ga je prizadela in še isti mesec mu je posvetil pesem Nachruf an Prescheren (Nekrolog Pešernu) Natisnili so jo devet let pozneje. Prešernu se je oddolžil tudi s pripevkom za pesnikov nagrobni spomenik, za katerega je namenil dvajset goldinarjev. Med največje Gruenovo delo za slovensko kulturo prištevajo v nemščini prepesnjene slovenske narodne pesmi „Volkslieder aus Krain".

Nanj nas je tokrat spomnilo z bršljanom poraslo drevo, ki se je malo pred iztekom leta od starosti podrlo s škarpe pred severozahodnim stolpom brežiškega gradu. Pri Čebularju v Leskovcu pa lahko vidimo tudi kamnito mizo, za katero pripovedujejo, da sta ob njej nekoč posedala France Prešeren in Anastazij Gruen.

J. TEPPEY

ANTON GROF AUERSPERG

ROKA S ČOPIČEM NE ČUTI UTRUJENOSTI

Jože Tavčar posveča slikanju vso svojo energijo, ki jo ima pri triinosemdesetih letih še na voljo. Želi si samo to, da bi lahko čimdlje delal. Delo je zanj zdravilo. Prepričan je, da se ljudje brez dela preveč utapljajo v razmišljanju o svoji usodi in potem podlegajo melanholiji.

Tavčar je po poklicu učitelj, a slikanje je njegov konjiček od mladih let. Rodil se je v Trstu v železničarski družini. Oče je bil doma iz Dutovelj na Krasu, mati iz Vipavske doline. Takrat so gradili pristanišče in veliko okoličanov je prihajalo v Trst za kruhom. Jože je tam preživel svoje otroštvo.

Za slikarstvo ga je navdušil učitelj v osnovni šoli. Otroke je vodil v galerijo in jim vcepljal ljubezen do umetnosti. Po slovenski osnovni šoli so nadarjenega Jožeta dali v pripravljalnico za nemško gimnazijo. Iz gimnazije je po štirih letih moral v vojsko. Bilo je leta 1917, ko so ga vpoklicali v 97. pešadijski polk v Radgono. Od tam so vojaki krenili v Srbijo, v Novo Varoš v Sandžaku. Ko je komandant zvedel, da je Jože učiteljiščnik, mu je dejal:

„Boš kar tu v vasi za učitelja." In tako je mladi Tavčar začel učiteljsko kariero. Dve leti je učil otroke brati, pisati in računati. Učenci in starši so ga imeli radi. Klicali so ga „Gospon Jovo" in še danes ima lepe spomine na čase učiteljevanja v vojaški suknji.

„Po preboju solunske fronte so se stvari obrnile," je Tavčar obujal svoje spomine naprej. „Srbi so se začeli upirati in morali smo pobrati šila in kopita. Bili so kot partizani. Komiti smo jim pravili takrat. Spominjam se, da me je na stopnišču v kasarni srečala ženska s sporočilom za komandanta in me prosila, naj mu odnesem listek. Tega nisem naredil, saj je na njem pisalo, da moramo v pol ure zapustiti Novo Varoš. Potem smo se res umikali skozi Sarajevo in naprej do Slavonskega Broda. Na železniški postaji so nam pobirali orožje in oboroževali srbske ujetnike. Slovenci smo sedli na vlak proti Zagrebu. Namenil sem se takoj domov v Trst. V Ljubljani nam je sprevodnik dejal: „Če greste v Trst, potem vam vnaprej povem, da so tam Italijani in da pelje vlak samo do Opčin." Nas to ni odvrnilo od poti. Na Opčinah smo izstopili in se peljali naprej s tramvajem. Neki dacar (financar) nas je še prej opozoril, naj ne hodimo po cestah, ker italijanske patrulje lovijo avstrijske vojake.

V Trstu sem kmalu zvedel, da se je tja preselilo tolminsko učiteljišče. V nemški gimnaziji so mu odstopili dve učilnici. Prosil sem, če me sprejmejo, in nadaljeval šolanje, dokler Italijani niso zaprli vseh šol. Potem smo se pripravljali na izpite v zasebnih tečajih."

Kot Slovencu se Tavčarju v Italiji ni obetalo nič dobrega. Najbrž bi se moral odpovedati tudi učiteljskemu poklicu. Družina se je 1919 preselila v Ljubljano, ko je oče zaradi sodelovanja v železničarskem štrajku ostal brez dela. V Ljubljani je Jože naredil sprejemni izpit za zadnji letnik učiteljišča. Po maturi je šel službovat v Borovlje na Koroško. Bile so počitnice, zato je v pisarni pomagal nadzorniku. Poučeval ni nič, ker je bil medtem plebiscit in je Koroška pripadla Avstriji. Tavčar je v Ljubljani dobil nov dekret, tokrat za Radeče. Od tam je šel v Šentjernej, leta 1924 pa v Brežice, kjer je ostal do nemške okupacije 1941.

„Spet nisem imel sreče," je dejal. „Izgnali so me v Samobor. Dopoldne sem bil še v šoli, zvečer že onstran meje. K meni v razred je prišla mati moje učenke in opravičila njen izostanek z besedami: „Herr Lehrer, meine Tochter ist krank." Odgovoril sem ji po slovensko, saj je bila Slovenka, domačinka, ni ji bilo prav. Med potjo h kosilu sem jo zagledal na cesti v pogovoru z Nemcem v gestapovski uniformi. Zatožila me je: To je spet eden, ki noče govoriti nemško.

Bil sem že v stanovanju, ko je potrkal na vrata gestapovec in me vprašal, če sem jaz Herr Deutscher. Odgovoril sem mu, da ne, da sem Tavčar. Ukazal mi je, naj vzamem s seboj nekaj najnujnejših osebnih stvari, in me odpeljal v nemški urad na zaslišanje."

Tam je bilo še nekaj Tavčarjevih somišljenikov, ki so vztrajali pri tem, da so Slovenci. Še pred večerom so jih vse skupaj z avtobusom odpeljali v Samobor. Prve dni so stanovali skupaj, potem so se razkropili, ker niso smeli prebivati preblizu nemške meje. Tavčar jo je mahnil v Ljubljano, toda službe zanj ni bilo. Vsa štiri leta je bil brezposeln. Čas, ki ga je tako prebil, ni bil izgubljen. Navezal je stike z Osvobodilno fronto in sodeloval z njo do konca vojne.

Šele osvoboditev mu je spet omogočila opravljanje učiteljskega poklica, ki ga je imel od srca rad. Službo je dobil v Pišecah in tam je poučeval do upokojitve. Ves čas ga je močno privlačevalo slikarstvo in mu dopolnjevalo odmaknjeno življenje na vasi. Med obema vojnama je že razmišljal, da bi se posvetil samo slikarstvu. Zbral je celo toliko poguma, da je šel v Zagreb delat sprejemni izpit na akademijo. Spodletelo mu je, a slikanja zaradi tega ni opustil, pa tudi nobene večje razstave ni zamudil ne v Zagrebu ne v Beogradu. Sam je skupaj z drugimi slovenskimi slikarji razstavljal v obeh mestih. Njegova dela iz tistih časov so med najboljšimi.

Med počitnicami je Tavčar veliko potoval in se razgledoval po galerijah Dunaja, Prage, Muenchna, Pariza, Rima in Firenc. V Pariz je odpotoval celo z namenom, da bo tam ostal in študiral. Domotožje ga je vedno znova pripeljalo pred železniško postajo in ga končno zvabilo nazaj. Bil je že v Pišecah, ko je zvedel, da je v Beogradu razstava francoskega slikarstva. Ni je hotel zamuditi. V soboto je sedel na vlak in v ponedeljek zjutraj je bil spet v razredu, točno kot vselej. Slikarstvo je bilo zanj pol življenja. Veliko je tudi študiral, ne samo slikal in občudoval dela domačih in tujih umetnikov.

V povojnih desetletjih je Tavčar ves čas član brežiškega likovnega kluba in sodeluje na vseh njegovih razstavah. Lani ga je doletela tudi čast, da so ga povabili na mednarodno slikarsko prireditev Ex tempore v Piranu. Dobil je diplomo, na katero je zelo ponosen.

Na svoje slike je močno navezan. Nobene ne proda. Pravi, da se predlogo mudi z vsako od njih in bi jo zato zelo pogrešal. Njegove pokrajine, mlini in drugi motivi mu delajo stalno družbo v brežiškem domu upokojencev, kjer zdaj prebiva. Ob pogledu nanje obuja svoja najlepša doživetja in se vrača v čase najbolj polnega in bogatega duševnega življenja. Njegova lastna dela so zanj izviri novih slikarskih spodbud in zaradi njih roka, ki sega po čopiču, ne čuti utrujenosti.

JOŽICA TEPPEY

TRINAJSTLETNI JUNAK UNIČIL NEMŠKI MOST

V vrstah sekcije medvojnih pionirjev „Mladi partizani" v Dolenjskih Toplicah je tudi Tone Vovk, rojen 1930 leta v Soteski. Sedaj živi kot invalidski upokojenec v Begunjah pri Cerknici. Ko je sekcija medvojnih pionirjev na predvečer lanskega praznika republike podeljevala spominske znake in plakete, je eno prejel tudi Tone. Upravičeno, saj bi na njegove prsi sodil najmanj red hrabrosti.

Ob tej priliki je Tone Vovk opisal eno najbolj drznih in nevarnih dejanj, kar so jih med NOB storili slovenski pionirji.

Hudi boji so divjali leta 1945. Nemci so z dodatnimi silami, ki so jih dobili v Novem mestu, z več strani prodirali na osvobojeno ozemlje. Najbolj srdit izpad so naredili v smeri Straže, Toplic, Soteske. Vsekakor so hoteli priti partizanskim silam za hrbet neopaženo. Partizanske enote so jim na položajih okoli Dolenjskih Toplic nudile močan odpor, okrepljen z minometalci in težkim orožjem. Po srditem obstreljevanju je nemškemu okupatorju pod zaščito tankov in oklepnih vozil uspelo prodreti do Soteske, ki je bila zelo važna strateška točka.

Nemške sile so imele načrt, da bi v Soteski, kjer je reka Krka najbolj ozka in plitva, postavili pontonski most, čez katerega bi s pehoto in težkim orožjem prišli na osvobojeno ozemlje partizanom za hrbet. Če bi se jim načrt posrečil, bi bilo to lahko usodno za partizanske sile, ki so imele prav v Rogu in pod Rogom važne ustanove in postojanke. Vsi drugi prehodi čez reko Krko so bili tisti čas uničeni.

Od Gorenjega polja pa do Soteske je na vsakih 100 metrov stal tank ali oklepno vozilo. Pri vsakem takem vozilu je bilo precejšnje število vojakov, po čemer lahko domnevamo, da je hotela sovražna vojska prodirati s pomočjo tankov. V samo Sotesko so na več tovornjakih v nočnih urah pripeljali prazne bencinske sode in opremo, ki naj jim bi služila za gradnjo mosta, ki je bil narejen v pičlih dveh dneh. Most so delali po delih, v vsakem plavajočem delu je bilo po osem sodov, ki so bili med seboj zvezani. Vsak od teh delov plavajočega mostu je bil z verigami pritrjen na vodilni železni drog, da ni vsega skupaj odnesla deroča reka. Nosilnost mostu je bila zelo velika, most bi v celoti ustrezal, če bi se jim nakana posrečila. Za zavarovanje mosta je bila določena močna posadka okoli 50 mož. Bunkerjev jim ni bilo treba delati, ker je bilo zemljišče okoli gradu še od prej obdano z obzidjem. Posadka se je počutila zelo varno, saj je bila v močni stavbi ob Krki. Stražarje so imeli samo na levem bregu Krke.

Partizani so zvedeli, kaj so Nemci naredili v Soteski. Zavedali so se resnosti položaja. Povezali so se z mladinci in pionirji iz Gorenjega polja. Na sestanku za izvedbo akcije se je za uničenje mostu prostovoljno javil 13-letni Tone Vovk. Najbolj je poznal teren, saj se je tam neštetokrat kopal. Vedel je za vsako drevo. Po sestanku je v pozni noči odšel s partizanskimi obveščevalci v Podhosto. Pri Štrumblju v Podhosti so naredili podroben načrt.

Pred Toneta je stopil neki komandant ter dejal, da ima na voljo 15 borcev z dvema mitraljezoma. Ščitili mu bodo umik, če bo potrebno. Dobil je tudi francoski ključ ter kanglico olja. V akcijo so šli okoli 11. ure. Noč je bila mesečna, vendar so drevesa popolnoma krila diverzante. Ko so se približali mostu na 20 metrov, jih je zakrivala koruznica, ki še ni bila požeta. Tukaj so partizani polegli in zavzeli položaj, le Tone se je odplazil do tiste debele jelše, na katero je bil pritrjen most. Nemški stražar na oni strani Krke je brezskrbno hodil sem in tja. Zaveznik partizanov je bilo tudi močno šumenje vode, ki je v tem predelu drla kot slap. Tone se je kot mačka priplazil do jelše. Najprej se je oddahnil in zbral, nato pa razgledal. Tisti čas je nemški stražar odšel za obzidje. Tone je z golimi rokami obtipal drevo, dotipal je vijak in ga oblil z oljem.

Oči je imel venomer na oni strani, kjer je hodil nemški stražar. Bil je prepričan, da ga ne vidi, vendar pravi, da ga je obdajal čuden občutek. Kazalo je že, da vijaka ne bo mogel odviti. Toda še malo olja in že je začutil v roki, da se je ganil.

Delati je začel hitreje. Začutil je, da je začel železni drog popuščati in most sumljivo škripati. Zdelo se mu je, da nekaj čuti tudi stražar. Tone je bil že ves moker, nekaj od dela, nekaj od strahu. Znova se je zagnal. Ko je bil z delom skoraj na koncu, mogoče je držal samo še en navoj, je železni drog, obremenjen s sodi, pod pritiskom vode popustil. Toneta je potegnilo z drevesa, padel je v vodo. Ker so bili posamezni deli mostu nanizani na drog kot zavesa na karniso, so zdrseli z njega, tok reke jih je odnašal. Tone je nestrpno čakal, kaj bo naredil nemški stražar, ta pa je odšel v bunker, kjer je spala posadka.

Tone je bil takrat že pri partizanski zasedi. Po isti poti so se partizani spet vrnili. Toneta so partizani objemali, on pa se takrat še ni popolnoma zavedal, da je naredil partizanski vojski pomembno uslugo. Nemci pontonskega mostu niso nikoli obnovili.

TONE VIRANT

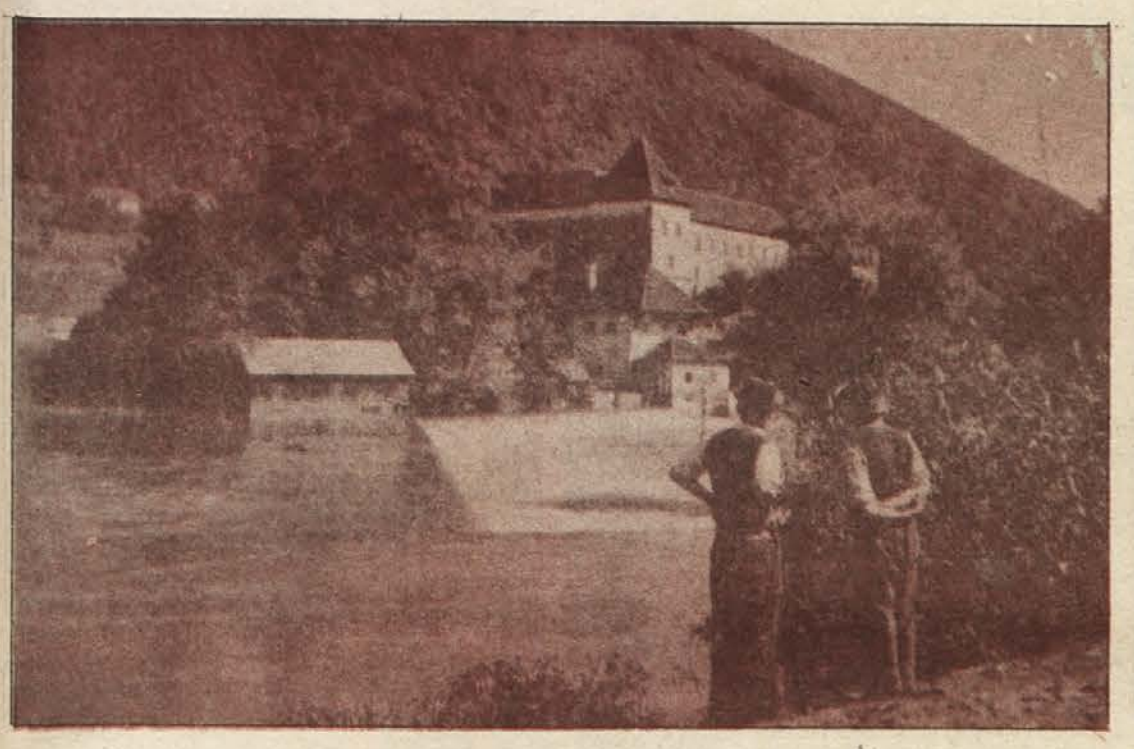

Moški člani družine Vovk. Na skrajni desni je Tone, levo od njega oče in brata.

Pri starih Novomeščanih

MEŠČANKA, „OBSOJENA" NA KMETE

„Kdo je ta ženska?", je marsikdo radovedno vprašal, ko je v bližnji preteklosti videval visoko, starejšo, s širokokrajnim klobukom pokrito postavo, ko se je po stezah Trške gore spuščala v dolino in pešačila proti mestu. Starejši Novomeščani so dobro poznali Vido Rataj in se jim ni zdela njena oprava nič posebnega, mlajšim pa se je zdela nenavadna za tiste čase. In Vida Rataj je zares nekaj posebnega vse do leta 1935, ko je prišla na Trško goro.

Ljubljančanka, učiteljica po poklicu, se je po poroki z dipl. inž. agronomije Janezom Ratajem, doma iz Mačkovca, počutila kot presajena cvetlica.

„Moj mož je končal univerzo na Dunaju, potem pa začudo kot Slovenec dobil štipendijo avstrijske vlade, da je še štiri leta na raznih nemških univerzah proučeval sodobne agronomske, predvsem vinogradniške dosežke. Ko je prišel potem v domače kraje, je bil pravzaprav preveč šolan, niso vedeli z njim kaj početi. V službi je bil pri deželnem odboru v Ljubljani, ker pa je bil s srcem in dušo navezan na Dolenjsko in domače kraje, je kupil posestvo na Trški gori. Sprva je obdelavo vinogradov, ki jih je hotel voditi na najsodobnejši način, nadzoroval iz Ljubljane, ko pa smo videli, da to ne gre, sem se jaz s hčerko Meto, ki je bila še majhna, preselila na Trško goro. Poprej sploh nisem vedela, kako trta raste, potem sem se dokaj hitro naučila vseh vinogradniških in ostalih opravil," se spominja prihoda na Trško goro danes 87-letna Vida Rataj, ki domuje v domu starejših v Šmihelu. Kljub temu da zaradi bolezni v kolkih največji del dneva preživi v svoji sobi, je urejena, kot da bi kar naprej sprejemala obiske. V dolgih hlačah, tuniki, z urejeno pričesko se nekajkrat med sončnimi dnevi zazre skoz okno. Pogled ji obstane pri cerkvici na Trški gori. Čeprav se nikdar ni imela za Dolenjko, je tu le preživela več kot pol življenja in njen povsem sveži spomin je dragoceno pričevanje o minulih časih.

„Na Trški gori smo začeli na treh hektarih gojiti samo žlahtno trto in na takrat najsodobnejši način. To je bila za tiste čase redkost, saj so kmetje gojili po večini le šmarnico in res kvalitetnih vin niso pridelovali. Moj mož je vzgojil tudi portugalko, ki je dotlej sploh niso poznali. To vino smo prodajali v Ljubljano, pa tudi drugam. V dobrih letinah smo sprva pridelali po 100 hektov vina, samih žlahtnih sort. Dobiti delavce ni bila nobena težava, saj so se kar ponujali. Plačali smo jim 12 din na dan, in ker je bilo to 2 din več, kot so jim dajali na Bajnofu in drugod, povrhu pa so pri nas dobili še jabolčnik in toplo jed, česar drugje niso, so radi prišli."

S prihodom inž. Rataja in njegove žene Vide na Trško goro je ta kraj turistično zaživel, veliko pa so se pri njih naučili tudi sosedje in okoličani.

Ljudje se bodo spominjali, kako jim je izkušeni agronom in strokovnjak za vinogradništvo vselej zabičeval, da je trto pustiti dobro zoreti. „Pri nas nismo nikdar trgali pred sredino oktobra, spominjam pa se, da smo imeli eno leto trgatev renskega rizlinga šele za dan mrtvih. Ker je bilo naše vino vedno dobro in nikdar kislo, so nas spraševali, koliko dajemo vmes sladkorja. Nikoli nismo vin sladkali, ampak smo pustili, da je trta dozorela."

Vida Rataj je odprla vinotoč, k njej pa so se zgrinjale množice Novomeščanov na nedeljske izlete. Prihajalo je tudi mnogo znancev iz Ljubljane in drugih krajev, tako da je zadnja leta pred drugo svetovno vojno Trška gora z Ratajevim vinom zares zaslovela.

Res je, da se v izrazito meščanskem okolju odraščena Vida nikdar ni s srcem dobro počutila na podeželju, ki je bilo takrat še zelo zaostalo. „Res sem vodila vse delo, skrbela za delavce, vsega sem se naučila, ampak zato, ker sem enostavno morala. Tudi prvovrstno slivovko sem se naučila kuhati in dobro vem za rekordno slivovo letino, ko sem je skuhala 400 litrov."

Od Ratajeve Vide so se tudi dekleta in ženske v soseščini mnogo naučile. Reda po hiši pa pletenja in tudi obnašanja. Zlasti na slednje je gospodarica največjega posestva na Trški gori vedno veliko dala. Ker pa je sama hodila v nemške šole, ki so bile takrat v Ljubljani, tudi maturirala je v nemščini, se še poleg tega učila več jezikov, ki jih še danes povsem obvlada, so k njej radi zahajali intelektualci. Na pogovor, ki je ob kozarčku rujnega vinca stekel sam od sebe in se je dostikrat zavlekel bolj, kot so sprva mislili.

Med vojno vinogradi niso bili skoro nič obdelani, hudo pa je bilo tudi prva leta po osvoboditvi. „Delavcev ni bilo dobiti, ker so bili vsi ljudje v službah. Moram povedati, da so mi vaščani takrat izredno požrtvovalno pomagali, kolikor so mogli, poprijela pa sem največ sama. Pomagat pa so mi hodili tudi znanci in prijatelji iz mesta."

Leta so tekla, mož je Vidi Rataj umrl že leta 1947, hčerka je študirala in se poročila ter postala z možem zdomka v Nemčiji. Tako je posestvo na Trški gori čedalje bolj mikalo vikendarje in druge. Nič koliko interesentov je bilo, ki so prosili za kos parcele, potem je kot resen kupec večkrat nastopila novomeška „Krka" s svojim gostinstvom. Ker je Ratajeva že pred letom 1976 zime preživljala pri hčerki v Nemčiji, poletja pa na Trški gori, se je zavedala, da sama ne bo več zmogla težaških del. Tako je posestvo prodala „Krki", ki je v tej hiši uredila eno najbolj privlačnih gostišč za domače in tuje goste.

„Moram poudariti, da so bili v Krki zelo kavalirski. Ko je bila otvoritev preurejene stavbe, so prišli pome v Ljubljano z avtom in so me tudi odpeljali nazaj."

In danes? Od nekdaj vajena veliko brati, plesti in bivati v samoti tudi v domu starejših ni spremenila navad. Svetel žarek v enoličnih dneh pa ji pomenijo zlasti pisma hčerke in vnukinje Tajde: Ponosna je nanjo in je tudi lahko. Hodi v drugi razred nemške gimnazije, a svoji omi v Šmihel redno pisari v slovenščini ali angleščini. Prav ko mi je o tem govorila in kazala fotografije ljubke deklice, na moč podobne njeni lastni hčerki, je vratarica doma prinesla pismo. Odprla ga je pred menoj in pokazala: „Poglej, tokrat mi Tajda piše v cirilici. Sama se je je naučila."

RIA BAČER

V SPOMIN KARLA MARXA

14. marca letos bi minilo natanko 100 let, kar je umrl Karl Marx. Memoarska literatura o velikem mislecu ni posebno obširna, posebmo mesto pa imajo nedvomno spomini Wilhelma Liebknechta na Karla Marxa. Liebknecht ni bil samo Marxov soborec in pristen prijatelj, ampak je skozi dvanajst let domala vsak dan obiskoval velikega moža na domu, bil je tako rekoč del družine. Objavljamo nekaj iztrganih odlomkov iz Liebknechtovih spominov.

Popularnost je Marx suvereno preziral. Pri Robertu Owenu je posebno hvalil to, da je ta, ko je ena od njegovih idej postala priljubljena, prišel na dan z zahtevo, ki ga je spet naredila nepriljubljenega. Osvobojen kakršnekoli nečimrnosti, Marx ni posvečal odobravanju množice nikakršne pozornosti. Množica je bila zanj truma brez misli, truma, ki ji daje mišljenje in občutke vladajoči razred. Odobravanje množic je bilo za Marxa dokaz, da je krenil po napačni poti, njegov priljubljen izrek je bil ponosni Dantejev stih:

Pojdi po svoji poti in pusti ljudem, naj govore, kar hočejo.

Medtem ko je popularnost sovražil, pa je tekanje za priljubljenostjo izzvalo pri njem sveto jezo. Leporečnežev ga je bilo groza, težko tistemu, ki je razsipaval fraze. Tu je bil neizprosen. „Frazer" v njegovih ustih – to je bila najtežja beseda obsodbe. Kogar je enkrat spoznal kot leporečneža, s tem je za vedno končal. Logično misliti in jasno misliti – to je vbijal v glavo nam, „mladim", ob vsaki priložnosti in nas silil študirati.

V tistem času je bila zgrajena prekrasna čitalnica Britanskega muzeja s svojim neizčrpnim knjižnim zakladom. Vanjo – Marx je bil v njej vsak dan – je naganjal tudi nas. Učiti se! Učiti se! To je bil kategorični velelnik, ki nam ga je pogosto glasno ponavljal.

Marx kot učitelj je imel redko lastnost, da je strog, vendar ni jemal poleta. In še eno izvrstno učiteljsko lastnost je imel: silil nas je v samokritiko in ni dopuščal samozadovoljstva z doseženim.

Politika je bil za Marxa študij. Kavarniške politike in politikarjenje je sovražil iz dna duše. In zares, ali si lahko zamislimo kaj bolj nesmiselnega? Zgodovina je proizvod vseh sil, ki delujejo v ljudeh in naravi, človeškega mišljenja, človeških strasti, človeških potreb. Politika pa je teoretično spoznanje teh milijonov in bilijonov faktorjev, ki „tkejo na statvah časa," praktično pa s tem spoznanjem pogojeno delovanje. Politika je torej znanost in uporabna znanost; politična znanost ali znanost politike je v nekem smislu bistvo vseh znanosti, saj vsebuje celotno področje dejavnosti človeka in narave, ta dejavnost pa je cilj vsake znanosti. In vendar vsak osel misli, da je velik politik ali celo državnik, kakor tudi vsak osel misli, da je dober urednik časopisa.

Kako se je Marx znal razbesneti, ko je govoril o praznih glavah, ki z nekaj šablonskimi frazami rešijo vsako vprašanje in, jemaje svoje več ali manj konfuzne želje in predočbe za dejstva, upravljajo z usodo sveta izza kavarniške mize, v časnikih ali v ljudskih skupščinah in parlamentih. Na srečo se svet za to ne zmeni. Med „prazne glave" pogosto lahko štejemo tudi zelo znamenite in zelo čaščene „velike ljudi"

Marx je bil med prvimi, ki so razumeli pomen Darwinovih raziskovanj. Še posebej na področju naravnih ved in zgodovine je Marx spremljal vsak novi pojav, opazil vsak novi uspeh. Imena Moleschott, Liebig, Huxley so se v našem krogu umenjala prav tako pogosto kot imena Ricardo, Adam Smith, Mac Culloch, škotski in italijanski ekonomisti. Ko pa je Darwin iz svojih raziskovanj izvlekel sklepe in jih dal v javnost, mesece nismo govorili o drugem kot o Darwinu in revolucionarni moči njegovih znanstvenih odkritij. To poudarjam zato, ker so nekateri naši „radikalni" sovražniki razširili glas, da je Marx iz nekakšne ljubosumnosti priznal Darwinove zasluge samo mimo svoje volje in v zelo omejenem obsegu.

Marx je bil, ko je šlo za priznavanje tujih zaslug, najširokogrudnejši in najpravičnejši človek. Za zavist in ljubosumje je bil preveč velik, prav tako za nečimrnost.

Med ljudi, ki jih poznam, velikimi, majhnimi in srednjimi, je Marx eden od redkih, ki ni bil nečimrn. Za kaj takega je bil preveč velik, preveč močan, pa tudi preveč ponosen. Nikoli ni pozieral, vedno je bil on sam. Kot otrok je bil nesposoben nositi masko in se pretvarjati. Za diplomata ni bil primeren, čeprav je bil ali prav zato, ker je bil velik politik. Največja skupnost sveta Združene države severne Amerike nima diplomatov, barbarska Rusija pa ima najboljše.

Ni bilo bolj resnicoljubnega človeka od Marxa, bil je utelešena resnica. Dovolj je bilo pogledati ga, takoj si vedel, pri čem si.

Bal se je ljudi, ki so igrali. Ne vem niti za eno slabo Marxovo fotografijo. Vse ga prikazujejo točno, ker se je on sam vedno kazal, kakršen je bil.

„Genij je marljivost," je rekel nekdo. Ni genija brez izredne delovne energije in izrednega delovnega učinka. Srečal sem številne ljudi, ki so sami sebe imeli za genije, včasih so jih tudi drugi imeli za take, niso pa imeli delovne energije, bili so samo delomrzneži z veliko zgovornostjo in smislom za reklamo. Vsi zares veliki ljudje, ki sem jih spoznal, so bili zelo marljivi in so naporno delali. Za Marxa velja to v polni meri. Delal je izvrstno, ker pa mu je bilo podnevi, še posebej v začetku emigracije, onemogočeno delati, je delal ponoči. Ko smo pozno zvečer po kakšni seji ali skupščini prihajali domov, je on redno še sedel in delal po nekaj ur. Teh nekaj ur se je vse bolj daljšalo, da je na koncu delal vso noč, spal pa zjutraj.

Marx je kljub svoji nenavadno močni konstituciji že ob koncu petdesetih let začel tožiti zaradi motenj v organizmu. Moral je obiskati zdravnika. Posledica je bila kategorična prepoved nočnega dela. Poleg tega še mnogo telesnega vežbanja. V tem času sem se z Marxom mnogo potepal po londonski okolici, še posebej po gričevnatem severu. Hitro si je opomogel, ker je res imel telo, ki je bilo sposobno za velike napore in je lahko razvilo veliko energijo.

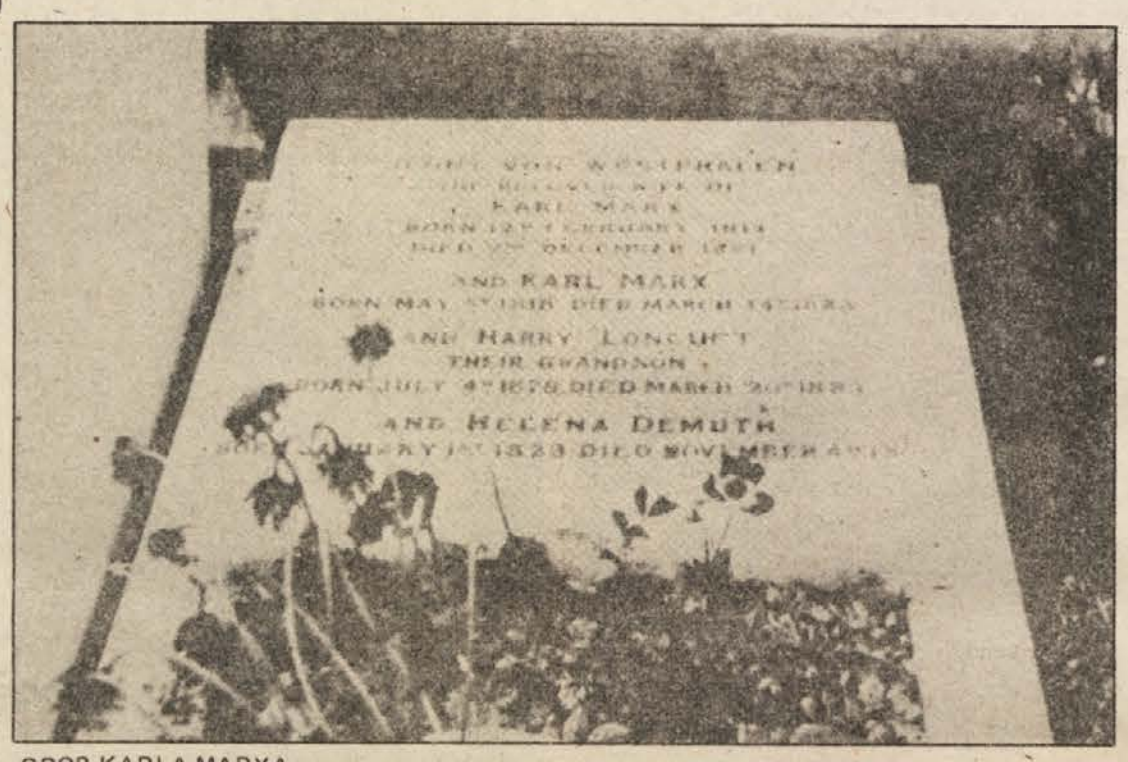

GROB KARLA MARXA

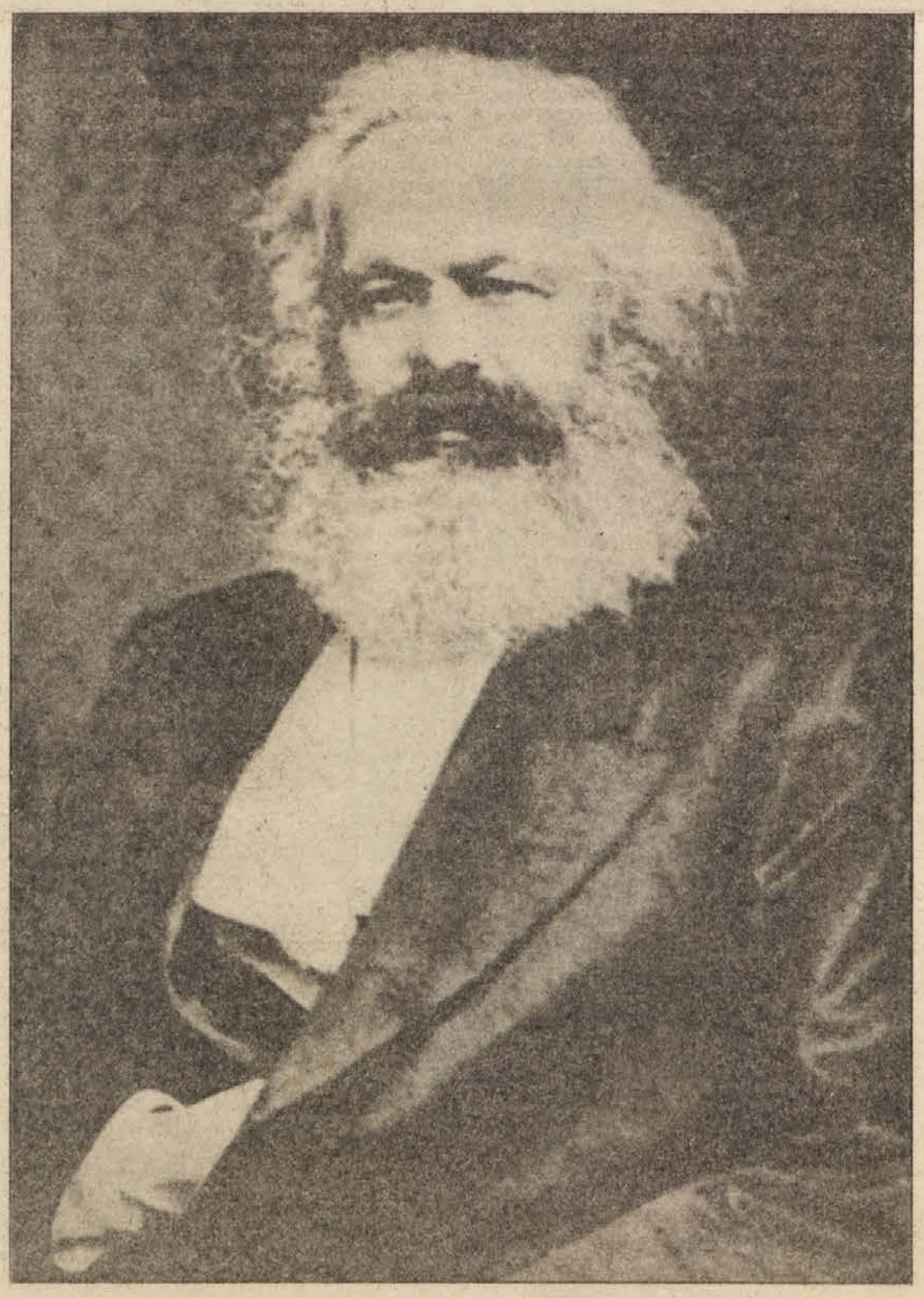

Na „Kapitalu" je Marx delal 40 let, in to kako delal! Tako kot je lahko delal samo Marx. In ne pretiravam, če povem: najslabše plačani dnevničar v Nemčiji je v 40 letih zaslužil več, kot je Marx dobil „honorarja" za eno od dveh največjih stvaritev našega stoletja. Druga stvaritev so Darwinova dela.

„Znanost" ni tržiščno blago. Ali lahko od buržoazne družbe zahtevamo, da plača pristojno ceno za izdelavo lastne smrtne obsodbe?

Marx je (kot vse močne in zdrave narave) imel zelo rad otroke. Bil je ne samo najnežnejši oče, ki je bil lahko s svojimi otroki ure in ure tudi sam otrok, ampak so ga kot z magnetno silo privlačevali tudi tuji otroci, še posebej nemočni in revni, na katere bi naletel. Stokrat se je, ko so šli skozi revne mestne predele, nenadoma ločil, da bi otroka, ki je v capah sedel na pragu, pogladil po laseh in mu stisnil v ročico peni ali pol penija.

Prosečemu otroškemu pogledu se ni mogel upreti. Telesna slabost in nemoč sta pri njem vzbujali usmiljenje. Človeka, ki je tepel ženo – a wifebeating je bil tedaj v Londonu zelo v modi – bi dal z zadovoljstvom na mrtvo pretepsti.

Morali bi videti Marxa z njegovimi otroki, da bi dobili popolno sliko o otročji duši tega junaka znanosti. V prostih trenutkih ali na sprehodih jih je nosil in uganjal z njimi najbolj nore, najbolj vesele norčije, skratka: bil je otrok med otroci.

Marxu je bila otroška družba potrebna; z otroki se je odpočil in osvežil. Ko so njegovi otroci odrasli ali pomrli, so jih nadomestili vnuki.

Marx je odlično igral „damo". V tej igri se je tako izvežbal, da je bilo z njim težko dobiti kakšno partijo. Tudi šah je igral zelo rad, vendar tu njegovo znanje ni prišlo tako daleč. Pomanjkanje znanja se je trudil nadoknaditi s silovitostjo napada ali zasedo.

V začetku petdesetih let smo v naši emigrantski družbi zelo veliko igrali šah. Bilo je tudi nekaj burnih dvobojev. Če je Marx prišel v škripce, se je razjezil, če pa je izgubil partijo, je bil besen.

Nekega dne je zmagoslavno napovedal, da je odkril novo potezo, s katero nas bo vse pospravil.

Izziv je bil sprejet. In res: tolkel nas je vse po vrsti. Postopoma smo se iz porazov naučili, kako lahko zmagamo, in meni je res uspelo matirati ga.

Bil je strasten kadilec. Kot vsemu se je tudi kajenju predajal z vsem žarom. Ker se mu je angleški tobak zdel premočan in če je bilo le mogoče, je kadil cigare, ki jih je, da bi povečal užitek ali ga podvojil, napol sežvečil. Ker so cigare v Angliji zelo drage, je bil stalno v pogonu za poceni vrstami.

S temi strašnimi cigarami si je popolnoma pokvaril okus in voh za tobakov dim. Kljub temu je trdovratno verjel in trdil, da je izboren poznavalec cigar, dokler mu nekega dne nismo postavili pasti, v katero se je ujel. Obiskovalec iz Nemčije je prinesel s seboj nekoliko finih uvoženih cigar, ki smo jih, ko je Marx vstopil, prižgali in začeli z užitkom kaditi. Neobičajen dim mu je udaril v nos. „Ah, to zares famozno dišiI"

Seveda, to so prave havanke. Evo, poskusi! Tisti, ki je to rekel, je ponudil dobrodušnemu Marxu.

Ta je z zadovoljstvom vzel primerek najstrahotnejše vrste cigare, ki smo jo našli v najstrašnejšem proletarskem kvartu, bila pa je pravim cigaram podobna po obliki in barvi. Vzorna in čudežna cigara je bila prižgana, Marx je z blaženim izrazom na licu puhal v zrak dragoceni dim.

Ko je čez nekaj dni zvedel, kaj se je zgodilo, se ni razjezil, samo odločno in trmasto je trdil, da je bila cigara prava havanka in da mu hočemo zadevo zdaj podtakniti. Ni se dal prepričati o nasprotnem.

O odnosu med Marxom in Engelsom je napisanih mnogo neumnosti. Da je Engels postavljal sebe za Marxa, dokler je ta živel, da je svojo osebnost skorajda žrtvoval, to je res in bleščeče govori o Engelsovem značaju, vendar ne proti njegovemu intelektualnemu pomenu. Bil je drugačen od Marxa, vendar ne manj vreden. Bila sta za skupaj, dopolnjevala sta se, vsak od njiju je bil enakovreden, združena pa sta tvorila dvojno osebnost, ki ji v zgodovini ni primere.

Marx ni hotel imeti spomenika. Postaviti stvarniku „Komunističnega manifesta" in „Kapitala" kakšen drug spomenik, kot si ga je sam postavil, bi bila za velikega pokojnika žalitev.

Mi socialdemokrati nimamo svetnikov in svetniških grobov, vendar se milijoni ljudi s hvaležnostjo in spoštovanjem spominjajo človeka, ki počiva na tem pokopališču na severu Londona.

In še čez tisoč let, v času, ko bosta barbarstvo in omejenost, ki se danes zoperstavljata osvobodilnim prizadevanjem delavskega razreda, samo še skorajda neverjetna zgodba preteklosti, bodo ob tem grobu stali svobodni in plemeniti ljudje in nepokrite glave šepetali svojim otrokom:

„Tukaj leži Karl Marx."

obzorja

recenzija

repsodija 20

V slovensko pripovedništvo lahko vpišemo novo besedilo, ki se postavlja v tisti razmeroma prazen prostor sodobnega proznega ustvarjanja, kjer ni strahu pred pripovedjo in čvrstim fubulativnim ogrodjem. Gre za roman „Rapsodija 20" Andreja Capudra (založnica je Slovenska Matica), ki je sicer poznan kot prevajalec integralnega Dantejevega epa Božanska komedija in še nekaterih drugih klasičnih pesnikov, vendar pa se poleg prevajanja ukvarja tudi s pisanjem esejev in izvirnim ustvarjanjem. Capuder je doslej izdal

dva krajša romana iz sodobnega življenja, z „Rapsodijo 20" pa se loteva zgodovinske tematike.

Roman je razdeljen v štiri dele, v grobem pa zajema dvajset let slovenske zgodovine, kakor se kaže skozi usodo ljubljanske meščanske družine Neubauer, predvsem skozi življenjske poti obeh sinov, ki usodni zgodovinski čas (razpad Avstro-ogrske monarhije, tvorbo in razpad Jugoslavije) doživljata na različnih bregovih: eden kot revolucionar, španski borec in komunist, drugi kot lojalen visoki jugoslovanski oficir. Ob pripovedi o obeh bratih teče vzporednica v „njunih" ženskah, pripoved o slovenskem dekletu z daleč v slovensko zgodovino segajočim rodom in o gospej Neubauerjevi, predstavnici meščanskega sveta, fini „puttani". Roman je v svojem drugem delu preklan z globoko zevjo, v kateri se kažejo v globokem tkivu zgodovine korenine slovenstva, kolektivni spomin Slovencev, viri tega, kar se v desetletjema loma in zgodovinskega prepiha z bolečino osvešča in osamosvaja.

Zanimivo je, da se bolečina nedoseženega, poluresničenega slovenstva na neki način odraža v usodah junakov „Rapsodije 20". Vsi so vpeti v nekaj drugega, saj vedo, da nihče samemu sebi ne zadošča, vendar pa te vpetosti razpadajo, ne morejo se dovršiti v ustreznem sobivanju. Ljubezenski odnosi junakov so dejansko neuresničena hrepenenja, srečanja, ki se niso zlila. Takšni so tudi njihovi življenjski boji, uresničevanja v dejavni plasti življenja. Mlajši sin bije izgubljeno bitko za špansko republiko v Madridu, starejši vidi razsulo starojugoslovanske vojske, pa vendar gre v izgubljeni boj za meje, oba skupaj nosita v sebi poraz iz mladosti, ko sta se bila za kasneje izgubljeno slovensko Koroško. Staremu Neubauerju se zakon sfiži v tujstvo in laž. Njegova smrt je kot pika na koncu Rapsodije. Človek nepotešen, neuresničen utone, ko stopa po poti za svojimi sanjarijami.

Avtor je roman napisal, lahko bi dejali, zvesto po resnici, saj je opisal resnične zgodovinske osebnosti in dogodke. Le malo likov si je povsem izmislil. Seveda pa junake „Rapsodije 20" le ne gre jemati kot biografsko točno podane, saj jih je Andrej Capuder umetniško poustvaril in razvil.

Knjigo je vsekakor vredno prebrati.

M. MARKELJ

prebrali smo

kondor

Za zbirko Kondor, ki pri Mladinski knjigi prinaša izbrana dela iz domače in svetovne književnosti, že dolgo ni nič posebnega, da mora streči s ponatisi razprodanih, a še zmeraj iskanih knjig. Po drugi strani pa v poprečju na leto izide z znakom kondorja opremljenih osem knjig — in te še zdaleč niso primerne le za srednješolsko branje; prvotni namen je namreč zbirka z izvrstno ponudbo že zdavnaj presegla. Kondorjeve knjige sodijo tudi v še tako izbrano domačo knjižnico; v slednji tudi naslednje štiri ne bi smele umanjkati, zato so že na prodaj.

Janka Kersnika „Kmetske slike" so v Kondorju prvič izšle že pred dvema desetletjema, zdaj so dočakale že drugi ponatis. Osem besedil Kersnikove krajše proze se je po I. Prijatelja izboru uveljavilo kot svojevrstna celota, iz katere so razvidne vse stopnje pisateljevega razvoja, Boris Paternu pa v spremni besedi ugotavlja, da „so umetniško pomemben izraz slovenske pripovedne proze na njenem prehodu od zgodnjega v skladični realizem in odtod v smer naturalizma ter moderne".

Za sodobno slovensko prozo je Rudija Šelige „Triptih Agate Schwarzkobler" že neke vrste klasika. Ta kratki roman je eno od besedil, s katerimi je slovensko pripovedništvo pred poldrugim desetletjem lovilo stik z modernistično prozo po svetu, predvsem s t. i. novim romanom. Za tukajšnje razmere je bilo v marsičem prevratno, nudilo je oporo za teoretično razglabljanje o reizmu in drugih pripovednih obrazcih kot prelomnici s tradicionalnimi načini pisateljevanja. Čas je pokazal, da je „Triptih . . ." pomemben literarni mejnik, z njegovo bralnostjo pa je še zmeraj tako: pri nekom bo odzivna, pri drugem ne. Študiji, ki do potankosti govorita o marsičem okoli „Triptiha . . ." in o njem, sta prispevala Taras Kermauner in Denis Poniž.

Ob drugi priložnosti bi kazalo opozoriti na dejstvo, da se slovenska prevodna književnost v zadnjem času pogosto spogleduje z antiko, to pa potrjuje tudi 203. knjiga iz Kondorja, ki prinaša dve Aishilovi tragediji. Drugo slovensko izdajo je doživel znameniti „Vklenjeni Prometej", ki že skoraj poltretje tisočletje simbolizira boj za osvoboditev in napredek človeštva, prvič pa so poslovenjeni „Peržani", zgodnejša Aishilova tragedija, ki še brez izrazitih junakov, zato pa s pomočjo zbora zanosno poveličuje grško zmago pri Salamini in atensko demokracijo. Prevajalec Kajetan Gantar je poskrbel tudi za izčrpno spremno besedo in opombe.

„Pesmi". Tako je prevajalec Veno Taufer naslovil svoj tretji in doslej najpopolnejši izbor iz pesniške tvornosti angleškega nobelovca Thomasa S. Eliota. Zajete so vse glavne simbolične in druge stvaritve, ki pojejo o nesmiselnosti, duhovni praznosti in jalovosti človeka, skvarjenega in izgubljenega v industrijskem svetu, dodan je Eliotov esej „Trije glasovi poezije", v pravcato študijo pa se je Tauferju razširila spremna beseda o pesniku.

D. R.

iz izložbe

Na novinarski konferenci, ki jo je decembra lani pripravila Državna založba Slovenije, so zbirka novel E. Torkarja ter knjigi pesmi B. Šoemna in B. L. Pasternaka ostale nekako v senci preostalih treh knjig, to je 10. Jurčičeve, 8. Župančičeve in 4. Finžgarjeve, vseh iz zbirke Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. Število del v zbirki se je zdaj povzpelo že na 136 in po besedah K. Koviča, ki je za uvod v predstavitev posameznih knjig z več gledišč razčlenil dozdajšnjo bero te zbirke, si od slednje lahko nadejamo še veliko knjig slovenskih klasikov. Knjigi še tako nenaklonjeni časi ne bodo prisilili omenjene založbe, da bi se odpovedala izdajanju knjig, katere izjemno vestno pripravljajo literarni zgodovinarji pod glavnim uredništvom Franceta Bernika. Že zaključenim se bodo kmalu pridružila zbrana dela še več književnikov (Jurčič, Kersnik, Voranc), izdajanje nekaterih je v polnem razmahu (Župančič, Kraigher, Finžgar), napovedana pa so že tudi nova imena (Vodnik, Gradnik, morebiti Pregelj, Kosmač in še kdo).

O predzadnji Jurčičevi knjigi, ki prinaša literarne članke, podlistke, ocene in prvi del političnih člankov, eno ob drugem pa razkriva dokaj neznano časnikarsko plat Jurčičeve tvornosti, smo že pisali. Knjižna ali sploh prva objava besedil, ki so bila doslej zunaj dosega širokega kroga bralstva, pa je glavna značilnost tudi 8. knjige Župančičevega Zbranega dela. Gledališke ocene, članki, govori in izjave, kakor so si sledili od 1905 do povojnega časa v časnikih, revijah, gledališkem listu in še kje (ali pa so ostali v rokopisni zapuščini), po mnenju urednika Jože Mahniča razodevajo svojevrstnost Župančičevega gledališkega organona. Zvečina kritiška pa tudi teoretična in polemična besedila kažejo, s kakšno poznavalsko zavzetostjo je Župančič desetletja dolgo spremljal in kot dramaturg oblikoval slovensko gledališko dogajanje, pri čemer je bila v marsičem odločilna njegova skrb za lepoto odrske izreke. Župančičevo ukvarjanje z gledališčem je pustilo veliko zarezo v slovenski kulturi, zato mu je Mahnič v sklopu literarnozgodovinskih opomb posvetil izčrpno študijo. V pričujoči knjigi lahko beremo še kratko prozo, katere Župančič ni namenil javnosti. Deloma gre za besedila dnevniškega značaja, več pa je priložnostno nastalih zapisnikov o večjih doživetjih in vtisih. Nenačrtnost te kratke, mestoma pa celo na esej spominjajoče proze je razvidna tudi iz tega, da je raztresena po vsej zapuščini, dokajkrat pa je ni mogoče niti datirati. Vsebinsko se veže na Župančičevo opazovanje samega sebe, vrstnikov, takratnega časa, je pričevanje o tem, kako je človek globokega duha doživljal in vrednotil raznotere pojave v življenju in svetu. Ker je dokajkrat obravnavano tudi gledališče, zapisniki in dnevniki pomenljivo zaokrožujejo siceršnje gradivo iz pričujoče knjige.

Finžgarjeva knjiga prinaša roman „Pod svobodnim soncem". To delo, ki je veliko pozornost budilo že med prvotnim izhajanjem v Domu in svetu (1906 in 1907), je tako rekoč nenehno prisotno na slovenskem knjižnem trgu, z zdajšnjo je doživelo že blizu dvajset izdaj, prevedeno pa je tudi v več tujih jezikov. Tokratni natis romana, ki predstavlja enega od vrhov Finžgarjeve proze, posebno mesto pa mu gre tudi v sklopu slovenske literarne tvornosti nasploh, je za bralstvo nanovo zanimiv le zategadelj, ker je iz širšega literarnozgodovinskega kota urednik Jože Šifrer v opombah podrobno razčlenil nastajanje, zgodovinsko ozadje romana in odmeve v javnosti, iz pregleda objav pa je razvidno, da je to delo na pobudo bralcev doživelo celo spremembo konca, kajpak v srečnejšo obliko, ne nazadnje pa tudi več jezikovnih popravkov; glavnega se je na pisateljevo željo 1931 lotil Anton Sovre, in na to jezikovno prečiščeno besedilo so se opirale vse poznejše izdaje, tudi pričujoče.

D. RUSTJA

pesmi

Pesem je upesnjenje globljega doživetja, človeške radosti in človeške stiske, neke ponotranjene resničnosti. Rodi se v samoti, v dvogovoru s tišino in samim seboj. Ko je napisana, postane sporočilo, namenjeno drugim.

V knjižici „Pesmi izza rešetk", izdani v sto izvodih v KDP Dob pri Mirni, je zbranih osemindvajset pesmi, ki so nastale za zidovi in rešetkami. Torej ljudem, ki so se pregrešili zoper zakone in jim je bila odvzeta svoboda.

O čem pojejo stihi, ki jih lahko beremo, ne da bi vedeli za njih avtorje, ker v knjižici niso hoteli biti navedeni? Prisluhnimo! „Nov dan se poraja, / hrupen, vesel, brezskrben, / a v duši še vedno tišči / breme preteklosti", pravi nepodpisani avtor na koncu svoje pesmi „Bežeče misli". Drugi kot da mu pritrjuje, a iskreno „ugotovi": „Lažemo in smo veseli, / ko nam je najbolj hudo , / radi bi se razodeli, / pa je molčati lepo". Kakšna sprevrnjena ironija življenja za rešetkami.

To so pesmi hrepenenja. Spet videti ljubo dekle, se zazreti v otožne oči matere, prižeti otroka na prsi, seči prijateljem v roko! Sanje, ki se zde neuresničljive, a so vendar dobrodošle in edina resničnost. „Kakšni so ji bili lasje, ne vem več, / toda poznam barvo zlatih polj, / kadar poletje bujno pride / in v barvi tej zopet čutim njo".

Zazvene kot resignacija, ko se pesnik zave: „Ne bom te utrgal, / ne bom te, / ne bom te utrgal, / planika na skali! / Samo gledal te bom / ves večer, / ves otožni večer, / planika na skali . . ." In čista lirika: „O, mah, zeleni mah, / kako si mehak, / ko uležem na tebe se vznak . . ."

Pesmi hrepenenja, domotožja, pričakovanja pa grenkega spoznanja, da morda pričakuješ zaman? „Sam, / samcat, / in čaka. / Kaj? / Konec konca? " Ne, upanje še ostane, četudi samo to, kot beremo v „Starcu": „Ogleduje se v ogledalu, / opazuje starikov si obraz, / a srce je njegovo mlado, / polno upanja pred sabo".

I. Z.

varstvo

Engels je že pred dobrimi sto leti opozoril, da si „ne laskajmo preveč s svojimi zmagami nad naravo. Za vsako takšno zmago se narava maščuje nad nami." Prav v zadnjih letih so obseg industrializacije, kemizacije in razstreljevanja atomov, neznansko povečanje poseganja v naravo, izčrpavanje in onesnaževanje, ki je opisano v knjigi Mire Ružičeve „Biti ali ne biti", rodili drugo kakovost, ki je našla izraz v ekološki krizi, v kriti človekovega okolja.

Pričujoča knjiga, ki je izšla konec lanskega leta v redni knjižni zbirki Prešernove družbe, izpolnjuje občutno vrzel v naši literaturi ob nastanku svetovne ekološke krize v začetku sedemdesetih let ali, lahko bi rekli, iz nje porajajoče se revolucije med človekom in naravo.

Delo govori o lahkomiselnem poseganju ljudi v naravo in potratnem ravnanju z materialnimi dobrinami. Hkrati zgovorno priča o uničujočih posledicah, ki jih ima lahko takšno nenačrtno početje za naše življenje, še bolj pa za življenje bodočih rodov. Avtorica je zbrala in uredila poročila številnih raziskovalcev o škodljivem odnosu ljudi do okolja in vse ugotovitve tudi komentirala z očitnim namenom, da bi obudila zavest in obogatila znanje ljudi, da bi v bodoče skrbeli za večjo skladnost v odnosu do narave in preprečevali škodljive pojave.

Čeprav od enega raziskovalca in v eni knjigi ni mogoče pričakovati vseobsežnega in vsestranskega dela, pa za Ružičeve lahko trdimo, da je kot urbanistka dobro proučila še mnoga druga področja, njen spis pa je enoten, omejuje se na jasno določeno jedro in se ne spušča v manj važne podrobnosti.

M. BEZEK

niso vsi fine gospe

„Bralcem Dolenjskega lista želim razkriti doživetja ob izidu moje prve knjige." Tako se, po čestitki za novo leto, začenja pismo Marije Nemanič iz Lokvice. V marsičem življenjepisno obarvano „Belokranjico" smo že predstavili, Nemaničeva pa posebej poudarja, da je spodbudo za pisanje dobila ob priznanjih, ki jih je bila deležna za zgodbe, poslane na literarne natečaje našega časopisa.

„Med bivanjem v izolskem upokojenskem domu sem po telefonu prejela novico, da je pri Kmečkem glasu izšla moja knjiga in da jo bom med vračanjem lahko že odnesla domov. Takoj sem prejela več čestitk, zvečer sem v domu nastopila z nekaj odlomki. Treme nisem imela, doživetje se mi je zdelo enkratno. A v še tako lepo stvar običajno kane kanček grenkobe. Tole se je zgodilo. K meni je prišla neka fina gospa, nisem je poznala, in me vprašala, ali sem jaz tista, ki je nastopila v dvorani. ‚Ja, ali je bilo kaj narobe?' sem jo vprašala. ‚Ne, nič takega, a rada bi vedela, kako je mogoče, da ste si kot navadna kmetica upali napisati knjigo.' Na tako poniževalno zvedavost nisem bila pripravljena, gospa pa je hotela, da ji v njeni sobi pojasnim, kaj in kje sem že objavljala. S pogovorom ni bilo nič, saj je gospo nenadoma začela močno boleti glava. Tudi naslednji dan ji ni bilo do mojih pojasnil med štirimi očmi, zadovoljila se je s tem, da me je pri mizi, smehljajoč se kot božja mati, vprašala, ali imam namen še pisati. Odvrnila sem ji, da je to odvisno od tega, ali bom našla dobro snov, pa seveda od razpoloženja za pisanje. Višek čudne vsiljivosti je naključna opazovalka mojega pripovedništva tedaj strnila v naslednji stavek: ‚Predlagam vam, da pišete le o Bogu!'"

Nemaničeva dalje piše, da je bila povsem drugačne pozornosti ob izidu svoje knjige deležna od prijaznega urednika in drugih delavcev založbe, pri katerih se je oglasila in začutila, da jim še zdaleč ni žal, ker skrb in spoštovanje do kmečkega življa izražajo tudi tako, da v knjigah obelodanjajo pisanje, nastalo pod okorno, preprosto kmečko roko. Čestitko je prejela med drugim tudi od Magde Stražišar, pisateljice „Ciganke", ta jo je celo povabila k sebi na Notranjsko — in tamkajšnja doživetja Nemaničeva šteje med redke svetle trenutke svojega življenja, iz odzivov na „Belokranjico" pa je znova spoznala, da je na svetu več dobrih ljudi kot vsiljivih, nevoščljivih finih gospa.

Marija Nemanič: „Na tako poniževalno zvedavost nisem bila pripravljena."

NISMO VSI ZA V EN KOŠ

„Od štirih do ene
do osmih od treh
žareči žeblji, žeblji v očeh . . .

Biti varilec ob tekočem traku je vsekakor težko, naporno in odgovorno delo, tudi v sodobni tovarni z modernimi pripomočki. Z ene strani hlad, z druge vročina in bleščeča svetloba, hlapi, dimi, hkrati pa neizprosni tempo tekočega traku, ki daje boljši ali slabši zaslužek celi skupini, in stalna zahteva po kvaliteti dela, saj bodo najmanjše hibe že v naslednjem postopku opažene. Nace Hrovatič že dolgo opravlja to delo, saj je pred leti opravil izpit za plamenskega varilca, v IMV pa je zaposlen že celih štiriindvajset let, se pravi od svojega petnajstega leta. To bi niti ne bilo tako nenavadno, če ne bi tem podatkom dodali še enega, ki ga Nacetov prevzeti priimek zamolči: Nace je namreč Rom. V romantičnem zanosu bi lahko hitro skovali zgodbico o Romu sredi tovarniškega hrupa in smradu, o otožnih očeh, vajenih svobodnega sonca in neskončnih planjav, o hrepenenju po širnih, dolgih cestah. Pa kaj, ko so tudi oči drugih enako zamišljene. Se mar za njimi skrivajo očitki kot v pesmi. „Kdo je tebe, Praslovan, plavati učil? "

Ko je Nace potrkal na vrata uredništva in nas povabil, naj bi ga obiskali, gotovo ni mislil, da bi pisali v tem smislu. Verjetno tudi ni mislil na samohvalo, čeprav se na prvi mah zdi neskromno, ko se je takole ponudil za intervju. Ob obisku, v razgovoru, pa hitro plane na dan resnica. Gnala ga je stiska, socialna nuja, negotovost, hkrati pa tudi ponos. In že smo sredi romskega vprašanja. To je Nace tudi hotel, čeprav sam ne bi rad glasno in levo in desno delil napotke, kako ga rešiti. „Jaz po svoje vem, kako bi ga rešili, vendar se nočem nikomur zameriti," pravi. Noče se pač izpostavljati, razen z lastnim zgledom. Zato nas je tudi povabil.

Ko je bil Nace še čisto majhen, se spominja, se je družina selila po Dolenjski in bivala v šotorih in priložnostnih barakah. Oče Miha Brajdič je vedno delal, čeprav je bil invalid. Šest otrok je bilo v družini in vsi so morali že kot majhni prijeti za delo. Tolkli so kamen za ceste in vaške poti. Trdo delo je bilo in zaslužek bolj pičel. Vendar dobra šola za čas, ko je oče v začetku petdesetih let kupil ob cesti na Ruperč vrh kos nekdanje graščinske zemlje in nanjo postavil barako. Takrat je bilo konec selitev in Nace je bil med prvimi romskimi otroki v osnovni šoli Birčna vas. Težko je bilo na začetku, ker pa je bil nekoliko starejši od drugih sošolcev, se ni dal kar tako potisniti v stran, čeprav si je že takrat pridobil marsikatero grenko izkušnjo. Dokončal je tri razrede osnovne šole, kar za tisti čas riti ni bilo malo, zlasti za romskega otroka ne.

Oče je vse otroke navadil delati in je tudi gledal, da so se zaposlili, brž ko je bilo mogoče. Tako je kmalu zrasla ob baraki prva zidana hiša, sad njihovega lastnega dela in prizadevanj. V tej hiši stanuje sedaj Nace z osmimi otroki. Najstarejša otroka, Nace in Regina, sta šla po očetovih stopinjah in se zaposlila v IMV, še ena hči išče delo, drugi otroci pa se šolajo v Šmihelu in v Birčni vasi, dva pa sta še doma. Vsi govorijo dobro romsko in slovensko, vendar doma le romsko, kajti Nace se zaveda, da tu ne more biti govora o asimilaciji. Je in ostati hoče Rom, to bodo ostali tudi njegovi otroci, dati pa jim hoče možnost, da se bodo izšolali, si pridobili delovne navade in vse, kar izhaja iz dobrega, poštenega dela. Odločno zavrača trditev, da je s trajno in moderno naselitvijo in pridobitvijo delovnih navad ogroženo bistvo romske kulture. To je le izgovor za tiste, ki nočejo delati, in za tiste, ki bi morali po svojem položaju več storiti za to, da bi se romsko vprašanje premaknilo z mrtve točke. Sedaj je tako, da rastejo divja romska naselja, da ob njih zginjajo gozdovi in poljščine, kar povzroča jezo in mržnjo med prebivalstvom, odgovorni pa tiščijo glavo v pesek in mislijo, da so z besedno revolucijo, ko so odpravili besedo Cigani, odpravili tudi romski problem.

„Vse nas mečejo v en košˮ se jezi Nace, pa nas je veliko takih, ki delamo že dolgo in pošteno, pa tudi veliko takih, ki bi to delali, če bi jim bila le ponudena resnično iskrena roka. Ni dovolj, če nekoga sprejmejo na delo. Morajo mu tudi pomagati, da bo premagal lasten odpor in odpor okolice. Sploh bi morali bolj pomagati eden drugemu, ne pa dajati miloščino."

Nace pravi, da razen otroških dodatkov še ni prejel socialne podpore in je tudi ne mara, čeprav živi v težkih razmerah. Želel pa bi dobiti dolgoročno posojilo, da bi popravil in moderniziral hišo, ki postaja premajhna in stara. Ne razume, zakaj ne dobijo več pomoči tisti, ki so zaposleni, ki hočejo nekaj napraviti. To bi bila spodbuda tudi za ostale.

Tako razmišlja Nace, delavec s štiriindvajsetletnim stažem v IMV, z vsemi posledicami, ki ga prinaša težko delo, in z močno željo, da bi omogočil svojim otrokom lepšo in ustvarjalno prihodnost.

TONE JAKŠE

po sledeh napredka

ELEKTRONSKA URA IZ DOMAČE DELAVNICE

Da med prijatelji velja kaj tudi le dobra beseda in ne samo stava, kaže primer, kako je prizadevni sevniški smučarski klub prišel do elektronske štoparice. Lani tak čas so (resda z nekaj več snega) izročili namenu novo smučarsko vlečnico nad parkiriščem na Lisci, luči za nočno smuko in prenovljeni teptalni stroj. Človek bi rekel, da imajo vse. Ko so tako rili med tamkajšnjimi skalami, da so zasidrali stebre tistega „baby liftaˮ, kot ga imenujejo bolj izkušeni smučarji, je beseda dala besedo. V potu svojega obraza je dolgoletni smučarski učitelj Franc Tihole, vsem znan kot Bibi, pobaral svojega priletnega tovariša in enega prvih pravih smučarskih učiteljev v nekdanjem krškem okraju, Ulriha Rupreta: „Vaša finomehanična delavnica bi klubu lahko koristneje pomagala. Po zemlji lahko rijejo mlajši!"

Oče Rupret in predvsem sin Julij sta precej vedela, kam pes taco moli. Rupretova delavnica v Sevnici je namreč po vsej državi znana izdelovalka občutljivih merilnih naprav, med drugim tudi za zahtevni zagrebški ATM. Edino kar je še manjkalo na tej Lisci, poleg snega seve, je bila smučarska ura. Elektrotehniku Juliju misel na to uro ni dala miru. Bolj kot se je leto prevešalo na jesen, več razvitih tiskanih vezij in elektronskih sklopov je imel. Ker dodobra pozna našo „ponudbo�ˮ takšnih delov, saj jih še za pošteno popravilo navadnega črno-belega televizorja večidel ni, so iz delavnice vsako pot čez mejo, seveda pred uvedbo zloglasnega depozita, izkoristili tudi za nakup tega ali onega.

Rupretova smučarska ura ima vse lastnosti podobnih industrijskih izdelkov. Sevniški smučarski delavci so med tem, ko je Julij tiho delal, vseeno pogledovali za to ali ono uro. Kaj se ve, morda pa iz katere raste trava, kot je iz teptalnega stroja tam nad Kranjsko goro, ki so ga potem v Sevnici razstavili do zadnjega vijaka, nadomestili z novimi, prebarvali, da je sedaj skoraj lepši kot nov. Te sreče takrat ni bilo, je pa, kot rečeno, met uspel Juliju.

Podobno kot na prireditvah svetovnega smučarskega pokala smučar tudi to uro požene z dotikom noge skozi startna vratca. Na cilju jo seveda ustavi, ko s telesom nevidno prekine 15 cm širok curek svetlobnega snopa med fotocelicama. Na krstu (slalom 53 sevniških pionirjev na Lisci), jim je nekaj težav povzročalo sonce. Neposredni ali odbiti sončni žarki namreč tudi prekinjajo svetlobni snop fotocelice. Odeja iz avtomobila očeta Rupreta je nadomestila bolj dognane zaslone. Pridobljeno izkušnjo bodo upoštevali, na pravi pokal na Pohorje so s sevniško uro že nesli priročen zložljiv zaslon, ki ga, ne kot odejo na Lisci, ne bo treba venomer držati in popravljati.

Najcenejša slovenska polindustrijska smučarska ura, da o uvoženih štoparicah ne govorimo, stane najmanj 180 tisočakov. Julij je sevniškemu smučarskemu klubu ta prototip naredil zastonj. Rupertovim ni do hvale, prav redkobesedni so bili ob tem vsekakor pomembnem prispevku. Oče Ulrih Rupret je samo bridko pripomnil, da po stari sevniški navadi prej pričakuje brco kot pa zahvalo.

Je tehnik Julij rekel pri tej konstrukciji zadnjo besedo? „Tega v elektroniki ni," odvrne in pristavi, kako ne bi bilo težko vgraditi majhnega „spomina", da bi bila na progi lahko istočasno dva ali več smučarjev. Napravo ni težko dopolniti tudi z mehanskim zapisovalcem časa. Težko pa bi to bilo še zmanjšati. Poudariti velja, da je namreč izredno miniaturna. Vse skupaj je (brez palic) mogoče spraviti v priročno torbico. Vsa umetnost je v omenjenih doma razvitih tiskanih vezjih. Julij je sam izbral tudi optiko za fotocelico, žarnico in vse, kar sodi zraven. Naj se sliši nenavadno, tudi fokusiral je vse sam. „Tu bi se dalo tudi še nekaj izpopolniti," pravi. Če bi ta del preprosto kupil, bi bilo treba krepko seči v žep. Tekmovanje na Lisci je pokazalo, da je svetlobni curek najhujši sodnik vsakemu smučarju.

Tudi za zvezo med startom in ciljem so se Sevničani znašli po svoje. Ob smučino so namreč na hrbtu prinesli kar od štaba TO izposojeno motalico.

Bo Julij naredil še kakšno uro, bo postala celo serijski proizvodni program Rupretove delavnice? Ne od Julija ne od očeta ni mogoče dobiti pritrdilnega odgovora, čeprav je taka ura iskano blago na tržišču. Prav ne pride le smučarjem, temveč tudi atletom in vsem športnikom, kjer se dosežek meri s časom. Julijeva ura zmore tudi stotinke sekunde.

A. ŽELEZNIK